

N. A.

Shiva rahasya - Pt 11
शिवराहस्य - प्रमादशास्त्र

Sanskrit

paper Handwritten

Sambat 1979

133 folios

14.2" x 8.5"

Complete

154

॥अथत्रिवरहस्येकादशांशप्रारंभः पत्राणि

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ ॥ विघ्नाद्रिभंगकुलिशारुतिचारुशुंडादंडाग्र
 धारितरदंद्दिरदं द्रवक्रं ॥ कर्णोतरारुसितराजितचामरौघंसेवीजनप्रसन्नदानकरुदनमामि ॥ १ ॥
 स्तनउवाच ॥ शृणुशौनकभूयेपि संवादं परमं शुभं ॥ जैगीषव्यस्यचमुनेः तारकोरेः शुभास्पदं ॥ सहैभिर्मुनिभिः
 विप्रशांभवैः शांभुसत्कथां ॥ २ ॥ त्वमतीवशिवेभक्तः शिवलिंगार्चनप्रियः ॥ शौनक उवाच ॥ जैगीषव्यस्तारका
 रिमप छत्किं कथानकं ॥ त्वनोवदमहाभागस्तत्पौराणिकोत्तम ॥ ३ ॥ भवभक्तोसि नितरांभस्परुद्राक्ष
 भूषण ॥ त्वदाकपंकजनिष्यंदिमकरंदोपमाः कथाः ॥ ४ ॥ सहैभिर्मुनिभिः स्तनमीच्चित्तभ्रमरोधुना ॥ पातुमि
 । छत्तिनिः शंकं कृतान्तहरसत्कथाः ॥ ५ ॥ ॥ स्तनउवाच ॥ धन्यायूयंसदामान्याः मुनयः शांभवोत्तमाः
 ॥ वदामिभवतांभूयोरहस्यंशैवमुनमं ॥ ६ ॥ दशधर्मार्थकथनंश्रुत्वापछत्तिषण्मुरवं ॥ जैगीषव्यः पुराणो
 गीशिवभक्तोजितेंद्रियः ॥ प्रणम्याहृतदास्कंदं प्राञ्जलिर्विनयान्वितः ॥ जैगीषव्य उवाच ॥ नमोब्रह्म
 ण्यपतये सुब्रह्मण्यायनेनमः ॥ पंचास्यामलपाथोजमित्ररूपायनेनमः ॥ ८ ॥ अर्णोद्दयानंदसंदो
 हायामलात्मने ॥ श्रूतारकसंहारशक्तिहस्तायनेनमः ॥ ९ ॥ प्रणवार्थमहासारप्रवणायारिविनात्मने ॥
 द्विजराजकलामौलिपादपंकजचेतसे ॥ १० ॥ देवसेनापतेनुभ्यंलवलीपतयेनमः ॥ केलीकुक्कुटबाहा
 यकुमारायनेनमः ॥ ११ ॥ गजाननानुजायाय सर्वमंत्रात्मनेनमः ॥ शैवानंदरहस्याब्धिसोमधाम्नेनमो
 नमः ॥ १२ ॥ त्वनोवेदान्तसारार्थोदशमांशः श्रुनोमया ॥ भस्मरुद्राक्षमहिमा तथापंचाक्षरस्यच ॥ १३ ॥ रुद्र
 स्यमहिमाचैवशिवलिंगार्चनेविधिः ॥ शिवधर्मस्यमहिमाशिवनाम्नः फलंस्मते ॥ १४ ॥ शिवभक्तस्यमहि

मामक्तलक्षणमेवच॥शिवद्रोहवतांपुंसंदुःखानिविविधानिच॥१५॥श्रुतोहिर्विस्तरेणैवगणैःसुरग
 णैर्मया॥पुनश्चश्रोतुमिच्छामिवांभोश्चान्यत्कथानकं॥१६॥यद्यप्यन्यत्सुगोप्यस्याहदैवममशोकरे॥
 सचेत्यमुनिनापृष्टःतुष्टःसेनापतिस्तदा॥जेगीयव्यमुरवांभोजंवीक्ष्यतांनाणयान्सुरान्॥१७॥षड्भुक्ते
 त्रभ्रमरेःप्रपिंबन्निवसंभ्रमात्॥तत्स्तुत्याचैवसंतुष्टःचंद्रोदयइवांबुधिः॥१८॥प्रावर्धनमहासेनःपा
 त्रंवीक्ष्यातुलप्रभं॥जेगीयव्यमुनिंवांतंजितखड्गेरिविक्रमं॥१९॥संस्मारदेव्येयत्प्रोक्तंमहेशेनद
 यालुना॥कैलासेनास्यसदनेमदनानकरेणहि॥२०॥तदाशिवरहस्येस्मिन्पूजाविधिविनिर्णयं॥
 उवाचवीक्ष्यप्रसभंत्र्यक्षपादांबुजाश्रयः॥२१॥तद्देवदामिसरसंसंवादंश्रवणाद्भुतं॥कुमारस्यमुनेस्तस्य
 भवद्भोवात्मणोत्तमाः॥२२॥॥सुब्रह्मण्यउवाच॥॥श्रुणुष्ववांभवश्रेष्ठरहस्यंश्रुतिसंमितं॥पु
 राकेलाशशिवरेसुरवासीनंमहेश्वरं॥२३॥रत्नसिंहासनेदिव्येवैद्रुमेमंडपोतमे॥सायंतनाभ्रपटली
 प्रमाधिकविराजिते॥२४॥शोशुभ्यस्तंभकुंभाग्रवखभाराजितेमुने॥धूपदीपादिवितनेगणवंदविरा
 जिते॥२५॥रम्यपुष्पवनापारगंधमेदुरदिश्रुते॥विनानमच्छदपटपाटितानंतरसुंदरे॥२६॥चंपका
 शोकपुन्नारासौगंधिकसुमारुते॥प्रोत्फुल्लकेतकोद्दाममल्लीपंकजगंधिले॥२७॥नंदिभंगिमहाका
 लचंडभैरवसेविते॥मयाहिरदयक्रेणपार्श्वतःपरसेविते॥२८॥पप्रच्छपार्वतीकांतंनितांतंशांतवि
 ग्रहं॥कृतांतहरमाशास्यंवेदांतार्थिकगोचरं॥२९॥प्रणम्यप्रांजलिर्देवीभर्तुवक्त्रमुदेशत॥उत्पला
 भकराक्षेणसरसाननपंकजा॥३०॥सर्वहृन्मणवोदारजगद्यक्रप्रवर्तकः॥इंगिनस्तदाप्राहदेवी

श्रीशिवर. ११

२

मानंदनिर्भरा ॥३१॥ सरसेनकटाक्षेणरूपामूर्तिर्महेश्वर ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ काविवशास्तेन सुभ्रुः
 निःशंकं मेव दाग्रतः ॥३२॥ त्वं मे शक्तिः परादेवित्पया हं शक्तिमान् शिवे ॥ त्वनेजसा जगद्धा मंसदेवा
 सुरमानुषं ॥३३॥ रहस्यं वा प्रकाशं वा वदामि भूमुदेत्वयि ॥ त्वं मे शरीराधिकता वद मे त्वद्बुद्धिस्थितं ॥
 ३४ ॥ ॥ कुमार उवाच ॥ ॥ इति शंभोर्वचः श्रुत्वा गिरिजा हर्षनिर्भरा ॥ समुद्यदश्रुपुलका प्राह कामारि
 मीश्वरी ॥३५॥ गिरिजोवाच ॥ ॥ देवदेव महादेव शरणागतवत्सल ॥ स्वानंदराशिवा राशेरुपाशो म
 हेश्वर ॥३६॥ शिवार्चनविधानं मे कालतिथ्यर्क्षकेतव ॥ लिंगेभिर्बेकसंभारः फलपंचामृतैः कृतः ॥३७॥
 पुष्पधूपादिदाने च दीपनैवेद्यकल्पनैः ॥ धानुपात्रे तारतम्ये अर्घ्यतां ब्रूलकल्पनं ॥३८॥ तत्फलं ता
 रतम्यं च वद मे करुणार्णव ॥ ॥ सत उवाच ॥ ॥ इत्यपर्णावचः श्रुत्वा संपूर्ण हृदयः शिवः ॥ प्राह प्रमो
 दभरितः दृष्ट्वा तामद्रिकन्यकां ॥३९॥ महादेवो महानंदः पशानंदमहोदधिः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥
 अये सुगिरिकन्यकेतव सरोजराजाननं ॥ विलोक्य मुदमादितः प्रभृतिपारसारंगतः ॥४०॥ अनंतमहि
 मास्पंदशिवरहस्यरत्नाकरं सुगोप्यमपि तद्देशिवशणेषु नुष्टिप्रदं ॥४१॥ प्रकारयमिदमेव ते मम ह
 दि प्रकृतं चिरं प्रनुष्टिदमिदं शिवविहितमर्धमैरपि ॥ न यागशतकोटिभिः विविधदानकोट्या
 पि च ॥ नुरंगगजगोमणैर्हि जवरेषु दत्तेन किं ॥ सुमंत्रज्ञात जाप्यतोऽपरिवलभूमिदानाधिकं ॥४३॥
 विमुक्तिदमिदं प्रिये मम सदैव लिंगार्चनं ॥ भक्तो मे यदि तुंगलिंगविहितानं गांगसंगोक्षितो ॥ गंगा
 तुंगतरंगचंचलमनः स्नापांतरंगयुतः ॥ भूयो भाउकभक्तिभावहृदयोभावो भवेत्पुध्रुवे लिंगार्च्य सुनि

श्रीशिव

वित्तमुक्तहृदयोव्यक्तांस्समुक्तिंगतः ॥४५॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्यमहादेवार्च्येकादशांशप्रथमोऽध्यायः ॥१॥
 ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ देवदेव महादेव वामदेवसनातनः ॥ विश्वरूपविरूपाक्षम
 र्वेश्वरमहेश्वर ॥ सुरगोपायमनोब्रूहि शिवधर्मसनातनं ॥ विमुक्तिर्द्विरूपाक्षसर्वेषां भक्तिवर्धनं ॥ २ ॥ त
 वप्रियकरं शंभो धर्मसर्वस्वमुत्तमं ॥ सुगोप्यमपि मे ब्रूहि शिवशंकरसर्वग ॥ ३ ॥ भ्रान्तस्य घोरसंसारजन्म
 मृत्युजरार्तिदे ॥ जरायुजांडजस्वेदभूमिजातेषु जंतुषु ॥ ४ ॥ वराचरेषु जातस्य सुरगदःखाभिमानि
 नः ॥ पुरुषस्य भवे भक्तिः कदाचिज्जायते विभो ॥ ५ ॥ तव प्रसादसंपन्नो यदा जंतुर्भविष्यति ॥ तदे
 व लभते भक्तिं ततो मुक्तिं च विंदति ॥ ६ ॥ कीदृशो वापि यतंगो वा सुरगो वापि नरोपि वा ॥ ब्राह्मणो वा न्य
 जो वापि न वभक्त्या विमुच्यते ॥ ७ ॥ सर्वेषां मुक्तिर्दधर्मवदमेकतुणाकर ॥ सुब्रह्मण्य उवाच ॥ ८ ॥ र
 वंदे व्यातदा पद्यो भगवान्परमेश्वरः ॥ कैलाशानिलयो योगी सर्वेशः सर्वभावनः ॥ ९ ॥ पार्वत्यै प्राह
 देवेशः सुरगोपायं महादयं ॥ परमं सर्वधर्माणो शिवधर्ममहासुने ॥ १० ॥ श्रूयतामभिधास्यमिगणैः सु
 रगणैर्मुने ॥ शिवेन कथितं देव्यै देवीभामाह सादरं ॥ ११ ॥ तद्वक्ष्यामि सुविस्तारं शिवप्रियकरं सुने ॥ शिव
 धर्मं शिवप्रीतिकरणं कारणं नृणो ॥ १२ ॥ सर्वेषां प्राणिनां विप्रसंसारार्थे स्तुतारकं ॥ अज्ञानार्णवमग्न
 नां सर्वेषां प्राणिनामये ॥ १३ ॥ संसारोदधिमग्नानां जन्ममृत्युजरावतां ॥ शिवधर्मोऽपः श्रीमानुत्तार
 क उदाहृतः ॥ १४ ॥ स्वर्गकामप्रदाधर्मी यज्ञाद्याः सकला अपि ॥ महादानादयो धर्मोः अन्नगोभूमि
 पूर्वकाः ॥ १५ ॥ व्रतकृद्भ्रूदिचरणा आश्रमश्रमदायकाः ॥ ईशापूर्तीदयः सर्वे तोरय पातां तत्सु दराः ॥

॥१५॥ ब्रह्मायासप्रदांविप्रने वमुक्तिप्रदायकाः॥ शिवधर्मोत्रविहितः शिवेनैव दयालुना॥१६॥ अज्ञान
 जनिनां तुल्यो भक्तिमुक्तिप्रदायकः॥ साक्षात्प्रसन्नो नैकसाधनाः॥१७॥ शिवधर्माः शि
 वप्रोक्ता शिवायैते शिवाय च॥ तद्वक्ष्यामि सुनिश्चये संवादं शिवयोर्वरं॥१८॥ ॥ श्रीशिव उवाच ॥
 शृणु शैलसुते भद्रं सुखोपायं महोदयं॥ संसारेऽहं क्लृप्ततां नृणां मया चोन्नारकः कृतः॥१९॥ शिवधर्मो
 विशिष्टोऽत्र शिपिविष्टपदाश्रयः॥ संसेव्योऽयं परो धर्मः शिवाख्योऽयं शिवार्थिभिः॥२०॥ ये सेवन्ति परं
 धर्मं ते रुद्रानात्र संशयः॥ ग्रामे वा यदि वारण्ये जले वापि स्थले पि वा॥२१॥ क्षेत्रे वा नगरे वापि कीक
 टे वा जनान् रते॥ यत्र वा विद्यते लिंगं सर्वतीर्थानि तत्र वै॥२२॥ यत्र वारमते चितं तत्रैव शिवमर्चयेत्॥
 एककालं द्विकालं वा त्रिकालं नित्यमेव वा॥२३॥ ये च यंति महादेवं ब्रह्मेत्यास्ते गणा शिवे॥ कीर्त्त
 यिष्यन्ति मामीशं सरुदप्याशु ये नराः॥२४॥ सर्वपापैर्विमुच्यंते कोटिजन्मकृतैरपि॥ ये
 पूजयन्ति लिंगं मे त्रिकालं बिल्वपत्रैः॥२५॥ ये पश्यन्ति सकृद्देवि शिवलिंगं ममाश्रयं॥
 भूभागसंचरा रुद्राः ते कृतार्थान् संशयः॥२६॥ प्रातः संग्रहमध्याह्ने प्रदोषे वापि शंकरं॥
 ये पश्यन्त्यर्चयन्तो वा नरा वराण पुंगवाः॥२७॥ अस्मिन् कैलाससदनैव स्तुत्योग्या भवन्ति हि॥
 यः शृणोति वा मुहूर्ते वा शिवं मायो विचिंतयेत्॥ सर्वेऽपि दिवसे वंध्या भवत्येव गिरिंद्रजे॥ दुर्लभं प्राप्य
 मानुष्यं ये च यंति सदा शिवं॥२८॥ नेषां हि सफलं जन्म भस्मरुद्रास्तधारिणो॥ शिवभक्तिपराये
 नु शिवप्रणतमस्तकाः॥३०॥ शिवलोके क्षणादेवि वीक्षणाद्या भवन्ति ते॥ शिवपूजा करकरा शि

बालयगतां प्रयः॥ ३१॥ शिवार्पितलसत्प्राणाः नैवेद्यास्त्यादजिह्वकाः॥ शिवध्यानैकहृदयाः ननेदुः
 खस्यभाजनं॥ ३२॥ तेषां हि सफलं जन्म कृतार्थाः शोभनमाः॥ भवनानि मनोज्ञानि मन्त्राश्चाभरणं
 स्त्रियः॥ ३३॥ धनं चादिष्टपर्यंतं मम पूजाविधेः फलं॥ लुरंगवरमातंगमोमहिष्यादि कोटयः॥ ३४॥
 तद्हरिवरवक्ष्यामि नित्यं संनिहिताः शिवे॥ येषां छंतिमाहाभोगं राज्यं च त्रिदशालयं॥ ३५॥ ब्रह्मत्वं
 वायविष्णुन्यमिद्रत्वं च पितृपार्वति॥ ते च यन्ति सदा कालं ममैव चरणोत्तुजा॥ ३६॥ सौभाग्यं कान्तिम
 द्रूपं शौर्यं त्यागः प्रभावता॥ यज्ञश्च जगति रयानिः शिवमर्चयतो भवेत्॥ ३७॥ देवास्तुरेषु मुनि
 बुधद्यदुत्कृष्टमीश्वरि॥ तत्सर्वमन्त्रसादेन लब्धमीशो शिवार्चनात्॥ ३८॥ ममैव पूजया विष्णुः
 पालयेज्जगतीत्रये॥ ममैव पूजया ब्रह्मा जगत्सर्वकरोत्यपि॥ ३९॥ ममैव पूजया रुद्रो अंतः
 संहरते जगत्॥ ममैव पूजया राक्षः पालयत्यमरावतीं॥ ४०॥ ममैव पूजया देवादि कपालवरुणा
 र्यमाः॥ वसवो द्वादशादित्या मरुत आश्विना अपि॥ ४१॥ रुद्रा रुका दशगणा वायवोग्रहनायकाः॥
 मनवो मुनयः सिद्धाः गंधर्वा गरुडाः खगाः॥ ४२॥ यक्षकिंपुरुषानागानपायैकालसंभवाः॥ युगे युगे
 प्रजायाः स्ताः सर्वे मत्पूजया वराः॥ ४३॥ भान्ते ब्रह्म नवः सर्वेषां तिवाताः सदा शिवे॥ वर्धन्ति मेधाः स
 तनं यांति दिक्पतयोजगत्॥ ४४॥ ज्योतीं व्यपि प्रकाशं ते न गानागाश्च भूधराः॥ शेषोऽप्यशेषा शिरसाभु
 वं धत्ते शिवार्चनात्॥ ४५॥ स्वांशुभिः पोषयत्येव सोमोऽप्योषधि मंडलं॥ नद्यः समुद्राश्च शिवेनोद्भवाः
 संवहन्त्यपि॥ ४६॥ किं शिवे बहूनास्ते न सर्वे मत्पूजया स्थिरं॥ चरं वाप्यचरं वा ध्वजगच्चक्रं प्रवर्तते॥

॥४७॥ नारुद्रः संस्मरेद्भुं स नारुद्रो रुद्रमर्चयेत् ॥ नारुद्रः कीर्तयेत् रुद्रं नारुद्रो रुद्रमाप्नुयात् ॥ ४८ ॥
 संपर्कौतुकात्त्रोभातभयादापि च संस्मरेत् ॥ कीर्तयेदर्चयेद्यो मां समेप्रियतरो गणः ॥ ४९ ॥ शिव
 धर्मस्पर्शो यं शिवभक्तिस्तु निश्चला ॥ साक्षां गामयै वोक्ता कार्पानित्यं विशेषतः ॥ ५० ॥ मद्भक्तजनवा
 तस्य प्रजयाश्चानुमोदनं ॥ स्वयमभ्यर्चनं भक्त्या ममार्ये चांग चेष्टनं ॥ ५१ ॥ भक्त्या श्रवणे भक्तिः स्व
 रनेत्रे वृत्तिरिया ॥ ममानुस्मरणं नित्यं यश्च मां नोपजीवति ॥ ५२ ॥ भक्तिरष्टविधा ह्येषा यस्मिन्नेछे
 पिवर्तते ॥ सज्ञां भवो मुनिश्चेष्टः स यति स च पंडितः ॥ न मे प्रियश्चतुर्वेदी सत्रयाज्यपिशंकरि ॥ ब्रा
 ह्मणो वां त्यजो वापि मद्भक्तः स्वपचो वरः ॥ ५४ ॥ तस्मै देयं ततो ग्राह्यं सहि पूज्यो यथा ह्यहं ॥ पत्रं पु
 ष्पं फलं नो यं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ॥ तस्याहं न प्रणम्यमि स च मे न प्रणम्यति ॥ नार्चयेद्यः सदा
 त्मस्तुं यो मां समयमास्थितः ॥ ५६ ॥ स मां पर्वत दुर्गे बुभार्गमाणो न पश्यति ॥ यो मां सर्वं गतं पश्येत्स
 र्वं च मयि पश्यति ॥ ५७ ॥ न स्याहं नित्यमात्मस्थः स च नित्यं मयि स्थितः ॥ सदुर्लभा शिवे भक्तिः दुर्ल
 भं च शिवार्चनं ॥ ५८ ॥ सुदुर्लभं शिवे दानं शिव होमश्च दुर्लभः ॥ सुदुर्लभं शिवज्ञानं न दध्यासेति
 दुर्लभः ॥ ५९ ॥ सुदुर्लभतरं ज्ञेयं जपध्यानं शिवात्मकं ॥ अत्यंत दुर्लभं देवि शिवलिंगे शिवार्चनं ॥
 ॥ ६० ॥ सुदुर्लभं नुतद्भक्तिः न दध्यासेति दुर्लभः ॥ सुदुर्लभमिदं ज्ञात्वा शिवभक्तिं समाश्रयेत् ॥ ६१ ॥
 नामस्तेषां जयस्तेषां यशस्तेषां पदे पदे ॥ येशिवं शरणं प्राप्ताः शिवार्चनपरायणाः ॥ ६२ ॥ येषां
 दिवा च रात्रौ च नित्यं शिवगतास्मृतिः ॥ नमस्कारादि संयुक्तं शिवायेत्यक्षरत्रयं ॥ ६३ ॥ जिह्वाग्रे व

वर्तते यस्य सफलं तस्य जीविनं ॥ यदंगं भस्म संयुक्तं त्रिपुंद्रुललितालकं ॥ ६४ ॥ रुद्राक्षमालाभरणं चंद्रचू
 डारुयं शिवे ॥ जतिनात्मद्रुहायेन भगवान्समर्चितः ॥ सचिरं संचरं त्यस्मिन्संसारं दुःखसागरे ॥ दुर्ल
 भं प्राप्यमानुष्यं नमूको बधिरो भवेत् ॥ यदि सर्वांगता सिद्धिः विप्रत्वं च न रेखुच ॥ इहामुत्र सुखप्राप्तौ
 शिवभक्तिं समाश्रयेत् ॥ ६७ ॥ दुर्लभा दुर्लभा देवि मम भक्तिः सुदुर्लभा ॥ मुक्तिदामो क्षदा त्रीचपशु
 पाशानि रंतनी ॥ ६८ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ ये कालकालकलनेन नयन्ति कालं शीलेन फालनयनार्च
 नतस्त्रिकालं ॥ धन्यास्तस्मै जगती तलचरि रुद्राविद्राविताद्यनिचयाः शुचयो भवन्ति ॥ ६९ ॥ क्षणं
 क्षीणाद्यो घः कलयति कृतांतानां कमुमे निरातं कं शांते भवभयजतां ते मुहुर्हो ॥ तनुः शेषो बोभ
 वति विपुले चायुषिरये विशेषो नो भाग्ये प्रथिलगतौ क्षोणिवलये ॥ ७० ॥ वैराग्यभाग्यरहितस्य भवो
 रुदुरवं संजानते जनिविनाशनलोकजालं ॥ आलोकयन्नयकुलानलशीलनेन आरोग्यभाग्यरहि
 ताः प्रचलन्त्यभागाः ॥ ७१ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवाख्ये रकादर्शांशे द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥
 ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ लिंगार्चनविधिं पुण्यं श्रोतुमिच्छामि शंकर ॥ त्वत्प्रसादादशेषे
 ण भगवद् न चंद्रशेखर ॥ यत्पुण्यं स्थापिते लिंगे कृते यच्च शिवालये ॥ सदा विष्ट कृपावाण सुधाभिः परि
 कल्पिते ॥ २ ॥ लिंगवेरप्रतिष्ठायां चरस्थावर पूजने ॥ संमार्जने न यत्पुण्यं यत्पुण्यमुपलेपने ॥ ३ ॥
 नीराज्जनोषधीबीजस्नानमंगलवादनैः ॥ बाहनोत्सवदीपानां प्रदाने वा कियत्फलं ॥ ४ ॥ यत्पुण्यं
 मर्घ्यदानेन तोयस्नानेन यद्भवेत् ॥ क्षीरस्नानेन यत्पुण्यं रवं उदधामहेश्वर ॥ ५ ॥ घृतस्नानेन यत्पुण्यं

शर्कराभिर्महेश्वर॥ मधुस्नानेन यत्पुण्यं तथा पुंद्रे सुसारतः॥ ६॥ पंचगव्यवरस्नानेनैलाभ्यंगेन य
 द्रवेत्॥ गंधचंदनतोयैश्च कर्पूरागरुभिश्चिन्तेः॥ ७॥ नारिकेलेशु जंवीरमोचाम्बरफानसैः॥ तत्त
 द्रसवैरैः शंभोष्यभिषेके फलं च किं॥ ८॥ स्वर्णरत्नादि तोयैश्च पुष्पमिश्रांबुभिः शिव॥ कर्पूरागरुतो
 यैश्च वस्त्रपूतैश्च वारिभिः॥ ९॥ सहस्रधाराकलशैः शतधाराघटैस्तथा॥ सहस्रशतशंखानां स्त
 पनैः पुष्पवारिभिः॥ १०॥ नदीनदसमुद्राणां वापीकूपोदकैर्जलैः॥ गवांश्च गोदकस्नाने कुशोद
 कविशोधने॥ ११॥ यवगोधूमपिष्टानां लेपनस्नपने च किं॥ विलेपनैश्च गंधाद्यैर्विलिप्तेन च य
 द्रवेत्॥ १२॥ सुवर्णरोष्यताम्रादिकांश्यपेन लमार्तिनैः॥ दारवाश्ममयेः पात्रैः तथापणीपुटै
 रपि॥ १३॥ पात्रकल्पनतो वापि किं फलं स्यान्महेश्वर॥ श्रीखंडागरुकसूरीमिश्रगंधविले
 पनैः॥ १४॥ यस्य कर्दमजालेन फलं स्याच्छिवपूजने॥ हेमकार्पाशाकौशेयवस्त्रदाने च यत्फ
 लं॥ १५॥ घृतनैलवराणां च कर्पूरवरदीपनः॥ फलं किं यन्महादेव धूपेषु परमेश्वर॥ १६॥ सां
 म्रणिगुग्गुलकतेविल्वत्वक्परिकल्पिते॥ पंचवर्णकपिष्टैश्च रंगवल्या च किं फलं॥ १७॥
 किं फलं स्याच्छिवे दने वदशंकरसर्वग॥ मुक्तपुष्पार्चने यच्च मालाभिः लिंगपूरणे॥ १८॥ पुष्प
 मं टपिकायाश्च पुष्पमालावलंबने॥ तथा पुष्पविशेषैश्च ग्रास्यारण्योद्भवेषु च॥ १९॥ किं फ
 लं श्रीमहादेव विल्वैरभ्यर्चने कृते॥ नवरत्नादिपुष्पेषु सुवर्णरोष्यसु मेखुच॥ २०॥ नवधा
 न्यमहा पूजाफलं किं वामहेश्वर॥ अन्नाभिषेके यत्पुण्यं अवच्छिन्नांबुधारया॥ २१॥ अभि

वे के किय त्पुण्यं फलं किं वा महेश्वर ॥ उद्धर्तनांतर स्नाने को षो न च सुवारिणा ॥ २२ ॥ नाना
 रत्नदिभालानां प्रदाने च महत्फलं ॥ रत्नगोलकदाने वा खर्णौ व्यविनिर्मिते ॥ २३ ॥ सह
 स्रगतदीपानां दर्शने च कियत्फलं ॥ यवगोधूमशाल्यन्तभक्ष्यभोज्यप्रदानतः ॥ २४ ॥
 शाकपूपादिदाने च फलकंदानिवेदने ॥ छत्रदाने महादेव चामराणां प्रदानतः ॥ २५ ॥ ता
 ल्यन्तमयूराछपक्षनोत्तमनिर्मिते ॥ चित्रध्वजपताकानां दर्पणानां च दर्शने ॥ २६ ॥ तांबू
 लदानेन यत्पुण्यं वादित्राणां प्रदानतः ॥ घंटावादित्रशंखानां काहलानां च वादनैः ॥ २७ ॥ वेणु
 वीणासदंगानां दुंदुभीनारवेषु च ॥ स्त्रीणां संगीतनाट्येन कृतेन च फलं कियत् ॥ २८ ॥ रथो
 त्तवादिकरणेन गरांतपरिभ्रमेः ॥ कियत्फलं महादेवमहोत्सवहदानतः ॥ २९ ॥ विना
 नदानेन यत्पुण्यं वलिहोमक्रियासु किं ॥ गवाश्च भृत्यनागानां भूमिदाने महेश्वरे ॥ ३० ॥
 ग्रामखेटपुराणां च देशदाने च यत्फलं ॥ नीलोत्पलसहस्राणां भालादाने फलं च किं ॥ ३१ ॥
 स्वयंमाल्योपहारेण पुंसि पुण्यं च यद्भवेत् ॥ तत्पालनापहारेण पुण्यापुण्यं च यद्भवेत् ॥ ३२ ॥
 प्रातःकालार्चने किं वा मध्याह्ने वा फलं कियत् ॥ सायंने प्रदोषे वा निशीथे वा महेश्वर ॥
 ३३ ॥ भूनासुतोमवारेखुअरुमीषु च पर्वसु ॥ शिवरात्र्यां महादेवपूजया किं फलं भवेत् ॥ ३४ ॥ ति
 थिनक्षत्रपूजायामासिमास्यर्चने च किं ॥ मासिमासि च पूजासु द्रव्येलिंगेषु किं फलं ॥ ३५ ॥ प्रदक्षि
 णानमस्कारे रत्नौवाच कियद्भवेत् ॥ शिवक्षेत्रे नदीतीरे गोखेवावनपर्वते ॥ बिल्वमूलेषु पूजायां कि

यत्फलमुदीरितं ॥ घृतकं बलपूजाभिः पवित्रारोपणेशिवे ॥ ३७ ॥ श्रावणे कार्तिके वापि पूजया किं फलं
 भवेत् ॥ धनुर्मास्युषसि प्रीत्या पूजया किं फलं भवेत् ॥ ३८ ॥ ग्रहणे सोमसूर्याणां विषुवाऽयनयोरपि ॥ सं
 क्रान्ते च यतीपाते महापूजा प्रकल्पने ॥ स्नानाभ्यंगे किं फलं स्याद्ददमे करुणाकर ॥ शिवा वामकराणां च
 पुष्पार्थं शिवपूजने ॥ ४० ॥ किं विल्ववनकर्तृणां वापीकूपक्रियासु च ॥ शिवानये विशेषेण शिवश्रेत्रेषु
 वापयि ॥ ४१ ॥ छायावृक्षाग्रहाराणां करणं शोभयेषु च ॥ वेदानां पठने वापि ब्रह्मचारिषु पोषणे ॥ ४२ ॥
 यतीनामन्नपानादिमठे पकरणानि च ॥ नमस्कारे तथा नेत्रां प्रत्युत्थानाभिवादने ॥ ४३ ॥ भिक्षां प्रति
 श्रयं वस्त्रं दत्वा यशिवये गिषु ॥ सर्ववर्णैर्शोभयेषु दत्त्वा न्नलभते फलं ॥ ४४ ॥ शिवप्रीत्यर्थमेवेह मत्वा
 नां करणे च किं ॥ शिवभक्तार्चने किं स्यात्फलं मेव दर्शकर ॥ ४५ ॥ तत्सर्वं रूपया पुण्यं सुसूक्ष्ममपि तद्
 द ॥ सुगोप्यमपि देवेश यद्यनुग्राहनामपि ॥ ४६ ॥ नाहं वदाम्यभक्तेषु सत्यं सत्यं महेश्वर ॥ अस्मिन्कै
 लासमदने मदनां न करप्रिये ॥ ४७ ॥ शपमिशिवपादा ज्ञेयः सत्यं नात्र संशयः ॥ दैत्युवाच ॥
 एवं येशिवधर्मसारमतुलं कुर्वन्ति ते वा फलं किं वा स्यात्परमेश्वर त्रिभुवने तन्मेव देवा दर्शनात् ॥ एवं त्वं
 त्वदपूजनैकमतयो भक्तास्तद्वधुवं ॥ पुण्यं चाद्यदरिद्रकैषु च कथं प्राप्नोति तच्छंकर ॥ ४८ ॥ स्कंद-
 उवाच ॥ इत्थं पर्वत नंदिनी प्रियवचो वीची भिराल्लावितः ॥ सद्यो हृद्यमभेद्यमद्भुतमहाधर्मेषु सारं
 शिवः ॥ प्राहानंदमरेण भावितं महानंदैकसारादरो मोचाधिक्यमुधाधरीकृतमहोवाचानगैर्द्रात्मजां ॥
 ॥ ४९ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्यमहादेवाख्ये रत्नांशे शिवगौरीसंवादेशिवधर्मप्रश्नो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥

श्रीमहादेवाय नमः ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ शृणु पर्वतराजेंद्र तनये गोप्यमप्यथा ॥ प्रकाशयं त्वयि मे स
 त्वं त्वतः प्रियतरानमे ॥ १ ॥ तेन ते चारिखिलं वक्ष्ये शृणु ध्वेकाग्रमानसा ॥ पूर्वमेकार्णवे धोरि नखे स्था
 वरजंगमे ॥ २ ॥ विवादः सुमहानासीद्ब्रह्मविष्णोः परस्परं ॥ अहं कर्ता ह्यहं कर्तानम नोन्यो जग
 त्पितुः ॥ ३ ॥ एवमाह हरिं ब्रह्मा ब्रह्माणं च हरिस्तथा ॥ तयोर्देर्षीपहा राय प्रबोधार्थं च देवयोः ॥
 ४ ॥ मध्ये समभवत्त्रिंशमे श्वरं तेजसे परं ॥ ज्वाला माला च तं दिव्यमप्रमेयमनूपमे ॥ ५ ॥ योजना
 नायुतविस्तीर्णं स्थितं तत्र मलोभसि ॥ ज्वालाभिर्मोहि तौ तस्य लिंगस्य सुरसतमौ ॥ ६ ॥ तदा वि
 स्मयमापन्नौ पश्यंताम्भवमराधियो ॥ गता ऊर्ध्वं मधस्तस्य संमधार्थं परस्परं ॥ ७ ॥ अधो द्रष्टुं ग
 तो विष्णुरगादूर्ध्वं पितामहः ॥ अदृष्टां तमधश्चोर्ध्वं तौ तमेत्यपरस्परं ॥ ८ ॥ कृतांजलिपुटो भू
 त्वालिंगं नुष्टु बुद्धिदा ॥ ब्रह्मविष्णू ऊचतुः ॥ ॥ अनादिदेवदेवेश विश्वेश्वर महेश्वर ॥ सर्वज्ञ
 ज्ञानविज्ञानप्रदानेशानमोस्तु ते ॥ अनेककान्तिसंपन्न अनन्तासनसंस्थित ॥ अनंतशक्तिसंभो
 गपरमेशानमोस्तु ते ॥ १० ॥ परात्परतरातीत उत्पत्तिस्थितिकारण ॥ सर्वार्थसाधनोपाय विश्वेश्व
 रानमोस्तु ते ॥ ११ ॥ बहुरूपमहारूप सर्वरूपोत्तमोत्तम ॥ पशुपाशाणीवाती तव रारोहनमोस्तु
 ते ॥ १२ ॥ स्वभावनिर्मलाभोग सर्वस्वामिन्महेश्वर ॥ योगयोगिन्महायोगिन् योगेश्वरानमोस्तु
 ते ॥ १३ ॥ निरंजन निराधार स्वाधार निरुपपन्न ॥ प्रसन्न परमेशानयोगेश्वरानमोस्तु ते ॥ १४ ॥ जि
 ह्वाचपलभावेन यदिदं गदिनं मया ॥ तत्संतयमनोपस्य कस्मे स्मेति गुणार्णवं ॥ १५ ॥ नमस्तेना

९ तु

मलिंगायशिवलिंगायनेनमः॥ नमस्तेष्टलिंगायपरलिंगायभेगिने॥ १६॥ नमस्ते ज्योतिर्लिंगाय
 देवलिंगायलिङ्गिने॥ नमस्ते सस्मलिंगायबुधिलिंगायबुधये॥ १७॥ नमः पर्वतलिंगाय भावलिंग
 गायनेनमः॥ जगत्कारणलिंगायजगतांपतयेनमः॥ १८॥ आवयोः पतयेचैवयतीनांपतयेनमः॥
 सर्वेषांपतयेचैवदेवानांपतयेनमः॥ १९॥ ज्ञानीनांपतयेचैवमोक्षाणांपतयेनमः॥ जनानांपतये
 चैवमोक्षाणांपतयेनमः॥ २०॥ जनानांपतयेचैवधर्माणांपतयेनमः॥ २१॥ लिंगोत्पत्तिस्तवेपु
 ष्ययः शृणोति नरः सदा॥ नोत्पद्यते निसंसारं स्खानमाप्नोति शाश्वतं॥ २२॥ तस्मात्सर्वं प्रयत्नेन
 शृणुयाद्वाचयेत्तथा॥ पापकंचुकमुत्तज्य प्राप्नोति परमं पदं॥ २३॥ एवं स्तुत्या महादेवं प्रण
 म्य शिरसा प्रभुं॥ ब्रह्मविष्णुसमापन्नौ भक्त्या परमया युतौ॥ २४॥ लिंगमध्ये परोल्लिंगं स्थितं प्रा
 देशं संमितं॥ समादिस्त्रोत्रसंपन्नो दृष्टुं तौ शिवात्मकं॥ २५॥ नैव कांचन रौप्यं वा भूस्फटिकं मोक्तिकं
 ॥ लसमात्रं स्थितं शांतं केवलं तच्छिवात्मकं॥ २६॥ तयोस्तु ह्येव महादेवः प्रदाय वरमुत्तमं॥ कारणत्वं
 मनुजाय तत्रैवांतरधीयत॥ २७॥ तदा प्रभृति ब्रह्माद्याः प्रतिष्ठाप्य सुरासुराः॥ तल्लिंगानुक्रान्तिं लिं
 गं पूजयेयुस्तपोधनाः॥ २८॥ परं शुद्धशरीरं च लिंगक्षेत्रमनादिमतं॥ यदाद्यमैश्वरं तेजः तल्लिंगं
 पंचसंज्ञितं॥ २९॥ कल्पान्ते तस्य लिंगस्य लीयते सर्वदेवताः॥ दक्षिणे लीयते ब्रह्मा वामे तस्मिन् जना
 र्दनः॥ ३०॥ हृदये चैव गायत्री सर्वदेवो नमो नमा॥ मूर्ध्नि लीयंति वेवेदाः षडङ्गापदक्रमाः॥ ३१॥
 जठरे लीयते सर्वजगत्कृच्छा वरजं गमं॥ उत्पद्यते पुनस्तस्माद्ब्रह्मादिसचराचरं॥ ३२॥ आकाशं

लिंगमित्याहुः पथिवीतस्यपीठिका ॥ आलयः सर्वभूतानांलयनाल्लिंगमुच्यते ॥ तस्याल्लिंगं प्र
 निष्ठाप्य सर्वदेवभवाद्भवं ॥ स्थापितं तेन सर्वस्य पूजितं च न संशयः ॥ कृतांजलिपुटो विष्णुः ब्रह्मा
 वापि विशेषतः ॥ पूर्वलिङ्गं समभ्यर्च्य पश्चात्कर्मणि चक्रनु ॥ ३५ ॥ ब्रह्मा ब्रह्माक्षरैर्दिव्यैः लिं
 गं पूजयते सदा ॥ गंधपुष्पादिभिर्नित्यं विष्णुः पूजयते शिवं ॥ ब्रह्मा रौलमयं भक्त्या लिंगं पूजय
 ते सदा ॥ तस्य संपूजनादेव प्राप्तं ब्रह्मेव मुत्तमं ॥ ३७ ॥ इंदुनीलमयं लिङ्गं विष्णुरर्चयते सदा ॥
 विष्णुत्वं प्राप्तं वांस्तेन सोऽद्भुतैर्कसनातनं ॥ ३८ ॥ शक्रोऽपि देवदेवस्य लिङ्गं मणिमयं शुभं ॥
 नित्यमर्चयतो भक्त्या तेन शक्रत्वमात्मवान् ॥ ३९ ॥ लिङ्गं हेममयं कान्तं धनदोर्चयते सदा ॥
 तेनासौ धनदो देवो धनदत्तमवाप्नवान् ॥ ४० ॥ विश्वेदेवामहात्मानो रौप्यं लिङ्गमयं हरं ॥
 अर्चयति विधिवत्तेन विश्वेदेव त्वमाप्नुयात् ॥ ४१ ॥ वायुः पूजयते नित्यं लिङ्गं पिप्पलसंभवं ॥
 वायुत्वं तेन संप्राप्तं सर्वपाणिशरीरगं ॥ वसवः कांस्यकं लिङ्गं पूजयति विधानतः ॥ प्राप्नोते
 नमहात्मानो वसुत्वं सुमहोदयं ॥ अश्विनौ पार्थिवं लिङ्गं पूजयंतौ विधानतः ॥ तेन तावश्चि
 न्नो देवौ देवानां च भिन्नवरो ॥ ४३ ॥ स्फाटिकं निर्मलं लिङ्गं वरुणोर्चयते सदा ॥ तेन तद्दक्षिण
 त्वं हि प्राप्तवान् दिशतित्वतां ॥ ४४ ॥ लिङ्गमन्नमयं देवि हव्यावाद्यं जतिस्वयं ॥ अग्निं त्वं प्राप्तवा
 न्स्तेन ते जोरूपगुणान्वितं ॥ ४५ ॥ ताम्रलिङ्गं सदा कालं भक्त्या देवो दिवाकरः ॥ त्रिकालं
 जते तेन प्राप्तं सूर्यत्वमुत्तमं ॥ ४६ ॥ मुक्ताफलमयं लिङ्गं सोमः पूजयते सदा ॥ तेन सोमत्वमा

पत्नः सर्वकांनशरीरभूत ॥ ४७ ॥ प्रबालकमयं लिङ्गं नागाः संपूजयन्त्यपि ॥ तेन नागासुभोगाद्वा
 पातालैर्नित्यमास्ति ताः ॥ ४८ ॥ रुष्णाय समयं लिङ्गं पूजयन्ति सुरोत्तमाः ॥ राक्षसादैत्यनाथाश्च
 तेन ते मितविक्रमाः ॥ ४९ ॥ त्रिपुत्तीसमयं लिङ्गं पिशाचाः पूजयन्ति हि ॥ गंधवापरं सोयक्षायानुधा
 नामहेश्वरि ॥ ५० ॥ वज्रवैडूर्यगोमेदं पुष्परागोद्भवानि च ॥ लिङ्गानि पूजयन्त्येव भक्त्या सर्वेश्व
 रस्य हि ॥ ५१ ॥ तेन अरुधिबलोपेताः प्राप्तास्ते परमं पदं ॥ त्रैलोक्यं महालिङ्गं यजन्ते गुह्यकाः
 सदा ॥ ५२ ॥ तेन भोगबलोपेताः प्रयांति परमं पदं ॥ वन्यदारुमयं लिङ्गं यजन्ते मातरस्तदा ॥
 ॥ ५३ ॥ मातृत्वं प्राप्य ताः सर्वाः प्रयांत्येव महेश्वरं ॥ मुनयो मनवो यक्षारक्षोऽरगमरुद्गणाः ॥ ५४ ॥ दे
 वादेत्याः सगंधर्वाविद्याधरमहोरगाः ॥ पूजयन्ति शिवे लिङ्गे मामीशदेवनायकं ॥ ५५ ॥ सर्वो
 लिङ्गमयो लोकाः सर्वो लिङ्गे प्रतिष्ठितः ॥ तस्मात्सं पूजयेत्त्रिंशं यदि छेत्ति क्षिमात्मनः ॥ ५६ ॥
 लिङ्गे त्वया हं देवेशि सर्वदा संस्थितो ह्यहं ॥ अनुग्रहाय लोकानां तथा लिङ्गे प्रपूजयेत् ॥ ५७ ॥
 यो न पूजयेत्त्रिंशं मामीशं भुवनेश्वरि ॥ नासौ स्वर्गस्य मोक्षस्य नैव राजस्य भाजनं ॥ ५८ ॥ तस्मादेक
 मना देवियावज्जीवं प्रतिज्ञया ॥ अर्चयेत्सदा लिङ्गे मामीशं भुवनेश्वरि ॥ ५९ ॥ वरं जीवपरिच्छेदः
 स्वशिरः छेदनं वरं ॥ न त्वनभ्यर्च्यं भुंजीयाद्भगवंतं महेश्वरं ॥ ६० ॥ मानुषेषूपपद्यैव त्वमेव दुद्रग
 णत्वतां ॥ देवैर्लिङ्गार्चनात्पुण्यमधिकं नास्ति किंचन ॥ ६१ ॥ इति विज्ञाय यत्नेन पूजनीयः सदा
 शिवः ॥ नास्ति लिङ्गार्चनं समं न पोवागिरिकन्यके ॥ ६२ ॥ तपोन्यत्सरते सर्वममुत्र फलभोग

तः॥ नलिंगार्चनपुण्यक्षयो नास्ति गिरिं द्रजे॥ ६३॥ वर्धते भक्तिभावेन अल्पमल्पं नतः कृतं॥
 यो वा लिंगार्चनद्वेष्टि धिक्कृच्छ्रकृतस्य कुमानसं॥ ६४॥ सर्वरोत्यन्तरवस्या द्वास्तपोपिसचां
 त्यजः॥ तादृशं तु सकृदृष्ट्वा स वा सा जलमाविशेत्॥ ६५॥ नरो नरकगामी स्यात्तस्य संभाष
 णादपि॥ महेश्वरं महादेवि ये द्विष्यन्ति महीतले॥ ६६॥ ते कृतघ्ना भवन्तीह येन भक्ता महेश्वर॥
 रुद्रपिंडममुद्रुता ब्राह्मणारुद्रदेवताः॥ ६७॥ तस्माद्गुह्यार्चनं श्रेष्ठं ब्राह्मणानां महेश्वरि॥ त
 स्माल्लिंगार्चने सर्वैः कार्यवर्णाश्रमे रपि॥ ६८॥ यस्मात्सर्वेषु भूतेषु गतिर्देवो महेश्वरः॥ त
 स्मात्सर्वप्रयत्नेन शिवमेव समाश्रयेत्॥ ॥ सागराणां क्षयोऽस्त्येव क्षीयते हिमवानपि॥
 ६९॥ रुद्रार्चनजपुण्यं च क्षयो नास्त्येव ज्ञां करि॥ एष्य व्यावहवः पुत्राः बहवः पुत्राः सर्वलिंगा
 र्चकाः सदा॥ ७०॥ यद्येकोऽपि लिंगार्चाये करिष्यन्ति भूतले॥ समुद्धरन्ति ते गोत्रं रज्जुः कृपा
 त्घटं यथा॥ ७१॥ समुत्थत्यनथा ह्यंते कुलानामेकविंशतिः॥ शिवत्वं यांति ते हि प्रधर्मा ध
 र्मविवर्जिताः॥ ७२॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ लिंगोत्पत्तिस्तव मिदमुमेयः शृणोतीह भक्त्या
 नस्यापारमहाद्यसंघनिचयं सद्यो विनाशं व्रजेत्॥ लिंगस्थापनपुण्यमप्यति नरो मंत्रोप्य
 गाणत्वमप्यंते याति ममाद्रिराजशिवं सत्यं वदाम्यद्विजे॥ ७३॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये
 महादेवारव्ये एकादशांशे शिवगोरीसंवादे लिंगोत्पत्तिस्तवो नाम चतुर्थोऽध्यायः॥ ७४॥ ॥
 श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच॥ ॥ एवं देव्या तदा पृष्टो महादेवोऽभ्युवाच तं॥ लिंग

प्रतिष्ठासुविधिं देवैः प्रोवाच शंकरः ॥ १ ॥ तत्ते हं संप्रवक्ष्यामि समाहितमना शृणु ॥ ॥ जै गी य य
 उवाच ॥ ॥ तत्कथं तारकाराते देवैः प्रोवाच शंकरः ॥ २ ॥ लिंगप्रतिष्ठानविधिं तन्मे वद विशेष
 तः ॥ सुरैश्च गणैश्च देवैश्च श्रोतुमुत्कृष्टितमनः ॥ ३ ॥ ॥ सत उवाच ॥ ॥ तस्य स्तुतौ मुनिः श्रुत्वा वचं
 नं प्रत्यभाषत ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ पुरा कैलासशिखरे सुखासीनं जगत्प्रभुं ॥ पार्वतीप्रणता
 प्राह महादेवं घणानिधिं ॥ ४ ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ देवदेव महादेव महाकारुणिकोत्तम ॥ लिं
 गप्रतिष्ठामहिमां वद मे परमेश्वर ॥ ५ ॥ यत्पुण्यं स्थापिते लिंगे स्थावरे वा यजंगमे ॥ किं तत्पु
 ण्यफलं शंभो कस्मिन्काले विशेषतः ॥ ६ ॥ कोधिकारी विशेषेण आगमे वैदिकेऽपि वा ॥ के
 खुत्पानेषु भगवन् प्रतिष्ठासु फलप्रदा ॥ ७ ॥ प्रसीद दयया शंभो हृन्मम वक्तुमर्हसि ॥
 श्रीमहादेव उवाच ॥ ॥ शृणु पद्मपलाशाक्षि प्रतिष्ठाविधिमुत्तमं ॥ शिवलिंगस्य मे देवि जंगमस्थावर
 त्वच ॥ ८ ॥ शिवक्षेत्रे गिरौ नद्यां वने गंगा तटशुभे ॥ हिमालये च केदारे वाराणस्यां महेश्वरि ॥ ९ ॥
 गंगाब्धिसंगमे वापि वेद्यानां कुरु स्थले ॥ तथा भद्रवटे पुण्ये रुद्रकोटौ प्रभासके ॥ १० ॥ पुष्करे च
 तथांकारे महाकालत्रिशूलके ॥ पिंडारके च बके वा प्रतिष्ठाने च विंध्यके ॥ ११ ॥ श्रीशैले दंडकार
 ण्ये भोक्तेर्णवामहेश्वरि ॥ नदीनां च वतीरेषु लिंगं स्थाप्य सुपुण्यभाक् ॥ १२ ॥ कृष्णवेण्यापयोण्या
 श्वगोदावरी महेश्वरि ॥ तुंगायाश्चापपायावेगवत्यां तथा तटे ॥ १३ ॥ शिप्रायानर्मदायाश्च गंगा
 यमुनयोस्तटे ॥ नीरायाः भीमरप्पायाश्चर्मण्वत्या महेश्वरि ॥ १४ ॥ कवेरजायास्तीरेषु क्षेत्रेष्वेतेषु

क्षेत्रे येनेषु शंकरि ॥ श्रीकंदे चतुर्णावर्ते मातरत्नगिरौ तथा ॥ १५ ॥ जंबुकेशोपचनदेकुम्भघोणेर्जु
 ने तथा ॥ श्वेतारण्ये ब्रह्मवर्ने पुण्यछायावने शिवे ॥ १६ ॥ घंटे श्वरे सुंदरे च वै दारण्ये महेश्वरि ॥ क
 मलालयसंज्ञे च हात्मास्ये गंधमादने ॥ १७ ॥ श्रीमद्वशिष्ठके लासे शिवे शोणाचले मम ॥ श्रीमदभ्र
 सभायां वारुधाद्रौ गोनगे तथा ॥ १८ ॥ लिंगप्रतिष्ठादेशास्युः नदीक्षेत्राण्यमृनि मे ॥ पुंण्यानि च प्रति
 स्थासु नवारण्यानि शंकरि ॥ १९ ॥ नेमिनां देवकारण्यं ब्रह्मारण्यं महेश्वरि ॥ कुशारण्यं देववनं रु
 द्रारण्यं बृहन्नं ॥ २० ॥ कालंजरं पद्मवनं तमपुर्णोत्तपुण्यदाः ॥ प्रतिष्ठायां महादेवि शिवलिंग
 त्यसत्तमे ॥ २१ ॥ अयोध्यामथुरामाया काशीकांची अंबनिका ॥ पुरिद्वा रावती देवि प्रतिष्ठासु म
 हाफलाः ॥ २२ ॥ कुलाचला अपिशानि प्रतिष्ठासु महाफला ॥ निषधः कुमुदो विंध्यः पारिपात्र
 श्रनीलकाः ॥ २३ ॥ मेरुदंदरके लासो दक्षिणे हेमकूटकः ॥ कुलाचलेष्वथैतेषु स्थाप्या लिंगं म
 हाफलं ॥ २४ ॥ महाकैलासमौ लोतु शिवलिंगप्रतिष्ठितः ॥ दुर्लभा सर्वदेवानां मनुष्याणां च किंपुनः ॥
 २५ ॥ सर्वक्षेत्रे नदीतीरवनपर्वतमौलिनः ॥ विशिष्टात्र महादेविकोटिकोटिगुणाधिका ॥ २६ ॥ स्व
 यंभुवं तथा देवमार्यमानुषमेव च ॥ स्वायंभुवस्वलिंगस्य परितः क्रोशमेव हि ॥ २७ ॥ तत्र वा सोवि
 शिष्ठानां भवतीत्येवमेव मनः ॥ तत्रैव मरणाज्जंतोः शिवलोकनसंशयः ॥ २८ ॥ दैवे चापि तदर्थं
 स्यात्परिमाणं तु मानुषे ॥ पादन्यूनं महादेवि मूर्तिकेतुफलं विदुः ॥ २९ ॥ वाणं खयं मुगुन्यं स्यात्क्षे
 त्रमानं तदेव हि ॥ क्षेत्रे लिंगस्थापनाच्च पुण्यं न दद्यात्तटेशते ॥ ३० ॥ वनेषु स्थापितं तस्मात्तनेपि गिरि

श्रीशिवर. ११

१०

मौलिंगं॥ नवधातुजलिंगानि समुत्कृष्टानि शंकरि॥ ३१॥ नवरत्नोद्भवान्येव ततोत्कृष्टानि शैलजे॥ त
 तोरसेन्द्रकलितं बाणलिंगं ततोधिकं॥ ३२॥ न प्रतिष्ठानचस्पर्शो बाणलिंगेषु विद्यते॥ सपीठमस्तपी
 ठं वा बाणलिंगं प्रपूजयेत्॥ ३३॥ बाणलिंगं तु शूद्रेण यदि देवि प्रतिष्ठितं॥ सर्वेषां दर्शनार्थं सुअ
 धिकारो भविष्यति॥ ३४॥ केवलं स्याच्छिलालिंगं न दृश्यं सर्वथा द्विजैः॥ अर्वाकामलकालिंगं न कार्यं
 रत्नवर्जितं॥ ३५॥ धातुजं चांगुलेः षड्भिस्फाटिकं स्याद्यथेचितं॥ वितस्तिमात्रं सल्लिंगं कार्यं वै सर्वथा
 शिवे॥ ३६॥ ततो न्यूनं हरेदायुः बाणं प्रादेशं समितं॥ ग्रहस्थे श्वग्रहे पूज्यं स्थावरेषु ततोधिकं॥
 ३७॥ लिंगमस्तकविस्तारोलिंगो ह्यसमः शिवे॥ वेदी च तद्विगुणिता न दृष्टीठमुमे स्थितं॥ ३८॥
 गोमुखी तद्विगुणिता पंचसूत्रं विदुः शिवि॥ पंचपातकनाशाय पंचसूत्रं समं सदा॥ ३९॥ न्युनाधिके
 हरेदायुः कीर्तिरारोग्यनाशनी॥ सर्वद्रव्यरुतं लिंगं पंचसूत्रं प्रशस्यते॥ ४०॥ नैवायं नियमो देवित्वयं
 भूतेषु शस्यते॥ अरन्निमात्रादूर्ध्वं यन्स्थावरं लिंगमेवाह॥ ४१॥ न स्थाप्यं न ह्महे गौरि स्थाप्यं न च
 शिवालये॥ प्रतिमावामहेशस्य देवतानां महेश्वरि॥ ४२॥ वितस्तिमात्रादूर्ध्वं चेन्नाची सा वै गृहे स
 दा॥ मृदानुनिर्मिता वा स्यात्पाषाणप्रभवा यवा॥ ४३॥ प्रतिष्ठाप्यार्चयेत्सा तु तदूर्ध्वं शिवालये॥
 मूर्तयो ह्येव महेशस्य पंचविंशत्यपरिमिताः॥ ४४॥ समाकारास्यनेत्राणां प्रतिष्ठाप्यगणो भवेत्॥ गृहे
 शिवालये वापि मूर्तयो मीमं हेशितुः॥ ४५॥ उमा महायो न नेशो दक्षिणामूर्तिरेव वा॥ कंकालो लिंग
 भागस्तथा शूलधरो हरः॥ ४६॥ चंद्रचूडो वृषांगस्तु अर्धनारीश्वरेशिवे॥ कपालपाणिर्वरदो वि

त्र १२

श्रीशिव.

ष्णावे ब्रह्मणे शिवे ॥४७॥ दिगंबरो कालनाशः राजचर्मपरीचतः ॥ कैलासवासो घोरात्मा सद्योजा नो य
 प्ररुषः ॥४८॥ वादे मेवस्तथेशानो त्रिपुरांतकरो हरः ॥ सताश्चान्यामूर्तयो यप्रतिष्ठाप्यार्चयेच्छिवो ॥
 ॥४९॥ धातुजानां च लिंगानां प्रतिमाना मपीश्वरी ॥ वराणां च स्थिराणां च चानवर्षात्प्रतिष्ठितः ॥५०॥
 वेदकीचागमीया च प्रतिष्ठा द्विविधा शिवे ॥ खंडस्फुटितदग्धो वा पाषंडपतितां त्यजेः ॥५१॥ शूद्रैस्स
 यप्रतिष्ठा स्यात् पुनः संस्कारमेव वा ॥ अत्यंतोपहृतानां तु परित्यागो जले भुवि ॥५२॥ वराणां स्थावरा
 णां चानथास्वायं भुवे पि वा ॥ स्वायं भुवी यलिंगस्य शाकलं वेदिका स्वपि ॥५३॥ असंबंधकद्रव्ये ण
 योज्यवधा प्रतिष्ठितः ॥ आगमीचागमीयानां वेदिकानां तु वेदिकी ॥५४॥ यस्तु प्रतिष्ठितो लिंगप्र
 तिमां वा स्थिराचिरां ॥ ब्राह्मणक्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वा मत्परायणः ॥५५॥ तस्या ह मर्चा गृह्णामि मो
 लौ चंद्रविमूषिते ॥ वसंतो यक्रतुर्देवि वार्षिकः शिशिरो यच ॥५६॥ ग्रीष्मो वापि भवेद्देवि प्रतिष्ठा
 सुमहाफलः ॥ उत्तरायण एवेह प्रतिष्ठा सुविधीयते ॥५७॥ उत्तराशागतैर्धानैर्लिंगं स्थाप्यर्चये
 छिवे ॥ माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठाषाढेषु पंचसु ॥ मासेषु शुक्लपक्षेषु लिंगं स्थापनमुत्तमं ॥ अथ
 म्नां वा चतुर्दश्यां पर्वणोर्चामहे श्वरि ॥५८॥ सोमवारो यवाभद्रे रविर्भौमा वथा वपि ॥ स्थिरप्रतिष्ठा
 सु भवे स्थिरर्क्षे च चरे चरं ॥५९॥ शान्तैर्द्विजवरैर्देवि शिवभक्तैर्जिनेन्द्रियैः ॥ शान्ता वरा स्थावरेषु क्र
 त्विजः परिकीर्तिताः ॥६०॥ दशत्रयो वा विप्रेन्द्रा शिवभक्ताः सुवाससाः मस्मरुद्राक्षसंपन्नाः स्त्रिपुं
 द्रपरिमंडिताः ॥६१॥ चरलिंगप्रतिष्ठायां चरणौ याद्विजोत्तमाः ॥ ब्रह्मासदस्य चार्चो यंसर्वोपस्केण

पूजिताः॥ ६२॥ वासोभिरहितैश्चैव गोभिः पूज्या यथा बलिं॥ वस्त्रालंकारणैरत्नैश्च न धान्यैर्गृहीतैरपि॥ पू-
 जनीया प्रतिष्ठा दौ ब्राह्मणा वेद पारगाः॥ धान्यादिवासः कर्तव्यो जलवासश्च शंकरि॥ ६४॥ प्रतिमा
 याश्च लिंगस्य कर्तव्यो यविजानता॥ द्रोणत्रयं धान्यमिति जलकुंभं सपल्लवं॥ ६५॥ नदी न दाहृतं
 नोयं न डाकं कूपजं तथा॥ वनधान्यानि वासंसि समाहृत्य द्विजैः सह॥ ६६॥ तथेवो बधयः पुण्या वि-
 ष्णुक्रांता पमार्गना॥ दर्भोग्राश्च तथा दूर्वा यवा ग्राण्यथ मुंडिका॥ ६७॥ पल्लवा स्युस्ते पंच कल्का-
 न्यपि सुमध्यमे॥ समाहृत्य शुभे देशे गोमयेनोपलेपिते॥ ६८॥ रंगवत्यादि शोभाद्ये मंडपेषु पुष्पमं-
 डिते॥ गणेशमादौ सर्वपूज्यतां दीक्षां विधाय च॥ ६९॥ ततः प्रतिमं संकृत्वा ब्राह्मणाननुमंत्र्य च॥
 पत्न्या सह समासीनो अरजे वाससी दधत्॥ ७०॥ संकल्पवरयेद्दिमान् आचार्यं च सदस्यकं॥ ब्रह्मा-
 णं च प्रतिष्ठाप्य दिनत्रयमथेश्वरि॥ ७१॥ बोधायनोक्तविधिना प्रतिष्ठाप्य महेश्वरं॥ हावयेत्पाय-
 सेर्विद्वान् चरुणा सद्यतेन वा॥ ७२॥ स्वस्वशारवोक्तमार्गेण प्रतिष्ठाप्य हुताशनं॥ कुंभाभिषेकं क-
 र्त्तव्यमूलेन प्रणवेन वा॥ ७३॥ नेत्रोन्मीलनं वर्ज्यं वैलिंगे त्वेति प्रतिमास्वपि॥ कुर्यान्नेत्रोन्मीलनादिप्रति-
 मास्वपि शंकरि॥ ७४॥ महाभिषेकविधिना पूजयेत्त्रिगमेश्वरं॥ पंचामृतैः पंचगव्यैः तथा फलरसैरपि॥
 श्रीरुद्रेणाभिषेकोऽत्र कर्तव्यममरैरपि॥ ॥ वस्त्रैर्गंधैश्च धूपैश्च दीपैर्नैवेद्यकल्पनैः॥ ७६॥ तांबूल-
 नीराजनतः पूजयेच्छत्रचा मरैः॥ प्रदक्षिणानमस्कारैः संस्तुवीत महेश्वरं॥ ७७॥ नमस्ते देव देवाय
 शिवाया काशामूर्तये॥ भवाय भव्यरूपाय हरभूम्यात्मने नमः॥ ७८॥ व्यक्ता व्यक्ताय सोमाय जलरूपा

यतेनमः॥ उग्रायभीमरूपायवासुमूर्त्यात्मनेनमः॥ ७९ ॥ योमकेशायनित्यायतेजोमूर्त्यात्मनेनमः॥
 एवं संस्तुत्य देवेशि क्षमाप्य परमेश्वर ॥ ८० ॥ जानता जानता वापि प्रणिच्छायामया कृता ॥ तां क्षमस्व म
 स्व महादेव किं गेस्मिन् सुस्थिरो भव ॥ ८१ ॥ न तो र्वयत्त गंध पुष्पे धने गोभिः प्रपूजयेत् ॥ आचार्यं कृत्वा
 जश्चैव दीनानां याद्विजोत्तमान् ॥ ८२ ॥ भोजयेच्छिबभक्तांश्च दक्षिणाभिः प्रतोषयेत् ॥ सहस्रं त्रिंश
 तं वापि शतं द्वादश एव वा ॥ ८३ ॥ हंत्यर्थ हीनं कर्तारं मंत्रहीनं तु कृत्वा जं ॥ स्त्रियं लक्षणं कं हीनं न प्र
 तिष्ठासमो रिपुः ॥ ८४ ॥ वित्तशास्त्रं न कुर्वीत फलमाद्यदरिद्रयोः ॥ एवं संक्षेपतः प्रोक्तः प्रणिच्छावि
 धिरुत्तमः ॥ ८५ ॥ स त उवाच ॥ ॥ प्रणिच्छादिनिच्छायादिस्त्याद्विशिष्टा महातुंगालिंगे गरिष्ठा सहिष्ठा ॥
 महाकष्ट हं त्रीधनिष्ठा सुशान्ता गरिष्ठा महाज्येष्ठालिंगे विशिष्ठा ॥ ८६ ॥ अलं महीमंडलदानजा
 ले राखंडलप्रीणनयनसंघैः ॥ अखंडकृद्वाचरणान्ते यत्त्रिंशं स्य नत्कोटिगुणं प्रणिच्छिते ॥ ८७ ॥ ॥
 इति श्रीशिवरहस्ये महादेवार्च्ये एकादशांशे शिवलिंगप्रणिच्छानामुपमो ध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ श्रीम
 हादेवाय नमः ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ प्रासादगोपुराणां च करणे वा फलं च किं ॥ प्राकारगोपुरद्वारबाह
 नानां प्रकल्पने ॥ १ ॥ मंदपानां च करणे वा पीकूपोदपानकृता ॥ शिवागारे विशेषेण शिवपुष्पवनस्य
 च ॥ २ ॥ किं फलं स्यान्महादेव तन्मे वददयानिधे ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ महाविष्णुकपाबाणैर्यः कु
 र्याद्वा शिवालयं ॥ त्रिसप्तकुलसंयुक्तं शिवलोके महीयते ॥ ३ ॥ मन्मथात्कोटिगुणितं पुष्पं स्याद्वा
 रुभिः कृतं ॥ त्रिगुणं चेष्टकादिभ्यः सुधया परिकल्पितं ॥ ४ ॥ शैले रनंतं देवेशि कल्पितं शिल्पिभिः दृ

ढं॥कोटिकोटिगुणं पुण्यं उत्तरत्रमहेश्वरि॥५॥ मन्त्रैरुयोः समं ते यं फलमाद्यदरिद्रयोः॥ यत्र क्ता
 पिशिवेभक्त्या कुर्याच्छेलेखकादिभिः॥६॥ नवंपुराण रहितं जीर्णं पतितमेव वा॥ नवादपि स दोल्लभं
 जीर्णं द्वारं महेश्वरि॥७॥ अथेष्टकाभिर्वा कुर्यात्क्रीडमानः शिवालयं॥ सोपिरुद्रगणो भूत्वा यानुभ
 क्तावित्तानुसारतः॥८॥ गर्भगोहं महेश्वरस्य यः कुर्यादुक्तधानुभिः॥ पटिकावेदितं देवकोष्ठे श्वा
 पिशोभितं॥९॥ रुद्रावतारचरितैर्वैष्णवं भविराजितं॥ यावद्युग सहस्राणि रुद्रलोके महीय
 ते॥१०॥ तत्पाषाणसुधालेपकणैः साहस्र संख्यया॥ तावत्कालं वसेत्तवर्गे यावदिंद्राश्चतुर्दश॥
 ॥११॥ मंडपं दशस्तंभैश्च सुतं यः कारयेच्छिवे॥ शतस्तंभं ततो पीशो सहस्रस्तंभमंडिते॥१२॥ सुपीठे
 वेदकोपेनं वलभीकुंभमंडितं॥ जालकां तोरणोपेनं चित्रविद्रुमपुत्रिकं॥१३॥ तावद्युग सहस्रा
 णिरुद्रलोके महीयते॥ तावत्कालं वसेत्तवर्गे यावदिंद्राश्चतुर्दश॥१४॥ तत्पाषाणसुधालेपक
 णैः साहस्र संख्यया॥ तोपुरैः भूधराकारैः सहस्रतलमंडितैः॥१५॥ कारयेच्छिवशास्त्रज्ञैः रुद्ररूपवि
 चित्रितैः॥ दशैकादशसाहस्रं तलैः शतपरीमितैः॥१६॥ कुंभैर्वैष्णवरुद्ररूपैः यो लंकुर्याच्चरंगतः॥
 यावंनिरुद्ररूपाणि स्वरूपाण्यपिलेखयेत्॥१७॥ तावद्द्वर्षं सहस्राणि शिवलोके महीयते॥ शिवा
 लयस्य परितः चतुर्दिक्षु विराजितैः॥१८॥ प्राकारं कारयेद्यस्तुभारमारस्य शंकरि॥ यावत्तस्मिन्वि
 रचिताः पाषाणा इत्यकास्तथा॥१९॥ तावद्द्वर्षं सहस्राणि भूमलोके महीयते॥ एवं उष्णुटित संस्का
 रं यः कुर्यात् शिवालयं॥२०॥ प्राकारं गोपुरं वापि मंडपं वा स पीठकं॥ नूतनादपि चोत्कृष्टं जीर्णं द्वारं

प्रशस्यते ॥ २१ ॥ द्वागशिश्वरं दृष्ट्वा गोपुरस्य महेशितुः ॥ समजन्मकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ २२ ॥ प
 श्चात्प्रांमुखं लिंगं स्थाप्य भाग्यं नु कारयेत् ॥ देवालयं ततः कृत्वा देवीमूर्तिं भिरन्वितं ॥ २३ ॥ शिवलोके ग
 गोभूतामोदने शश्वतीः समाः ॥ स्कंदालयं गणेशस्य भैरवस्य महात्मनः ॥ २४ ॥ चंडीश्वरालयं कृ
 त्वा सलभेत्पुण्यमुत्तमं ॥ वृक्षालयं प्रकुर्वीत तदग्रे बलिपीठकं ॥ २५ ॥ तस्याग्रतो ध्वजस्तंभं कुर्वी
 दूर्ध्वं सुवर्तुलं ॥ पंचविंशतिमूर्तिर्नीमालयानि समेततः ॥ २६ ॥ श्लक्ष्णानि सुमनोज्ञानि सुकुट्टिमयु
 तानि च ॥ चित्रध्वजपताकाग्रस्वर्णकुंभयुतानि च ॥ २७ ॥ कृत्वा यत्फलमाप्नोति तदेकाग्रमना श्रु
 णु ॥ स्कंदो मासहि न देव मासीने परमात्मने ॥ २८ ॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य सर्वान् कामान् वाप्नुयात् ॥
 केलासे संवसे देव दक्षिणे विष्णुपंचकं ॥ यावत्कालेन संतिष्ठेत्तावद्गोभुगव्ययः ॥ एकपादचतु
 र्बाहुं त्रिनेत्रं शूलसंयुतं ॥ ३० ॥ दृष्ट्वा स्थितं हरिं वामे दक्षिणे विधिमव्ययं ॥ अष्टविंशति कोटिनां
 रुद्राणां स्वांगतो हरः ॥ ३१ ॥ विनिर्मायाय मूर्तिनां पंचविंशतिकं तथा ॥ पुरुषं हृदयाद्देविसद्योजा
 तं तु पादतः ॥ अघोरं वक्रतः शंभुर्हस्ताभ्यां चामुमीश्वरं ॥ ईशानं मूर्धतः शंभुः निर्मायाग्रेसचाभ
 जत् ॥ ३३ ॥ प्रकृतिं वामतश्चैव बुद्धिं वै बुद्धिदेशतः ॥ अहंकारादहंकारं तन्मात्राणि च मात्रया ॥
 ॥ ३४ ॥ इंद्रियाणींद्रिया देवलीलया परमेश्वर ॥ पृथिवीपाददेशात्सगुह्यदेशाज्जलं तथा ॥ ३५ ॥ नाभि
 देशात् महावह्निं हृदयात् भास्करं तथा ॥ कर्णात्सोमं तथा त्मानं भ्रूमध्यान्मस्तकं दिवं ॥ ३६ ॥ दृष्ट्वे
 व संस्थितः साक्षाज्जगत्सर्वं चराचरं ॥ पंचविंशतिमूर्तिं श्वप्राविशत्त्वेन नेजसा ॥ ३७ ॥ एकांशेन

महादेवरकथाबहुधाश्रुतः॥ वामांगास्ति न लोकेश हरिणा चैव सेवितः॥ ३८॥ सर्वज्ञं सर्वज्ञं देवं रु
 त्वाभक्त्या विधानतः॥ प्रतिष्ठाप्य यथान्यायं शिवसायुज्यमाप्नुयात्॥ ३९॥ त्रिपादं सप्तहस्तं च चतुर्
 श्रृंगं त्रिशीर्षिकं॥ कृत्वा यज्ञेशमीशानं अग्नि लोकेशमीयते॥ ४०॥ तत्र भुक्त्वा महाभोगान् कल्पलक्षं
 सुखीनरः॥ क्रमादप्राप्य लोकेश्मिन्धराधीशो भवेन्नुद्यः॥ ४१॥ यथारूढं तु यः कुर्यात्सोमं सोमार्धं
 भूयणं॥ हयमेधायुतं पुण्यं कृत्वा प्राप्येन्द्रवज्रमः॥ ४२॥ कांचनै न विमाने न किंकिणी जालमालिना॥
 गत्वा शिवपुरं दिव्यं तत्रैव सविमुच्यते॥ ४३॥ नंदिना सहितं देवं सांबं सगणमव्ययं॥ कृत्वा यत्फल
 माप्नोति तत्ते वक्ष्याम्यनुत्तमं॥ ४४॥ सूर्यमंडलसंकाशे विमानैर्वृषसंयुतैः॥ अप्सरो गणसंकीर्णैः दे
 वदानवदुर्लभैः॥ ४५॥ नृत्यद्भि रप्सरसंघैः पुष्पगंधमनोहरैः॥ गत्वा शिवपुरं दिव्यं गार्णपित्यमवा
 पुयात्॥ ४६॥ नृत्यं न देवदेवेशं शैलजासहितं प्रभुं॥ सहस्रबाहुं देवं शिवं ब्रह्ममथापि वा॥ ४७॥
 नंदाद्यैर्भूतसंघैश्च संयुतं परमेश्वरं॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य रुद्रलोकेशमीयते॥ ४८॥ शैलजा
 सहितं साक्षाद्दृष्टमध्वजमीश्वरं॥ ब्रह्मं द्रविष्णुसोमाद्यैः कृतांजलिपुटैर्गणैः॥ ४९॥ मानभिर्मुनिभि
 र्श्वेव संयुतं परमेश्वरं॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य यत्फलं तद्ददाम्यहं॥ ५०॥ सर्वयज्ञतपोदाननीर्यवेदे
 धुपत्फलं॥ तत्फलं कोटिगुणितं लब्ध्वा याति शिवपदं॥ ५१॥ तत्र भुक्त्वा महाभोगान् यावदाभूत्
 संप्रवे॥ सत्यंतरे ततः प्राप्ते मानवं पदमाप्नुयात्॥ ५२॥ नंदिचतुर्भुजं श्वेतं त्रिनेत्रं सर्वमेखलं॥ कपाल
 हस्तं देवेशं कृष्णकुचितमूर्धनं॥ ५३॥ सत्यंतरे ततः प्राप्ते मानवं पदमाप्नुयात्॥ नंदिचतुर्भुजं॥

कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य शिवसायुज्यमाप्नुयान् ॥ इहेंद्रदारकंदेवंसांबं सिद्धाकृतिं प्रभुं ॥ सुधूश्रवर्णरक्ता
 शंत्रिनेत्रं चंद्रशेखरं ॥ वक्रपक्षधरं मूर्ध्ना गटं कधरं हरं ॥ ५५ ॥ सिंहाजिनोत्तरीयं चमगाचर्मावरप्रियं ॥
 तीक्ष्णदंष्ट्रं गदाहस्तं कपालोद्धृतपाणिनं ॥ ५६ ॥ हुंफट्कारमहाशब्दं शब्दिताखिलदिङ्मुखं ॥ पुंडरी
 को वरं दोर्भाविभ्रद्वैकं कनकमया ॥ ५७ ॥ हस्तं च नदं नं च पितृं नं सप्तसागरं ॥ नृत्यं तं भूतसंघे श्वसे
 वतं सगणं प्रभुं ॥ ५८ ॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य यथाविभवविस्तरं ॥ यस्माद्विघ्नाद्विनिर्जित्य शिवलो
 के महीयते ॥ ५९ ॥ तत्र भुक्त्वा महाभोगान् यावदाचंद्रतारकं ॥ ज्ञानं विचारतो लब्ध्वा रुद्रेभ्यस्तत्र
 मुच्यते ॥ ६० ॥ अर्धनारीश्वरं देवं चतुर्भुजमनुत्तमं ॥ वरदाभयहस्तं च शूलपद्महरं शिवं ॥ ६१ ॥ भावे
 न संसृजतत्सर्वं सर्वाभरणभूषितं ॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य यथाविभवविस्तरं ॥ ६२ ॥ यस्माद्विघ्नाद्वि
 निर्जित्य शिवलोके महीयते ॥ तत्र भुक्त्वा महाभोगान् यावदाचंद्रतारकं ॥ ६३ ॥ ज्ञानं विचारतो लब्ध्वा
 रुद्रेभ्यस्तत्र मुच्यते ॥ अर्धनारीश्वरं देवं चतुर्भुजमनुत्तमं ॥ वरदाभयहस्तं च शूलपद्महरं शिवं ॥ भा
 वेन संसृजतत्सर्वं सर्वाभरणभूषितं ॥ ६४ ॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य शिवलोके महीयते ॥ तत्र भुक्त्वा
 महाभोगान् पिमादिगुणैर्वृतः ॥ ६५ ॥ आचंद्रतारकं ज्ञानं ततो लब्ध्वा विमुच्यते ॥ यः कुर्याद्देवदेवेशं
 सर्वज्ञं लकुटीश्वरं ॥ ६६ ॥ वत्तं शिष्यैः प्रशिष्यैश्च व्याख्यातो हृतपाणिनं ॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य
 शिवलोकं सगच्छति ॥ ६७ ॥ भुक्त्वा तु विपुलांस्तत्र भोगान् गुणैर्वृतः ॥ ज्ञानं योगं समासाद्य तत्रैव स वि
 मुच्यते ॥ ६८ ॥ पूर्वदेवाः मराणां च नदास्त्रांशकलेखितैः ॥ कृतमुद्रस्य रुद्रस्य चिताभस्मानुलेपनः ॥

त्रिपुं

॥७०॥ त्रिपुंड्रधारिणस्तेषां शिरोमालाधरस्य च ॥ ब्राह्मणः केशजे नैकमुपवीतं च विभ्रतः ॥७१॥ विभ्र-
 तो वामहस्तेन कपालं ब्रह्मणो वपुः ॥ विष्णोः कलेवरं चैव विभ्रतः परमेष्ठिनः ॥७२॥ कृत्वा भक्त्या प्रति-
 ष्ठाप्य विष्णुलोके महीयते ॥ कालकूटकराज्ञाने निधायासीनमात्मने ॥७३॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठा-
 प्य मुच्यते भवबंधनात् ॥ ॐ नमो नीलकण्ठाय इति पुण्याक्षराष्टकं ॥ मंत्रमाहुः सकृद्वा यत्पातकैः
 सह प्रमुच्यते ॥ मंत्रेणानेन गंधाद्यैर्भक्त्या विनानुसारतः ॥७४॥ संपूज्य देवदेवेशं शिवलोके महीय-
 ते ॥ जलंधरांतकं देवं सुदर्शनकरं प्रभुं ॥७५॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य विष्णुलोके महीयते ॥ तिष्ठ-
 तो यत्तिकुंभस्य प्रयतश्चरणौ बुजं ॥७६॥ वामे तर्पयित्वा स्य वाममालिङ्ग्य चाद्रिजा ॥ श्रुत्वा त्रेख-
 र्परं स्थाप्य कंकणीकृतपद्मगां ॥७७॥ संप्रोक्ष्य चान्तकं पार्श्वे कृत्वा जलिपुटं स्थितं ॥ रूपं कृत्वा यथा न्या-
 यं शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥७८॥ यः कुर्याद्देवदेवेशं त्रिपुरांतकमीश्वरं ॥ धनुर्बाणसमायुक्तं सोमं
 सोमार्धभूषणं ॥७९॥ रथे तु संस्थितं देवं चतुराननं सारथिं ॥ तदा कारतया सोपि गत्वा शिवपुरं सु-
 खी ॥८०॥ क्रीडते नात्र संदेहो द्वितीय इव शंकरः ॥ तत्र भुक्त्वा महाभोगान् यावदिच्छेद्विजोत्तमाः ॥८१॥
 ज्ञानं विचारितं लब्ध्वा तत्रैव स विमुच्यते ॥ गंगाधरं सुरवासीनं चंद्रशेखरं मेव च ॥८२॥ उमया सहितं
 देवं वामोत्सगां विकायुतं ॥ विनायकं तथा स्कंदं ज्येष्ठं दुर्गासुशोभनं ॥८३॥ भास्करं च तथा सोमं ब्रह्मा-
 णी च महेश्वरिणं ॥ कोमलं वैष्णवीं देवीं वाराहीं वरदां तथा ॥८४॥ ईशं चैव चामुंडीं वीरभद्रं समन्वि-
 तं ॥ विघ्नेशं च यो धीमान्छिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥८५॥ लिंगमूर्तिं महाज्वालां ~~महाज्वालां~~ मालासंरतमय

यं॥ लिंगस्यमध्ये वैरुत्वा चंद्रशेखरवत्तनुं॥ ८७॥ योभिकुर्यात्तथा लिंगे ब्रह्माणं हंसरूपिणं॥
 विष्णुं वराहरूपेण लिंगस्याधस्त्वधोमुखं॥ ८८॥ ब्रह्माणं दक्षिणे तस्य कृतं जलिपुटं स्थितं
 ॥ वामे विष्णुं महाबाहुं कृतं जलिपुटं तथा॥ ८९॥ मध्ये लिंगं महाघोरं महाभस्मि सुसंस्थितं॥ कृ-
 त्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य शिवसायुज्यमाभूयात्॥ ९०॥ क्षेत्रसंरक्षकं देव क्षेत्रपालकनामकं॥ कृत्वा
 तथा यथान्यायं शिवलोके महीयते॥ ९१॥ येषं च विंशत्यंशे शम्भोः कृत्वा लयाभ्यंतरपीठसं-
 स्था॥ सुरुपवर्णाभरणामनो ज्ञा शिवे प्रतिष्ठाप्य सुपुण्यभाक् भवेत्॥ भूयात्तु गणेभ्यो रजनाद्रिमौ-
 लीयोगोपुरं तस्य कवाटजातं॥ वयाग्नकुंभैः सुपताकजातैः सन्मंडपालीबलभीप्रतोलिका॥ ९२॥
 सुपालिका पुनलिका विचित्रं सत्यं च वर्णो नमगर्भगे हं॥ कृत्वा सुधाचित्रित शीशानुत्यः लिंगं प्रति-
 स्थाप्य सुपुण्यभाक् भवेत्॥ ९३॥ देवीं गणस्कंदवृषेशचंड्यावद्वस्त्रशतं मुकुंदमदने स्थित्वा चि-
 रं भोगभाक् भूयान् सान्वयकौटिभिर्मम शिवे नारायणे नार्चिनः॥ पश्चान्ने गणमुख्यतामुपगतः॥
 सर्वेऽप्यखर्वो जनः सर्वस्मादधिकं फलं सलभते पुण्यस्य शैलेन्द्रिजे॥ ९४॥ ॥ इति श्रीशिवरह-
 स्ये महादेवाख्ये राकादशांशे शिवलिंगप्रतिष्ठानामध्यायः॥ ६॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥
 ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ कैलासाचलसंकाशं गोपुरावलिभासुरं॥ प्राकारवरशोभाढ्यं महामंडपसुंद-
 रं॥ पर्यंतराजहृषमंचित्रविद्रुमवेदिकं॥ गवाक्षतोरणयुतं बलभीकुलभूषितं॥ नानाद्रुमलतो-
 पेतं बापीकूपानदावृतं॥ सरोभिः फल्लकल्हारकमलैस्तलमंडितैः॥ ९५॥ नानाविहगशोभाढ्यं म-

श्रीशिवर'११

१५

गीननमप्ररकं॥ कृतानगोर्ध्वशिवरजालीजालकितांबरं॥ ४॥ रम्यनिर्झरकोशितिरंगवत्याविचि
 त्रितं॥ तन्मध्यममदेवेशिकुर्कोत्प्रासादमुन्नतं॥ ५॥ शतं सहस्रमयुतस्तंभकुंभविराजितं॥ वेदिकाप
 टिकोपेतेचित्रविद्रुमुपुत्रिकं॥ ६॥ प्रतोलीबलभीनिर्यक्षारासारगृहांतरं॥ पुष्पमालापरिस्तिप्रंधू
 पदीपविराजितं॥ ७॥ मध्यसिंहासनयुतंडोलास्तरणशोभितं॥ वितानशोभितोर्ध्वानं सोपधानशता
 स्तनं॥ ८॥ तस्मिन्नासनपर्यंकेमूर्तिं सोमांमहेश्वरि॥ त्रिनेत्रांचारुचंद्रार्कात्यत्सहायांसुशोभनो॥
 ॥ ९॥ स्कंदान्वितांनीलकंठां त्रिपुंड्रपरिशोभितां॥ प्रतिष्ठाप्य च केलासप्रासादपरमेश्वरि॥ १०॥ सयत्फल
 मवाभेतिनदेकाग्रमनाशृणु॥ सूर्यकोटिप्रतीकावैर्यानेः केलाससुप्रभैः॥ ११॥ ओं गं कोमारमैशानं
 वैष्णवं ब्राह्ममेव च॥ प्राजापत्यं महानेजाजनोलोकं महत्तथा॥ १२॥ ऐंद्रमासाद्युचैद्रत्वं कृत्वा क
 ल्पायुतं दिवि॥ मन्वंतरपरिचरं यावदिंद्रशतं शिवे॥ १३॥ यावदायुर्ब्रह्मणो यवसेत्कैलासपर्वने॥ १४॥
 मेरुमासाद्यदेवानां भवनेषु प्रमोदते॥ किंपुरुषाप्सरोलोकेनागविद्याधरा लये॥ १५॥ भुक्त्वा भोगा
 न्मुविपुलान्यदि स्यादेष्टिको भुवि॥ आखंडनाधिको भूयान्महीमंडलमंडनः॥ १६॥ एकध्वजाधियो
 राजा भवैर्दीजितचामरः॥ जातिस्मरो भवेद्भूम्यां कृत्वा धर्मशिवस्य तु॥ पुनर्मैतणपो भूयान्नास्यां
 नो धर्मवर्त्मनः॥ मंदराद्रिं प्रकुर्वीत मम प्रासादमुन्नतं॥ १७॥ शिवरायुतसंयुक्तं प्रसादे दिव्यवेदि
 कं॥ रुद्रावतारक्रीडाभिरप्सरोगणचित्रितं॥ १८॥ देवदानवगंधर्वप्रतिभापरिशोभितं॥ सैतानपारि

जानादिमंदराद्यैरलंकृतं ॥ २० ॥ देवोद्यानोद्भवैर्वृक्षैः समंतादुपशोभितं ॥ सुधाविचित्रतासर्वीकारये
 त्प्रतिमाशुभाः ॥ २१ ॥ रंगिताः पंचवर्णैश्च तन्प्रासादेविशेषतः ॥ ममदेव्यागणेशाख्यत्वं दभेरवनं दिनः
 २२ ॥ वषाग्नेः चारुशृंगैश्च शोभितं कारयेन्नरः ॥ तत्प्रासादेमहापीठेषु पुष्पमालाविराजिते ॥ २३ ॥ गंधधू
 पादिवितते दीपमालावतीतरे ॥ न नमानं त्रयीनेत्रं सोमं सोमार्धशेखरं ॥ २४ ॥ मत्पार्श्वे त्वां महादेवि प
 र्यंतो मत्पदां बुजं ॥ कृत्वा भक्त्या प्रतिष्ठाप्य समे प्रियतरो गणः ॥ २५ ॥ मंदराद्रिप्रतीकाशौर्विमानेर्विश्व
 तोमुरैः ॥ हावभावसमायुक्तोरुद्राणी न नभिर्भरैः ॥ २६ ॥ गत्वा शिबपुरं दिव्यं भुक्त्वा भोगाननुत्तमान् ॥
 ज्ञानयोगं समासाद्य गाणापत्यं लभेन्नरः ॥ २७ ॥ यः कुर्यान्मे रुनामानं प्रासादं मे महेश्वरि ॥ सहस्रं
 गसंयुक्तं तं भसाहस्रसंयुतं ॥ २८ ॥ वेदिका नोरणे पेते बलभीजालकाच्चितं ॥ दिक्पालैर्देवसंघैश्च त
 त्दूर्णायुधान्वितैः ॥ २९ ॥ कल्पितं शिल्पिवर्यैश्च तन्प्रासादं तरपीठके ॥ दीपधूपसमाधोदप्रसारि
 तदिगंतरे ॥ ३० ॥ वामदक्षिणपार्श्वस्थविष्णुब्रह्मादिसंचितं ॥ उमान्वितां ममेवेशिर्भूर्तिसंस्थाप्य
 पूजयेत् ॥ ३१ ॥ सयत्फलमवाप्नोति न तत्सर्वमहामखैः ॥ सर्वयजनपोदानसर्वतीर्थेषु यत्फलं ॥ ३२
 लब्धविमानवर्येण जितसूर्येण याति मां ॥ निषधन्नामनः कुर्यात्प्रासादं भक्तिमान्नरः ॥ ३३ ॥
 सहस्रशिरवरो पेते तं भुक्तं भसमन्वितं ॥ बलभीकुलसंछन्नं तोरणारुणमंडितं ॥ ३४ ॥ वेदिकापट्टि
 को पेतं मुनिवर्यैश्च शोभितं ॥ वैरवानसैर्वीरैर्विल्लैर्देवगंधर्वशोभितं ॥ ३५ ॥ तादृग्विधसुधारुमभू
 र्निभिः परिशोभितं ॥ तत्रासने सुखासीनं चंद्रखंडजटालकं ॥ त्रिपुंड्रपालं मां देवियोगपट्टासनो

ज्वलं॥ चिन्मुद्रा द्राविताज्ञानं मुनीनां भावितात्मनां॥ ३७॥ संवतं मुनिभिस्तत्र न तप्रांजलिभिः शिवे॥ क
 त्वामेदक्षिणामूर्तिवटमूले प्रतिष्ठितां॥ ३८॥ देवलोके यानवैर्यैः हंसयुक्तैर्विराजितः॥ विमानैश्चंद्रगो
 रैश्च वनमप्सरसांगणैः॥ ३९॥ भुक्ताथ सुचिरं कालं देवभोगाननुत्तमान्॥ आभूतसंप्रवंदे विपश्चान्मेजा
 नमैश्वरं॥ ४०॥ लब्ध्वा मय्येव लीयंते भक्तियुक्तः प्रमुच्यते॥ कुर्याद्वायः शिवे भक्त्या हिमशोलाख्यसुतमे॥
 ४१॥ प्रासादं परयाभक्त्या दिव्यस्तंभशतैर्युतं॥ जालिकामालिकामध्यस्तंभशतं भगवता वृतं॥ ४२॥ वेदि
 कानोरणे पतेनं दिव्यपीठमनोहरं॥ धूपदीपा वृतं पुष्पमाला मुद्रितमेतदुरं॥ ४३॥ नंदिभंगिमहाकालमू
 र्तिभिः परिशोभितं॥ तिष्ठेत्तमां तत्र मूर्तिं रुत्वा वृषभमुखे करं॥ ४४॥ सोष्णीवं सोममुकुटं पुष्पपीठमु
 मान्वितं॥ ॥ प्रतिष्ठाप्य लभे गौरी विमानं सार्वगामिकं॥ हिमशोलाय मेर्यानेः भुक्ता देवपुरे सुरवं॥
 ४५॥ नंदनादिवने देवि पीत्वा मृतमनुत्तमं॥ स्रग्गंधवा सोविभ्राजदपरोभिः प्रमोदने॥ ४६॥ याव
 दिंद्रायुतं देवि पश्चान्मेगणपोभवेत्॥ नीलादिशिरवराख्यं वा प्रासादं नोरणान्वितं॥ ४७॥ वेदिका
 पट्टिकोपेतं गोपानसि विराजितं॥ पंचाशस्तंभवितनचित्रविद्रुमपुत्रिकं॥ ४८॥ रराजितवृषाग्रं
 च धूपमानपताककं॥ वेणुवीणारवानेकं सुमधूपदिदीपितं॥ ४९॥ पीठे देवि प्रतिष्ठाप्य गजोद्गीमू
 र्तिमययां॥ त्रिनेत्रां चारुचंद्रांकां गजयस्तनसांघ्रिकां॥ ५०॥ दिदीपितमहाशूलकरादंष्ट्राकुरास्य
 कां॥ यानैर्वृषयुतैर्देवि तिष्ठेत्स परमेष्ठिनः॥ ५१॥ लोके भोगायुतो धीमानधीने जानमुत्तमं॥ पश्चान्ते
 नैव मां प्राप्य ब्रह्मणा परिमुच्यते॥ ५२॥ वृषभारख्ये तु यः कुर्यात्प्रासादं परमेश्वरि॥ मंदं मंवा सुविहि

तं स्तंभकुंभशानाचतं ॥५३॥ राजद्वाराय कलशं पुष्पमालापरिष्कृतं ॥ तत्र पीठे कालहरं सांप्रति स्थाप्य
 शंकरि ॥५४॥ कालस्य मुकुटे पादहस्तशूलेन ताडितं ॥ कालं च पतितं चाम्रे उग्रं सांचंद्रशेखरं ॥५५॥
 दंष्ट्राकरालवदनं कृत्वा वरं लभेन्नरः ॥ गाणापत्यं प्रियं मे स्नाहि मानेनार्कभासना ॥५६॥ गत्वा शिवपु
 रं देवि ज्ञानं लब्ध्वा विमुच्यते ॥ महेंद्रारव्यं तु यः कुर्यात्प्रासादं परमेशितुः ॥५७॥ नाना लंकारशोभा
 द्यं स्तंभकुंभशानाचतं ॥ गवाक्षपंक्तिमध्यस्थ शिखरप्रकरान्वितं ॥५८॥ वेदिकाद्वारविहितं दृ
 षद्भिर्दिहितं दृष्टेः ॥ तस्मिन्नासनवर्यं सांप्रति स्थाप्य त्वया सह ॥५९॥ मूर्तिं कृत्वा ताम्रमयीं राज
 तीं स्वर्णनिर्मितां ॥ चंद्रापीडं त्रिनयनां मंदस्मितमनोहरां ॥६०॥ वामदक्षिणभागमेगणेशगु
 हसंयुतां ॥ सफलं लभते मर्त्यो भुवि भाग्यसमन्वितः ॥६१॥ पुत्रपौत्रयुतोदारैर्वंशलक्षसमन्वि
 तः ॥ रविसंशोभियानेन पुष्पमालाविराजितं ॥६२॥ किला मंदक्षिणं प्राप्य यक्षेन्द्रार्चिनभोगभाक्
 ॥ प्रासादं हेमकूटारव्यं कृत्वा स्तंभान्वितं युतं ॥६३॥ गवाक्षलक्षैर्वितुतं त्र्यश्वतीति करं शिवे ॥
 * (कर्तुं रभ्यधिकं पुण्यं लभते नात्र संशयः ॥६४॥ भक्ता विनानुसारेण कुर्यात्प्रासादमक्षयं ॥ अल्पे मह
 ति वा पुण्यं सममाद्यदरिद्रयोः ॥६५॥ संराजद्वेदिका कुंभपताकावलिशोभितं ॥ तत्र सिंहासना
 सीनं मूर्धनरीश्वरां हि मां ॥ प्रतिष्ठाप्य लभेन्मुक्तिं मुक्ते भोगाननुत्तमाना ॥६६॥ विषयान्विषवत्य
 त्कानिः शेषं मामवाप्नुयात् ॥ हेमावारजनेन पिताम्रकांक्षमुपैत नैः ॥६७॥ मणिभिस्पर्ष्टिकैर्वापि
 विद्रुमैर्वामहेश्वरि ॥ आढ्यो वाद्रव्यरहितो भक्ता कुर्याच्छिवालये ॥६८॥ मन्मया कोटिगुणितं पु

ण्यं स्याद्द्वारुभिः कृतं ॥ कोटि कोटि गुणं पुण्यं भक्ताद्यादिष्टकामये ॥ ६८ ॥ त्रिगुणं चैष्टकादिभ्यो शैले
 देवि शिवालये ॥ दृष्टिः कृष्णवर्णेश्च ततः कोटिगुणं भवेत् ॥ ७० ॥ मच्छैल यो समं ज्ञेयं फलमाद्यद
 रिद्रयोः ॥ वने वापि नदीतीरे पुण्यपर्वतमूर्धसु ॥ ७१ ॥ तीरे नदीपते देवि भक्ता कुर्याच्छिवालये ॥ स्थावरं
 शिवलिंगं स्पृष्ट्वे वा पु रुषाधिकं ॥ ७२ ॥ न कार्यं मालयं देवि चरलिंगं स्पृशं करि ॥ यत्र कापि शिवे भक्ता
 कुर्याच्छैलैः शिवालये ॥ ७३ ॥ जीर्णं वापि न तं वापि रवंडितं स्फुटितं तथा ॥ पूर्ववत्कारयेद्यस्तु सर्वस्मा
 त्प्रभते फलं ॥ ७४ ॥ न वादपि महादेवि जीर्णो ह्यारं प्रशस्यते ॥ प्रासादं गोपुरं वापि प्राकारं मंडपं तु वा ॥
 ७५ ॥ × ॥ विनशाद्येन यः कुर्यात्पुण्यमाद्योपि मानवः ॥ न स फलमवाप्नोति प्रलोभाक्रान्तमानसः ॥
 ७६ ॥ न स्मान्मदालये देवि कुर्याद्विनमवं च यन् ॥ अष्टैष्टकाभिरपि वा कुर्याद्देव शिवालये ॥ ७७ ॥ प्रासा
 दार्थं महेशस्य प्रासादं परमेश्वरि ॥ तथैवान्यस्य करणे साहाय्यमपि वा स्वयं ॥ ७८ ॥ वाचा धनेन वा दे
 वि स्वस्य शक्तौ सदा शिवे ॥ कुर्याद्विघ्नकरो यस्तु नरके पच्यते चिरं ॥ ७९ ॥ यावद्भूतशान्तं गौरियः शिवारु
 यमंगरुत ॥ किंपुनर्बहुनोक्तेन भक्ता विना नुसारतः ॥ ८० ॥ कुर्याद्देवि शिवक्षेत्रं जन्म प्राप्य दमानवं ॥
 वापीकूपकरा ये रघुः तटार्कं वा शिवालये ॥ यावत्तद्विंदुतो यानां सहस्रपरिवत्सरं ॥ ८१ ॥ सुधासागर
 मध्यस्थे निवसेत्तपि नाम हैः ॥ वनवाटी करो यस्तु पुष्पार्चार्थं महेश्वरे ॥ ८२ ॥ रुक्मं विल्वं नरं वापि
 रोपयेद्यः शिवारुये ॥ यावत्तत्पत्रकुसुमबीजमूलफलानि च ॥ ८३ ॥ तावद्धर्मसहस्राणि समलोके म
 हीयते ॥ उत्तमार्थं महेशस्य वाहनानि च कारयेत् ॥ ८४ ॥ गजमश्वं भूतगणं चैष्टकापि महीशितुः ॥ दे

वीस्कंदगणेशानामास्तु केकि हरीमुमे ॥ ८५ ॥ सौवर्णराजतं वापि दारुणारंगचित्रितं ॥ कृत्वा भवेत्तु
 गणेशो सौमसकैलासमौलिः ॥ ८६ ॥ रथं च मम देवेशि ध्वजं कुंभं परिष्कृतं ॥ सहस्रशतचक्रं वा द
 शचक्रं मनोहरं ॥ ८७ ॥ उत्तमं शतचक्रं स्याद्दशचक्रं तु मध्यमं ॥ अधमं षट्चतुः श्वक्रं रथं शिल्पि वि
 दू विदुः ॥ तादृक्तलेपरिवृतं पुष्पमालापरिवृतं ॥ कर्षद्भिर्वेदगंधर्वैर्ब्रह्मसारथिमुन्नतं ॥ ८९ ॥ क
 त्वा मल्लोकमाप्नोति पुनरावति वर्जितं ॥ गृहोत्सवार्थं कुर्वीत पुरुषोर्ध्वरथं शिवे ॥ ९० ॥ ईश्वर उवाच ॥
 मुदेशि भक्त्या परमेश्वरस्य कृत्वा यलोधेरपिरुद्रलोके ॥ प्रयाति दिव्येन विमानं वर्यैश्चुरं द्रपद्योद्भव
 विष्णुवंधः ॥ ९१ ॥ वात्येन लोके न शिवं च कृत्वा मदापि वा पांसुभिरीशालिंगं ॥ संपूज्य पुण्येर्लभते
 गणेशं द्रना भक्त्या कृतानां सगण्यपुण्यं ॥ ९२ ॥ प्रासादप्रकरं महेशसदने कृत्वा प्रसादं लभेत् ॥ अं
 भो मुख्यगणेशं द्रना सुपगतोर्मदारुणं दार्चितः ॥ ९३ ॥ तस्मिन्नीश्वरमूर्तयः सुविहिताः संस्थाप्य मेधा
 युतं ॥ पुण्यं प्राप्य समो दत्ते गिरि सुते पातादिशं को जितः ॥ ९४ ॥ यो वाहनानि रुचिराणि राजाश्वभूत
 कैलासवर्यमगजेन्द्रप्रकरोति भक्त्या ॥ दिव्यं सुधांशुवरदीधितिसन्निभां कृत्वा वृषं मम महोत्सव
 कृत्स्नमुक्तः ॥ ९५ ॥ कृत्वा रथाधिपतये वरचारुचक्रप्रोद्यत्पताककनकोत्तमं कुंभमौलिः ॥ वेदाश्च सा
 रथिविधिं रथमीशमूर्तिं संस्थाप्य कर्षति महोत्सवकृत्स्नमुक्तः ॥ ९६ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये म
 हादेवार्च्ये रकादशांशे प्रासादकरणं नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥
 ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि रत्नसंधर्ममैव हि ॥ प्रसादजनकं साक्षादल्पायासं मह

फलं॥१॥ गोप्यमेतत्प्रयत्नेननाभक्तेषु प्रकाशयेत्॥ रहस्यं नोक्तपूर्वं मेतत्तस्माद्यत्नेनधारय॥२॥
 दरिद्रोपिशिवे कर्तुं प्रासादं वा शिवालयं॥ संमार्जनादिभिर्वापि प्रसादं शोभवं लभेत्॥३॥ वृत्त्यर्थं वा
 महादेवि शिवक्षेत्रे च कर्म कृत्॥ संमार्जनं तु यः कुर्यान्मार्जन्यामृदुस्क्षमया॥४॥ चंद्रायणायुतस्या
 शीफलं मासाश्चिवालये॥ नाहोरात्रं वरा जीर्णयावंध्यायाक्षीणवत्सका॥५॥ रोगान्तीया गोमयं तु नाग्रा
 हमुपलेपने॥ अन्याभ्यो गोमयं ग्राहं स्थाने वापति नं शुभे॥६॥ उपर्यधश्च संत्यज्य गृह्णीया
 न्मध्यमं शुभं॥ वस्त्रपूनेन तोयेन यः कुर्यादुपलेपनं॥७॥ शिवालयेति रात्रस्य यज्ञस्य फलमा
 भुयात्॥ ब्रीहिपिष्टैः प्रकुर्याद्यो रंगवल्लीसमालये॥८॥ अग्निहोमस्य सफलं प्राप्नोतीति शोभनं शयः॥
 पंचवर्णकपिष्टैश्च पद्मशंखसमाकृतिः॥९॥ रंगवल्ली शिवस्याग्नेस्वस्तिकाद्यैरलं कृतं॥ वाजिपेय
 सफलं नरस्त्रीवासमाभुयात्॥१०॥ कदलीस्तंभविभक्तं तोरणं चैरलं कृतं॥ शिवालये प्रकुर्याद्यः
 स चोक्थ्य फलमाभुयात्॥११॥ पात्राणि शिवपूजार्थं माहरेच्च यथा बलं॥ मदश्मदारुजानीशो
 धातुजान्युत्तरोत्तरं॥१२॥ अश्मपात्रादारुमयं बिल्वैर्दुर्बपर्यजं॥ स्नानार्थं दानविधिषु प्रशस्तं
 शिवपूजने॥१३॥ दारवेणार्घ्यपात्रेण यद्वत्वालभने फलं॥ नस्माच्चतुर्गुणं पुण्यं शिवे मत्पात्रदा
 नतः॥१४॥ ताम्रपात्रादपि श्रेष्ठं कांस्यपैतलसंभवं॥ ताम्रपात्राभिषेकेण फलं शतगुणं भवे
 त्॥१५॥ पलाशपद्मपात्राभ्यां अर्घ्यं ताम्रसंभवेत्॥ रौप्यपात्रेण विज्ञेयं नस्माल्लक्षगुणाधिकं॥
 ॥१६॥ सुवर्णपात्रं च ततो कोटिदेवि गुणोत्तमं॥ एवं स्नानार्थं नैवेद्यबलिधूपादिभिः क्रमात्॥१७॥

पात्रोत्तरविशेषेण फलं स्यात्परमेश्वरे ॥ मत्कुंभनाम्रकुंभेन स्नानं शतगुणोत्तरं ॥ १८ ॥ रोप्यं लक्षाधि
 कंपुण्यं हेमं कोट्यधिकं भवेत् ॥ अर्घ्यं पुष्पजलोपेन यः शिवाय निवेदयेत् ॥ १९ ॥ स पूज्यः सर्व
 लोकेषु शिवमोदने भूषां ॥ गंधतोयनसंमिश्रं पुष्पाध्याहुतरोत्तरं ॥ २० ॥ पंचगव्यसमायुक्तमर्घ्यं श
 तगुणोत्तरं ॥ आपः क्षीरकुशाग्राणि घृतं दधि च तंडुलाः ॥ २१ ॥ तिलाभिधार्यकाश्चैव मर्घ्यमष्टांगमु
 च्यते ॥ घृतं विना स तं ग्राह्यमिति केचित्प्रचक्षते ॥ २२ ॥ यवतंडुलगोधूममाखेरक्षतमादिशेत् ॥ अ
 र्घ्यमष्टांगमापूर्मलिंगमूर्ध्नि विशोधयेत् ॥ २३ ॥ दशावर्षसहस्राणि शिवलोके महीयते ॥ देवगि
 र्कार्यमुद्दिश्य देहशुद्ध्यर्थमेव च ॥ २४ ॥ कपिलामाहरेद्दिहान्मुनिदेवादि वंदितां ॥ अन्यवर्णगवां क्षी
 रस्नानेनपि महेश्वरि ॥ २५ ॥ कपिलापंचगव्येन घृतक्षीरयुतेन च ॥ स्नानं दशागुणं ज्ञेयं इतरस्नान
 संशयः ॥ २६ ॥ स्नानं फलशतं ज्ञेयमभ्यंगः पंचविंशतिः ॥ पलानां द्वे सहस्रे तु महास्नानं विदुः शिवे ॥
 ॥ २७ ॥ पयोदधिघृतक्षौद्रशर्कराद्यैरनुक्रमात् ॥ ईशादिभुवैः संस्नाप्य शिवलोकमवाप्नुयात् ॥ यो
 मां तिलैर्लेन करयंत्रोद्भवेन च ॥ शिवाभिषेकं कुरुते स मे प्रियतमो भवेत् ॥ २८ ॥ अभिषेको दश
 पलः स्नानार्धशतमीश्वरि ॥ महास्नानेष्वाशक्तस्य कुंभद्रोणत्रयं शिवे ॥ ३० ॥ पंचविंशत्यलेनैव लिं
 गेभ्यं गंतुं कारयेत् ॥ घृतेन वायतेन लेन गंधयुक्तेन वा शिवे ॥ ३१ ॥ शिवस्य सर्पिषा स्नानं प्रोक्तं फलशते
 न वै ॥ पलानां द्विसहस्रेण महास्नानं विधीयते ॥ ३२ ॥ तस्यार्धमधुना देवि दध्ना तत्सममीश्वरि ॥ त
 त्पादतः शर्करया स्नानमेतच्छिवे मम ॥ ३३ ॥ क्षीरस्नानायुने देवि दध्ना घृतमर्चयतः ॥ मधुना सितया

श्रीशिवः ११

१९

देविपुण्यं स्नानं कृताधिकं ॥ ३४ ॥ पादस्नानं महादेविकुंभत्रयमितीरितं ॥ क्षीरस्नानं महेशस्य कपिलेनैत-
 रेण वा ॥ ३५ ॥ कुर्यात्तस्मात्पराधानि क्षममेवं करे शान्तं ॥ खंडदधायोभिषिंचेत्सहस्रं क्षमते शिवः ॥ वर्ष-
 कोटिसहस्रे स्नुयन्पापं समुपार्जितं ॥ घृताभिषेको लिंगस्य दहेत्सर्वं न संशयः ॥ ३७ ॥ लिंगस्य दर्श-
 नं पुण्यं दर्शनात्स्पर्शनं वरं ॥ स्पर्शनादर्थं नैव घृतस्नानमनुपरं ॥ ३८ ॥ मधुस्नानेन देवेशि अश्वमे-
 धफलं लभेत् ॥ मधुखांचत्रयं देविगिरिद्रोणिभवं वरं ॥ ३९ ॥ मध्यमं पुष्परसजं बल्मीकं कृष्णमाधवं
 ॥ सितपाश्चात्तमां देविसर्वजीववधोद्भवैः ॥ ४० ॥ पापैर्न लिप्यते गौरिपुण्यं महद्वाप्नुयान् ॥ कृष्णा-
 यस्यां सोमवारे प्रदोषे वामहेश्वरि ॥ ४१ ॥ घृतस्नानं करोयस्नानफलं लभते शिवे ॥ कुलैकविंशमु-
 नार्यं विवलोके महीयते ॥ ४२ ॥ क्षीरस्नानात्सर्वं त्यहो देवि जन्म शान्तार्जितं ॥ क्षीरेण दध्ना ज्येनपि
 सितयामधुना फलं ॥ ४३ ॥ अभिषिंच्य मुदालिंगं लभेत्पर्वणि वा शिवे ॥ संक्रान्ता वयने पाते ग्रहणे
 सोमसूर्ययोः ॥ ४४ ॥ अशुतं योगवां दद्याद्दोग्ध्रीणां शोभनेषु च ॥ वस्त्रहेमसवत्सानोद्भिजवर्षे खुत-
 त्वमेत् ॥ ४५ ॥ नारिकेलोदकेनपि योभिषिंचेत्सहेश्वरि ॥ चरं वा स्थिरं लिंगं वा स्नानमात्रेण पुण्य-
 भाक् ॥ ४६ ॥ गवामयनयनस्य कदलीफलमानतः ॥ फलानांच सहस्राणि स्नाने रंभाफलैर्विदुः ॥ ४७ ॥
 शतं वा दशकं वापि मध्यमाधप्रमुच्यते ॥ स्नाप्य रंभाफलैर्लिंगं उर्वरादानजं लभेत् ॥ ४८ ॥ कौशेय्यः फ-
 नसानां तु अभिषेके शान्तं शिवे ॥ सहस्रपरमं देवि शतमध्यममुच्यते ॥ ४९ ॥ एषामेकतमं स्नानं गो-
 दानदशकं फलं ॥ स्नानमिशुरसेनपि यो लिंगे सकृदाचरेत् ॥ ५० ॥ लभेद्द्विषं वंशशतैर्ममलोके महीय

श्रीशिव

ते॥ पक्वाम्रसुरमैर्देवि अभिषिच्य महेश्वरं॥ ५१॥ जंबीरसारैर्यो लिंगं स्नापयेद्भक्ति संयुतः॥ विधूय
 पापकलिलं सोमवद्राजने शिवे॥ ५२॥ कुशतोयेन यो लिंगं स्नाप्य भक्त्या सकृन् १॥ कांचनेन वि
 मानेन ब्रह्मलोके महीयते॥ ५३॥ गंधचंदनतोयेन यो लिंगं स्नापयेच्छिवे॥ गंधर्वलोकमाप्नोति
 दिवि गंधर्वप्रजितः॥ ५४॥ पुष्पोदकेन सावित्रं कौबेरं हेमवारिणं॥ रत्नोदकेन चाप्येंद्रं लोकं संप्रा
 प्य मोदते॥ ५५॥ द्रोणत्रयांधसारांशि द्रोणपुष्पनिभां शिवे॥ दत्तालिंगस्य मौले मे सितवेष सितवेष
 श्वमंधजं॥ ५६॥ पुण्यं सलभते गौरिशिवरात्रौ शताधिकं॥ सिनेन भस्मना स्नाप्य गंधिना बोधिते
 न च॥ ५७॥ द्रोणपंचकमानेन सोमधास्त्रिप्रमोदते॥ रूपोदकाच्च नाडाकं नाटकाद्वाप्यभुजं॥
 ॥ ५८॥ नदीनां चैव सर्वासां पुण्यानां चाब्धिसंगतं॥ वरं गंगं महादेवि स्नाने पथुष्वितं न मे॥ ५९॥
 वस्त्रपूतेन तोयेन यो लिंगं स्नापयेत्सकृत्॥ सर्वकामसमक्षात्मा वारुणं लोकमाप्नुयात्॥ ६०॥
 पाटलोत्पलपद्मानि करवीराणि चंपकं॥ स्नानकाले बुभुक्ष्यानि कलानि सुरभीणि च॥ ६१॥
 तेनाभिषिच्य लिंगे मे राजस्य फलं लभेत्॥ कर्पूरागरुतोयेन यो लिंगं स्नापयेत्सकृत्॥ ६२॥ यः स
 सर्वविनिर्मुक्तः प्रयंति शिवमंदिरं॥ पिबन्नुद्दिश्य यो लिंगं स्नापयेच्छीतवारिणाः॥ ६३॥ तप्ताः
 सर्वे प्रयास्यंति पितरो नरकादपि॥ लिंगं स्नाप्य महादेवि जलाविच्छिन्नधारया॥ ६४॥ ग्रीष्मे गलं
 निकाभिर्वा नैरं नर्यदिवा निशा॥ समेगणेशानुल्यस्यादश्वमेधायुतं लभेत्॥ ६५॥ श्रीखंडद्ववसा
 रेण यो विलिपेद्दुग्धमासखं॥ ग्रीष्मर्तौ सकलानैवापौंडरीकफलं लभेत्॥ ६६॥ रुष्णागरुंदेवदा

संप्रभवाश्रितरोरपि॥ गंधं दत्वा चंद्रमौलौ द्वादशाहफलं लभेत्॥ त्रिफलं चंदनं प्रोक्तं कुंकुमं तत्समं स्म-
 तं॥ कर्पूरं तु तदर्थं स्याद्द्वयं न सारश्च तत्समः॥ ६८॥ पलमेकं तु कस्तूर्यामेलनाद्यक्षकर्म॥ यक्षकर्म
 मप्येकेन यो विलिप्य महेश्वरं॥ ६९॥ साग्निचित्यायुतमखफलमाप्नोति मानवः॥ लिंगमूर्तेर्ममेकं तु
 कस्तूर्यामेलनाद्यक्षकर्म॥ ७०॥ यक्षकर्म मप्येकेन यो विलिप्य महेश्वरं॥ साग्निचित्यायुतमखफ-
 लमाप्नोति मानवः॥ ७१॥ लिंगं मूर्तेर्महेशस्य शिवस्य परमात्मनः॥ स्नानकाले प्रकुर्वीत तैर्यत्रिक
 रवं शिवे॥ भेषीमर्दलशंखानां काहलं वरदुंदुभिः॥ वीणावेणुमहाट्टकापटहानकउं वराः॥ ७३॥
 कां च यशस्वरवाद्येभ्यो चर्मवाद्यं विशिष्यते॥ ततो भुरवेन चाध्मानं ततस्तं त्रीभवं निने॥ ७४॥ एवं वादि-
 त्रयो वयो प्रकुर्यात्स्नानकर्मणि॥ वंशलक्षयुतो धीमान् ममलोके महीयते॥ ७५॥ नाट्यार्थमंगनाजा-
 लं लयसिंहासमन्वितं॥ तरुणं रूपसंपन्नं गेयवादित्रकोविदं॥ ७६॥ दत्त्वा लिंगं लये भद्रं सर्वैः क्र-
 श्मिन्वाभुयात्॥ घृताभ्यंगे घृतस्नाने लिंगं स्थापित्वा रुचिलं॥ ७७॥ यवगोधूमजैश्चूर्णैः कवायैर्गंधयो-
 जितैः॥ कवायोनानां बुनादे विस्मापयेत्तदनंतरं॥ ७८॥ घर्षयेद्विल्वपत्रैश्च लिंगं पीवं सुशोधयेत्॥
 दशधेनुसहस्राणि ददत्तः फलमाप्नुयात्॥ ७९॥ कपिलापंचगव्येन कुशवारिचुनेन च॥ स्नापयेन्मंत्र-
 पूतेन ब्रह्मस्नानमघापहं॥ ८०॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ शंखानां च सहस्रकैः श्वशानकैः धारासह-
 स्रौघटैः कुंभैश्छिद्रशानाद्यैर्वरगावांश्च गार्गाधारादिभिः॥ स्नानप्राप्तुं प्रभवेर्महेशजनिम-
 श्रीरुद्रमंत्रैः शिवे क्षीराज्यादिदधीमधुप्रभवजासारोरुधारायुतं पुण्यं प्राप्य समोदने गिरिसु-

ते कैलासमौलौगणः॥ ८१॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्यमहादेवाख्यरुकादशांशोऽष्टमोऽध्यायः॥ ८॥ ॥
 ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ पार्वत्युवाच॥ ॥ पुष्पैः कतिविधैः पूजाकर्तव्या कथमस्त्वमे॥ ॥ ईश्वर
 उवाच॥ ॥ पुष्पैररण्यसंभूतैः पत्रैर्वीगिरिसंभवैः॥ अपर्युषितनिष्ठिद्रैः प्रोक्षितैर्जंतुवर्जितैः॥
 आत्मारामोद्भवैर्वापि पुष्पैः संपूजयेच्छिवं॥ २॥ पुष्पजातिविशेषेण भवेत्पुण्यं ततोऽधिकं॥ तपस्वी
 लघुणोपेतपात्रे वेदस्य पारगो॥ ३॥ दत्त्वा सुवर्णमथुनं तत्फलं कुसुमेश्रुमे॥ दशदत्त्वा सुवर्णान्निय
 त्फलं न दवाप्नुयात्॥ ४॥ अर्कपुष्पेऽपि वै कस्मिन् शिवाय विनिवेदयेत्॥ एवं पुष्पविशेषेण फलं न
 स्यततोऽधिकं॥ ५॥ पुष्पजातिविशेषेण यथा स्यात्तन्निबोधत॥ अर्कपुष्पसहस्रेभ्यो बकपुष्पं विशि
 ष्यते॥ ६॥ बकपुष्पसहस्रेभ्यो रकंधुर्धुरकं परं॥ धुर्धुरका सहस्रेभ्यो बहत्पुष्पं विशिष्यते॥ ७॥ ब
 हत्पुष्पसहस्रेभ्यो करवीरं विशिष्यते॥ करवीरसहस्रेभ्यो बिल्वपत्रं विशिष्यते॥ ८॥ बिल्वपत्र
 सहस्रेभ्यो पद्ममेकं विशिष्यते॥ पद्मपुष्पसहस्रेभ्यो द्रोणपुष्पं विशिष्यते॥ ९॥ द्रोणपुष्पसह
 स्रेभ्यो कुशपुष्पं विशिष्यते॥ कुशपुष्पसहस्रेभ्यो शमीपुष्पं विशिष्यते॥ १०॥ शमीपुष्पसहस्रेभ्यो
 श्रीमन्नीलोत्पलं वनं॥ सर्वेषामेव पुष्पाणां प्रबलं नीलमुत्तमं॥ ११॥ नीलोत्पलसहस्रेण यो मालां
 संप्रयच्छति॥ अलाभे तु सहस्राणां न दर्धो र्धेन मल्लिका॥ १२॥ शिवाय विधिवद्भक्त्या न स्य पुण्यं फ
 लं शृणु॥ कल्पकोटि सहस्राणि कल्पकोट्ययुतानि च॥ १३॥ वसेच्छिवपुरे श्रीमान् शिवतुल्यप
 राक्रमः॥ शेषाणां पुष्पजातीनां यत्फलं परिकीर्तितं॥ १४॥ न त्फलस्यानुसारेण शिवलोके महीयते॥

राय्याश्चैव बहव्याश्च तुल्यं कुसुममुच्यते ॥ १५ ॥ करवीरसमाज्ञेया जातीविजयपाटला ॥ श्वेतमंदारकु
 सुमंसितपद्मसमेभवेत् ॥ १६ ॥ नागचंपकपुन्नागधुर्धुरकसमाश्रितः ॥ केतकीमागधाचैव ह्यदिकाच
 मंदनिका ॥ १७ ॥ विरीचसर्जबंधूकाकुसुमानिविवर्जयेत् ॥ अंकोलकूर्मपत्रचकरजेंदुतरुद्रव ॥ १८ ॥
 वैभीतकानिपत्राणि न तु पुष्पाणि च वर्जयेत् ॥ निर्गंधान्युग्रगंधानि यानि तानि विवर्जयेत् ॥ १९ ॥ गंधवं
 त्पवित्राणि यानि तानि विवर्जयेत् ॥ गंधहीनमपि ग्राह्यं पवित्रं यत्कुशादिकं ॥ २० ॥ सात्विकं तद्विकु
 सुममपवित्रं तु तामसं ॥ कनकानिकदंबानिरात्रौ देयानि शंकरे ॥ २१ ॥ दिवाशेषाणि पुष्पाणि दिवारा
 त्रौ च मल्लिका ॥ पात्रौ स्वर्णकदंबानि अर्धरात्रौ च मल्लिका ॥ २२ ॥ प्रहरंति ह्यने जाति करवीरमह
 निशं ॥ कीटकेशापविधानि शीर्णपथुषितानि च ॥ २३ ॥ स्वयंपतितपुष्पाणि त्यजेत्पुष्पद्वयं न च ॥
 मुकुलैर्नार्चयेद्देव अपक्वं न निवेदयेत् ॥ २४ ॥ फलं कथितविधंच यत्पलायकमपि त्यजेत् ॥ अलाभे
 सति पुष्पाणां तत्पत्राणि निवेदयेत् ॥ २५ ॥ पत्राणामप्यलाभे तु फलान्यपि निवेदयेत् ॥ फला
 नामप्यभावे तु तण्डुलैश्च औषधीरपि ॥ २६ ॥ औषधीनामभावे तु मानसं प्रवरं शुभं ॥ प्रत्येकमुक्तपु
 ष्येषु दर्शयेत्सौवर्णकं फलं ॥ २७ ॥ सकृन्निबन्धे खुनेष्वेव हि गुणं फलमिष्यते ॥ यः सुगंधैर्मुक्तपुष्पैः लिं
 गं सम्यक् प्रपूजयेत् ॥ २८ ॥ मालाभिर्वासुगंधाभिः सोमं न तत्फलमाप्नुयात् ॥ वित्त्वपत्रैश्चैवैर्यत्सकृ
 ल्लिंगं प्रपूजयेत् ॥ २९ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते ॥ धत्तूरकैश्च यो लिंगं सकृत्पूजयेत् ॥
 ३० ॥ स गोलक्षफलं प्राप्य शिवलोके महीयते ॥ बह्वीकुसुमैर्मन्त्रा यो लिंगं सकृदर्चयेत् ॥ ३१ ॥ ग

गवामपुनदानस्य फलं प्राप्स्यति ब्रजेत् ॥ मल्लिकोत्पलपद्मानिजाती पुन्नागचंपकैः ॥ ३२ ॥ अ
 शोकश्चेनमंदारकर्णिकारमुभानिच ॥ करवीरार्णमंदारशमी पाटलकेसरं ॥ ३३ ॥ कुशापामार्गकुमुदा
 कदंबद्रोणकानिच ॥ तौगंधिकासमानामसिंधुशोफालिकार्जुनैः ॥ ३४ ॥ तुलसीकुरवांकोलनारावं
 चलसंभवैः ॥ तंदावनीश्वरास्यागतिलकेन वमालिका ॥ ३५ ॥ तरु पुन्नागदंती चमालनीकूटजात
 यः ॥ पुष्पैरेनैयथालाभं योनरोपूजयेच्छिवं ॥ ३६ ॥ सचयत्फलमाप्नोति तदेकाग्रमनाः शृणुः ॥ स
 र्यकोटप्रतीकाशैर्विमानैः सर्वकामिकैः ॥ ३७ ॥ पुष्पमालां परिशिष्टैः गीतवादित्रानिखनेः ॥ तंत्रीम
 धुरवाद्यैश्च स्रष्टुंदरामनालसैः ॥ ३८ ॥ रुद्रकन्यासमाकीर्णैः देवदानवकिन्नरैः ॥ चामरैर्वीज्यमानै
 श्च स्तूर्यमानः सुरसुरैः ॥ ३९ ॥ गच्छेच्छिवपदं दिव्यं यत्र वासुचिरं भवेत् ॥ ये स्तेर्वापी ह कुसुमैर्जलस्तु
 रूहैः शिवं ॥ ४० ॥ संपूज्य श्रोतृनेर्भक्त्या शिवलोके महीयते ॥ शिवस्योपरि यः कुर्यात्सुरवसंपुष्पमं
 डपं ॥ ४१ ॥ शोभितं पुष्पमालाभिरापीडंत त्र्यलंबिनं ॥ अत्याश्चर्यमहायत्नैः दिव्यपुष्पाद्यशोभितैः ॥
 ॥ ४२ ॥ सर्वोपरि चरन् श्रीमान् गच्छेच्छिवपुरं मुखी ॥ अनेकाकारविन्यस्तैः सुगंधकुसुमैर्गहं ॥
 ॥ ४३ ॥ यः कुर्यात्सर्वकालेषु विचित्रकुसुमोज्ज्वलं ॥ सुपुष्पकविमानार्नासहस्रैः परिवारितः ॥
 ॥ ४४ ॥ दिव्यस्त्रीसुरवसंभोगकीडारति समन्वितः ॥ अक्षयं मोदते कालं यतिरंशेन शासकः ॥ ४५ ॥
 शिवादि सर्वलोकेषु यत्र स्थितः यानि सः ॥ पूजासुभक्तिविन्यासवेदनादिषु सर्वदा ॥ ४६ ॥ फलमे
 वं समासेन दानुर्विनानुसारतः ॥ फलमिदं समाप्नोति तं संपूज्य येन्नरः ॥ ४७ ॥ शिववत्सुप

त्राद्यनंदवन्मोदनेचिरं॥लिङ्गवेदीभवेद्देवीलिङ्गंसाक्षान्महेश्वरः॥४८॥ तयोसंपूजनंभक्त्यादेवीदेवश्च
 पूजितौ॥सचयमुत्पाद्यपुष्पाणिथःशिवंपूजयेत्सदा॥४९॥ तानि साक्षात्प्रगृह्णाति तद्भक्तः सततं शि-
 वः॥यः कुर्यात्तु शिवाय ममाप्रवित्वादि शोभितं॥५०॥ जानीविजयराजाञ्जुकरवीरार्ककुञ्जकेः॥पु-
 न्नागवकुलैश्चैवअशोकोत्पलचंपकैः॥५१॥ कदलीयूथहेमाद्यैः तस्यपुण्यफलंशृणु॥ यावत्तस्य
 त्रकुसुमबीजमूलफलानिच॥५२॥ तावद्वर्षमहस्रेणरुद्रलोकमहीयते॥ नपर्युषितदोषोऽस्तिबिल्व-
 पत्रस्यशंकरि॥५३॥ बिल्वानांचूर्णमपिवापातयेत्लिङ्गमूर्धनि॥ नाबिल्वंपूजयेत्लिङ्गंअन्यतन्ना-
 मयो जयेत्॥५४॥ अपामार्गैः दर्भपत्रैः पूजने तत्र वसंभवेः॥ अहर्निशं कर्तुं पापैः मुच्यते नात्र संशयः॥
 ५५॥ पत्रेषु बिल्वपत्रं स्यात्सुख्येनीलोत्पलं प्रियं॥ तत्तर्कलेभवं चान्यत्प्रियमेपरमेश्वरि॥५६॥ मह-
 रं निष्कृते जाजीकरवीरमहर्निशं॥ तुलस्यो बिल्वपत्रेषु सर्वेषु जलजेषु च॥५७॥ नपर्युषितदो-
 षोऽस्ति बिल्वस्यावर्षमीश्वरि॥ पद्मं पंचदिनाभ्यां न्यंशोऽप्युषितं दिनान्॥५८॥ एभिर्धैः पुष्पलक्षै-
 र्मांसमभ्यर्च्यैव मुक्तिमाकू॥ तस्याहं मुक्तिं दत्तानं प्रयच्छाम्येव शंकरि॥५९॥ इत्युवाच॥ ॥
 बिल्वापामार्गजाजीतुलसीशमिबृहत्केतकी॥ भृंगदूर्वा मंदोभोजाहिदर्भा मुनिनिलानागरब्रह्म-
 हारमल्ली॥ ये चाश्वाराति कुंभी दमनमरुबका बिल्वनोऽहानि शस्तान्॥ एतान्युषितं न चैव क-
 लितं रत्नैर्विहिं न शिवे॥६०॥ दुर्गधाद्युपहंत्रिकेन कर्महापद्यादिनार्थे शिवे॥ छित्वा नैव निपातये-
 त्सुममुमे संपूर्णमेवार्चयेत्॥६१॥ सौवर्णेषु चरत्नगर्भकाले नैवोपर्युषु नैव विधिः॥ स्वारा मोद्भवमे

वपुष्यमगजेमत्पूजनाहंभवेत्॥ ६२॥ नोश्रद्धक्रयलब्धमाहृतमधोयात्वेवतत्पूजनात्॥ भूमौवापति
 तेरपिस्पृशतिचेत्मानाद्विहीनोनरः॥ पुष्पेत्वेवमयंविधिः भवतिमनोबिल्वपत्रोत्तमः॥ श्रुकारव्य
 पत्रंचकपित्थपत्रंनिर्गुण्डिकावारणविल्वपत्रं॥ ६४॥ पंचैवविल्वानिमंमेशिपूजनेप्रशस्तस्त्वेपि
 यमेवविल्वं॥ वसुधाराधिपमित्रपादपूजावसुधाधरस्वरहारपादसाशः॥ ६५॥ सरुदारगवधपुष्प
 तोर्यलिंगेसकलप्राणिवधोत्थपापमुक्तः॥ गोरीपल्लुकलिंगपूजनरतोमल्लीभिरेवादतान्मल्ली
 भिर्नियमेनमलयरतो गल्लस्यबाधंचरन्॥ ६६॥ हल्लीलास्यलयानुगेममरुपावल्लीप्ररोहंगतातस्मि
 न्नेवसमुल्लसत्यनुदिनंमल्लापनस्तस्यहि॥ ६७॥ शम्पाकबधूकमधूककिंशुकैःधत्तूरकाकैः
 श्रवकैस्समर्थ्यनशोकंश्रुकंलभतेमनुष्योप्यशोकसौख्यंलभतेधरायां॥ गर्जतिपापान्निकिला
 द्रिकन्येमन्येर्जुनीसुमगणेर्ममपूजरुच्येत्॥ नर्जेत्सर्वेयमभटोयकुलानिनस्यभर्जतिपालपल
 कीकलिताक्षराणि॥ कःशोकशंकावसरोभवानिअशोककाशार्चनवंशकोटौ॥ ६९॥ पराकुरुच्छा
 चरणादपीच्छंवरककस्यापिविशोधमंहसां॥ बकुलार्चनतो नचाकुलोभवतेहीनकुलोपिलिंगमो
 तौ॥ सहिकालानलजालपालमूलंनहिपश्येत्कुलशैलवालुकन्यके॥ पारिभद्रसुमपूजयाशिवेवी
 रभद्रगणयोममलीलः॥ भद्रमेवलभतेजितनंदोरुद्रश्चसमवेन्नदरिद्रः॥ शिवेमरुबकैर्बकै
 र्दमनकैश्चसचपकैतथाकुरुबकैर्धवैः॥ ७२॥ कनकनागपुन्नागकैःसमर्थ्यशिवमंहसांप्रवररा
 शिपारंगतोयुताहरहरेकमप्यनुलतुंगलिंगेमम॥ ७३॥ कदलीफलपुष्पपूजयादलितांन्येवभवन्ति

श्रीशिवर. ११

२३

पातकानि॥ गलितान्यथनस्पदुःखजालान्यमितान्यथसत्यमेवगौरी॥ ७४॥ ध्रुवंतो ध्रैर्वध्रैः ध्रुवशतज
 कालेष्वचलितोचलमेरोलाज्जेशिवशिरसिपुष्पार्चकवरः॥ ७५॥ तथाजंबूनिंबप्रभवसुमतेफालि
 कुसुमैर्कुंरंटेरर्च्यमाभवनिकुटजैरप्यनुलिता॥ कुशकाशसुमार्चकोयदि स्यामयिभक्तोवरकेशलिं
 गो॥ ७६॥ यमपाशकशाभिघातदुःखंनभवेजानुकदाचिदस्यगौरी॥ भूनास्वपामार्गदलेः समच्यलिं
 गंममांगेविशतेसधन्यः॥ ७७॥ कनिष्ठजन्मपिसगर्भदुःखंनवेष्टुयाज्जातुसुदर्भनोर्च्य॥ जिनेनमद
 सौरभैटसमवित्त्वपुष्पैर्दलेः सुसौरभसुमैः॥ शिवेननवसंतकालोत्थितैः ममेष्टजनिमार्चनंयदितभते
 भाग्यानिशामुवरकेतकीकुसुमपूजकोधन्यधीः॥ ७८॥ यः पुंडरीककुसुमैः नवचंद्रखंडलीताल
 काकलितलिंगसुपूजकश्चेत्॥ आखंडलादिमुखंदितादपीतः श्रृंङोशुजातवदनंनसजातुपु
 श्येत्॥ ७९॥ कमलैरमलैर्महेशालिङ्गंशतयत्रैः शतपत्रमित्रनेत्रं॥ परिपूज्यलभतेकलत्रपुत्रंमरव
 सत्रादधिकंनपुण्यवर्द्धिं॥ ८०॥ बिंबंयांभदाडिंबकदेवपुष्पैरंबापतेः प्रियतमोत्तमचारुलिङ्गं॥ वं
 दारुवंदोत्तममौलिवंद्योवंधाद्विमुक्तिमघगंधसुमेरुभेन्त्॥ ८१॥ अतसीतुलसीभिरीशालिं संकु
 मुदैरप्यसर्देर्मुदाभवानि॥ सरुदीश्वरिपूज्यवन्यपुष्पैः यदि सामान्यनरोभवेत्सधन्यः॥ ८२॥ अ
 र्कइयंचकरवीरमुनिंद्रपुष्पैः धात्रीपवित्रकुसुमैर्वरजातिकाभिः॥ द्रोणैश्चनंदिकुसुमैरसमैः कदं
 बेः सोमंतिकात्रयमुमेपरिपूज्यधन्यः॥ ८३॥ जातेनकिंनेननपारिजातः पुजाकरंयस्यनमानसेस्या
 त्॥ मंदोपिमंदारमुपुष्पपूजयावाचस्पतिंधिकुरुतेसभासु॥ ८४॥ शमीकुशमपूजयासुसशरि

लिंगेशिवेशारारुरिवनोरगोप्युरगवेरिवेगान्तिगः॥ भयोघुचिरसंभतैरघवराब्धिमध्यंगतोतंनरोन्नि
रंतरमनुस्मरेछमनजातभीत्युच्चितः॥ ८५॥ सर्वावेमेधरातकादपिदूर्वयार्चाशर्वलभतिपुण्यफ
लंचसर्वे॥ सर्वावरानुविधिजदानकृतांचलोकेकालस्यगर्वमपनीयानिसर्गखः॥ ८६॥ सौवर्णवर्ण
समीदव्यसुकर्णिकारैः संपूज्यलिंगमराजेसरुलोपिवर्णः॥ पर्वण्यपिप्रथितदोषहरप्रदोषपणोप
नेःप्रियतरोगराण्यःसत्पूर्ण॥ ८७॥ मितमितसुपाठलीपटलपुष्पसंपूजयासपाठयतिपातकद्रुमवनंक
टेमेशिवे॥ ससंकलंकुलेसदानदिसजातुपरेयंनरोसकंदकपथंशिवेयसभटोरुदंडाहतः॥ ८८॥
मंदारसुंदरसुमैरशिवेदयंदैःकुंदैर्कंदेवनिचयैःवरपापयंदैः॥ माकंदकंदलदलैर्गिरिजेससुक्रोनंदा
यमेभवतिचंद्रकलावतंसलिंगार्चनेनसनिशामुदिवास्तमीरः॥ ८९॥ ईषद्विराषिकुसुमैर्ममलिंग
मौलोयोषातुरक्तहृदयःसर्विशेषयेच्च॥ पावौघतापगणनांगणपुंगवेंद्रोभद्राणिसोद्यतभतेससुरौघनं
घः॥ ९०॥ उत्कुलहल्लकुसुमैर्मगवारुपाणिंलिंगार्चनेनकरुयेन्नसजातुकातं॥ आयल्लकोभवतिस
र्वधराधिनाथवंघाघ्रियुग्मनखचंद्ररुचिर्भवानि॥ विष्णुक्रांतसुमैर्मदीयमराजेलिंगंसरुत्पूजयन्
तंक्रांतावपिपातकान्यपिनरैर्नैवाक्रमेतिध्रुवंतस्याक्रांतिरथांतिमेसुखसुताभ्याञ्चमुक्तेगनाह
स्तक्रांततरालभेतगुलभासत्यंनतेविस्मयः॥ ९१॥ यमवदंनरदनोरुघोषभीषंनहिपत्रेपत्रासभयंभ
वानि कृतसंकंदनवदनोमहात्मासदनारिंदमनैरथार्चयेत्त्रे॥ ९२॥ मंदारांबुजमल्लिकासुकुसु
मीमालांचनीलोत्पलैःपुक्तांयोप्रददातिशंकरमहालिंगेसहस्रैःकृतां॥ तस्यार्धाधुसंख्ययासुविहि

तास्यात्प्रीतयेमुक्तिदामुक्तापुष्यसमर्चनादपिसदासेप्रीतयेमेधरा॥९३॥ पुष्याध्यायमिमंसदेवहृदयो
 धार्योहिवर्यैःसदाकार्यस्यान्ममपूजनेसुविहितंवीर्योन्नतैःशैलजे॥गर्वचाप्यपहृत्यधैमेपरमैःस्वे
 नार्जितैःपावनेःरर्चोहंभुविमादरंमुमराणैर्दीनोभवेत्यातकैः॥९४॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्यमहादे
 वारव्येकादशोऽंशोपुष्याध्यायोनानवमोऽध्यायः॥९॥ ॥श्रीमहादेवायनमः॥ ॥ईश्वरउवाच॥
 वक्ष्येपूजाविधिदेविममालिंगविशेषतः॥नक्षत्रेषुविशेषेणफलेस्यात्कृतपूजया॥१॥प्रथमायांद्विज
 स्नात्वावाग्यतोभक्तिमांवर॥भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षमालालंकृतविग्रहः॥उपलिप्यसमांभूमिं गोमये
 नस्ययेतिवे॥आसनंपरिकल्प्यास्मिन्वाद्यवषभंततः॥३॥निगमूर्तिमहादेवंस्नाप्यपुण्योदकेन
 च॥पंचाक्षरेणमंत्रेणप्रतिष्ठाप्यवषासने॥४॥पुष्पैश्चबिल्वपत्रैश्चपूजयेद्गुरिकन्यके॥धूपक्षी
 पादिकंदत्वा नैवेद्यं चैव बुद्धिमान्॥५॥प्रदक्षिणत्रयं कृत्वा स्तोत्रैस्तुत्वाभिवंद्य च॥दद्यात्पूजाफ
 लंतस्मेनफलंकांक्षयेद्बुधः॥६॥ब्रह्महत्याकृतेपापंछित्वापूर्वोक्तमार्गतः॥द्वितीयायांतथास्नात्वा
 ब्रह्मचर्यपरायणः॥पंचाक्षरेणमंत्रेणस्नाप्यलिंगं समाहितः॥तिलैश्चतंडुलैःपुष्पैःपूज्यपूर्वो
 क्तमार्गतः॥८॥हविर्निवेद्यमेधावीदिनमेकमुपोषितः॥सुरापानकृतेपापंस्वर्गादध्वाच्चगच्छति
 ॥९॥तृतीयायांतथापूजाशिवलिंगं समाहितः॥ब्राह्मणान्भोजयित्वा तु स्वर्णस्नेयादिसुच्यते॥
 ॥१०॥चतुर्थ्यांशंकरंभक्त्यापूज्यपूर्वोक्तमार्गतः॥यथाशक्तिधनेदत्वा ब्राह्मणाय समाहितः॥सु११॥गुरु
 तत्परादोषेण सुच्यते नात्र संशयः॥पंचम्यां तंडुलेनैव पूज्य पूर्वोक्तमार्गतः॥१२॥महत्यातकिं संसर्गो

दोषान्मुक्तो भवेन्नरः ॥ षष्ठांघनेन च स्नाप्य चंदनेन घृतेन च ॥ १३ ॥ महापानक दोषेण मुच्यते नात्र
 संशयः ॥ सप्तम्यां शुद्धतोयेन स्नाप्य पुष्पैः प्रपूजयेत् ॥ १४ ॥ सुद्रपापात्प्रमुच्येत ननु नेनात्रास्ति संश
 यः ॥ अष्टम्यां पंचगव्येन स्नाप्य तोयेन शंकरं ॥ १५ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके मवाप्नुयात् ॥ नवम्यां
 पूज्य देवेशं सर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ दशम्यां श्रीश्वरं पूज्य सर्वपापे प्रमुच्यते ॥ एकादश्यां शुचिस्नात्वा
 भोजनेन विवर्जितः ॥ १७ ॥ शिवं शुद्धोदकेः स्नात्वा शिवलोके महीयते ॥ द्वादश्यां मभिषिच्ये शं गुग्गु
 लं धूपयेन्नरः ॥ १८ ॥ ब्रह्मलोकं मवाप्नोति नात्र कार्यविचारणा ॥ त्रयोदश्यां शिवं पूज्य शंकरं चंदनेः स
 ह ॥ १९ ॥ विलिप्य सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः ॥ चतुर्दश्यां महादेवं स्नाप्य पूर्वोक्तमार्गितः ॥ २० ॥
 तिलतंडुलपुष्पाद्यैः पूज्य विप्रं तु भोजयेत् ॥ अभीष्टसकलं लब्ध्वा शिवलोके महीयते ॥ २१ ॥ षष्ठ
 श्यां शुचिस्नात्वा तोयेनैव मभिषेचयेत् ॥ २२ ॥ पुष्पैर्नीर्नादिधैः पूज्य ब्राह्मणान् भोजयेन्मुदा ॥ ऐश्वर्यम
 चलं लब्ध्वा प्रेत्य स्वर्गं महीयते ॥ २३ ॥ अश्विन्यां देवमाराध्य ब्राह्मणान् भोजयेन्नरः ॥ अश्विनीलोक
 माप्नोति नात्र कार्यविचारणा ॥ २४ ॥ भरण्यां रुद्रमाराध्य ब्राह्मणं भोजयेन्नरः ॥ यमलोकं मवाप्नोति
 यावदाचंद्राकारकं ॥ २५ ॥ कृत्तिकायां शिवं पूज्य ब्राह्मणान् भोजयेत् ॥ अग्निलोकं मवाप्नोति सु
 नेनात्र विचारणा ॥ रोहिण्यां शंकरं पूज्य ब्राह्मणान् न दोनरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो ब्रह्मलोके मवाप्नु
 यात् ॥ २६ ॥ मृगशीर्षे महादेवं पूज्यान्नेव त्रमेव वा ॥ ब्राह्मणायादरादत्वा चंद्रलोके महीयते ॥ २७ ॥
 आरद्रायां देवमाराध्यः दद्याद्ब्रह्मविदेधनं ॥ सम्यक्ज्ञानं मवाप्नोति नात्र कार्यविचारणा ॥ २८ ॥

आदित्येयोर्नयित्वे शं ब्राह्मणाने वभोजयेत् ॥ आदित्यलोकमप्रेति स पुनर्ब्रह्मगच्छति ॥ २९ ॥ पुण्येषु
 ज्यमहादेवं विप्रायान्ने ददाति यः ॥ ब्रह्मस्य निसर्गो बुद्ध्या भवेदत्र न संशयः ॥ ३० ॥ अश्लेषार्क्षमहादेवं
 पुण्येषु ददाति यः ॥ नागलोकमवाप्तेति न पुनस्तत्र जायते ॥ ३१ ॥ मधेदेवं समाराध्यं तिलानामौदु
 कं नरः ॥ शिवं वा द्रोणयुग्मं वा ब्राह्मणाय ददाति यः ॥ ३२ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः पितृलोकमवाप्नुयात् ॥
 भगवत्सत्रं के भज्या पूज्य देवं त्र्यंबकं ॥ ३३ ॥ यथाशक्ति प्रदानेन भगलोकमवाप्नुयात् ॥ उत्तरे शिव
 मभ्यर्च्य गोददाति द्विजातये ॥ ३४ ॥ सूर्यलोकमवाप्तेति नात्र कार्यविचारणः ॥ हस्ते पूज्य महादेवं
 दत्वा ब्रह्मविदेधनं ॥ ३५ ॥ सूर्यलोकमवाप्तेति सौख्यं चानंत्यमश्नुते ॥ चित्रायो ईश्वरं पूज्य दत्वा भ
 त्तांगुलीयकं ॥ ३६ ॥ त्वष्टारं प्राप्येते नैव सह रुद्रमवाप्नुयात् ॥ स्वानौ सोमं समभ्यर्च्य ब्राह्मणानपि
 पूजयेत् ॥ ३७ ॥ वायुलोकमवाप्तेति सौख्यं चानंत्यमश्नुते ॥ विशाखे पूज्य देवेशं दत्वा वेदविदेधनं ॥
 ॥ ३८ ॥ इंद्राग्नित्वमवाप्तेति शिवं प्राप्तेत्य संशयः ॥ अनुराधादिने साक्षादपि पूज्य च ध्वजं ॥ ३९ ॥
 दत्वा ब्राह्मणहस्त्यर्थं मेत्रलोकमवाप्नुयात् ॥ ज्येष्ठायां शिवमाराध्यं दत्वा मावेद्विजातये ॥
 ४० ॥ इंद्रलोकमवाप्तेति भुनेनात्र विचारणः ॥ मूले महेश्वरं पूज्य ब्राह्मणाय ददाति यः ॥ ४१ ॥ अन्ते
 सन्नैर्ऋतं लोकं गत्वा रुद्रमवाप्नुयात् ॥ पूर्वाषाढे महादेवं पूज्य पुण्यं ददाति यः ॥ सैषानि वा सूर्यलो
 कं नात्र कार्यविचारणः ॥ उत्तराषाढे नक्षत्रे पूज्य देवं त्रियंबकं ॥ ४३ ॥ दत्वा तं दुर्लभं न्यहा ब्राह्मणा
 यानस्यये ॥ ब्रह्मलोकमवाप्तेति नात्र कार्यविचारणः ॥ ४४ ॥ रुद्रेशानभिषेकं पूज्य ब्राह्मणायानस्य

यवे ॥ दत्वा वस्त्रं हिरण्यं वा वासुणी लोकमवाप्नुयात् ॥ ४५ ॥ पूर्वाभाद्रपदे पूज्ये पुराणे परमेश्वरं ॥
 एकपादभरं याति मुनेनात्र विचारणा ॥ ४६ ॥ यस्तु पूज्यात्तरमादेशिवं परमकारणं ॥ ब्राह्मणाय
 विनीताय ददाति धनमुत्तमं ॥ ४७ ॥ अहिर्बुध्न्यमवाप्नोति नाभस्ति संशयकारणं ॥ रेवत्यामपि पूज्ये
 शंदत्वा विमाय भोजनं ॥ ४८ ॥ सूर्यलोकमवाप्नोति सत्यं सत्यं वदाम्यहं ॥ अर्कवारे महादेवं त्रिः कृ
 त्वा नुप्रदक्षिणं ॥ ४९ ॥ प्रणम्य दंडवद्भूमौ भक्त्या परमया सह ॥ स्नानस्नक्च दनाद्ये स्तुत्यशरीर
 मलं कृतं ॥ ५० ॥ भोग्यं ददाति यो वै श्याः यथेष्टं शिवयोगिने ॥ तस्याः पुण्यफलं ब्रह्म न शृणुवेदे
 विदो वर ॥ ५१ ॥ ब्रह्म हत्वा सुरापानं स्वर्णं स्तेयादिपातकैः ॥ मुच्यते नात्र संदेहो मद्भक्तस्य हि पूजनात्
 ॥ ५२ ॥ इह लोके मुने पुंसो वल्लभा भवति ध्रुवं ॥ आयुरारोग्यमेश्वर्यमपि प्राप्नोत्य संशयः ॥ ५३ ॥ प्रेत्य
 सूर्यप्रतीकाशौ गविमानैः बहूभिः सह ॥ पार्वती लोकमाप्नोति सुरवंचासयमश्नुते ॥ ५४ ॥ अर्कवारे
 नुविद्वांसं धनं दत्वा तु भोजयेत् ॥ वेश्यामलंकृतां ब्रह्मन्तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ ५५ ॥ सर्वपापविनि
 मुक्तो सर्वैश्वर्यमवाप्नुयात् ॥ प्रेत्य चेश्वरमाप्नोति मुनेनात्र विचारणा ॥ ५६ ॥ सोमवारे महादेवं
 दृष्ट्वा भूमौ प्रणम्य च ॥ वस्त्रे वा धनमन्यद्वा ददाति शिवयोगिने ॥ ५७ ॥ संकराश्चापि मुच्यंते पापैः
 सर्वैर्न संशयः ॥ भोमवारे महादेवं प्रणम्य शिवयोगिनि ॥ ५८ ॥ ददाति धनमन्यद्वा सयुद्धे जयमाप्नुया
 त् ॥ बुधवारे विरूपाक्षं प्रणम्य भुवि दंडवत् ॥ ५९ ॥ अभ्यंगयोगिने कुर्वन् आरोग्यं शीघ्रमवाप्नुया
 त् ॥ जीववारे शिवं दृष्ट्वा प्रणम्य परमेश्वरं ॥ ६० ॥ जनिनं भोजयित्वा नुशीघ्रं जानमवाप्नुयात् ॥ शुक्र

वारेमुनेदृष्ट्वाप्रणम्यववाहनं॥६१॥ शिवयोगिकरेदृत्वायत्किंचिद्वनमुत्तमं॥ वेध्यापुत्रमवाप्नोतिवर
 श्चाप्नोतिकांक्षितं॥६२॥ मंदवारेमहादेवं नमस्कृत्यतुयेगिने॥ ददाति धनमत्यल्पमपि यो मुनिसत्तम॥
 ६३॥ सराज्ञां वल्लभो भूत्वा धनमक्षयमाप्नुयात्॥ व्यतीपाते धनं धान्यं तिलं वातुं दुलं तु वा॥६४॥ नमस्क
 र्त्तुमहादेवं योगिने यो ददाति सः॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गमो संचरिष्येति॥६५॥ बहुनेनेन किं ब्रह्म
 न् महादेवस्य पूजनात्॥ निरुष्टविप्रो मुच्येतत्संसारमहोदधेः॥६६॥ यः शिवं पूजयेन्नित्यं लि
 गेभक्त्या मुने तु सः॥ नर्यातिनरकंधारं शिवं साक्षादवाप्नुयात्॥६७॥ दानानियताश्च महातपोसि
 सन्यासवृत्तिश्चाजितेन्द्रियत्वं॥ सर्वे न तु ल्यं भवतीश्वरस्य लिङ्गस्य नित्यार्चने मेति वक्षिं॥६८॥ संत्रा
 तिराजजनितादपि पुण्यसंघातपात्रेषु दानकरणादपि पुण्यवर्ये न क्षत्रपूजनमुमेममल्लिङ्गमौ
 लोरत्रैर्जलैर्कुसुमपत्रवरैः कृतं स्यात्॥६९॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारव्ये एकादशांशेतिथि
 नक्षत्रवारार्चनमहिमानामदशमोऽध्यायः॥१०॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ श्रीईश्वर उवाच॥ ॥
 लिङ्गद्वयं स माख्यातं च लं चाचलमेव च॥ चरं धातुषु संक्रुप्रमचलं पार्थिवं दिव्यु॥१॥ चले सदा वसत्ये
 व प्रीतियुक्तो महेश्वरः॥ अचले संत्रसंस्कारासत्यमेव सदा शिवः॥२॥ जंगमस्यावसानेन स्थावरं
 निष्फलं भवेत्॥ तस्मात्त्रिंशद्द्वयं देविनावमन्येन कर्हि चित्॥३॥ कृतावसानो यो मोहान्तरके पच्य
 ते चिरं॥ तस्मात्पत्रैः फलैः स्तेयैः क्षीराद्यैः स्नायुषोऽष्टिवं॥४॥ स यत्फलमवाप्नोति तदेकाग्रमना षट्पु
 ॥ सर्वयत्ततपो दाननीर्यवे देशु यत्फलं॥५॥ तत्पुण्यं कोटिगुणितं स्नायुलिंगं लभेन्नरः॥ माततः

पितृ तश्चैव यतः श्रोतृ हने त्रियः ॥६॥ कुलैकविंशमुत्तममलोके महीयते ॥ गंधानुलेपनात्पुण्यं द्वि
 गुणं चंदनस्य तु ॥ चंदनादगरोक्षे यं पुण्यमष्टगुणाधिकं ॥ कृष्णागरोक्षे वदारोफलं यत्सममेव हि ॥८॥
 यत्सकृदभजालेपः ततः शतगुणो वरः ॥ लिंगस्यालेपनं कुर्याद्द्वयगंधैः सुगंधिभिः ॥९॥ वर्षिकेष्टि शतं
 पुण्यं शिवलोके समोदते ॥ चंदनागरुकस्तूरीकर्पूरैः कुंकुमादिभिः ॥१०॥ लिंगमापीठमालिप्य कल्पको
 टिव मेदिवि ॥ संवीज्य तालवृंते न वायुलोके महीयते ॥११॥ लाक्षो प्राण्येगनिर्मुक्तं धूपं दद्यात्सकृ
 द्छिवे ॥ चतुर्वेदि गृहे जन्म प्राप्तेति श्रीविराजितः ॥१२॥ कृष्णागरुसकपूरं धूपं दद्यान्महेश्वरो ॥ ने
 रंतर्धेण भासार्धं तस्य पुण्यफलं शृणु ॥१३॥ कल्पायुतं महादेवि भोगभुक्तमालये ॥ भुक्ता शिवे पुरे
 भोगां तस्यां ने समहीयति ॥१४॥ ससागरोर्वराया ताराज्यं निष्कटकं लभेत् ॥ गुगुलं घृतं संमिश्रं दग्धं गृह्णाति
 शंकरः ॥१५॥ अपराधसहस्रं च इहामुत्रं कृतं क्षमेत् ॥ देवदारुं सकपूरं धूपं दत्वा महाफलं ॥१६॥ श्री
 फलं चाज्यसंमिश्रं दग्धाप्रियतरः शिवो ॥ रग्ध्वः सुगंधिकं धूपं षट्सहस्रगुणोत्तरं ॥१७॥ अगुरुदशासा
 हस्रं द्विगुणं स्यान्निनागुरं ॥ गुग्गुलं दशासाहस्रं स घृतं स्यादनेतकं ॥१८॥ एतानि सघृतं दग्धा अग्नि
 द्योमायु ने लभेत् ॥ पापानि निर्दहत्येव नु वाग्निरिव कोचने ॥१९॥ मधूकानिलं तैलेन कौस्तुभेन महेश्व
 रि ॥ दद्यात् शिवालये दीपान् सितवर्तिसमुज्ज्वलन् ॥२०॥ मधूकानिलं तैलेन कौस्तुभेन स्यादशकं फलं ॥
 कौस्तुभं तच्छ्रुत्वा त्रेष्टं घृतेनार्ज्यमुच्यते ॥२१॥ घृतदीपप्रदानेन गव्येन शतयोजनैः ॥ मम लोकं भास
 इत्वा विमानैरर्कसन्निभैः ॥ गणश्रेष्ठो भवेद्देवि नैरर्धेण दीपदः ॥ दशावरं शतं मध्यं सहस्रं वरमेव मे
 २३ ॥ एकं वापि शिवस्याग्रे दीपदो ज्ञाननाशकम् ॥ यः कुर्यात्कार्तिके मासि शोभनां दीपमालिकां ॥२४॥

घनेनवायनैलेनचतुर्दश्यायमीषुच॥वैर्णिभायाममायांवाग्रहणेपुण्यपर्वणि॥२५॥ यावत्प्रदीपसं
 ख्यानंघनेनापूर्यबोधितं॥तावद्युगसहस्राणिशिवलोकेमहीयते॥२६॥सूर्योयुनप्रतीकारोर्विभाने
 भीमयन्दिशः॥दीपवसानसमुद्धेद्यसर्वस्यायतनेशिवे॥२७॥सर्वस्माद्विगुणंपुण्यंलभतेनात्रसं
 शयः॥कृष्णवर्ज्यसितंपीतंपट्टकौशेयरांकवं॥२८॥कार्पासजंवादेवेशिवस्त्रंदत्वाशिवायनु॥स्व
 र्णकार्पासजंवपिउपवीतप्रदोमम॥२९॥वासंसिसुविचित्राणिस्वर्णवन्तिमदुनिच॥धूपितनिशि
 वेदत्वात्लभतेपुण्यमुत्तमं॥यावत्तद्वस्त्रंतेननांपरिमाणंविधीयते॥तावद्युगसहस्राणिशिवलोकेम
 हीयते॥३१॥योर्केपत्रपुटेकृत्यामधुपर्केणमंत्रितं॥निवेदयित्वाशवीयसोश्वमेधफलंलभेत्॥
 ॥३२॥तंडुलंप्रस्थुमानेनकुर्वन्लन्सुसंस्कृतं॥शिवायतंनिवेद्यैवगोक्षेमंयुक्तभागभवेत्॥३३॥
 दिनेदिनेपर्वणिवाशाल्येनैनमुपुण्यभाक्॥हरिद्राकसरंदद्याद्यवगोधूममिश्रितं॥३४॥चणका
 टकमुद्गान्दत्तंस्यादुत्तरोत्तरं॥सगुडंसद्यतंदेविप्रशस्तंमन्निवेदने॥३५॥क्षीराज्यदधिमिश्रान्नं
 शाकाप्राज्यमिश्रितं॥दत्त्वावर्बायुतोत्तमेदिविनिष्कृतिभोगवान्॥३६॥यावन्तत्तंडुलास्तस्मि
 न्निवेद्यपरिसंख्यया॥तावद्युगसहस्राणिरुद्रलोकेमहीयते॥३७॥गोधूमशर्करापूर्णेधृतपाचिन्
 मुत्तमं॥पिष्टोद्भवंमध्यमंस्याद्भूयवेचोत्तरोत्तरं॥३८॥केवलंपायसंदत्त्वाशिवायानंतपुण्यभाक्॥
 पानीयपानकार्पासुप्रदद्याद्यःशिवायनु॥३९॥क्षीरंदधियन्तुक्षौद्रंशर्करातक्रमेववा॥शीतस्यस
 तिलस्यापिसकर्पूरस्यचर्शकरि॥४०॥निवेदनेपराप्रोतिर्ममत्पादुत्तरोत्तरा॥कदलीनारिकेलाम्रदा

डिमंभानुलिंगकं ॥ ४३ ॥ फनसंवाफलान्येवासुस्वादुरसवंतिच ॥ दद्यान्नेवेद्यमीशायफलंस्यादुनरोत्त
 रं ॥ ४२ ॥ पंचसौगंधिकोपेतंतांबूलंचोत्तमोत्तमं ॥ एतालवंगकर्पूरजातीपत्रफलानिच ॥ ४३ ॥ नागव
 स्त्रीदलोपेतंदत्तामरवफलंलभेत् ॥ क्रमुकेनागवस्त्रीनांदलानिदलपेदघं ॥ ४४ ॥ श्वेतवर्णचपत्रंचक्रमुक
 म्पफलानिच ॥ नारिकेलफलोपेतंभानुलिंगसमायुतं ॥ ४५ ॥ येलालवंगकर्पूरैःसुरववासंप्रचक्षते ॥ सु
 खवासंशिवेदत्तावसेद्वर्षशतंदिवि ॥ ४६ ॥ शालिपिष्टोद्भवेदीपेर्निराज्यघृतवर्त्तिकं ॥ ततोन्निराज
 नंदीपेःषड्विंशत्यातुकारयेत् ॥ ४७ ॥ शतंनुमध्यमंदेविसहस्रंपरमंविदुः ॥ एवाकारंनटाकारंनाक्ष
 त्रंपंचचैककं ॥ ४८ ॥ कुंभदीपंततोदद्यात्पुण्यस्यादुनरोत्तरं ॥ कुर्यान्नीराजनंलिंगेतिवमुद्दिशमंगलैः
 ॥ ४९ ॥ अष्टस्यादिषुमर्वेषुदिवसेषूत्सवेषुच ॥ यावत्पर्याणिविधिवत्कुर्यान्नीराजनंशिवे ॥ ५० ॥ च
 र्त्तिसंख्यामहस्त्राणिदिविमोदतिसूर्यवत् ॥ कांश्यलोहमयींघंटांप्रवध्नीयाछिवालये ॥ ५१ ॥ या
 यावंनादंतदापुण्यंकुर्वतोशिरिकन्यके ॥ मेरीमदंगपटहवीणावेषुरवाकुलं ॥ ५२ ॥ शंखकोस्यादि
 वादित्रंयःशिवायानवेदयेत् ॥ तविमानैर्महाभोगैःवंशवीणापद्मरोगणैः ॥ ५३ ॥ युमानामयुतंदे
 विवसेछिवपुरेसुरवं ॥ स्त्रीणांनाद्यादिकरणेतोर्ध्वत्रिकपुरःसरं ॥ ५४ ॥ यथेष्टमेश्वरेलोकेमोदत्या
 भूतसंप्लवं ॥ शिवस्योपरियोदद्यादितानपट्टवस्त्रजं ॥ ५५ ॥ मुक्ताजालिकपर्यंतमध्यपद्मेनचित्रि
 तं ॥ योत्तरीर्भरहेशंभोःबध्नामुक्तोभवेन्नरः ॥ ५६ ॥ योतःशिवगृहेभक्त्याससुगंधैःप्रलेपयेत् ॥
 कवाटमारकुड्यानंतिर्यग्ध्वंसवैदिकं ॥ ५७ ॥ वासयेत्पुष्पमालाभिःधूपैश्चापिसुगंधिभिः ॥ ५८ ॥

र्यान्तरुदयेवंतस्यपुण्यफलेश्चणु॥५८॥ सर्वकामसुसंपूर्णैः महायानैर्मनोहरैः ॥ आपूरयंदिवाः स
 र्वाआमोदैश्वसुगंधिभिः ॥५९॥ कल्पकोटिशतं दिव्यं शिवलोके महीयते ॥ तस्यांते पृथिवीपालोभ
 वेद्राजामहेश्वरि ॥६०॥ भक्त्यानिवेद्य रुद्रापतालवतंसुशोभनं ॥ दशवर्षमहस्त्राणिरुद्रलोके म
 हीयते ॥६१॥ मायूरव्यजनंदत्वा शिवाय च सुशोभने ॥ वर्षकोटिशतं साग्नं शिवलोके महीयते ॥६२॥
 शिवाय चामरंदत्वा हिमरूपादिदंडकं ॥ हंसकुंदेंडधवलमदुवालमनोहरं ॥६३॥ चामरासक्त
 हस्ताग्रदिव्यस्त्रीपरिवारितः ॥ महाभोगैर्विमानरुचिरं शिवपुरे वसेत् ॥६४॥ यो दद्याद्विमलं छत्रं पां
 उरंगुलमंडितं ॥ चंद्रचतुरांतेषिका निर्मितं देवदंडकं ॥६५॥ एकानपत्रसंभ्राज्येत्रिनेत्ररूपयाल
 मेन ॥ शिवस्य पुरनोदत्वा दर्पणं चासुनिर्मलं ॥६६॥ चंद्रांशुनिर्मलः श्रीमान्सुभगः कामरूपधक् ॥
 कल्पानुनसहस्रं च शिवलोके समोदते ॥६७॥ कृत्वा प्रदक्षिणं भक्त्या शिवस्यायतने नरः ॥ अश्व
 मेधसहस्रस्य लभेत्युण्यं पदे पदे ॥६८॥ अंगप्रदक्षिणं कोटिनमस्कारे परार्थकं ॥ उरसा शिरसा
 दृष्ट्या बाहुभ्यामुरुवेशिवे ॥६९॥ अष्टमूर्तिस्तथाष्टांगैः प्रणमनमुक्तिमेति च ॥ पश्यंति गंगमहेश
 स्य प्रणवेन हृदा शिवे ॥७०॥ स्तुवीत देवमीशानं गिराच स्पृष्ट्वा सदा ॥ एवं संस्तुवते भुक्तिं दिशा
 म्यहमर्तुद्वित ॥७१॥ प्रातर्दृष्ट्वा महालिंगं नैशं पापं विनश्यति ॥ आजन्म संचितं पापं मथ्यान्हे द
 र्शनात्सयो ॥७२॥ सप्तजन्मरुतं पापं सायं दर्शनतः क्षयं ॥ यात्येव निशि दृष्ट्वे शं गोदानायुतपुण्यभा
 क ॥७३॥ प्रदोषे दोषराहित्यं ब्रह्महत्यादिपंचकं ॥ नश्यत्येव शिवं वीक्ष्य शिवधर्मस्य संग्रहः ॥७४॥

॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ यो इत्थं शिवधर्मसारमवभितज्ञात्वेव संपूजयन् ॥ पानिस्नानमहो गिरिं द्रुतनये
 कैलासत्रौलंमम तत्रैवाविरतं मदीयममलं ज्ञानं च वेदांतजं संप्राप्या मरराजं वंदितपदो नित्यः प्रमो
 देत सः ॥ ७५ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवाख्ये सकादशांशे शिवधर्मकथने सकादशोऽध्या
 यः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ निर्माल्यधारयेद्भक्त्या शिरसा पार्वतीपतेः ॥ रा
 जसूयायुतफलं प्राप्नोति भुवि मानवः ॥ १ ॥ शिरसा शिवनिर्माल्यं भक्त्या यो धारयिष्यति ॥ अश्रुचिर्भि
 न्नमर्यादः सर्वा वस्त्रांगतोऽपि वा ॥ २ ॥ निर्माल्यधारणादेव श्रुचिः पूतो भविष्यति ॥ निर्माल्यधा
 रणे योऽप्यग्निपुंड्रं परिचिह्निताः ॥ ३ ॥ निर्माल्यं पुरतो दत्तं हविरन्नं फलं जलं ॥ न चंडाधिकृतं यत्र तत्
 ग्राह्यं भस्मभूषितैः ॥ ४ ॥ नाभिषितं स्थावरे वा स्मिचरे वापि महेश्वरि ॥ अन्नं विनापि तद्ग्राह्यं फलानि
 क्षीरजातयः ॥ ५ ॥ स्वायेभुवे पार्थिवे च धातुजरसरत्नजे ॥ न चंडाधिकृतिर्देवितद्ग्राह्यं वैदिकेऽपि
 ॥ ६ ॥ मलोदरे न मे ग्राह्यं निर्माल्यं जलमणवपि ॥ अन्यथा मागमानां तु निर्माल्यं नैव भक्षयेत् ॥ ७ ॥
 न लंघयेत् निर्माल्यं सोमसं च पुण्यहृत् ॥ अशां भवेभ्यो निर्माल्यं दत्त्वा नरकमनुति ॥ ८ ॥ शंभो स्ना
 नोदकं सेव्यं सर्वतीर्थमयं हितम् ॥ बिंदुत्रयाधिकं नैव ग्राह्यं तीर्थं शिवस्य वै ॥ ९ ॥ यतो मूत्रं भवेद्देहे
 पीत्वा मृत्युमवाप्नुयात् ॥ कर्षणादिप्रतिष्ठानं संस्कारस्याच्छिवालये ॥ १० ॥ कृत्वा कुंभाभिषेकांताम
 ष्वंधनसंस्कृतिं शिवशास्त्रविधानेन सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ११ ॥ देवत्वानासमाभिमिः प्रागुदप्र
 वणो न तः ॥ शिवाय तननिक्षेपे विशिखासाशिवे सदा ॥ १२ ॥ कूपाराभान्नपानादि शिवाय तत्तत्कर्म

सु॥ रूपं रवात्वाशिवागारे वापीमपितटाककं॥१३॥ यावत्ततोयमानेन पितृभिर्मोदतेदिवि॥ शिवलिं
 गाग्रगंदेविमनोयंपुरतस्त्विने॥ शिवगंगेतिविज्ञेयंतत्रानात्वाच्छिवं व्रजेत्॥ गंगाद्यापुण्यतद्यो
 येसमुद्रातत्रसेस्तिताः॥१५॥ शिवाग्रकेसमुद्रेपिनित्यं स्नात्वाशिवं व्रजेत्॥ अन्यत्रसागरेदेविस्ना
 नंपर्वणिशस्यते॥१६॥ दूरतः शिवरं दृष्ट्वानभस्कारशिवालये॥ सप्रजन्मकृतैः पापैः तत्क्षणादेव
 मुच्यते॥ लिंगानां च शतं साग्रे शिवक्षेत्रं शिवे विदुः॥ देहिनां तत्रपंचत्वं शिवसायुज्यकारणं॥१८॥
 मनुष्यस्थापिते लिंगे क्रोशमानं शिवे सदा॥ स्वार्थं भूते सह संस्थादार्थं पुण्यं तदर्धकं॥१९॥ पापाचा
 रोपि मनुजः मनस्तत्र परांगतिं॥ प्राप्नोति परमां देवबाणलिंगं स्थिते गृहे॥२०॥ तस्मादावसथं
 कुर्याच्छिवक्षेत्रे समीपतः॥ शिवे दानं शिवे होमं शिवे स्नानं शिवे जपः॥२१॥ असया निफलान्या
 हु शिवाग्रे चेत्कृतं बहु॥ कुरुक्षेत्रे निवसतो यत्फलं नैमिशेशिवे॥२२॥ प्रयागे च प्रभासे च गे
 गासागरसंगमे॥ रुद्रकोट्या गयायां च सालग्रामे मरेश्वरे॥२३॥ पुष्करे भारभूते शो गोकर्णे मंड
 लेश्वरे॥ श्रीशैले च्यंबके देवि महाकाले जटेश्वरे॥२४॥ वाराणस्यां तु केदारो ओंकारे वेधना
 यके॥ कालंजरे तथा देवि दृष्टवामां परमेश्वरं॥२५॥ संपूज्य भक्तानपि च यथाशक्त्यान्नपानदः॥ गो
 दावर्यं कृष्णवेण्यां नर्मदायां तथा शिवे॥२६॥ गंगायां यमुनायां वा वेणा चर्म पवती शुचि॥ तापी प
 रन्तभूता दौ जंबुके शोथमातके॥२८॥ जये कुंभेश्वरे देवि अर्जुने चेतकानने॥ छायावने वेदवने

वल्मीकेपुंडरीकके ॥२९॥ वक्षाचले गोनगे च कालहस्तोरुणाचले ॥ कांच्यां हालास्य सदने पुण्ये वेगंध
 मादने ॥३०॥ छित्वा पदद्वयं वापि शिवक्षेत्रे वसेत्तु यः ॥ स याति शिवसायुज्यं क्षेत्रसंन्यासकारणान्
 ॥३१॥ क्षेत्राणां दर्शनं पुण्ये प्रवेशः तच्छताधिकः ॥ तस्माच्छतगुणं लिंगं दर्शने च प्रदक्षिणात् ॥३२॥
 तस्माच्छतगुणं पुण्यं जलस्नानमतः परं ॥ क्षीरस्नानमनो देविताताधिकमनुत्तमं ॥३३॥ दध्ना सहस्र
 भारव्याने मधुना शित्वा यात्राते ॥ घृतस्नानेन चानंत्यं भक्तपूजा ततोधिका ॥३४॥ नास्ति लिंगार्चनात्पु
 ण्यमधिकं देवि निश्चितं ॥ लिंगेर्चिते रिवलं विश्वमर्चितं स्यात्तत्रैव च ॥३५॥ यः पूजितं शिवं दृष्ट्वा प्रणा
 मेभुवि शंकरि ॥ यस्तु लिंगार्चनं त्यक्त्वा देवानं न्याय्य पूजयेत् ॥३६॥ रत्नं विहाय मूढात्मा यथाकाच
 मवेक्षते ॥ चतुर्दश्यामथाष्टम्यां पौर्णिमायां तु पूजयेत् ॥३७॥ पर्वकालेषु शार्ङ्गार्च्यो विविष्टा
 सार्वकर्मणः ॥ ग्रहणे सोमसूर्याणां पूजानं तत्फलप्रदः ॥३८॥ शिवमात्म्यापनयनं पूजां तेषु प्र
 भार्जनं ॥ एकैकमेव तु ल्यस्याद्यो द्रवणफलं शिवे ॥३९॥ यः कुर्याद्बुद्धो मेव च रूपासद्यते न च ॥ सकृत्
 नाग्नि कार्ये ण रुद्रसायुज्यमाप्नुयात् ॥४०॥ शिवालयाग्रे यः कुर्याद्दशमंडलकानितु ॥ सर्वान्न बलि
 दानं च कृत्वा पुण्यायुतं लभेत् ॥४१॥ पंचाक्षरजपाक्षेत्रे नास्त्यन्यत्पापशोधनं ॥ रुद्राणां प्रणवस्या
 पिसर्वपापविशोधने ॥४२॥ नहि पंचाक्षरजपाक्षेत्रे पापान्यद्बुद्धने श्यती ॥ एवं ज्ञात्वा जपेद्दिद्वान् पंचाक्ष
 रमर्तद्वितः ॥४३॥ दशपुण्यां पत्रैश्च रूपयुक्ता शिवार्चने ॥ गावश्चैव द्विजश्चैव प्रयाति परमां गतिं ॥
 ४४॥ शिवालये निहत्यैकमपि तत्सकलं लभेत् ॥ शिवार्थं सततं कार्पापुष्पहिंसामहेत्युति ॥४५॥

श्रीशिवर. ११

३०

यत्तार्थं पशुहिंसावन्नास्ति दोषस्य कारणं ॥ पूजितं वामहादेवं पूज्यमानमथापि वा ॥ ४६ ॥ श्रुत्वानुमोदने
 वापि सगच्छेद्देश्वरं पदं ॥ अर्चितं परमेशानं शर्वमुपापतिं ॥ ४७ ॥ सकृत्प्रसंगाद्दृष्ट्वापि सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
 आवाहनं च सान्निध्यं स्थापनं पूजनं तथा ॥ ४८ ॥ पंचभिस्तपनं देविरुद्राद्यैश्च विमुच्यते ॥ पंचाक्षरेण मंत्रे
 ण बिल्वपत्रैर्गर्शिवार्चनं ॥ ४९ ॥ करोति श्रद्धया युक्तः सगच्छेद्देश्वरं पदं ॥ दर्शनाद्विल्ववक्षस्य स्पर्शना
 द्दृष्ट्वा दपि ॥ ५० ॥ अहोरात्रकृतं पापं नश्यत्येवमहेश्वरि ॥ सेकेन बिल्वमूलेषु तोयेनाद्यनिवारणं ॥
 ५१ ॥ शिवक्षेत्रे भक्तमेकं बिल्वमूलेऽपि वा शिवे ॥ भोजयित्वा घृतान्नेन सक्षीरेण सुयुग्यभाक् ॥ ५२ ॥
 बिल्वमूलं समाश्रित्य यस्त्रिरात्रमुपोषितः ॥ हरन्नाम जपेत्स्रक्षं सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ५३ ॥ योतः काले
 बिल्वमूलं मोयाति परांगतिं ॥ बिल्वपत्रै ररवंडैस्तु चंद्रचूडं समर्चयेत् ॥ ५४ ॥ कृष्णाद्यस्यां सो
 मवारे प्रदोषे पूजयेन्नरः ॥ पंचभिः पातकैर्देवैर्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ५५ ॥ शुद्धैः पथुष्विनेर्वापि
 बिल्वपत्रैः प्रपूजयेत् ॥ युगानामयुतं साग्रं शिवलोके वसेन्नरः ॥ ५६ ॥ सस्नातः सर्वनीर्थेषु सर्व
 यज्ञेषु दीक्षितः ॥ शिवलोकमवाप्नोति देहांते समुदुर्लभं ॥ ५७ ॥ शिवार्चनरतो नित्यं महापात
 कसंभवैः ॥ दोषैः कृतैर्नर्न लिप्येत पद्मपत्रमिवांभसा ॥ दर्शनाद्विल्वभक्तानां सकृत्संभाषणादपि
 ॥ वाजिपेयस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति शंकरि ॥ ५८ ॥ ब्राह्मणं क्षत्रियो वैश्योऽथ शूद्रो वाप्येत्यजन्मजः ॥
 शिवभक्ता सदा पूज्या सर्ववस्था सुशंकरि ॥ ६० ॥ नास्याचारं परीक्षेत न कुलं न व्रतं तथा ॥ भस्मरुद्रा
 क्षधारीयः पूज्य एव हि शंकरि ॥ ६१ ॥ कर्मणामनसा वाचा यस्तु भक्ता न्विनिंदति ॥ निरयान्निष्क

श्रीशिव

तिनीस्य यावदाभूतसंज्ञवं ॥ ६२ ॥ शिवभक्ताः न्वर्जयित्वा सर्वे वांशासक्तौ ततः ॥ किं पुनर्मम भक्तानां
 महमेव हि शासकः ॥ ६३ ॥ न शिवाश्रमिणो भौनी न दंडो न कमंडलुः ॥ नैव काषायवासांश्चिभक्तिरे
 वात्रकारणं ॥ ६४ ॥ यदि भक्तापश्युः पतौ पापकर्मसु योरनाः ॥ यमस्य बदनं देवि नैव पश्यंति सर्वे
 था ॥ ६५ ॥ ये पुनः शांतमनसः शिवभक्ता जितेंद्रियाः ॥ मर्त्यधर्मगतामीशे विज्ञेयास्ते गणेश्वराः ॥ ६६ ॥
 मृतस्य जीवतो वापि शिवभक्तस्य शंकरि ॥ यमाद्रयं न तस्यास्ति अन्ये वां ककथा शिवे ॥ ६७ ॥ तस्मा
 द्भक्ता सदा पूज्या रुद्रक्षेत्रे विशेषतः ॥ यतीनां शोभनानां ये कुर्युः श्रुश्रुषणं मुदा ॥ ६८ ॥ मलोपकरणैर
 नैरंभागैः पादधावनैः ॥ शिवयोगिष्वपि शिवे सुपुण्यं महदा मुयात् ॥ ६९ ॥ यः कुर्यात्पर्वकालेषु वि
 त्रकुसुमोज्वल ॥ वितानमालाविनतं धूपदीपविराजितं ॥ ७० ॥ मंडपंचभुगंधाढ्यं विततं शिव
 पूजने ॥ त्रिसप्तकुलसंयुक्तः शिवलोके महीयते ॥ ७१ ॥ पापकंचुकमुत्तरज्यजीर्णत्वचमिवो
 रगः ॥ यतिनत्सदनं गौरिमदनं तकरेमम ॥ ७२ ॥ यः कुर्यात्तु शिवाराममाश्रयित्वा दिशोभितो ॥
 जाजीविजयमेदारकुंदमल्लिकान्वितं ॥ ७३ ॥ पुन्नागनागबकुलैरशोकोत्पलचंपकैः ॥ कल्हा
 रयूयहेमाद्यैर्नारिकेलैस्तुदंडकैः ॥ ७४ ॥ यावत्तत्पत्रकुसुमबीजमूलफलानि च ॥ तावद्वर्षसह
 स्रणि शिवलोके महीयते ॥ ७५ ॥ स्वयमुत्पाद्य पुष्पाणि यः शिवं पूजयेत्स कृत् ॥ तानि साक्षा
 त्परापृणानि महादेवो घृणानिधिः ॥ ७६ ॥ न भूमौ पतितान्येव गण्हीयादशुचिर्नरः ॥ कुड्म
 लैर्नार्चयेद्दीशोऽन्यपुष्पे तु पादकं ॥ ७७ ॥ न शिवार्चनतुल्योऽस्ति धर्मो न्यो भुवनत्रये ॥ सर्वमन्यत्परि

त्वज्यशिवेकहितमानसः॥७८॥ शिवपूजाविधिंकुर्याद्यदिछेछिवमात्मनः॥ त्वरितंजीवितंयति
 त्वरितंयाति योवनं॥७९॥ त्वरितंयाधिरभ्येति तस्मात्पूज्यः सदाशिवः॥ यावन्नायातिमरणं यावन्ना
 क्रमतेजरा॥८०॥ यावन्नेन्द्रियदौर्बल्यंतावत्पूजयशंकरं॥ ॥स्तुत उवाच॥ ॥ यः पूजयेत्त्रिनयनं
 शशिखंडचूडं बिल्वीदलेश्चकुसुमेः शिवलिंगमौलौ सोत्यर्कराजितविमानवरेण याति प्रो
 धत्सुधां शुधवलोरजताद्रिमौलिं॥८१॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारव्ये रकादशांशो
 शिवगौरीसंवादे द्वादशोऽध्यायः॥१२॥ ॥ श्रीमहादेव उवाच॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ मासि
 मासिमहादेवि पूजयामे सदाशिवे॥ किं फलं को विधिस्तस्य समासेन वदामि ते॥१॥ शृणु खसावधा
 नेन चेत्तु सामासपूजने॥ यत्कृत्वा पूज्यामनुजः सद्यो विद्यां हृद्यां समस्तुते॥२॥ आसमाप्तिव्रत
 स्यात्सम्प्राप्त्या नक्तभोजने॥ शिवे त्रिषवणं स्नानं भस्मरुद्रोसधारणं॥३॥ क्षमादानमहिंसा
 च सत्यार्जवपरायणः॥ ब्रह्मचर्यादिनिरतो विषये रतो विषयेषु च॥४॥ पाषंडपत्तिनो दक्य
 त्ततकांत्यजपूर्वकान्॥ वर्जयेत्सर्वयत्नेन मनसा कर्मणा गिरा॥५॥ संतुष्टश्चमशंभश्च शि
 वध्यानरतो भवेत्॥ संपूज्य च गणेशानं नो दीश्राहं विधाय च॥६॥ गोदानं च वधोत्सर्गकु
 र्याद्ब्राह्मणभोजने॥ शान्तानां शांभवानां च शांतं दशवरं शिवे॥७॥ तैरस्यनुज्ञा मासाद्य स्वयं न
 क्ताशानो भवेत्॥ सामान्यमेतत्कथितं व्रतस्यास्य सदाशिवे॥८॥ प्रतिमासे विशेषं च शिवपू
 जाविधिं शृणु॥ यत्कृत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः॥९॥ पञ्चरात्रोद्भवं चैत्रे पूजयेत्त्रिंश

मेश्वरा॥ वेशारवे वज्रालिङ्गं च ज्येष्ठे मरुतोद्भवम् ॥ १०॥ आखाटे मोक्तिकं विद्यात् श्रावणे नील
 निर्मितं ॥ मासिभाद्रपदे गौरिगोमेदमणिमुत्पितम् ॥ ११॥ आश्विपुज्यां च विधियुग्ममणिकोद्भव
 मुत्तमम् ॥ कार्तिच्यां वेङ्कटमल्लिङ्गं वेङ्कटमार्गशीर्षके ॥ १२॥ पुष्यरागमयं पौषमाघे र्पश्यकांतिजं
 ॥ फाल्गुने चंद्रकांतोत्थं लिङ्गं संपूज्य शैलजे ॥ १३॥ समुच्चयमिदं स्तोत्रं स्तुवीत परमेश्वर ॥ सर्वमा
 तेषु पूज्योऽपि बिल्वपत्रैः सदैवमम् ॥ १४॥ शिवं शिवकरं शंभुं शिवात्मानं शिवोत्तमम् ॥ शिवमार्गप्रणे
 तारं प्रणतोऽस्मि सदा शिवम् ॥ १५॥ शाश्वतं शोभनं शुद्धं शाश्वतं यत्प्रमोदकम् ॥ विश्वं विश्वेश्वरं देवं
 शंकरं मणाम्यहम् ॥ सर्वपापहरं नाथं सर्वरोगहरं शिवम् ॥ सर्वपापप्रशमनं नमाम्यार्तिरुवारकम् ॥
 ॥ १७॥ आस्थानस्थानसंस्थानं संस्थितिस्थितिकारणम् ॥ स्थिरस्थानस्थयोगस्थस्थानुभीषां
 नमाम्यहम् ॥ १८॥ ईशानं पुरुषं घोरं वामं संधं महेश्वरम् ॥ ईशानं सर्वभूतानां ईश्वरं संत्रिनायकम् ॥ १९॥
 इत्थं मातस्तुतिं देवं स्तुत्वानत्वामहेश्वरम् ॥ २०॥ समुक्तः सर्वपापेभ्योऽसमलोके भवेद्गुणः ॥ २०॥ आ
 सार्चनसमो धर्मो नास्त्यन्योऽभुवनत्रये ॥ २१॥ इति विज्ञायथ त्वेन पूजनीयो महेश्वरः ॥ ये भक्ता
 देवदेवेशि शिवं शंभुं मजं शुभम् ॥ २२॥ पूजयन्ति सदा भक्त्या मद्भक्तान् पमिष्ठिताः ॥ संपूज्य पशुभ
 क्तारं विश्वेनांतरात्मना ॥ २३॥ इह लोके सुरवं प्राप्यते रयति परमं पदम् ॥ मासिमासार्चने देविना
 मान्यन्त्यानि मे सदा ॥ २४॥ प्रवक्ष्यामि सुदानुभ्यं हृष्टात्वमवधारय ॥ सर्वमासेषु रत्नानामलाभे हे
 ममेव च ॥ २५॥ हेमालाभे राजतं वातांश्च जं शैलमेव च ॥ मन्त्रयं वायद्यात्नाभं क्षणिकं वा न्यदेव

प्रणमाम्यहम् ॥ १९॥ ईशानवरं

देवं ईश्यां पं २१

वा॥२६॥ सर्वगंधमयेचापिलिंगेकुपीद्ययारुचि॥ ब्रतावसानसमयेसमाचरितनेत्यकः॥२७॥ कृत्वावे
 शेषकीपूजाहुत्वापायसमीश्वरि॥ रुद्रमंत्रैर्मासिमासिस्वयमाचार्यैरववा॥२८॥ पंचामृतान्यमि
 श्रेणविल्वानांसमिधः शुभाः॥ स्वस्वशार्वाङ्गभोगेणप्रतिष्ठाप्यहुताशनं॥३०॥ पूर्वमाद्ये रमाद्या
 र्यपश्चादष्टशतंहुनेत्॥ भवायेत्यष्टनाम्नादौस्विद्यातं होममाचरेत्॥३०॥ दद्याद्दोमिषुनंदेविमा
 सांतेशांभवायतु॥ व्रतमेतच्छिवं प्रीत्यैकुर्वन्मुक्तिमवाप्नुयात्॥३१॥ सरस्वतपद्मतांश्रेष्ठः सरस्वचमहा
 व्रती॥ सतेनसर्वतः कश्चिन्नूतकृत्योमुमुक्षुषु॥३२॥ दिवानश्वेशिवेनक्तंभुक्तामासार्चनाविधौ॥ मु
 क्तस्वभवेत्सत्यं व्रतं द्वादशमासिकं॥३३॥ पुराणैर्द्रैश्चरुनंममप्रीत्यर्थमौश्वरि॥ मुनीश्वरैर्देवगणैः
 ब्रह्मविष्णुवीश्वरादिभिः॥३४॥ तेनैवस्वपदंप्राप्ताः शिवतुल्यवत्ताः शिवे॥ भस्मधारणसंपन्नाः
 त्रिपुंड्रपरिचिह्निताः॥३५॥ नोक्तपूर्वमहेशानिमासार्चनमिदं शिवे॥ सयत्फलमवाप्नोति तदे
 काग्रमनाश्रयु॥३६॥ कल्पकेटिशतंहियंकल्पकेटिशतानिच॥ वसेच्छिवपुरे देविशिवतु
 ल्यबलेषुवा॥३७॥ रुद्राणांगणसाहस्रैर्वीसोभरणभूषितैः॥ सविमानैर्महाभोगैर्वंशविणा
 दिभिः सह॥३८॥ हुंदुभीनांचनिर्घोषैः निर्जितांबुधिनिःस्वनैः॥ युगायुनशतंसाग्रेशिवलो
 केमहीयते॥३९॥ तस्योत्थमशेषेणत्रैलोक्याधिपतिर्भवेत्॥ त्वरगंतुतुङ्गौघमातंगगणसंबतः
 ॥४०॥ शतांगदारितारगतिमंडलोच्चलितांडभूः॥ कोट्यंडखंडितोच्चंडहंडितारगतिमंडलः॥४१॥
 विधिंवक्ष्ये समासेनमासार्चनविधौशिवे॥ चैत्रादिषुचमासेषुस्नात्वाप्रातः समाहितः॥४२॥ कृतनि

त्यक्रियोमौनीप्रतिष्ठाप्यमहेश्वरं॥ उक्तलिङ्गेविशेषेणशुद्धोदंस्नाप्यभक्तितः॥४३॥ उपलिप्यशुभं
 देशंगोमयेननवांभसा॥ रंगवत्त्रिभिर्गौर्यपद्मस्वस्तिकचिन्हितैः॥४४॥ मंदपुष्पमालाढ्यंरु
 त्वादपुष्पवित्रितं॥ कुसुमेषुसुगंधैश्चफलैश्चविविधैस्तया॥४५॥ भक्ष्यभोज्यैरनेकैश्चघृतदीपै
 श्चसंयुतं॥ तस्यदक्षिणपार्श्वेनुविन्यसेदगुरुंशिवे॥४६॥ दद्यात्पश्चिमपार्श्वेनुतोभनार्थंमनः
 शिलः॥ उत्तरेचंदनेदद्यात्हरितालंमुपूजितं॥४७॥ पंचामनैःफलरसैःपंचगव्यमुपात्रकैः॥
 सामान्यार्घ्यविशेषार्थेप्राक्स्थाप्योपुष्पपूरितो॥४८॥ पाद्यार्घ्याचमनेःपात्रैःशोधितैर्नीरपूर
 नैः॥ पाटलोत्पलकल्हारकरवीरउशीरकैः॥४९॥ संयुक्तैस्त्थापयेद्देविर्मंडपाग्रेशिवस्यहि॥ दूर्वाऽ
 पामागिदर्भाग्रपूरितैःकलशोदकैः॥ शंखैश्चदक्षिणावर्तेरत्नागर्भैर्महेश्वरि॥ सव्यावर्तेर्विद्याजो
 वंशंरवपात्रेपरिष्ठितैः॥५०॥ सपुष्पगर्भैःकुंभैश्चपंचपल्लवचक्रकैः॥ क्षीरंपलशतंश्रोतंक्षदधि
 तद्विगुणंभवेत्॥५१॥ घृतंनत्रिगुणंश्रोतंमधुतत्रचतुर्गुणं॥ शितापंचगुणातत्रश्रोतामासार्चना
 विधौ॥५२॥ सुश्वेतनारिकेलंबुघटेदेशमुपूरितैः॥ कदलीफलसाहस्रैःफलरसैःशतकोशकैः॥
 ॥५३॥ पक्वाम्रजालसुरसैःजंबीररससद्घटेः॥ गंधोदकैश्चंद्रभिःसकस्तूरिसमन्वितैः॥५४॥
 कुशारतोदकैर्हविस्वर्णैर्देःवीसितैर्जलैः॥ भक्त्यावितानुसारेणफलमाद्यदरिद्रयोः॥५५॥ त्व
 रितैःपावमानैश्चशतरुद्रैर्महेश्वरं॥ भूतशुद्धंविधायादोधतभस्मत्रिपुंड्रवान्॥५६॥ रुद्राक्षमा
 लाभरणश्चंद्राभरणमीश्वरं॥ कुशाचेलानजनेस्त्रित्वास्वाचांतःशिवभावनः॥५७॥ प्रागुर्दंडमुख

श्रीशिवर११

३३

वायमर्चकः शिवपूजने॥ संस्थितः सुस्थिरोमौनी जपेन्यं चाक्षरं मनु॥ ५९॥ सहस्रमुत्तमं देवि शताष्टोत्त
रमध्यमं॥ अंगन्यासकरन्यासैर्न्यसेद्देहं स्वकं शिवे॥ ६०॥ शिवात्मको तनुं कृत्वा भावं प्राकृतमुत्तरेजेत्॥
तत्तन्मासेषु पुष्पाणि मासान्यपि महेश्वरितुः॥ ६१॥ प्रवक्ष्यामि महादेवि सामान्यं बिल्वपत्रं॥ प
यानि करवीराणि उत्फुल्लानि महेश्वरि॥ ६२॥ उत्फुल्लानि च ग्राह्यानि तत्तन्मासोद्भवान्यपि॥ च
रुं सद्यतमे वेदप्रशस्तं सर्वमासिके॥ ६३॥ तत्तन्मासानं पौर्णिम्यां होमं कार्यो महेश्वरि॥ स्वस्वराखे
कमार्गेण प्रणिष्ठाप्य हुताशनं॥ ६४॥ परित्तीयं हुताशनं माधाराद्यं ततश्चरेत्॥ पायसं सद्यतं देवि
जुह्यात्तदुदयादिजेः॥ ६५॥ स्वयं दशावरैर्विमैः शांभवेर्भस्मभूषितैः॥ भवाद्यनामभिस्तत्र स्वाहं नै
र्जुह्यात्तदा॥ ६६॥ शतमे त्रैस्तथापेकेः शतं सद्यतपायसं॥ ततः स्विष्टकृदं तोहि होमं कार्यो विजा
नतः॥ ६७॥ गावश्च दक्षिणा देया वधेका दशवत्सकाः॥ सवस्त्राकां च नखुरारोप्य शृंगारुकावयकाः॥
॥ ६८॥ शांभवेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो मंथं वाद्रोणमात्रकं॥ दद्याद्विज्ञानसारेण वाग्यतो भक्तिनत्परः॥ ६९॥
विविधं तत्र मासानं तैस्तौ त्रैस्तु न्यामहेश्वरं॥ प्रसादयेत्स नक्ताशीर्हविष्यं लवणोदितं॥ ७०॥ नित्यं द्वादश
मासं वै त्रिकालं स्नानतत्परः॥ धौतवासाः शुचिः दीनो भस्मरुद्राक्षभूषणः॥ ७१॥ अग्निरित्यादिभिर्मन्त्रैः
शिवसान्द्रतमानसः॥ मासार्चनं त्रयं होतृकृत्वा च विधिपूर्वकं॥ ७२॥ शतावरं सहस्रान्वासांसां तैर्ब्राह्म
णार्चनं॥ द्वादशावरमेव शिभोजयेद्ब्रह्मभोजकैः॥ ७३॥ स्वस्तिवाच्यं च तान्सर्वान् नानां ब्रूते दक्षिणादि
भिः॥ सयत्नं लभवाप्नोति तच्च नान्यमहामतेः॥ ७४॥ आद्यं ते वा द्विजाभोज्या मासानं तैर्वा महेश्वरि॥

महा० रा०

श्रीशिव

विमानेः सूर्यसंकाशोपनिशंभोर्वरांलयं॥मानतःपिततःश्रेवरातवंशसमन्वितः॥स्कंदउवाच॥
मासार्चनाव्रतविधिस्तवविस्तृतोयंपुण्यायुतार्जितगतिप्रदण्यधर्मः॥ज्ञानप्रदोयममलःशिवभ
क्तवर्षेकार्योधुनागिरिसुतेशिवतुष्टिसिद्धे॥क्षेत्रेषुगिरिनदीवनपुण्यदेशेश्रद्धाचिनोयमनु
जोद्विजरवमुखः॥मासेषुसर्वार्चनेमेवमुख्यंसर्वेषुमंत्रसहितोविधिरेवसिद्धः॥७६॥ ॥
इतिश्रीशिवरहस्यमहादेवारव्येएकादशांशोमासार्चनविधौत्रयोदशोऽध्यायः॥१३॥महादेवायनमः
॥ईश्वरउवाच॥ ॥ चैत्रेत्रिनेत्रमभ्यर्च्यअग्निशोमायुतंलभेत्॥आवाह्यमंडपेतस्मित्किंमंमाणि
क्यसंभवं॥१॥पंचपल्लपसंयुक्तंकुंभत्रयमुत्तमं॥बिलिप्यगोमयेनक्ष्मरंगवत्याद्युलंकृतं॥२॥
रंभास्मभयुतंदिव्येमणितोरणमंडितं॥गंधपुष्पाक्षतैर्धुक्तंपंचगव्यंपवित्रितं॥३॥पंचामृतादिसं
भारंपलजालरसंशिवे॥कुशादुर्वीक्षतमिश्रेःपाद्यार्घ्याचमनांबुभिः॥४॥गंधचंदनपान्त्रैश्चदी
पस्तंभदृशोज्वलं॥धूपैर्गुगुलमिश्रेष्वसद्यतैःसुमपात्रकैः॥५॥कल्पइत्याथसंभारंअर्चकोब्राह्म
णेःसह॥शांभवेर्भस्मरुद्राक्षधारिभिःसंयुतैर्विकैः॥६॥अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैःस्वयमुत्सूल
येत्तनुं॥नद्यांवादेवरातादौवापीकुपोदकैःशुभैः॥७॥स्नात्वामीत्यथसंकल्प्यचैत्रस्नानेनशं
करः॥प्रीयतामितिदेवेशित्रियायुषंत्रिपुंड्रकः॥८॥रुद्राक्षहारवलपकृतनित्यक्रियःशुचिः॥
धौतवस्त्रधरःशान्तःसर्ववित्रकरस्तथा॥९॥चैलाजिनास्तनैवापिशिवेकुशामयासने॥स्थित्वा
त्रिवार्चनस्थानेशिवैकगतमानसः॥१०॥आगमं वैदिकंवापिपूजाक्रमयुतःशिवे॥अंगान्यासादि

कंकुत्वाध्यायेद्देवमुमासरवं ॥ ११ ॥ उमासन्मुखमेवेशं त्रिनेत्रं चंद्रशेखरं ॥ वरदाभयहस्तं च नील
 कंठपिनाकिनं ॥ १२ ॥ मगटंकधरं सौम्यं वस्त्राभरणभूषितं ॥ उमापासेयुतं ध्यात्वा जपेत्सं त्रं मुदा
 युतः ॥ १३ ॥ पंचाक्षरसहस्रं च शतमष्टाधिकं शिवे ॥ संकल्प्य मासपूजादौ यजेद्देवमनन्यधीः ॥ १४ ॥
 अपनीयाथ निर्माल्यं (त्रिनेत्रं) लिंगमौलिगतं शिवे ॥ संशोध्य च शुभैर्वस्त्रैर्लिंगमापीठमंबिके ॥
 ॥ १५ ॥ अद्भिः पूते तथा पीठे देवमावाह्यभक्तिः ॥ दृष्ट्वा लिंगं तदा प्रोक्तं मंत्रैः शोभनं नमः ॥ १६ ॥
 पंचाक्षरेण तत्सर्वमुपचारैः प्रकल्पयेत् ॥ गायत्र्या चासमभ्यर्च्य शिवलोकमवाप्नुयात् ॥ १७ ॥
 कल्पिते चासने स्थाप्य धर्मज्ञानमयेशुभे ॥ वेरायिश्चर्यसंपन्ने दारवे धानुजे यवा ॥ १८ ॥ ॐ
 कारं मध्यपद्मे तु लोमसूर्याग्निसंभवे ॥ पादमाचमनार्थं च दत्त्वा रुद्राय शंभवे ॥ १९ ॥ स्नापये
 त्येच गयेन मधुपर्केण वै शिवे ॥ क्षीरेण दध्ना ज्येनापिशोद्रेण सितया शिवे ॥ २० ॥ फलोदकैः
 स्तनः शुद्धैः रं बुभिः स्वर्णमध्यगैः ॥ शोधितैर्वसितैर्देवि पाटलागरुमिश्रितैः ॥ २१ ॥ गोशृंगे
 णाथ शंखेन वर्धन्यावाभिषेचयेत् ॥ धारां प्रकल्पयेत् लिंगे अविच्छिन्नं गिरिंद्रजे ॥ २२ ॥ धूपैश्च
 धूपयेत् तत्र दीपानुद्धोध्य तत्र हि ॥ ब्राह्मणैः शंभवैः सार्धं लिंगं तदभिषेचयेत् ॥ २३ ॥ रुद्रवारं त्रि
 वारं वा जप्यो रुद्रः स शान्तिकः ॥ रुद्रादशगुणो रुद्रो जप्यश्च मकरांतिकः ॥ २४ ॥ तर्पयेद्
 भिषिक्तानि भवायेत्यष्टनामभिः ॥ उद्धर्तयेच्छुभैर्वस्त्रैः स्थाप्य पीठे महेश्वरं ॥ २५ ॥ चंदनेनोप
 लिप्ये शं वस्त्रपक्षोपवीतकं ॥ दद्यात्त्रिशारवविल्वैश्च पूजयेन्मल्लिकाशुभैः ॥ २६ ॥ दमनैश्च शु

भैः पद्मैः पुंडरीकोत्पलादिभिः ॥ नीलोत्पलानां मालाभिः नैदावर्तशामीभवेः ॥ २७ ॥ चंपकैर्जो
 निपुष्पैश्च बकुलैः करवीरकैः ॥ दत्त्वा सोमं धिकंधूपे पायसं च निवेदयेत् ॥ २८ ॥ सशर्करं बुभुक्षं
 मिश्रं रत्नाचूर्णविभिश्चितं ॥ पानकं दधिभक्तं च सोपदेवं निवेदयेत् ॥ २९ ॥ कृत्वा प्रदक्षिणं देवि न
 मस्कारादिपंचकं ॥ शताब्जनामभिः पूजां कुर्याद्विल्वैर्महेश्वरे ॥ ३० ॥ नामभिः स्वां दसेर्देवि पूजये
 तस्तु वीति च ॥ तानि नामानि वक्ष्यामि समहितमना श्रुणु ॥ ३१ ॥ नमोस्तु तुभ्यं देवाय सुव्रतानंतनेत्र
 से ॥ नमः क्षत्राधिपतये वाजिने शूलिने नमः ॥ ३२ ॥ ह्रस्वायोर्ध्वाय धूम्राय दंडिने रुक्मवेतसे ॥
 नमोज्येष्ठाय त्रेष्ठाय बलप्रमथनाय च ॥ ३३ ॥ नमो बन्ध्याय पूज्याय सद्योजाताय वेनमः ॥ गच्छ
 राय घने शाय हव्यवाहाय चौरिणे ॥ ३४ ॥ भूतानामुद्धवाय प्रभवे विभवे नमः ॥ देवाय द्यौत
 मानाय मानातीताय शोभवे ॥ ३५ ॥ वेदांगाय प्रदानाय योगसंख्यविहारिणे ॥ ध्रुवाध्रुवाय शां
 ताय विश्वाय सुमहर्षये ॥ ३६ ॥ ग्रहाय ग्राह्यरूपाय ग्रहस्थाय यतात्मने ॥ अहोरात्राय मासाय क्र
 तवे क्रतवे नमः ॥ ३७ ॥ संवत्तराधिपतये युगाकालात्मने नमः ॥ परार्धाय प्रसन्नाय शुक्लाय
 हरिताय च ॥ ३८ ॥ धर्माय धर्मस्वरूपाय पराय विभवे नमः ॥ पुरातकाय भीमाय वर्गाय धृतये
 नमः ॥ ३९ ॥ मन्वंतराय काव्याय विश्वाणाय विधायिने ॥ विश्वसर्गाय भर्गाय ज्योतिषे दिव्यचक्षुषे
 ॥ ४० ॥ कल्पोदयनिबधाय शुद्धबुधाय रंहसे ॥ ब्रह्मणे ब्रह्मभूताय ब्रह्माधिपतये नमः ॥ ४१ ॥ विद्ये
 शायादिदेवाय विद्याधिपतये नमः ॥ नमो ब्रताधिपतये मंत्राधिपतये नमः ॥ ४२ ॥ पितृणां पत

येचैवपश्नांपतयेनमः॥शेषभूषायतुषायपुषायचनमोनमः॥४३॥ वृषभायपुराणायपतीनांपत
 येनमः॥प्रजापतीनांपतयेयोमकेशायनेनमः॥४४॥ सिद्धायबृहतेचैवघनघोषायनेनमः॥दैत्यदा
 नवपूज्यायवायवेरक्षयतिने॥४५॥ यक्षायभिस्तुरूपायकक्षवासायनेनमः॥ पक्षिबाहूपूज्याय
 गुह्यलिंगायनेनमः॥४६॥ पर्वीयपर्वमध्यायशर्वरीशविधारिणे॥भवायगयरूपायमखाध्याय
 धानवे॥४७॥ भववैद्यायघोरायवामदेवायनेनमः॥सद्योजातायपुरुषायईशानायनमोनमः॥
 ४८॥ एवंनामाष्टकेनेशंशतेनैवप्रपूजयेत्॥स्तुवीतैवमहादेवंचैत्रैवैलिंगरूपिणं॥४९॥सद्यो
 जातादिविधाप्रभवविधिकृतेश्रुतिनेगोष्ठेणोरोचोकाधाजिनाजिनवाससेविधिमहासुडे
 रसद्वक्षसे॥ज्वालाकूलविशोषितारिवलमहाकालाथफाल्गुज्वलनीलालोलविबोरुक्ठरभ
 सेपूर्वायतुभ्यन्नमः॥५०॥ सामस्तेमनुतायवेदकलितोत्सीमोतसंचारिणे वामार्धकृतयेका
 मांगनाशयते॥व्योमाकारशरीरधूमपटलीकेशायपाशावतापारावारविकारसंस्मृतिभवेन्ता
 रायतुभ्यन्नमः॥५१॥ भस्मांगायभवायभाउकहृदेतुंगायागंगारयस्फाराघोरमहोत्तमांगविलसल्लि
 गायशंगायने॥कामाद्यंगविभंगकायसुमहादिव्यांगसंगस्फुरज्वालांगायकुरंगवालुविलस
 द्यस्तायतुभ्यन्नमः॥५२॥ हंसारव्यनागरुतहंसकपादपद्मद्वाराद्यदृश्यवरहंसरथेडिताय॥
 हंसोरुनेत्रकलितोलमफालदैशावाचज्जगद्धितरुतसुरहंसकाय॥५३॥ ईशायशाश्वनज
 गस्थितिनाशयेमांवकाशशशिधामविभासिधाम्ने॥भूमेविधूतनमसेरभसेविशोकसीमे

भवायविभावायनमोनमते ॥ ५४ ॥ ॥ स्तुत उवाच ॥ ॥ स्तुत्येवं देवमीशानं पुनः संपूज्य शंकरं ॥ ई
 शानं पुरुषं देव वामदेवमघोरकं ॥ ५५ ॥ सद्योजातं च देवेशि नामभिः संस्तुवीति च ॥ ततो नीराज
 ने दद्याद्दिवा णां निनादतः ॥ ५६ ॥ शीरवका हलनिर्घोषैर्भेरीभांकारमर्हिलैः ॥ वेणुवीणाम
 दंगैश्च जयशब्दैः सुमंगलैः ॥ ५७ ॥ पूजां समाप्य नियतः करताल सुनर्तनैः ॥ प्रसादयेन्महादेवं पू
 जां ते शांभवेः सह ॥ ५८ ॥ निवेदितैश्च तांबूलैः पूजयेद्दक्षिणादिभिः ॥ एकवारं त्रिवारं वा पूज
 येद्द्विरिजापतिं ॥ ५९ ॥ छत्रैश्च चामरैर्देव्यजनादर्शकैरपि ॥ चैत्रे त्रिनेत्रपूजानः क्षिप्रं नश्यति
 पातकं ॥ ६० ॥ चित्रायामथ पौर्णम्यां होमं कुर्याच्च शांभवेः ॥ दद्याद्देविभ्युनंतत्र मसि मसि विशेष
 वतः ॥ ६१ ॥ प्रसंगाच्चैव संपूज्यो भक्तिहीनैरपि द्विजैः ॥ भावानुरूपफलदो भगवानगजापतिः ॥
 ॥ ६२ ॥ उच्छिष्टः पूजयन्तीति पेशाचंतु द्विजाधमः ॥ संकुक्षोरक्षसां योर्निःशमस्यः क्षयरोगवा
 न् ॥ ६३ ॥ गानशीलश्च गंधर्वेन तृतीयं लश्च पुरुषः ॥ स्वधर्मस्थापको यस्तु ब्रूहकः प्रोच्यते द्विजः
 ॥ ६४ ॥ तस्माच्छीलवता भाव्यमर्चनेन विशेषतः ॥ विशेषयेत्तनुदेवि नक्ताशीक्षारवर्जितः ॥ ६५ ॥
 सर्वचैत्रादिमासस्य पूजनं ते प्रकीर्तितं ॥ यत्कृत्वा मनुजः सद्यो लभेद्बुद्धगणत्वतां ॥ ६६ ॥ पिना
 महैः सहैवायं नरकस्थैरपि द्विजः ॥ याति शोभोर्वरं स्थानं विमानैः सार्वगाभिकैः ॥ ६७ ॥
 स्कंद उवाच ॥ ॥ चैत्रे त्रिनेत्रपदपेकजमित्रभावाच्चित्रैश्च पातकवरैः सह मुक्त एव ॥ सत्रा
 निरात्र रातकावपि पुण्यभास्यात्युत्रादिभिः सुकलत्रयुतो भुवि स्थः ॥ ६८ ॥ ॥ इति श्री

श्रीशिवर०११

३६

शिवरहस्यमहादेवारख्ये सकादशांशे चैत्रमासार्चने नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥१४॥ महादेवाय नमः ॥
ईश्वर उवाच ॥ वैशारवाचनं जं देवि विधिं वक्ष्यामि ते शृणु ॥ सरित्सरतटाकेषु देवराजोदक-
पके ॥ १॥ स्नायान्नित्यं च तन्मासि शिवं हृदि समर्च्य च ॥ धौ नवस्त्रधरः शोभो आचोतः कृतनेत्य-
कः ॥ २॥ पूजास्थानं शुभं देशं गोमयेनोपलिप्य च ॥ त्रिशूलवस्त्रपद्मादिस्वस्तिकाद्यैरलं कृतं
॥ ३॥ रंगवल्लीकृतानेकमंडपं तोरणान्वितं ॥ वितानपुष्पमालाभिः शोभितं कदलीदलैः ॥ ४॥
तन्मध्ये च महापीठे स्थापयेत्सिंहं मुनिमं ॥ वज्रजं हेमजं वापि मन्मथं वामहेश्वरि ॥ ५॥ तद-
ग्रे कुंभमग्रः स्थापयेत्पल्लवैर्युतं ॥ नदीनदाहने स्तोत्रैः पूरितं शोधितैः शिवे ॥ ६॥ सामान्या-
र्घ्यविशेषाद्यो देवाग्रे स्थापयेत्ततः ॥ दर्भदूर्वाग्नपुष्पाढ्यैः कल्पनीयैर्विशेषतः ॥ ७॥
पंचगव्यकृपात्रं च पूरयेत्पंचगव्यकैः ॥ तत्तन्मंत्रैर्मलयित्वा गंधपुष्पाद्यलं कृतं ॥ ८॥
ततः पंचामृतं शुद्धं गव्यमेव प्रसाधयेत् ॥ फलानां च रसं देवि गंधरत्नोदकं ततः ॥ ९॥ अक्ष-
ताः धवलास्तत्र साधयेत्तिलभिश्चिताः ॥ सुदिने शुभनक्षत्रे चंद्रताराबलान्विते ॥ १०॥ गंधपुष्प-
फलोपेतं धूपदीपैरलं कृतं ॥ पूजास्थानं समाविश्य संस्थितः प्राङ्मुखस्तदा ॥ ११॥ कुशचैलजि-
ने वापि शोभयैः सह सुव्रतः ॥ अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैर्मन्मथोद्धृत्येतनुं ॥ १२॥ त्रियायुषत्रिपुंड्रं
कौटिल्यरुद्राक्षभूषणं ॥ शिवाभिषेके वरयेत्संकल्पैव च तान् द्विजान् ॥ १३॥ भस्मरुद्राक्षसंप-
न्ना त्रिपुंड्रपरिमंडितान् ॥ निर्माल्यमपनोद्यैर्विशिवं परमकारणं ॥ १४॥ मंत्रं पंचाक्षरं धीमा

महा-र०

श्रीशिव

न जपे छतसहस्रकं ॥ रेशान्यां चंडमाराध्यनिर्माल्यं तत्र दाययेत् ॥ १५ ॥ कल्पयेदासनं पश्चादाधा-
रादियं पात्रम् ॥ आधारशक्तिं तत्र तपोरयामासं पूज्यदेशिकः ॥ १६ ॥ अनंतं धवलं नागं आसनाधः
प्रपूजयेत् ॥ भूभूतशुद्धिं कृत्वेव शंखं तत्र प्रसादयेत् ॥ १७ ॥ नभूमिलगं पात्रं पुण्यांबु परिपूरि-
ते ॥ धर्मज्ञानं च वैराग्यमधर्मोक्षान्तो यजेत् ॥ १८ ॥ तस्योर्ध्वं छदनं पद्मभासेन परिकल्पयेत् ॥ अष्ट-
पत्राणि तस्यादुरणिमादिगुणान्वितं ॥ १९ ॥ केसराणि च दिव्यानिरुद्धवामादिशक्तिभिः ॥ बीजादि-
शक्तिपर्यंतमासनोपरि पूजयेत् ॥ २० ॥ आवाहनं च रक्षानं च सन्निरोधं निरीक्षणं ॥ पाद्यमाचमनं
चार्घ्यगंधपुष्पमन्तरं ॥ २१ ॥ धूपं दीपं च तांबूलं दत्वा संस्नापयेत्ततः ॥ ध्यायेद्दीक्षानमव्यग्रः उग्रं
देवं पिनाकिनं ॥ २२ ॥ त्रिलोचनं नीलकंठं वरदाभयपाणिनं ॥ उमासहायं विश्वेशं विश्वाधारं
सनातनं ॥ २३ ॥ सर्वाभरणशोभाद्ये गंधवासाद्यलंकृतं ॥ त्रिभुजं चंद्रार्धधरं भूतिभूषितविग्र-
हं ॥ २४ ॥ मंदस्मितमुखो भोजसुंदराननपंकजं ॥ ध्यायेद्देवं विरूपाक्षं निर्जित्याहाणि सुवनः
॥ २५ ॥ ततः संस्थाप्य तं लिंगं पीठे वै स्नानकर्मणि ॥ विशेष्यशुद्धोदकैः पंचगव्यैः प्रसेचयेत् ॥ २६ ॥
मधुपर्कततो दद्यात्क्षीरमादौ प्रसेचयेत् ॥ ॥ पावमानेन रुद्धेण दध्ना वा त्वरितेन च ॥ लिंगं स्म-
तेन च घृतं मधुना स्थापयेच्छिवं ॥ २७ ॥ रुद्रद्रायेति गौरीशं सितया स्थापयेच्छिवे ॥ इमारुद्दे-
ति मंत्रेण नारिकेलंबुना ततः ॥ २८ ॥ त्रियंबकेति देवेशिकदलीफलसारतः ॥ यो वै रुद्र इति
मंत्रेण पनसैरीशमंत्रतः ॥ २९ ॥ रसालसारनीपीशं याः फलैर्नीतिचमत्रतः ॥ जंवीरसारैः सुरसेः

श्रीशिवर. ११

३७

लिंगरक्तक्रमेणहि ॥ ३० ॥ संस्नाप्यनिष्पिष्टेनस्नापयेदुष्णावारिणा ॥ तिलतेलेरपिशिवंमभिषिच्य
 विरुषयेत् ॥ ३१ ॥ उद्धर्तनान्तरेस्नाप्यघर्षयेदित्यपत्रकैः ॥ स्नापयेद्गन्धतोयेनकुशरत्नेहिरण्यजैः ॥ ३२ ॥
 नोयैः संस्नापयेद्दीपानानावादित्रनिस्वनैः ॥ असंभवेतुद्रव्याणां यथाविभवसंभवैः ॥ ३३ ॥ केवलैर्मंत्र
 तोयेर्वाभक्तिपूज्यामहेश्वरः ॥ आढ्योवापिमहास्नानंकारयेन्मध्यमोपि वा ॥ ३४ ॥ अभ्यंगं वामहा
 देविद्रव्यैरेतैर्मथाबलं ॥ कृत्यानिवेद्यपश्चात्तुहविः किञ्चिन्महेश्वरे ॥ ३५ ॥ गोशृंगैर्वीतथात्रां
 रैः धारापात्रेणरोचयेत् ॥ अविच्छिन्नांतत्रधारालिंगमौलोमकल्पयेत् ॥ ३६ ॥ अन्वारंभणकंस्त्र
 त्रंबध्वांगुष्ठेभियेचयेत् ॥ एकवारंत्रिवारंवारुद्रैकादशकंहिजैः ॥ ३७ ॥ सत्रांतिकंसचमकंजपे
 द्वैत्राभवेहिजैः ॥ भवायेतितथैवांते तर्पयेदष्टनामभिः ॥ ३८ ॥ प्रक्षाल्यवासः संशोध्यपीठेस्था
 प्यमहेश्वरं ॥ दद्यादाचमनं गंधमुपवीतंचसासनं ॥ ३९ ॥ सुवस्त्राभरणंभौरीभस्मपांडरमुत्तमं ॥
 अगारुद्रवमेवेशिदद्याद्द्वैशारवमासिकं ॥ ४० ॥ धूपंधनोद्भवंदीपंहरिद्राकसरंशिवे ॥ गुडखंडह
 तंभक्ष्यंदध्यन्नं सोपदेशकं ॥ ४१ ॥ बकुलेर्विल्वपत्रैश्चत्रिशारैश्चप्रपूजयेत् ॥ भवायेत्यष्टना
 म्नेवनिधनेत्यादिमंत्रितः ॥ ४२ ॥ तांबूलमुखवासानंदद्याद्देवायशूलिने ॥ नीराजनंतनेलिंगं
 शतवर्तिसुप्रितं ॥ ४३ ॥ घृतैस्तेलेरपिवरैः रथाकारैः मनोहरैः ॥ नीराजनमुपात्रैश्चवेणुवी
 णादिनिस्वनैः ॥ ४४ ॥ शंखकाहलभेरीणांजयशब्दैः श्रुतीरितैः ॥ नीराज्यप्राज्यधूपैश्चदीपैः कर्पू
 रखंडकैः ॥ ४५ ॥ छत्रंचचामरं देवियजनंदर्पणंतथा ॥ निवेदयेद्यथाजोषमुपचारंपथकूपथक ॥ ४६ ॥

श्रीशिव

वेशारवेनामभिर्देवि पूजनीयो यथा बलं ॥ प्रदक्षिणानुमस्कारं नर्तनं स्तोत्रकल्पनं ॥ ४७ ॥ नाम्नां च ते
 प्रवक्ष्यामि शताष्टोत्तरसंख्यया ॥ स्तोत्रं च ते विशालाक्षि वेशारवे प्रीतिदायकं ॥ ४८ ॥ यस्त्वेतं नामभि
 र्देवि वेशारवे श्रीर्देवैर्नयेत् ॥ तस्य मुक्तिकरं स्तेष्वभविष्यति सुमध्यमे ॥ ४९ ॥ ॐ भर्गीयभूतभया
 यमवरो गहराय च ॥ शर्वीयस्वर्णरूपाय दूर्वापूज्याय शंभवे ॥ ५० ॥ गोकर्णाय च गोक्षेत्राय च शंकुकर्ण
 येन नमः ॥ वराहमयनायैव रुद्राय द्विरदाय च ॥ ५१ ॥ नमोऽपराणोपतये गणानां पतये नमः ॥ अहिं
 सापतये चैव ओजसां पतये नमः ॥ ५२ ॥ नमोऽस्त्वपर्णाय पतये हेमवर्णाय वर्णिने ॥ बलाबलसमूहाय
 असौम्यक्षोभणाय च ॥ ५३ ॥ चंद्राभरणभूषाय विमशेषादिधारिणे ॥ दीपशृंगैकशृंगाय च वभाय च
 कुम्भिने ॥ ५४ ॥ बिल्विने बिल्वपूज्याय विशारवाभुषिणाय च ॥ उग्राय रुद्ररूपाय धन्वने धावने
 नमः ॥ ५५ ॥ ज्योतिर्गणानां पतये ग्रहाधाराय ते नमः ॥ अतीनाय भविष्याय वर्तमानाय ते नमः ॥
 ॥ ५६ ॥ अजगद्यनमस्तुभ्यं तपसे वरदाय च ॥ सुवर्चसे सुवीर्याय स्मरगर्वहराय च ॥ ५७ ॥ वरदा
 यवरेण्याय स्वर्णवर्णाय ते नमः ॥ अर्णवांतनिवासाय दीपशूलधराय च ॥ ५८ ॥ पुरुषाया प्रमेयाय
 अघोरायोर्ध्वकेशिने ॥ ज्वालामालावतांगाय भुजंगाभरणाय च ॥ ५९ ॥ नमो बाह्याय गुह्याय स्वर्गा
 यनरकाय च ॥ हराय परमेशाय स्कंदगोक्षेत्रयुधन्विने ॥ ६० ॥ कनिष्ठायाय ज्येष्ठाय गवूरेष्ठाय च
 मिणे ॥ मुंडाय शितिकंठाय जटिलाय भगाय च ॥ ६१ ॥ योमकेशाय भीमाय वष्याय वरुणाय च
 ॥ आपव्यापकरूपाय कालगर्वहराय च ॥ ६२ ॥ मुंजकेशाय भाव्याय लिंगाध्यक्षाय ते नमः ॥ वंकेनागाक

श्रीशिवः ११

३८

णीयवालम्बंकुधराय च ॥ ६३ ॥ भवाय भजमानाय यजमानाय ते नमः ॥ सूर्याय चंद्ररूपाय वायवे सप्ता
 राय च ॥ ६४ ॥ भूधराय दिग्धाय ज्ञानक्षेपाय गमाय च ॥ निगमोक्तैकवेधाय अभेदाय वपुष्मणे ॥ भ
 द्रदाय शरण्याय वरेण्याय नमो नमः ॥ अरण्यानां च पतये भूताधिपतये नमः ॥ ६६ ॥ यक्षाधि
 पतये चैव क्रसायाय कपर्दिने ॥ एवं नाम्नाश्च शतैकैः पूजयेद्विल्वपल्लवैः ॥ ६७ ॥ वैशाखे देवदे
 वेशं स्तुवीतैवं महेश्वरि ॥ यत्ते रुद्रमहाधनुः गिरिभवा प्राक् दक्षिणां चोत्तरांश्च तानुनमस्त्रि
 या सुविहिता वेदेषु निष्ठावनां ॥ विज्या सा भगवन् भवेत्सुहिता इज्या युतानां फलं दद्यात्प्राज्यम
 पास्त वैरिसकलं राज्यं लभेत्तत्क्षणान् ॥ ६८ ॥ शोभो भर्गो भवेद्दुःशरवरमहागंगातरंगो ज्वलन्नी
 लाभंगतरंगसुंदरजराजूटो नमो गोज्वल ॥ पाहो शप्रमथाधिनाथ गिरिजानाथा वमो शंकर
 रश्मिस्तंभो वरकालहस्तसुमहापाशावबद्धे हर ॥ ६९ ॥ हे शंभो वरं तं कहरप्रवरा मरेश काशी
 शवासितजगत्परमावकाश ॥ चर्मो वरं तं कहरत्रिपुरावमर्द्धमूर्धन्यपाहि भगवन् धनं शंभो
 क ॥ ७० ॥ हे कालकालधतश्च लवराहि मालकालो ज्वलानलविशो धितविष्णुबाल ॥ नीलाभ
 कंठकलनानिलपापनूलदा वाग्निजालभगवं न वमो नमस्ते ॥ ७१ ॥ यक्षाधिपार्चितपदांबुज
 वक्षदक्षशिखाविनोदभगवन् सुमहोदधवाह ॥ वीक्षविदग्धसुमचापवरो रुकायरक्षाधुना
 पशुपते हरमोहिताक्ष ॥ ७२ ॥ एवं संस्तुत्य वैशाखे देवदेवं महेश्वरं ॥ एककालं त्रिकालं वापू
 जयेत्त्रिंशमेश्वरं ॥ ७३ ॥ दद्याद्देमिषुनं देवि मांसं ते शोभयेषु नत् ॥ सदक्षिणं सबलं च वरत्रालं का

श्रीशिव

रभूषितं ॥७४॥ होमकार्ये त्रैवेशारण्यामागुक्तक्रमः शिवे ॥ नक्ताशीभस्मनि द्योयभवन्मासांत
 मीश्वरि ॥७५॥ वैशारण्यामथ पैर्णिम्यं कुर्याच्च दधिकं बलं ॥ घृतकंबलमानेन विधिः प्रोक्तः पु
 रमया ॥७६॥ एतन्नेभिहितं गोरिवेशारवार्चनजं फलं ॥ स्नानपूजनमीशानि गंधपुष्पफलार्पणं
 ॥७७॥ पानीयेपानकं तस्मिन्मासि विप्रेषु दापयेत् ॥ मम प्रीत्यर्थं सर्वेशितस्य पुण्यफलं शृणु ॥ कां
 चनेन विमानेन वंशलक्षसमन्वितः ॥ याति शंभोः परं धाम सर्वभोगसमन्वितः ॥७९॥ ॥ ईश्व-
 र उवाच ॥ ॥ त्रिशारवे वैशारवे शारिवि विशारवै नार्चनपरोत्सवानां सप्रानां फलक्षुरवमवाप्यो न
 तमुखः ॥ विशारवाक्षे यो मो भजति वरदुखो द्वितनरो वरो भूयात्सत्यं गिरिवरसुते मय्यभिमुखः ॥
 ॥८०॥ कृतो नो नतकं पूजयेत्तो हृदंतः वसेत्ते पिसं तो वसंत्ये वशांतः ॥ उमाकांतरा मे वते संवर्द्धतः
 भवापारदुःखाभितांताः कियंतः ॥८१॥ विशारवा वैशारण्यायादिसकृत्तभाजोऽपि मनुजो हि जा
 येतारवांतत्प्रथितपदपूजासु निरताः ॥ परं कुर्वत्यक्षशिवतरमहद्धानकलनाः शिवे दधः पु
 ण्यं त्वघहरमहो कंबलमुमे मम प्रीत्यै मुने प्रकटतरमन्तेऽवसुजनाः ॥८२॥ ॥ इति श्रीशिवर
 हस्ये महादेवार्च्ये स कादशोऽंशो शिवगोरीसंवादे नाम वैशारवमासार्चनकथनं नाम पंचदशोऽध्या
 यः ॥९५॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ ज्येष्ठमासार्चनं वक्ष्ये मत्त
 त्वं गिरिजे शृणु ॥ यत्कृत्वा मनुजः सद्यो सद्यो जातप्रियो भवेत् ॥१॥ ज्येष्ठजेष्ठे समभ्यर्च्य विशि
 ष्यो जायते शिवे ॥ स्नायान्सरसि नद्यां वा मत्सादौ सरिवं स्मरन् ॥२॥ अरक्ते वा ससी विभ्रन् संकल्प

विधिपूर्वकं ॥ रूतनित्यक्रियोधीमान्भस्मधारणपूर्वकं ॥ ३ ॥ अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैस्त्रिपुंड्रपरि
 मंडितः ॥ तद्वासाधारणं कुर्यात्तत्र गोखुविधानतः ॥ ४ ॥ पूजास्नानं शुभदेविगोमयेनोपलेपितं ॥
 पिष्टचूर्णैः पंचवर्णैः गवल्लीविराजितं ॥ ५ ॥ मंडपं कारयेत्तत्र पुष्पगंधविचर्चितं ॥ कदलीस्तंभ
 विहितं विनानमणितोरणं ॥ ६ ॥ तन्मध्ये च शिवे पीठे पट्टवासप्रसाधिते ॥ लिंगं मरुतं तत्र स्था
 पयेदन्यमेव वा ॥ ७ ॥ त्रासादिदोषरहितं यदि तु गंडुष्यति ॥ तद्ग्रेस्त्वापयेत्कुंभं हेमताम्रजम्
 ण्मये ॥ ८ ॥ नदीतोयेन संपूर्णं धौतं पल्लववक्रकं ॥ तद्ग्रे स्थापयेदर्घ्यगंधपुष्पांबुपूरितं ॥ ९ ॥
 पाद्यार्घ्याचमनं पात्रं कल्पयेच्च तद्ग्रतः ॥ पंचगव्योज्ज्वलं पात्रं शोधितं मंत्रसंयुतं ॥ १० ॥ कपिलं
 वा यथाजोषंगव्यं संपाद्य यन्नतः ॥ दधिसीराज्यकुंभाश्च शौद्रं चापि सुशार्कं रा ॥ ११ ॥ फलानां
 चरसंदेवियथासंभवमुत्तमं ॥ संपादयेच्च स्नानार्थं अभ्यंगं वापि कारयेत् ॥ १२ ॥ यवतंडुलजा
 वापि सतिष्ठाश्चासनाशिवे ॥ गंधपुष्पफलेः पूर्णं धूपदीपाद्यलं कर्तुं ॥ १३ ॥ मनः प्रसादजनकं
 पूजास्थानं प्रविश्य च ॥ सुदिने शुभनक्षत्रे चंद्रताराबलान्विते ॥ १४ ॥ प्राङ्मुखो दक्ष्णमुखो वापि
 कुशाचैलाजनेऽऽसने ॥ आचम्य उपविश्य वसं कल्प्यविधिपूर्वकं ॥ १५ ॥ भासनाम्ना शिवं स्म
 त्वाशांभवान्भस्मभूषितान् ॥ शिवाभिषेके वरयेच्छिवमर्चनमंत्रतः ॥ १६ ॥ निर्माल्यमपनोचैव
 चंडाय गिरिजे तदा ॥ कल्पयेदासनं तत्र शिवाय वरमंत्रतः ॥ १७ ॥ धर्माधर्मसुखैराग्य अनंतासन
 मेव हि ॥ आधारशक्तिसहितं भूतशुद्धिं विधाय च ॥ १८ ॥ उद्धो ध्य प्रणवेनेशं विद्या हृत्य सकेस

रे॥ पंचकोशोपरिष्ठाच्चध्यायेदेवमुमासरं॥ १९॥ चारुचांभीकरप्रख्यं नीलग्रीवं त्रिशूलिनं॥ बा
 लेंदुमुकुटं सोमं सवीभरणभूषितं॥ २०॥ ध्यात्वेवं सज्जोपस्थीमान्मंत्रवर्धयेष डक्षरं॥ शताब्दं वा
 सहस्रं वा नान्यचित्तोद्भूतं शिवं॥ २१॥ आधारपात्रमध्यस्थं चारवं वेदक्षिणावृतं॥ सव्यावर्तान्को
 णिगुणं शिवार्चनविधो विदुः॥ २२॥ पूजयेच्च घटं तत्र शंखं पुष्पोदकावृतं॥ आवाहयेन्महादे
 वं हृदयालिंगं संस्थितं॥ २३॥ प्रसादयेन्न तोलिंगे निधीदेति महेश्वरं॥ निरीक्षणं संनिरोधं तदा कु
 र्याद्विचक्षणः॥ २४॥ पीठे स्थाप्य विवे लिंगं पुष्पछन्ने सुधूपितं॥ पादार्घ्याचमनं तत्र देयं देवि
 षडक्षरं॥ २५॥ विशोध्य लिंगं शुद्धोदकैः तैलेन स्नापयेच्छिवे॥ गंधावसिक्तेन तदामधुपर्कं तु
 दापयेत्॥ २६॥ पंचगव्यैस्ततः स्नाप्य तपोःस्तस्मै श्रद्धयेत्॥ क्षीरेणैव चैल्लिंगं कुंभमानं यथासुचि
 ॥ २७॥ आवोराजेति मंत्रेण दधिक्राण्वेति वैदधिं॥ घृतं मिमिक्षेति घृतं मधुवातेति वैमधुं॥ २८॥
 पंचाक्षरेण सितानां फलिनीति फलोदकं॥ नारिकेलजलं पुष्पंकदलीफलमंडलं॥ २९॥ फन
 मोरुमहाकाशं तथा म्रसरसमुत्तमं॥ जंबीरे सुभवं सारं करयंत्रप्रपीडितं॥ ३०॥ गंधकपूरकस्तूरि
 पाटीरागरुजंजलं॥ हेमरत्नजलं देविदेयं लिंगस्य मूर्धनि॥ ३१॥ सकूर्चकेण दर्भाग्रैः भर्गसं
 प्रोक्ष्य वारिणा॥ ब्रह्मकूर्चं हितं देवि स्नानं शतगुणाधिकं॥ उद्धर्तनांतरे स्नानं कारयेदुष्णावारि
 णा॥ यथासंभवमेतेषां कार्यं स्नापयामीश्वरं॥ ३३॥ दीपान्प्रज्वालयेद्देवि घृताक्तान्धूपगंधिता
 न्॥ हविस्तत्र शिवैकं चिन्निवेद्य प्रणवेन तु॥ ३४॥ धारापात्रस्य तोयेन कुरुस्थेन संचयेत्॥

रुद्रैरेकादशगुणैरेकाद्वित्रिक्रमाद्विजैः॥३५॥ नानावादित्रघोषेणसेचयेल्लिंगमेश्वरं॥ भवायेति
 नदैवांतेतर्पयेदद्यत्नामभिः॥३६॥ विशोध्यवास्तमालिङ्गमत्वंगैश्चसुपीडके॥ वस्त्रोपवीतंगंधा-
 द्यंभस्मपांडुरमुत्तमं॥३७॥ अक्षताभरणानीशोत्तमर्पपरमेश्वरे॥ बिल्वमंदारकल्हारपुंडरीकैःप्र-
 पूजयेत्॥३८॥ कृष्णागरुद्रुवंधूपदेयंज्येष्ठेविशेषतः॥ घृतदीपाःततोद्देयाःसाज्वलास्तत्ररां-
 री॥३९॥ त्रिशारेवेर्वरविल्वैश्चभवायेत्यद्यत्नामभिः॥ निधनेत्यादिमंत्रैश्चपूजयेत्परमेश्वरं॥४०॥
 क्षीरान्नेघृतसंयुक्तंगोधूमापूपसंयुतं॥ ज्येष्ठेदेवंविशेषेणज्येष्ठदेवायसादरं॥४१॥ शार्वोप-
 हृततांबूलमद्यकल्कंसमन्वितं॥ जातीपत्रफलेलाट्यंशुषिक्रमुकरवाहिरं॥४२॥ नागवल्ली-
 दलोपेतंशुष्यचूर्णंचसाद्यकं॥ नीराजयेत्ततोर्लिङ्गंशतदीपैर्मनोहरैः॥४३॥ वेणुवीणादि-
 निनदैःतुंदुभीकालोहेदिभिः॥ कर्पूररवंडजैर्दीपैःनीराज्यपरमेश्वरं॥४४॥ छत्रंचचा-
 मरंदेविच्यजनंदर्पणंतथा॥ उपचारमशेषंचकृत्वाचैवप्रदक्षिणाः॥४५॥ नमस्कारादि-
 दशकंनर्तनंस्मृतिपूर्वकं॥ नामभिःपूजयेदेवंदेवदेवमुमापतिं॥४६॥ स्तुत्यानयास्तुकीर्तेशं-
 ज्येष्ठेश्चैद्यगुणान्विते॥ नमोज्येष्ठायहृष्टायशिपिविष्टायधातवे॥४७॥ नमःपुष्टिप्रसादाय
 गोचषापककुक्षिने॥ अभ्युदीर्णायदीप्तायवज्रहस्तायशस्त्रिणे॥४८॥ नमःआज्ञावसानायस-
 हमानायहेतवे॥ ध्वजिनेदंडिनेचैवबंबरायप्रसारिणे॥४९॥ उरगव्याघ्रवाद्यायबभ्रवेभ्रमेनमः॥
 नमस्त्विष्टायपूर्त्तयहृतायप्रहृताय॥५०॥ सभ्यायचतसहस्यायसभायाःपतयेनमः॥ अहिंसायाप्यलो

६ शंभवे च

लोभाय पंचास्याय सुधन्विने ॥ ५१ ॥ त्रिनेत्राय सुपार्श्वाय तुषाय उदराय च ॥ शिवाय शान्तरूपाय शान्तवर्त्तीयते नमः ॥ ५२ ॥ अन्नासन्नपालाय आलमालाय ते नमः ॥ नमो भवाय रुद्राय कद्रुद्राय प्रचेतसे ॥ ५३ ॥ नमस्तेन्द्रियहीनाय लेलिहानाय स्तुतिने ॥ विश्वाय विश्वरूपाय विश्वतः सिरसे नमः ॥ ५४ ॥ सर्वतः पाणिपादाय सर्वेन्द्रियविहारिणे ॥ रुद्राय प्रतिरूपाय स्वंडवे द्रधराय च ॥ ५५ ॥ विश्वोत्पत्तिविनाशाय षड्भिरहिताय च ॥ नमः सिंहाय साध्याय ध्यायमानाय ते नमः ॥ ५६ ॥ भयो भुवे च विभवे प्रभवे नमः ॥ दुंदुभ्याय हनन्याय रागाय प्रमाय च ॥ सुवीर्यसुधोराय अक्षोभ्यसोभणाय च ॥ सुप्रजाय सुमेधाय सुधाम्नेन तचक्षुषे ॥ ५७ ॥ नमो बुधाय शुद्धाय बध्मोदाय ते नमः ॥ नमस्ते भूतभवाय वर्त्तमानाय ते हंगते ॥ ५८ ॥ नमो भवाय भद्राय घनघोषाय ते नमः ॥ प्रपन्नजनरक्षाय भक्तपापहराय च ॥ ५९ ॥ साकेतवासि गोप्याय मगर्वहराय च ॥ भद्राय रुद्ररूपाय तेन्द्राय च नमो नमः ॥ ६० ॥ नमः स्तूलाय रुद्रमाय दृश्या दृश्याय गोक्षणे ॥ वर्षते ज्वलने चैव ग्रासने ह्मते नमः ॥ ६१ ॥ नमः सुचारु केशाय उरुवक्षशिखाय च ॥ नमो नमः सुवर्णाय तपनीयनिभाय च ॥ ६२ ॥ विरूपाय प्रसन्नाय सर्वरूपाय ते नमः ॥ देवि नाम राता येन पूजयेज्येष्टमासिके ॥ ६३ ॥ त्रुवितैवं महादेवं त्वेनानेन सर्वदा ॥ तस्याहं परमप्रीतः दिशमि परमां गतिं ॥ ६४ ॥ त्रांभो भूमि रातांगसंगरहि तांगांगफालानलज्वालापांगवतंगचक्रनमहाने त्रेशतांगप्रभो ॥ भस्माभ्यंगकुरंगसंगसुकरस्फारस्फुरगोगो गस्तल्लीलालोलमहोत्तमो गभगवान्छंगां वमो सर्वदा ॥

श्रीशिवर. ११

४१

॥६६॥ विश्वेशानदयानिधानभगवत्याहीरापंचाननस्वामिन्पैतृककाननंसचरंप्रियवसव्या
 घ्रायजिनालंकृतं॥ दीनानामवनायकालकलनाहीनायदानाधिकादानायास्तुवनेस्तुते दशिस
 दाकारूप्यवारान्निधिः॥६७॥ मयस्करसुतस्करप्रवरपाहिविश्वेश्वरप्रसीदपरमेश्वरत्रिपुरमा
 रदेहंकर॥ जलंधरगरंधरप्रथमदेवशंभोहरप्रसीददययाधुनाशिवदपाहिगंगाधर॥६८॥
 सर्वसर्वदसुपर्वपूजितपर्वनेशतनयाप्रियप्रभो॥ कालगर्वहरस्वर्वविष्णुहृत्पंकजवासभगा
 वन्प्रसीदमो॥६९॥ भवभवभयहरभीमभवान्तकभावहृदंतरसुंदरविग्रह॥ पाहिशिवाव्ययदे
 वदयाकरशंकरसुरवकरशंकुस्ते॥७०॥ स्तवेननेनदेवेशिस्तुवीतपरमेश्वरं॥ ज्येष्ठेमासिवि
 शेषेणनक्तंभक्तोयहव्यभुक्॥७१॥ एकवारंद्विवारंवात्रिवारंवायजैष्टुवे॥ ज्येष्ठायामयपौ
 र्णम्याहोमकार्योयथाविधि॥७२॥ दद्याद्देमिथुनेतेभ्योसवत्संचसदक्षिणं॥ दीनानाथानभो
 जयित्वास्वयेभुंजीतबंधुभिः॥७३॥ ज्येष्ठमासार्चनंदेविकथितंतेसमासतः॥ यत्कृत्वाम
 नुजःसद्योऽलभेत्फलमनुत्तमं॥७४॥ शिवालयेलिंगमौलोग्रीष्मेदद्याद्गलेतिकां॥ मासद्व
 यंसुशीतेनगंधितेनजलेनचा॥७५॥ सखिद्रंकारयेत्कुंभंधारयेत्तदहर्निशं॥ कृत्वैवंयाति
 सदनंमदनंतस्यमेशिवो॥७६॥ वंशसाहस्रसहितोविमानेनार्करोचिषा॥ ॥ ईश्वर
 उवाच॥ ॥ सदाकालकालेहृदाभावयेतःकृतांताभयंसंत्यजंत्येवसंतः॥ सुदाबिल्वपत्रैः
 शिवंपूजयेतःमिदानैवपश्यन्तिलोकप्रशांताः॥७७॥ ज्येष्ठेविशिष्टशिपिविद्यसदेष्टलिं

श्रीशिव

गसंपूज्यकोष्ठाकृतिवत्प्रभस्यात् ॥ दुष्टः कनिष्ठोऽपि च कुष्ठितो गोरुष्टश्च भद्रकृतरो विशिष्टः ॥ ७६ ॥
 ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवार्येण कादशांशो ज्येष्ठमासार्चनं षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥
 श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ आषाढार्चनं माषाढे प्रवक्ष्यामि शृणु खतत् ॥ यत्क
 त्वा मनुजः सद्यो ममेष्टगणपो भवेत् ॥ १ ॥ गणपे च पुराचीर्णं व्रतमाषाढमासिकं ॥ स्नात्वा नद्यां ब
 ह्निर्देवो सरस्यापि च पावने ॥ २ ॥ हृदि ध्यात्वा महादेवमामीशमुभयात्तया ॥ प्राणानायम्य संकल्प्य
 भैरवाननुमान्य च ॥ ३ ॥ अप्सु संस्थान् शिवैरुद्राननुज्ञाप्य मृदंततः ॥ तटे संस्थाप्य संस्त्राये त्रि
 राचम्य शिवं स्मरन् ॥ ४ ॥ अपूर्णिगे र्वारुणेर्मन्त्रैः सप्तवित्रकरः शुचिः ॥ विभ्रयाद्यौ न वसने पादो प्र
 क्षालयेत्ततः ॥ ५ ॥ अग्निरित्यादिभिर्मन्त्रैः विमज्ज्यां गानि भस्मधक् ॥ त्रियायुषेण मन्त्रेण त्रिपुंड्रं
 परिशोभितः ॥ ६ ॥ त्रिपुंड्रं बकेन मन्त्रेण रुद्राक्षं धारयेत्ततः ॥ शिरो ललाटे हृदये कंठबाह्वोश्च
 कर्णयोः ॥ ७ ॥ द्वात्रिंशत्कंठभूले च चत्वारिंशतिमस्तके ॥ भ्रुवोरेकं शिरसां च कर्णयोः षट्प्रकीर्ति
 ताः ॥ ८ ॥ बाह्वोः षोडश देवेशि हस्तयोर्द्वादशे वह्नि ॥ पुण्याः मलकमाने नभालां वक्षसि धारयेत् ॥
 ॥ ९ ॥ शताष्टकलिता भक्त्या तदूर्ध्वं च प्रशस्यते ॥ जपमालां तथा कुर्यात्समास्यां लक्षणे सुतां ॥ १० ॥
 स्वर्णेन राजितेनापि सूत्राक्षगृथिता शुभां ॥ अष्टोत्तरशतं कुर्याच्चतुःपंचाशदेव वा ॥ ११ ॥ पंच
 च विंशतिमाना वा ततो हीना धमास्मृता ॥ मोक्षार्थं पंचविंशत्या धनार्थं विंशतां जयेत् ॥
 १२ ॥ पुष्पर्यपि च विंशत्यां पंचदश्यां भिचारके ॥ सप्तविंशतिरुद्राक्षमालायास्त्री वशं करं ॥ १३ ॥

श्रीशिवर.११

४२

एवंकुर्यात्सदा मालामास्यमास्येन योजयेत्॥ एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्म हत्यां व्यपोहति॥ १४॥
 अवधंते प्रतिस्त्रातं बन्दिस्तं भकरोति च॥ द्विवक्त्रो हरगौरी स्यात्स्वर्णगोवधमापहत्॥ १५॥ त्रिव
 क्तो ह्यग्निजन्मायपापराशिं विनाशयेत्॥ चतुर्वक्त्रः स्वयं ब्रह्मानर हत्यां व्यपोहति॥ पंचवक्त्रस्तु
 कालानि रागाभ्यामक्षपापनुत्॥ षट् वक्त्रस्तु गुहो ज्ञेयः भ्रूणहत्यादिनाशयेत्॥ १७॥ सप्तवक्त्र
 स्त्वनंतः स्यात्स्वर्णस्नेयादिपापहत्॥ विनायको षट् वक्त्रस्यात्सर्वान्तविनाशकत्॥ १८॥ भै
 रवोनववक्त्रस्तु शिवसायुज्यकारकः॥ दशवक्त्रः स्मृते विष्णुभूतप्रेतभयापहः॥ १९॥ एकाद
 शमुखो रुद्रः नानायज्ञफलप्रदः॥ द्वादशास्यो द्वादशार्कदैवको निंदकापहत्॥ २०॥ त्रयोदशा
 स्यः श्रीकण्ठो रीघ्रसंकटयेदघं॥ चतुर्दशास्यो लोकात्मा लोकदानफलप्रदः॥ २१॥ एवं ज्ञात्वा
 समहात्म्यं धारयेद्भुवि मानवाः॥ विनामंत्रेण यो धत्ते रुद्राहं भुवि मानवः॥ २२॥ स याति नरकं
 घोरं यावदिंद्राश्चतुर्दश॥ रुद्राश्चमलदेहेन यत्कृतं पुण्यसंचयं॥ २३॥ तद्भवेत्कोटिगुणितं पा
 पं चेन्न स्यति क्षणात्॥ यो ददाति द्विजेभ्यश्च रुद्राहं भुवि सन्मुखं॥ २४॥ तस्य प्रीते भवेद्भुद्रः
 स्वपदं संप्रयच्छति॥ इत्थं धार्यं च रुद्राश्चानकृतनित्यकुर्यो द्विजः॥ क्षत्रियो वाथ वैश्या वा धना
 द्यो भक्तिनत्परः॥ पूजास्थानं न तो गत्वा उपलिप्तं विचित्रितं॥ २६॥ रंगवल्लिविलासाद्यं पद्मस्व
 स्तिकचित्रितं॥ मंडपेषु ब्यमालाद्यमारचय्य मपीह कं॥ विना नशो भितांतं च कदलीस्तं भशो भि
 तं॥ २७॥ तोरणेन सुविस्तीर्णं धूपदीपविराजितं॥ आषाढे भोक्तिकं लिंगं पूजयेदन्यदेव वा॥

श्रीशिव

॥२८॥ हेमरोप्यंताम्रजंवापौतेलंमार्तिकंशिवे॥कुंभसंस्थापयेद्दग्नेर्नदीतोयेऽथपूरितं॥२९॥
 पादार्घ्याचमनं पात्रं पुष्पांबुपरिपूरितं॥ हापयेदर्घ्यपात्रं च शिवस्य ग्रेत्रमहेश्वरि॥३०॥ पंचगव्यं न
 याते लंदधिक्षीरघृतं मधु॥ सीताचे वेश्मणी पुण्याफलसारं विशेषतः॥३१॥ गंधपुष्पणिदि
 व्यानि संपाद्योत्पलपाटलं॥ विल्वपत्रणिदिव्यानि संस्थाप्यानि विशेषतः॥३२॥ नारिकेलजलं चै
 कदलीफलमंडलं॥ फनसंचाम्रसुरसं सुजं बीररसं शिवे॥३३॥ गंधचंदननोयं चरनस्पर्शकुशोद
 कं॥ कूर्चोदकं तथा देवि पात्रेषु स्थापयेत्पथक्॥३४॥ संकल्पश्रांभवेः सार्धं मासादौ शिवपूजनं॥ इ
 शावरं शनाष्टं वा स हस्त्रं वाजयेत्सुधीः॥३५॥ पंचाक्षरं परमं त्रं प्रणवेन षडक्षरं॥ समाख्याश्चाक्षता
 ग्राह्याः तस्मिन्मासि विशेषतः॥३६॥ आधारपीठपूजां तं कृत्वा संस्थाप्य पीठके॥ स्नापयेद्देव
 देवेशं निमंत्रणीलसंगलं॥३७॥ चारुचंद्रकलामौलिसोमंध्यात्वामहेश्वरं॥ स्थाप्य प्रोक्ष्या
 च गुंठ्यैव सन्निरोधनिरीक्षणे॥३८॥ पादार्घ्याचमनंदत्वामधुपर्कं च निर्मलं॥ पंचगव्यैः त
 तस्नाप्य स्नानं पंचामृतं ततः॥३९॥ गव्यमेव प्रयुंजीत भासिभासि शिवेशुभं॥ स्नानाशक्तस्त
 याभंगमेतेषां देविकारयेत्॥४०॥ स्नानं पलशर्तं ज्ञेयमभ्यंगः पंचविंशतिः॥ पलानां द्वे सहस्रे
 तु महास्नानं प्रकीर्तितं॥४१॥ शिवस्य सर्पिषा स्नानं प्रोक्तं पापक्षयंकरं॥ तावतामधुना ह
 ध्राक्षीरेण सितयापि च॥४२॥ स्नाने फलानां प्रभिनः सहस्रं परमं शिवे॥ अभ्यंगेषु शतान्येव
 फलानि अभिषेचने॥४३॥ नानावादित्रयो येष्वस्नापयेत्परमेश्वरं॥ तत्तन्मंत्रैश्च रुद्रेण श्रीम

त्वंचासरेणवा॥४४॥ उर्द्धर्त्तनांतरस्नानंकारयेत्सर्वयेत्तणैः॥ सुवाससानतः छन्नेपीठे स्थाप्य महेश्व
 रं॥४५॥ धूपं दीपं ततो दत्त्वा त्वानैवेद्यहविरेव हि॥ सत्रार्कं राघते देविसतां बूलसुमापतेः॥४६॥
 ब्राह्मणैः सेचयेत्त्रिंशमविच्छिन्नां बुधारया॥ शंखैः शृंगैस्तथा कूर्मैर्वर्धन्यावायया सुखं॥४७॥
 शानतुद्रावृत्तिपरः स्कन्दित्रिसंशान्तिकं॥ एकादशगुणं वापि सशान्तिचमकान्वितं॥४८॥ रु
 द्रस्यां ते च नैवेद्ये पुनः पुनरर्तद्वितः॥ भवायेत्यष्टनामैशानर्पयेत्तमहेश्वरं॥४९॥ विशोध्य वा
 ससालिं गं पीठे संस्थाप्य पूजयेत्॥ उपवीतं तथा भस्म वा सो गंधं च साक्षतं॥५०॥ दत्त्वा भरणपुष्पा
 णां मालिकाविल्वनिर्मितः॥ बिल्वपाटलकल्हारैः कुसुमैः पूजयेच्छिवं॥५१॥ निधनेति भवा
 येति नामभिः पूजयेच्छिवं॥ दीपमालाविशोयेण देवादेव घटान्विता॥५२॥ देवदारुद्रुवो दी
 पः देयस्तस्मिन् विशेषतः॥ आढकान्नं घटान्नं च सगुडं विनिवेदयेत्॥५३॥ माषापूर्णाः प्रदेया
 वैतां बूलं च ततः परं॥ नीरांजयेत्ततो लिङ्गं त्रिवारं शतदीपकैः॥५४॥ कर्पूरखे उज्जैर्देवि दीपालु
 दुधयेच्छिवे॥ वेणुवीणामदे गादीनशंखदुंदुभिकादिभिः॥५५॥ हंसाम्बामरेचैव छत्रं शशि
 निमंशिवे॥ पताकाव्यजनादर्शदेयं देवाय शूलिने॥५६॥ प्रदक्षिणात्रयं कुर्यान्नमस्कारादि
 पंचकं॥ पूजयेन्नामभिर्देवं बिल्वपाटलपंकजैः॥५७॥ स्तुवीतैवं महादेवमाथा देव्येणुपार्च
 ति॥ नमर्ज्याय पूज्याय उपजीव्याय ते नमः॥५८॥ नमः सेत्राय वक्षाय वत्सलाय नमो नमः॥
 नमो भूताय भव्याय सव्याय व्याय वज्रवे॥५९॥ नमो वैष्णवे वर्णाय मत्स्ये घ्राय च मत्स्यवे॥ नमो गौ

रश्मिरायश्यामायलोहितायच॥ ६०॥ महासंध्याभ्रवर्णीयचारुत्पायदीक्षते॥ नमः कमलहस्ता
 यविश्वरासायमेदिने॥ ६१॥ प्रमाणायसुरेशायअवध्यायामरायच॥ नमोऽरूपायरूपायशश्व
 तायास्तनायच॥ ६२॥ बहतेमहतेचैवीविभ्रांतायकुशायच॥ दुर्गमायमहेशायरोधायकपिला
 यच॥ ६३॥ अप्रतर्क्यशरिरायबिल्विनेरभसायच॥ सिकत्यायप्रभुवाद्यायरेषायचनमोनमः
 ॥ ६४॥ प्रस्तायपुराणायवामदेवायहंडिने॥ सुमेधसेकुलालायनमस्तेस्तुशिरवंडिने॥ ६५॥
 चित्रायचित्रवर्मायत्रिनेत्रायत्रिभूलिने॥ चेकितायानरुष्णायसुहितायहितायच॥ ६६॥ नमः
 क्षीतायदोतायवज्रसंहननायच॥ रक्षोघ्नायविषघ्नायसितिकुंठायमन्यवे॥ ६७॥ नमः सोमा
 यरुद्रायसुताभ्रायारूपायच॥ भर्गीयेग्रायभीमायनिगमायुधधरायच॥ ६८॥ सुप्रमोदाय
 प्रमोदायमधुप्रीतायतेनमः॥ प्राणायप्रणवेशायसुहस्तायसुवाससे॥ ६९॥ भिषजेमहतेचै
 वदुर्गाध्यक्षायलिंगिने॥ नक्तंचराययुक्तायभक्तपापहरायच॥ ७०॥ अनामयायशर्वायमहाका
 लायधन्वने॥ वेचाक्षरप्रियायाद्यमगजिनधरायच॥ ७१॥ अथाढायविराढायदूतायप्र
 हितायच॥ तमोघ्नायहिमघ्नायक्रतवेऋतवेनमः॥ ७२॥ ज्योत्स्नाजालायफालायविशाला
 यनमोनमः॥ उर्ध्वरोम्णेमहारोम्णेऋतिवासायतेनमः॥ ७३॥ मगध्याधायदक्षायदशशिक्षा
 यतेनमः॥ ॥ इत्येतन्नामभिः पूज्योज्येष्ठे देवो महेश्वरः॥ स्तवेनानेन देवेश भाषादे संस्तवीतु
 मां॥ सामिसोमशकलामलमौलेसोमहेममयीदिव्यश्रुभोगं॥ व्योमकेशजनकाममहेशपाहिंसाम-

श्रीशिवः ११

४४

खिलदुखसमूहान् ॥ ७५ ॥ वामदेववरसामजचर्मस्फारशोभिकुसुमांगमहेश ॥ धूमवाहवहनो
त्तमशोभोभ्योमधामभगवन्नवर्मात्वं ॥ ७६ ॥ शोभोबालमृगांकशेखरमहासर्पागमालोज्ज्वल
कंदर्पांतकरावसर्वविभोदूर्वादलार्च्योद्विकं ॥ वेदावाखिलपालगरघत्पूतांगसंगात्तुलंलीला
गांगसुतुंगभंगपरमानंगंगसंगावभा ॥ ७७ ॥ विश्वोत्पत्तिविनाशसंस्थितिजगत्कार्यतत्कारणंजी
वेशाश्रयभेदभानमखिलंयन्नामरूपात्मकं ॥ कालानल्पविकल्पशिल्पसुमहासंकल्पकल्पांतकं
त्वयानंदपयोनिधांबुलहरीविद्योततेकेवलं ॥ ७८ ॥ विष्णुब्रह्मसुरानरवराः येभासुराभुसुराः
संजातस्थितिनाशमध्यपतिनाभ्रांताश्चसंसारिणः ॥ विश्वाधीश्वरशंकरत्रिमुनापारोरुदुःखवर्ति
हं कालातीतमहेश्वरावभगवन्विश्वं च विश्वाधिक ॥ ७९ ॥ इति स्तुत्यात्रिकालं वापूजां ते वाम
हेश्वरं ॥ आषाढ्यामथ पौर्णम्यां होमं कार्योद्विजैः सह ॥ ८० ॥ दत्त्वा गोमिथुनं देविसवत्सांच
सदक्षिणं ॥ नक्ताशनी भवेन्मासं ब्राह्मणैः पारणातनः ॥ ८१ ॥ श्वमाषाढपूजां गोआषाढः प्री
तिमान् भवेत् ॥ चंद्राभयाने र्यात्यंते मम लोकं सनातनं ॥ ८२ ॥ ॥ इश्वर उवाच ॥ आषाढं आषा
ढपदेर्च्यलिंगे मृदुटयोभिभवेद्विपुसः ॥ परिदृढो वै भवते गणो घगण्यातत्पुण्यमुमसुवाढं ॥
॥ ८३ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारण्ये रुकादर्शांशो आषाढार्चने सप्तदशोऽध्यायः ॥
॥ १७ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ श्रावणार्चनमीशानिश्चणुश्रावण
पारगं ॥ यस्मिन्संपूजितो देवि भगवानिन्दुभूषणः ॥ १ ॥ ददतिकामान् विपुलान्तद्विधिं शु

महा. ए.

श्रीशिव

गुसादरं॥ ब्रह्मविष्णुवादेयोदेवाश्चावणेर्च्यमहेश्वरं॥ २॥ त्रेभिरेपरमांसिद्धिं मुनयोगणयाम
 म॥ पुण्यपुण्योद्ययमासः गणपुण्यो महेश्वरि॥ ३॥ मासादौश्चावणेदेवि नद्यां सरसि वाशिने॥
 ध्यात्वा मां प्रतेयेः स्नात्वा त्रिराचम्य शुचिस्वयं॥ ४॥ सप्तवित्रकरः शांते संकल्पविधिपूर्वकं॥
 पट्टांशुकपरीधाने भस्मरुद्राक्षभूषणः॥ ५॥ कृत्तनित्यक्रियो देवि प्रातर्हुतहुताशनः॥ वैतानं
 वातयागध्वं वित्तानां लंरुतं शुभं॥ ६॥ वरिवरयाग्रहं शंभोऽपलिप्तं सुशोभनं॥ पंचवर्णैः पद्मदले
 स्वस्तिकादिर्विविधैः॥ ७॥ पुष्पगंधाधिवसितं तोरणं द्यौरलंरुतं॥ तन्मध्ये संस्थिते पीठे लिंग
 नीलविनिर्मितं॥ ८॥ हेमरौप्योद्भवं देवि स्फटिकं वायथा रुचि॥ नक्षत्रोयेन संपूर्णं धोतं कुंभं
 निवेशयेत्॥ ९॥ पादार्घ्याचमनीयानि पात्राण्यग्रे निधाय च॥ सपुष्पांबुनिर्देवैः त्रिपंचगया
 मिसादरं॥ १०॥ पंचामृतानि सर्वाणि संपाद्य च यथा बलं॥ गंधपुष्पफलादीनि घूपदीपानि शं
 करि॥ ११॥ बिल्वद्रोणार्कमंदारकुटजा निप्रसादयेत्॥ वरयेच्छांभवान् तत्र भस्मरुद्राक्षभूषणा
 न॥ १२॥ श्रावणे शिवपूजार्थं स्वयमाचम्य वाग्यतः॥ प्राङ्मुखो दङ्मुखो वापि चेलजिनकु
 शासने॥ १३॥ पंचाक्षरं जपेत्तत्र शताष्टं च सहस्रकं॥ ध्यायेद्देवं विरूपाक्षं नीलकंठमुमासरवं॥
 ॥ १४॥ वरदाभयहस्तं च मृगटं कधरं शिवं॥ त्रिपुंड्रं विलसत्फाले चंद्ररेखाविराजितं॥ १५॥
 अंगादिन्यासमारभ्य पीठपूजां प्रकारयेत्॥ भूतशुद्धिं विधाया दौ पात्राण्यभ्यर्चयेत् क्रमात्॥ १६॥
 कुंभं सपल्लवमुखं शंखं चतुर्दशनंतरं॥ पुष्पांबुपरितं देवि मातृकाक्षरविद्यया॥ गंधपुष्पफलादौ

नांदोष्यदोषनिवारणे॥ भस्मत्रियंबकेनेशिदेयंपात्रेषुशोधनं॥ १८॥ क्रिमिकेशादिदुष्टानां दृष्ट्या
 हतक्रियच्छिवे॥ आवाहयेत्ततोर्लिङ्गे देवं वैमूलमंत्रतः॥ १९॥ गायत्र्या वामहेशस्य स्थाप्य पीठे
 समंत्रकं॥ निरोधं चैव सानिध्यं प्रसादनं निरीक्षणं॥ २०॥ कुर्यात्त्रिंशत्ततो देयं पाद्यार्घ्योचमनं क्र-
 मात्॥ मधुपर्कं ततो देविपंचगम्यं ततः परं॥ २१॥ क्षीरेण स्नापयेद्देवं दध्ना चाज्येन वैशिवे॥
 मधुना सितया वापि द्रोणमानेन सैव येत्॥ २२॥ नारिकेलजले श्वेवरं भाफनसंभवेः॥ इ-
 क्षुजं बीरसारेण हिरण्यकुशातो यतः॥ २३॥ पुष्पांबुभिर्गन्धतोयैः कुर्यात्प्रणवेन च॥ स्नापये-
 देवदेवेशं नानावादित्रनिस्त्वयैः॥ २४॥ धूपश्चागरुसारोत्थो देयस्तस्मिन्महेश्वरे॥ घृतदीपान्त-
 तो दध्नात् हविः किंचिन्निवेदयेत्॥ २५॥ तांबूलंच ततो दत्त्वा स्नाने वेद्यां निधाय च॥ तृणां निचम-
 कोपेनो जप्यो रुद्रो द्विजैः सह॥ २६॥ शिवाभियेके देवेशि शांभवे ब्राह्मणैः सह॥ एकादशव-
 रो रुद्रो रुद्रकक्षि त्रिवरो यवा॥ २७॥ भवायेत्युष्टनाम्नाने तर्पणं स्यात्स कूर्चकं॥ विमज्ज्य वा-
 ससालिगं पीठे संस्थाप्य मंत्रकं॥ २८॥ अशून्यमस्तकं लिङ्गं कुर्यात्पुष्पैस्तु संक्षिपेत्॥ उप-
 नीतं तथा वासो गोधमस्म च साक्षतः॥ २९॥ यवगोधूममिश्रं वा तंडुलारखंडसंभवाः॥ देया-
 स्ततो महादेविरत्नाभरणमुत्तमं॥ ३०॥ स्वर्णविल्वदलान्यथो देयानि विशेषतः॥ नप-
 र्युषितदोषो वै स्वर्णरत्नसुभेषु वै॥ ३१॥ पुनः प्रक्षाल्य सुजनैर्ग्राह्याणि वरविल्ववत्॥ वि-
 ल्वमंदारकुसुमैः कुठजैः श्रावणे च येत्॥ ३२॥ अगुरुश्च ततो धूपो देयो दीपो घृताप्लुतः॥

तिलानांकुसरंदेयं अपूपं घनपाचितं ॥ ३३ ॥ गुडखंडं च सद्यंतं सोपदं शनिवेदयेत् ॥ तांबूलं
 फलजालं च निवेद्ये शुखखंडकं ॥ ३४ ॥ दीपानामावलिं कुर्यात्सहस्रं शतमेव वा ॥ नीराजये
 ततो लिङ्गं दीपैः कर्पूरखंडनैः ॥ ३५ ॥ प्रदक्षिणात्रये कृत्वा नमस्कारं च पंचकं ॥ कुर्याद्भक्तिप्रवण
 धीः शिवाय विधिपूर्वकं ॥ ३६ ॥ पौराणे वैदिके स्तोत्रे स्तुवीते वंमहेश्वरं ॥ नाम्नां शताष्टकेने
 शो पूजयेत्स्तुवीत च ॥ ३७ ॥ छत्रं च चामरं देवि व्यजनादर्शकेशिवे ॥ दत्त्वा देवाय बिल्वा
 द्यैः पूजयेत्स्त्रिंशमेव श्वरं ॥ ३८ ॥ विश्वेश्वराय विश्वाय हराय प्रमथाय च ॥ पूष्णो देव विनाशा
 य भगने त्रांत काय च ॥ ३९ ॥ सुरथाय सुयथाय मन्मथाय तकराय च ॥ महिमानाय तीक्ष्णा
 य आर्द्रचर्मवराय च ॥ ४० ॥ श्मशानरतिनित्याय नमस्ते लुकधारिणे ॥ बर्हिर्बर्ही वसानाय
 घनाय बहुगर्जिते ॥ ४१ ॥ कायपूज्याय हृष्याय सुमाय च विनाकिने ॥ परावराय नित्याय
 सत्यधर्मीयते नमः ॥ ४२ ॥ महो महाधरेशाय ते दुन्दुतप्रियाय च ॥ विभीषणाय भीमाय
 भगप्रमथनाय च ॥ ४३ ॥ सिद्धसंघाय गीताय महाशेखंगदाय च ॥ नमो युक्ता हृहासाय
 श्वेलितास्फोटिताय च ॥ ४४ ॥ नर्दते कुर्दते चैव नमः प्रमुदितात्मने ॥ नमो मडाय श्वस
 ते धावते विद्धिताय च ॥ ४५ ॥ ध्यायते ज्जंभते चैव रवते द्रवते नमः ॥ बलते क्रीडते चैव बले
 बोदरशरीरिणे ॥ ४६ ॥ पिशंगश्मश्रुकेशाय अरुणाक्षाय क्षयाय च ॥ नमो विकृतवेद्याय
 मुंडमालाधराय च ॥ ४७ ॥ नम उन्मत्तवेद्याय किंकिणीकरये नमः ॥ अमर्षणाय क्रूराय विष्णु

श्रीशिवर११

४६

बाणधराय च ॥ ४८ ॥ नमिंहोत्रवसानाय क्रोडदंष्ट्राविदारिणे ॥ गजदंतगदायाथ गोजिनांबरवा
 सिने ॥ ४९ ॥ तरुणाय शरणाय अरण्यपतये नमः ॥ अप्रमेयाय दीप्ताय निर्गुणाय गुणाय च ॥ ५० ॥
 वाद्यप्रियाय वाद्याय चूडामणिधराय च ॥ नमस्तोकाय चिंत्याय योगिध्येयाय शंभवे ॥ ५१ ॥ नमो वेद्यां
 तवेद्याय भववेद्याय भूतये ॥ ओजसे ते जसे चैव भ्राजते ग्रसते नमः ॥ ५२ ॥ एवं वै श्रावणे प्र
 ज्योबित्वैर्नामशताष्टकैः ॥ स्तवं पापहरं स्तुत्या मासि देवं प्रसादयेत् ॥ ५३ ॥ गंगाधरांधकहरत्रि
 पुरावमर्द्दे वेदोद्यवेद्यभगवन् भवरोगवेद्या ॥ आद्यस्त्वमेव शशिर्मौलि विशालशीर्ष्णं पूष्णोज्ज्वलद्रुह
 विनाशनपहिहीन ॥ ५४ ॥ विश्वाधिकप्रमथनाय उमासनाय मन्नाय मन्मथ हरौ न क कालका
 ल ॥ शूलप्रभोज्ज्वलशरावदकार्मुकज्य ॥ पाणिभगाक्षि मथनावपि नाकपाणे ॥ ५५ ॥ गोशपते
 शशिकलामलचारुमोले वंदारुचंदमुकुटार्चितपादपद्म ॥ पद्माक्षपूजितपदांबुजकालमू
 लनिर्वापणोधकहरावमर्देवमात्वं ॥ ५६ ॥ शेषाहिभूषवरयो यकृतार्धकाययो बाखिलामलज
 गश्रुतिमायशंभो ॥ वेद्याय ते किल जगत्कलनाविशेषो काषायवस्त्रपरिधाननमोनमस्ते ॥ ५७ ॥
 अलिंगस्त्वमात्मा कथं लिंगसंस्थः स्फुर्लिंगोपमं त्वत्तत्त्वं प्रसूते ॥ जगन्नश्वरं शश्वदेवीं विचि
 त्रं प्रसीदमसीदप्रभो चंद्रचूड ॥ एवं वै श्रावणे मासि पूज्यस्तु त्वामहे श्वरं ॥ दद्याद्देमिथुनं श्वेतं सव
 त्तं दक्षिणान्वितं ॥ ५९ ॥ शंभवेभ्यो हुनेह्यो मं पोर्णम्यां भोजयेद्द्विजान् ॥ स्वयं भुंजीत विभवं सखाधू
 पेर्मनोहरैः ॥ ६० ॥ प्रसाद्य देवमीशानं मासांतं नरुभोजनं ॥ एवं यः श्रावणे मासे पाययेत् पूजयाममा

श्रीशिव

॥६१॥ सकिंकिणीयुनेयीनैः पुष्पगंधसुशोभितैः ॥ रुद्राणीरुद्रगणपैर्गौतवादित्रिनित्यैः ॥६२॥
 यानिवंशसहस्रेण देहीतेशंकलये ॥ नित्यं नक्ताशनोभक्तो कुर्यादस्मिन्निशेयतः ॥६३॥ सोमवा
 रेषु वा शक्तो कुर्यान्मल्लिंगपूजनं ॥ स्वयं वा शौभवेः सार्धं भस्मरुद्राक्षधारिभिः ॥६४॥ कृते रत्नमयैलं
 गं त्रेतायां हेमसंभवं ॥ द्वापरे पारदे श्रेष्ठं पार्थिवं तु कलौ युगे ॥६५॥ नित्यं पार्थिवं लिंगार्चविधिं व्यास
 वेदाकामदा ॥ किंपुनः श्रावणे मासि सोमवारे शुक्ले पुनः ॥६६॥ तत्रापि पार्थिवं देवि ह्यप्रसिद्धिप्रदा
 यकं ॥ पार्थिवेन तु लिंगेन बहवः सिद्धिमागताः ॥ चतुरंगुलमानेन कार्यं लिंगं महेश्वरि ॥ मृदाहरण
 संघट्टप्रतिष्ठा र्चाविसर्जनं ॥६७॥ क्रमोयं पार्थिवं देवि भवायेत्यष्टनामभिः ॥ शौभवेरेव तत्कार्यं
 भस्मरुद्राक्षधारिभिः ॥६८॥ पंचाक्षरजपासक्तैः विभ्रैर्वेदेविदो वरैः ॥ नान्यपुंश्च धरे देवि पूजनं
 चेत्कृतं मम ॥७०॥ कर्त्ता कारइतावापिन फलं सम्प्राप्नुयात् ॥ विना भस्मत्रिपुंद्रे न विना रुद्राक्ष
 मानया ॥७१॥ पूजितोऽपि महादेवः प्रसादं न करिष्यति ॥ तस्मात्त्रिगार्चनं देवि वैदिकैरेव कारये
 त् ॥७२॥ मल्लिंगं पार्थिवं लक्ष्मं भुक्तिमुक्तिकरं परं ॥ लिंगानामयुतं देवि महाराज भयं हरं तु ॥
 ॥७३॥ विद्यार्थी लिंगसाहस्रे धनार्थं च न दर्धकं ॥ पुत्रार्थं सार्धं साहस्रं कन्यकार्थं शतत्रयं ॥
 ॥७४॥ विद्वान् लिंगायुते कुर्यात्सर्वपापहरं शिवे ॥ राज्यार्थं च जयार्थं च कारयेद्युतत्रये ॥
 ॥७५॥ कान्तार्थं पंचसाहस्रं इव्यार्थं न दर्धकं ॥ मोक्षार्थं कोटिं संख्याकं विना ज्ञानेन न लभेत् ॥
 ॥७६॥ भूमिकामः सहस्राणि सूर्यार्थं त्रिसहस्रकं ॥ सुहृन्कामस्त्रिसाहस्रं वस्त्रार्थं शताष्टकं ॥

श्रीशिव०११

४७

॥७७॥ मारणार्थी च त्रात्राणां सप्त सा हस्तमुत्तमं ॥ नीलपुष्पै र्यजेत्त्रिंशं चैतेर्भो समवाप्नुयात् ॥७८॥
 सर्वकामेनुरक्तानि बंधुकादीनि पूजयेत् ॥ वशा कर्षणविद्द्वेषे सहस्रेकमनो र्चयेत् ॥ देशकालबले
 ज्ञात्वा कुर्यान्मल्लिंगपूजनं ॥ श्रावरोनुमहादेवि क्षिप्रं सिद्धिप्रदायकं ॥ ८० ॥ निष्कं निष्कार्थं मे दे
 वेशि दद्याद्वा स्युषा दक्षिणं ॥ हरिद्रोपितथा द्योवा प्रावो देया त्सवत्सका ॥ ८१ ॥ ततन्मानानुसारे
 रातर्षणं होमभोजनं ॥ ब्राह्मणानां विशेषेण रघुप्रोक्तो विधिः शिवे ॥ ८२ ॥ पवित्रारोपणं कुर्या
 च्छ्रावणं कर्तुं केचन ॥ हेमरोप्यतथा शोभैः कर्पू सैः शतग्रंथितैः ॥ ८३ ॥ पवित्राणि त्रिरारत्या
 कर्तितानि महेश्वरि ॥ उत्तमं तु शतग्रंथि मध्यमे दशग्रंथिकं ॥ त्रिंशं चिर्वान्यूनमनो न देयं शंकराय
 तु ॥ प्रलंबतो जातु मात्रं कुर्यात्त्रिंशं च शिवे तदा ॥ ८५ ॥ संपूज्य च पवित्राणि रोपयेद्भ्रावणे शिवे ॥
 पवित्राणि शिवे देयो पवित्रा जायते भुवि ॥ ८६ ॥ त्रिनेत्रप्रिय रघुवत्या च्छ्रावणं शंकरार्चनान् ॥ ८७ ॥
 श्रीस्कंद उवाच ॥ यः श्रावणेनिलसुपां रणभूषणस्य लिंगानि पार्थिवमयानि च सोमवारे ॥
 ग्रहैः सणप्रथित दोषहरे पि मासिन क्ता स नो यदि भवेत्तस पापमुक्तः ॥ ८८ ॥ विचित्राणि दत्त्वा
 चित्राणि दत्त्वा त्रिनेत्रे बिल्वविचित्राणि पापानि नाशं प्रयच्छति ॥ स पुत्रैः कलत्रैः युतः सर्वसत्रैः फलं य
 च तच्चाप्नुते देविसत्ये ॥ ८९ ॥ यः श्रावणेश शिवि भूषणतुंगलिंगं त्यक्तेषुणार्चनं तिनरो धिय
 णोपमानः ॥ स्नात्वा शिवे त्रिषणवर्णं निशि सोमवारे तन्मासि शंकरगणो भविता ग्रागण्यः ॥
 १८९ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवाख्ये रुकादशांशे श्रावणार्चननामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

श्रीशिव

॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ ॥ रुद्रं भाद्रपदे पूज्य भद्राणि लभते शिवे ॥ नदरिद्रो भवेज्जंतुः विभवे स
 निसकचिन्त ॥ १ ॥ मासादौ देवि संकल्प्य स्नायान्तीर्थं बहिर्जले ॥ नदी नद नराकेषु वा पीकृपा
 मुवाशिवे ॥ २ ॥ त्रिराचम्य शुचिः शोभोत्तमाको तं हृदि स्मरन् ॥ सपवित्रकरो मोनी प्राणानायम्य
 वाग्यतः ॥ ३ ॥ अग्निरित्यादिभिः मंत्रैः भस्मो धूलनतत्परः ॥ त्रिपुंड्रं रचयेद्भुक्ता शिरो बाहू ल
 लाटके ॥ ४ ॥ रुद्राश्चाधारयेद्भुक्ता कंठे कर्णगलोरसि ॥ नित्यकर्मविधाया दौ संकल्पान्त्रयम
 वती ॥ ५ ॥ मासार्चनार्थं वरयेद्वा स्य णान्छां भवान्छिवे ॥ वेदांगं पुराणज्ञानं शांता न्दो ना
 न्जितेन्द्रियः ॥ ६ ॥ भस्म रुद्राक्षमालाढ्यान् वरयेद्देवपारगान् ॥ तेः साकं मंडपं शोभोक्कु
 र्यात्पुष्पविराजितं ॥ ७ ॥ भूमौ चैवोपलिप्तायां रंगरल्यायुतं तथा ॥ रुदली स्तंभयुक्ते चरभ्या दर्शि
 विचित्रितं ॥ ८ ॥ तदग्रे स्थापयेत्कुमं सोवर्ण्यमन्सयेतु वा ॥ ताम्रं वा पैतलं देवि आम्नः पलवपत्र
 कं ॥ ९ ॥ नदी नदा हृते स्तोत्रेः पूरितं शोधितं नवं ॥ सामान्यार्थं विशेषार्थं पलपुष्पं वा पूरितो ॥
 १० ॥ पाद्यार्घ्या चमने पात्रे कल्पयेच्च तदग्रतः ॥ पुष्पांबुरितान्येव गंधयुक्तानि तान्यपि ॥ ११ ॥
 पंचगव्यं च गंधोदं मधुपर्कं तथैव च ॥ पिधानपात्रमहितं पंचगव्यानि सादरं ॥ १२ ॥ क्षीरं द
 धिघृतं शुद्धं क्षौद्रं शर्करयान्वितं ॥ नारिकेलंबुरं भादिफलं फानसमेव च ॥ १३ ॥ ईक्षुजं बीरसारा
 णिकल्पयेच्च पृथक् पृथक् ॥ कुशरत्नोदं हेमोदं गंधकर्पूरजं जलं ॥ १४ ॥ पाटलोत्पलमित्रांबु
 पूरितं कलशं शिवे ॥ कुर्याच्छ्रिवाभिषेकार्थं शोधितं गंधवासितं ॥ १५ ॥ ब्रह्मकुर्चोदकं ग्रा

श्रीशिवर.११

४८

संशंखमध्यांबुश्रीकरि॥ गोमेदसंभवंलिंगंस्थापयेदन्यदेववा॥ १६॥ मंडपेस्थाप्यतल्लिंगं
 प्राणायामेनशोधयेत्॥ स्वदेहं चततोमंत्रंजपित्वाथषडक्षरं॥ १७॥ शतंसहस्रंदेवेशिध्याये
 देवंमहेश्वरं॥ चारुचंद्रोज्ज्वलत्कानंजटासुकुटशोभितं॥ १८॥ गंगाचंद्रकलामौलिंत्रिनेत्रनी
 लकंधरं॥ सोमस्कंधधरं ध्यायेद्देवदेवंमहेश्वरं॥ १९॥ पश्चाद्द्वारपीठानंरुत्वाचनमुमेतदा
 भूशुद्धिंभूतशुद्धिंचरुतास्वात्मतनुंशिवे॥ २०॥ शैवीमेवततो ध्यायेत्षडूर्मिरहितंतदा
 ॥ हतपद्मकोशादुत्थायस्नाननालेनशंकरं॥ २१॥ सव्यनासापुटेनैविसप्तपुष्पांबुकरेणहि॥
 लिंगमौलौन्यमेत्पुष्पेप्रणवेनैवकेवलं॥ २२॥ अवंगुल्याचसर्पान्यसंनिरीक्षणपूर्वकं॥
 पीठेस्नानमयेलिंगंस्थाप्यपंचाक्षरेणहि॥ २३॥ अवाह्यदेवंपंचार्घ्यंदापयेन्मधुपर्ककं॥ पा
 द्यमाचमनंचार्घ्यंआवाहननिरीक्षणं॥ २४॥ एतन्पंचार्घ्यमित्याहुचंदनागरुमादितं॥ मधुपर्कं
 ततोदद्यात्पंचाग्न्यमनंतरं॥ २५॥ क्षीराभिषेकंचततोर्गंधोदककुशोदकैः॥ स्वर्णरत्नोदकैर्दे
 वैर्विसितयाचततः परं॥ २६॥ नारिकेलंबुसलिलैः कदलीफलमंडलैः॥ फलसेश्वमहाको
 शैः रसालरसकैस्ततः॥ २७॥ जंबीरसारैश्चततोर्गंधोदककुशोदकैः॥ स्वर्णरत्नोदकैर्दे
 वीततः लिंगेश्वसंत्रकैः॥ २८॥ ततः शुक्षोदकं देविसेचयेद्गुद्रसंख्यया॥ मध्येनैवेद्यह
 विषाधूपदीपंप्रदापयेत्॥ २९॥ सशक्तिकः सचमकोजयोऽरुद्रारव्यसेख्यया॥ रुकाव
 त्यात्रिरावत्याहिरावत्यापिशंकरा॥ ३०॥ ब्राह्मणैः शोभवैः सार्धंस्वयंभक्त्यामहेश्वरं॥

श्रीशिव

घृतदीपानसमुद्घोषधूपधूममनोहरं॥३१॥ नानावादित्रनिर्घोषैः गीतवीणा रंभैः शिवे॥ भ
 वायेत्यथनाम्नां त्येनर्पयेत्सकुशांततः॥३२॥ उद्धर्तयेत्सुवस्त्रेण पीठे स्थाप्य महेश्वरं॥ य
 त्तोपवीतं गंधं च पांडुरंभस्मकेवलं॥३३॥ तंडुलंचणकैर्बुक्तं तस्मिन्मास्यर्चयेच्छिवं॥ व
 स्त्राभरणजालानि प्रणवेनैव दापयेत्॥३४॥ बिल्वपत्रैः पद्मपुष्पं करवीराणि पूजये
 त्॥ कनकंचक्रदंबं च पूजयेन्निधनारव्यया॥३५॥ भवायेति महादेवि धूपं दद्यान्मनःशि
 ली॥ घृताक्तंचततो दीपं दद्यान्मंत्रेण केवलं॥३६॥ आटं कान्तं च सघृतं सशर्करं सुमा
 पतेः॥ अपूपान्यपि दैयानि पाचितानि घृतेन तु॥३७॥ गुडशवं द्युतानोशोषदं शयुतं
 शिवे॥ तांबूलंचततो दद्यान्मुखवासंततः परं॥३८॥ नीराजयेत्ततो लिंगं वेदघोषपुरः
 सरं॥ येकीर्त्तिकादिपुरुषगजवाजिवया कृति॥३९॥ रथाकृतिशान्तेर्दीपैः नीराज्यघ
 टदीपतः॥ बहन्मामेति मंत्रेण रक्षाबंधं विधाय च॥ पंचार्त्तिकं च त्रुदार्त्तिकं कृत्वा कर्पूरं
 डतां॥ पश्चाच्छत्रं चामरं च व्यजनाः दर्शकं शिवे॥४१॥ देयं शिवाय वादित्रनिर्दशं रव
 काहलं॥ डुंडुभीषेणुवीणाद्यं स्त्रीणां नाट्यंततः परं॥४२॥ प्रदक्षिणाप्रणामादिततस्त
 वननर्तने॥ एवं कुर्यात्सदा देवि मुगुटागमचोदिनं॥४३॥ वक्ष्यामि नामाद्यशान्तेनेवार्चो
 महेश्वरः॥ पुण्यो भ्राद्रपदे मासि स्नवं चपि वदामि ते॥४४॥ ॥ ॐ रुद्राय भद्ररूपाय कद्रु
 द्राय प्रचेतसे॥ हिरण्याय शरण्याय अरण्याय नमो नमः॥४५॥ वरेण्यायादि मध्यांतर

श्रीशिव. ११

४९

हितायगणायच॥प्रभासायसुभासायगंधर्भायभूतये॥४७॥लोकधात्रेविधात्रेचपात्रेनेत्रोपवित्रे
 ने॥कुंडलीशफणारत्नकुंडलायनमोनमः॥४८॥चंद्रतांडवरूपायखंडाखंडायमुंडिने॥दंडि
 नेखंडिनेचैवरवङ्गमांसादनायच॥४९॥भूषादायद्यौमूर्ध्नेसिद्धरूपायश्रुतिने॥भस्माभक्ता
 यभद्रायभीमायभवहेतवे॥वेशांतायचशांतायशमीपुष्पप्रियायच॥नमःकात्यायनीपायकृ
 प्पायपरमात्मने॥५१॥नक्तंशरायकुल्यायकुलालपतयेनमः॥संग्रहीत्रेप्रसादायपद्ममा
 लाधरायच॥५२॥३॥धिष्णायज्येष्ठायनिष्ठायप्रथमैश्वर्यने॥पुराणायपराणायकरूपा
 यनमोनमः॥५३॥तारानायधरायाद्यगजकृत्तिधरायने॥पादुकापद्मपादायनागहंसकधा
 रिणे॥५४॥गिरिजायगिरिशायमहाकैलासवासिने॥चरसेतुसतेचैवधावतेवसतेनमः॥
 ५५॥नमोदंष्ट्राकरालायकरवालकरायच॥व्यक्ताव्यक्तायमुक्तायभक्तिमुक्तिप्रदायिने॥
 ५६॥पशूनांपतयेचैवविद्यतायबलायच॥बलप्रमथनायेवबालपालायश्रुतिने॥५७॥
 काव्यायमन्यरूपायभावाभावारतायच॥खंडनामाशताब्देनपूज्योभाद्रपदशिवः॥५८॥
 बिल्वपत्रैःकौकनदैःपुंडरीकविशेषतः॥स्तवमेतत्प्रयुंजीतभावोभक्तिमुतोभवेत्॥५९॥
 सुपर्वगंधर्वसुप्रजितायनिसर्गसर्गदिविधानकरिणे॥भर्गायभार्वायचसर्वगायनमोनमः
 स्तंतकगर्वहरिणे॥६०॥गुरुवहभोजनमौलिमणिप्रियंशंकरपुरहरशंकरुमे॥तुंगव
 याधिपलिंगासदोज्वलभवभवभयहारकुरुकरुणां॥६१॥कालकालमुनमालकं टज्ज्वा

श्रीशिव

लकीलगरलारानशंभो ॥ व्यासमालसुर्ककपालपाणयेकोलदेनहरणायनमस्ते ॥ ६२ ॥
कालनेत्रसुपवित्रवरंगोक्षारपात्रधनगंगपत्र ॥ पद्ममित्रकृतनेत्रकलत्रार्धार्धगात्रप
रिपाहिगिरित्र ॥ ६३ ॥ अंडखंडविधिमुंडवरंडोड्डांडखंडविधिमुंडकरंड ॥ कुंडलीवाहन
कुंडलगंडखंडकोशकलितारिलपाल ॥ ६४ ॥ एवंस्त्वन्माद्रपदेभद्रारिलभनेनरः ॥ दत्वा
शोभववर्षाणोरुष्णंगेमिथुनेशिवे ॥ ६५ ॥ दक्षिणेसवत्सेचकृत्वाहोमविधानतः ॥ मासेन
काशानोभूयात्भवभक्तोजितेन्द्रियः ॥ ६६ ॥ मासांतेभाद्रपौर्णम्यामेवंपूज्यमहेश्वरं ॥ स्वयंभुं
जीतसहितोबांधवैर्वधमुक्तये ॥ ६७ ॥ एवंभाद्रपदेमसिसंपूज्यपरमेश्वरं ॥ मासांतेवंश
साहस्रैर्वर्षेयोनेर्मनोहरैः ॥ ६८ ॥ गीतवादित्रनिनदैःविरजोंबरवाससा ॥ गंधचंदनमात्या
दिदिव्यगगानुलेपनः ॥ ६९ ॥ दोधूयमानचमरेऽविजितोयजितादिभिः ॥ विहार्येयंयदा
धूर्ययानिमत्सदनंशिवे ॥ ७० ॥ तत्रमैगणपेःसार्धमोदनेकालमुत्सवं ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥
योभाद्रपदेभाद्रपदेसमर्च्यरुद्रंरिद्रोनसजातुभूयात् ॥ सुवीरभद्रादिममर्चितःस्यात्तद्भा
णिसर्वणिगलभेदतेद्रः ॥ ७१ ॥ उमाकांतंशानोभवतिभजतोतोद्विजगणोक्ततांताद्वाभी
तःश्रुतनिशिरसिभातंयमधनः ॥ वसंतेहेमंतेकुरुमेतशिखदिनांतेर्चतिशिवंअहोवर्षा
स्त्वयंभजतिवरभागेयैश्वर्यनिपुणः ॥ ७२ ॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्येमहादेवारण्यएकादशो
शोभाद्रपदार्चनंनामएकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ श्रीमहादेवायनमः ॥ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ॥

श्रीशिवर. ११

५०

शिवेश्चाश्वीजमासस्वयं पूजाविधिं शृणु ॥ यत्कृत्वा मनुजः सिद्धिं गाणापत्यं सर्वं दति ॥ १॥
 शिवस्नानविधिं वक्ष्ये ब्राह्मणानां हिताय वै ॥ सर्वपापहरं साक्षान्मयैव कथितं पुरा ॥ अनेन
 विधिना स्नात्वा यः स कृत्य पूज्य शंकरं ॥ ३॥ क्रमं कुर्ये च पीत्वा तु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ त्रिधा स्नानं स
 मारब्ध्या तं स्मृतिभिः श्रुतिभिः सह ॥ ४॥ हिताय शंभवानां च तथैवाश्रमिणां शिवे ॥ वारुणं पुरतः
 कृत्वा नदीनदतटाकके ॥ ५॥ अबलिगैर्वारुणैर्मन्त्रैः शैवेर्वाशिवतत्परः ॥ अतिरित्यादिना दे
 हं परिमज्ज्य मुभक्ष्मना ॥ ६॥ तदा ग्रेयं समारब्ध्या तं सर्वपापविशोधकं ॥ धतत्रिपुंड्रं रुद्राक्षः तत
 स्मंत्रेण मंत्रवित् ॥ ७॥ मासनामचमं कल्प्य सकृज्जलिरीश्वरं ॥ भावयुक्तो भवस्मत्पास सर्वपा
 पेः प्रमुच्यते ॥ ८॥ स्नात्वापि भावदुष्टश्चेन्न स श्रुध्यति सर्वदा ॥ भावशुद्धश्चेत्सर्वसर्वं नित्यं च का
 मिकं ॥ ९॥ नृणां हि चित्तकमलामप्रबुद्धं भवेधदा ॥ प्रमुपेतमसात्तानं भानौ भोसा तदा श्रुचिः
 मच्छकृत्तिलपुष्पं च स्नानार्थं भसितं सितं ॥ आनीय तीरे निक्षिप्य स्नानतीर्थे कुशोत्तया ॥ प्रक्षाल्य
 हस्तपादौ च त्रिराचम्य श्रुचिर्द्विजः ॥ पंचगव्यैस्ततस्नात्वा कूर्चो देनापिशंकरि ॥ १२॥ उद्धृता
 शीतिमंत्रेण पुनर्देहं विशोधयेत् ॥ गंधद्वारेति मंत्रेण कपिला गोमयं शुभं ॥ १३॥ लेपयेत्सर्व
 गात्रेषु अंगादंगे तत्र शिवे ॥ पुनराचम्य विधिवदभिमंत्र्य नदीजलं ॥ १४॥ तीर्थपालांततो
 रुद्राननुज्ञाप्या घर्मणः ॥ ये तीर्थानीति मंत्रेण स्नातः पूतो भवेच्चिवे ॥ १५॥ एवं स्नात्वा यथा
 न्यायं कृतं नित्यं क्रियो द्विजः ॥ भस्मघत्वा च जप्त्वा बहुत्वा देवं न्यिन्तुं सदा ॥ १६॥ तर्पयित्वा प्रधि

श्रीशिव

श्यंतः गृहे मंडपमुत्तमं ॥ कारयेत्पुष्पमालाद्वयं भूतेषु न्युरःसरं ॥ १७ ॥ रंगवल्लीविविक्ताद्वयं पद्मसा
 रेडुणमंडितं ॥ ब्राह्मणान्वरयेद्देविशांभवान्वेदपारगान् ॥ १८ ॥ प्राणायामत्रयं कृत्वा ध्यायेद्देवं त्रि
 यंबकं ॥ पंचवक्त्रं दशभुजं शुद्धस्फटिकसंनिभं ॥ १९ ॥ सर्वाभरणसंयुक्तं चित्रांबरविभूषितं ॥ सोमं
 सेत्नावते संचित्रिते त्रिनीलकंधरं ॥ २० ॥ शिवसारूप्यमाप्स्यथ दहनाप्रावनादिभिः शौचीतनूंस्त
 मास्त्राय पूजयेत्त्रिंशमेश्वरं ॥ देहशुद्धिं च कृत्वेवं कलान्यासं न्यसेत्क्रमात् ॥ सर्वोद्यं प्रणवं सं त्रिशिव
 रूपप्रकाशकं ॥ २१ ॥ तेनाद्येन शिवायेति जप्यो मंत्रः षडक्षरं ॥ सहस्रपरमो नित्यं शताक्षरं कृतं सं
 ख्यया ॥ २२ ॥ पंचविंशदध्याक्षेण कृता माला जपे वरा ॥ जप्त्वा मंत्रं यथा न्याये ध्यात्वा देवं महेश्व
 रं ॥ २३ ॥ सेचयेदर्चनस्थानं गंधचंदनवारिणा ॥ द्रव्याणि साधयेत्पश्चात्क्षालनं प्रोक्षणादिभिः
 ॥ २४ ॥ स्थापयेद्द्विधिनाधीमान् अवगुंढ्य यथाविधि ॥ शृंगशांखानि शारवानि पर्णपुष्पपुराणि
 च ॥ २५ ॥ हेमरूप्यादि तां मणिं कांश्यपेन लकान्धपि ॥ प्रशस्तानि शिवार्चदौक्षालिना न्यथ
 कल्कतः ॥ २६ ॥ दध्ने राक्षादितामु विस्थाप्य पात्राणि सर्वतः ॥ क्षालनं प्रोक्षणं चैव प्रणवेन वि
 धीयते ॥ २७ ॥ प्रोक्षणीं चार्चयान् च पात्रपात्रमनु क्रमात् ॥ तथार्थाचमनार्थापपात्रमेकं प्रसाधयेत्
 तेषु ते स्वयं सर्वेषु क्षिपेत्तोयं स पुष्पकं ॥ प्रणवेन क्षिपेत्तेषु द्रव्यमो लोकबुद्धिमान् ॥ २८ ॥ उशीरं
 चंदनं चैव पाद्ये तु परिकल्पयेत् ॥ जानीत क्कोलकर्पूरफलमूलतमालकाः ॥ २९ ॥ चूर्णयित्वा यमं शो
 ध्य क्षिपेदाचमनीयकं ॥ एवं सर्वेषु पात्रेषु शंखे च पिबिशेयतः ॥ ३० ॥ सकुंकुमं च कर्पूरं पाटलोत्प

श्रीशिवः ११

५१

लकानिच॥ अभिवेचनीके कुंभे दापयेत्तत्रोर्ध्वे जले॥ ३३॥ कुशाग्राण्यक्षताचे वयवव्रीहि तिला
 निच॥ आज्यसिधार्यपुष्पादयः अर्घ्योऽङ्गं प्रकीर्तितः॥ ३४॥ गंधपुष्पाक्षतादीनि नवान्येव प्रसाध
 येत्॥ सर्वपात्रेषु भस्मितं दापयेत्त्रणवे ननु॥ ३५॥ पंचगव्यमयं पात्रं शोधयेत्पंचमंत्रकैः॥ संध्यादि
 मिः समभ्यर्च्य कुंभं पूज्य सशंखकं॥ ३६॥ मधुपर्कं कृत्वा त्रयसेचयेद्दधि सौद्रतः॥ पिधानमर्थं चो
 धत्पदेयं लिंगे विशेषतः॥ ३७॥ आश्वयुज्यां शिवे लिंगं माणिक्यं हेमसंभवं॥ तत्पीठे स्थाप्य विधि
 वत्पीठपूजाक्रमेण नु॥ ३८॥ पाद्यमाचमनीयांश्च दत्वा चेव यथाक्रमं॥ मधुपर्कं पंचगव्यं गायत्र्या
 प्रतिपादयेत्॥ ३९॥ क्षीरेण दध्ना चाज्येन मधुना सितया तथा॥ नारिकेलं बुभुक्षैव रुदलीफन
 मेशु जैः॥ ४०॥ जंबीरनीरैर्गंधैश्च हेमरत्नजले स्तथा॥ सद्योजातदिमंत्रैश्च सह गायत्रितेजि
 वा॥ ४१॥ दद्यालिंगे ततो धूपं दीपं नैवेद्यमुत्तमं॥ क्रूरकूटद्रैर्वीरुणे मंत्रैस्तथा यो राजसामभिः॥
 स्नापयेद्गुरुसंख्यातः त्रिरात्रत्यापि वा द्विजैः॥ तूर्यघोषैर्वेदघोषैस्तद्वै स्नाप्य जलादिभिः॥ ४३॥
 भवायेत्यष्टनाम्नैव तर्पयेच्च मूर्ध्वकं॥ वाससापरिमज्ज्ये शंखे स्थाप्य महेश्वरं॥ ४४॥ उपवीतं च
 गंधं च दद्याद्गुह्याक्षतं नवं॥ वस्त्राभरणमुरग्यानि युष्मणि सुरभीणि च॥ ४५॥ सुश्वेतपुंडरीकानि वि
 ल्वपत्राणि पूजयेत्॥ सौगंधीकानि देयानि भवाय निधनेत्यपि॥ ४६॥ देवदारुमयं धूपं दद्यात्स
 घृतमीश्वरी॥ दीपावलीं ततो दद्याद्गोघृतात्कांसुशोभनां॥ ४७॥ गोधूमान्नं पायसं च साधूपं
 विनिवेदयेत्॥ सवार्कं रंघताक्तं च नामैरेतैः प्रपूजयेत्॥ ४८॥ नीराजयेत्ततो लिंगं सुचंद्रवररंजितं

को

श्रीशिव

केः॥ छत्रं च चामरं देवि यजनादर्शकं ततः॥४९॥ प्रदक्षिणा प्रणामादिकारयेत्स्नवमीश्वरि॥
 नामानिते प्रवक्ष्यामि दत्त्वानां॥ बलमुत्तमं॥५०॥ पूजयेद्विल्वकुसुमैस्तव मे नमुदीरयेत्॥ ॥
 ॐ त्रियंबकायां वि का भर्त्रे वां वशं रुद्राय च॥५१॥ नमो वे न्याय के न्याय मान्याय च नमो नमः॥
 ५२॥ नमो भवाय भव्याय भावनायोद्भवाय च॥ अनेन बलवीर्याय भूतानां पतयेनमः॥५३॥ संहर्त्रे य
 शवीय अजयायाय याच॥ गंगा तलिल धाराय आधाराय गुणात्मने॥५४॥ कंदर्प दर्पघाता
 य भावनायोद्भवाय च॥ अनेन बलवीर्याय भूतानां पतयेनमः॥५५॥ क्रतु पूज्याय ईज्याय सज्य
 मानाय ते नमः॥ शंकराय च खांकाय गणानी पतयेनमः॥५६॥ दंड हस्ताय कालाय पाशा हस्ताय ते
 नमः॥ सहमानाय शोताय शक्र प्रहरणाय च॥५७॥ त्रयी मया य सत्राय सुहोत्राय रुपादिने॥
 वेदतंत्र प्रधानाय शतजिह्वाय वेधसे॥५८॥ गानप्रियाय नुष्टाय वैद्युताय प्रभावने॥ धरा
 धराय पाराय सुपाराय रणाय च॥५९॥ जंज पूकाय धर्माय दक्षिणे घोषिणे नमः॥ विचारा
 य हराय य घोराय पशुपाय च॥६०॥ उरगाभरणाय दूराय मराय च॥ करंधमाय धोम्या
 य शर्मवर्मकराय च॥६१॥ गच्छरेषाय शिष्याय विशिष्याय क्षयाय च॥ उरगाय भ्रातृय उ
 र्यीर्याय गराय च॥६२॥ स्तवाय स्तवमानाय स्तवप्रीताय ते नमः॥ ज्योतिषेशास्त्रपालाय ब
 र्णाश्रमरताय च॥६३॥ वर्णिने गृह संस्थाय वन्य संन्यासिने नमः॥ भेद दूराय शूराय क्षयही
 राय ते नमः॥६४॥ भर्ताय भजमानाय जयमानात्मने नमः॥ सोमाय सोमचूडाय सोमास्नेहाय

श्रीशिवर.११

५२

तेनमः॥६४॥भूतयेस्वस्तयेचैवपरस्तात्प्रभवेनमः॥६५॥शताब्दानाम्नामेतेनपूजयेदश्विने
 शिवे॥स्तवमेत्प्रयुंजीतयदिछेतिमधिमात्मनः॥६६॥जयजयविजि वारिसंघभूमेऽश्रुतिसी
 मेःतकहरिपादधाम्ने॥जयजयकरवीरपुष्पमालाकलिनाकंधरदिव्यदेहजने॥६७॥
 जयजयतुरगारिवाहनांशेजयजयउरगारिवाहपूज्यपाद॥जयजयत्रिपुरारयेहरायधनसो
 मायवरायतेनमस्तु॥६८॥हरहरपुरहृन्पिनाकपाणे गरधरशंकरचातुर्देहमूर्ते॥पुरहरभ
 वहरशिवतरसुखकरपुरशंभोहरगंगाधरशंभुद्रुपाहि॥शश्वत्प्रसीदपरमेश्वरपंचवक्त्र
 रुद्रत्रिनेत्रशशिखेउकलाललाम॥विश्वाधिकांधकहरप्रमेषेशशंभोपाहिप्रपन्नजनतांसु
 नतांमहेश॥असमकुसुमबाणनातबाणपाणेहरभीमामरपूज्यपादपद्म॥७०॥श्रुतिवाजि
 वरांगहेवगीतकीर्तिप्रसभशंकरपाहिमांदयाक्षणा॥एवंस्तुबुं प्रयुं जीत तस्मिन्मासिमहेश्व
 रि॥७१॥ब्राह्मणंदापयेतोरसवत्संगोद्वयंशिवे॥दक्षिणादिभिरभ्यर्च्यमांतेभोरकुमर्ह
 ति॥७२॥नित्यंनक्ताशनोभक्तोमुक्तस्त्वमवेत्सुबुं॥अश्वयुज्योचपौर्णम्याहोमःकार्येविशे
 षतः॥७३॥दीनानायंभोजइत्वास्वयंभुंजीतबंधुभिः॥अश्वयुज्योपौर्णिमायांअश्विन्यमन्न
 राशिभिः॥७४॥सायमभ्यर्चयत्त्रिंशंस्थिरंवाचरमेववा॥यवत्सिक्यमानेनशिवलोकेमहीयते
 ॥७५॥एवंयत्कुरुतेमासिसाश्वमेधायुनंलभेत्॥सात्यकैराराजितवीमानेनसवंशकं॥याति
 मन्त्रदनेदेविगणेद्रेरनुमोदितः॥पूजितोब्रह्मविष्णवाद्यैःशक्राद्यैर्मुनिभिःशिवे॥७७॥मासे

श्रीशिव

चाश्वयुजिप्रसन्नहृदयोयोमोसमर्च्योदरादूरात्सोत्तमभनेमदीयमराजे लोकं समं ज्यादरान्॥
संज्यावान् भविता जनेषु सुमहा ईज्यायुतानां फलं भुज्याः तस्य भवति भूमिपतयः प्राज्यं सराज्यं
तमेता ७६॥ ॥ इति श्रीवरहस्ये महादेवाख्ये एकादशांशे अश्विनार्चनं नाम विंशोऽध्यायः॥
॥२०॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ महादेव उवाच॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ कर्ति केचन मी
रास्यश्चणु वक्ष्ये मिरिंद्रजे॥ शिवार्चनविशिष्टोऽयं कर्ति केर्तिविनाशकः॥१॥ उजै संजैति
पापानि स्नानदानार्चनादिभिः॥ पूयंते भूतजा सर्वे इति नर्जैति ते भटाः॥२॥ याम्प्रायमस्य
सदने मदनांत करार्चकं॥ दृष्ट्वापि प्रपत्तायं ते सिं हं दृष्ट्वा मृगो यथा॥३॥ कर्तिके मासि संप्राप्ते
स्नानं कुर्याद्वा हिर्जले॥ नदीतटाकवापीषु कुपेवाभिरुचि र्थथा॥४॥ संकल्पनियमोपेतौ दूर्वा
मृच्छकतोभसा॥ त्रिराचम्य शुचिः स्नात्वा दर्भपाणिः शिवं स्मरन्॥५॥ प्रविश्यात्सु समं त्रेणवा
रुणेन विमज्ज्य च॥ देवान् वीनपितृन् देवींस्तनय्यविधिपूर्वकं॥६॥ तीरवासं प्रगृह्ये वशालितां
घ्निः त्रिराचमेत्॥ धोतवासः परीधाय भस्म धत्वा यथाविधिः॥७॥ त्रिपुंड्ररुद्राक्षधरो रुतनित्य
क्रमोद्दिजः॥ नवं सुपरितं कुंभं शोधितं च नदीजनेः॥ सुपल्लवमुखं देवि गृहीत्वा पाहि मां विभो॥
स्वकरानीतपुष्पोबुसाक्षार्द्रपृहतिशंकरः॥९॥ करानीतं पटानीतं शुद्धेणापि नाहनं॥ क्रयकी
तं भूमिलगेन प्रशस्नं ममार्चनं॥१०॥ तस्मात्तव यं वैकुसुममाहिरे च जलं कुशं॥ पूजास्थानं प्र
विश्याथ गोमयेनोपलेपयेत्॥११॥ पंचवर्ताकपिष्टेन पद्मस्वस्तिकचिह्नितं॥ कुर्याच्च पुष्पमाक्ष

द्वयंमंडपंफलकैर्युतं॥१२॥ वित्तानप्रच्छदपटैरलंकुर्याद्यथाबलं॥ वरयेद्वाह्मणान्देविकोविंदा
 नमिषेवने॥१३॥ शोभयानेकभस्मांकान्चंद्रार्कपदपूजकान्॥ पात्राणिहस्तितानीशोसंस्थाप्य
 क्रमयोगतः॥१४॥ प्रोक्षणींजलकुंभंचशंखंधाराग्रपात्रकं॥ पाद्याचमनाध्यादिपात्रंचमधुपर्क
 जं॥१५॥ कुशोष्वासादयेदेविधाननिचमहेश्वरी॥ गंधपुष्पोपपूर्णानि कृत्वाभस्माभियोगतः॥ पं
 चगव्यंघृतंक्षीरं दधिक्षौद्रं सितामपि॥ फलसाराणिसर्वाणि यथाजोषं प्रकल्पयेत्॥१७॥ यथा
 लब्धानिकालेन पुष्पाण्यपि महेश्वरी॥ धूपः श्वागरू सारोष्कलपनीयो घृतान्वितः॥१८॥
 दीपमालाकल्पनीया घृतान्काष्ठशतान्नरा॥ स्वयमावभ्यविधिवत्प्राणानायम्यमंत्रवित्॥
 ॥१९॥ देशकालादिसंकीर्त्य विप्रैरुर्जैर्विशेषतः॥ प्रयुनेनियुतोधीमान्पूर्वांगं परिकल्पये
 त्॥२०॥ गणेशमादौ संपूज्य तत्पार्श्वेनंदिनं यजेत्॥ चंडं च भैरवं चैव निर्माल्यमपनोद्य च॥
 ॥२१॥ कल्पयेदासनं पश्चादधारादीयथाक्रमं॥ अनंतधर्मचैरागमं ज्ञानं पाशोत्रिभूलकं॥२२॥
 कार्त्तिके वै वैद्रुमं वापि हेमराजतसंभवं॥ गृहीत्वा स्थापयेत्पीठे लिंगं संशोध्य चांबुभिः॥२३॥
 लिंगमूर्ध्नि न्यसेत्पुष्पं प्रणवेनैव शंकरी॥ पश्चात्पंचाक्षरं मंत्रं जपेच्छतसहस्रकं॥ ध्यात्वेवं दे
 वमीशानं नीलकण्ठं त्रियंबकं॥ सोमस्कंदं चंद्रचूडं दिव्यस्त्रकूमुभूषितं॥२५॥ व्याघ्रचर्मपरीधा
 नं नागाभरणभूषितं॥ भस्मांगरागसुभगं महस्मितमुखं बुजं॥२६॥ ध्यात्वाऽवाह्यततो लिंगं हृत्य

सप्रणवेनहि॥ स्नानवेद्यांततः पाद्यमाचम्यं चार्घ्यमेवच॥ २७॥ दद्याच्च मधुपर्कं च पंचगायंत्रं
 तः परं॥ क्षीराज्यदधिसहोदं सितयानरिलांबुभिः॥ २८॥ अन्यैः फलरसैर्देवि स्नापयेच्छिव
 भविकैः॥ स्नाप्य मंगलघोषेण वादित्ररवयोगतः॥ २९॥ उद्धर्तनांतरे स्नाप्य गंधरत्नकुशोदकैः॥
 शीतकुंभांबुभिर्देवि धूपदीपैर्निवेदनं॥ ३०॥ दत्त्वा पीठे न्यक्तं स्थाप्य रुद्राद्यत्याभिषेचयेत्॥
 एकादशानुवाकेन स्य रुद्रचमकेन च॥ ३१॥ रुक्मिणि वरं वापि पंचमं स्नानं मे शिवे॥ भवायेत्य
 वनाम्रान्ते तर्पयेत् सकुशोदकैः॥ ३२॥ शंखोदकेनाभिषिच्य प्रविमज्य च वाससा॥ पीठे संस्था
 प्य वस्त्रं च उपवीताक्षतादिभिः॥ ३३॥ पवगोधूमसहिता अक्षता कार्तिकेशिवे॥ गंधचंद
 नरसौत्यं देयं शर्वाय भस्मयुक्॥ ३४॥ विल्वपत्रं चंपकं च नद्यावतौ बुजे शिवे॥ देयं तं निधने
 त्यादि पूजयेत्त भवादिभिः॥ ३५॥ विल्वत्वक्षतसंयुक्तं धूपं दद्याच्च कार्तिके॥ घृतदीपाः प्रदात
 व्याः दीपमालासमुज्ज्वला॥ ३६॥ सशुक्लतिलसंपूर्णं कृसरं घृतशर्करं॥ धारिकापूपसहितं द
 द्यान्ते वेधमिति शतुः॥ तांबूलं च तनोदद्यात् क्षीरं तत्र निवेदयेत्॥ ३७॥ नीरां जयेत्तनो लिंगं तौर्य
 त्रिकरवान्वितं॥ ३८॥ शतामलकसंपूर्णं कृसरं घृतशर्करं॥ कुर्यात्कर्पूरं जिघ्रिष्याच्छुब्रव्यजनमाच
 रेत्॥ ३९॥ आदर्शवेणुवीणादि शंखकाहलदुंदुभीन्॥ प्रदक्षिणा मणामणैर्दीन नर्तनं च महेश्व
 रे॥ ४०॥ कुर्याच्च नामभिर्देवि पूजयेत्त सुवीनच॥ तत्र नाम्नां प्रवक्ष्यामि सरय्यामात्रशताष्टकां॥ ४१॥
 स्तुतिं च ते प्रवक्ष्यामि समाहितमना शृणु॥ ॥ ॐ विश्वधिकाय वेद्याय वेदांतनिरयाच॥ पराव

श्रीशिव. ११

५४

गयवार्धाय सर्वदा यपि नाकिने ॥ जानू कर्णाय सोमाय भवो यमवहेतवे ॥ उग्राय चौररूपाय वाम
 देवाय मुंडिने ॥ २ ॥ रत्नाय मायाशमाय च वनवाहाय वर्चसे ॥ पंचाननाय पतये पतये वीतरागिणे ॥
 ३ ॥ चामराय शरण्याय वसामा सप्रियाय च ॥ पंक्तगाभरणाय सन्निधौ ध्वनिवासिने ॥ ४ ॥ आ
 सन्नजनपालाय नीलग्रीवाय वेधसे ॥ अमोघबलवीर्याय शतावर्तय रागिणे ॥ हिरण्यवरवीर्य
 परसेन्दुवरवीजिने ॥ ध्वजिनो गर्जमानाय हुंकारायैरुतेजसे ॥ ६ ॥ तिष्ठा युधाय योधाय र
 थाधिपतये नमः ॥ बिल्विने बिल्वपूज्याय प्रसन्नाय कपालिने ॥ ७ ॥ भिक्षवेयसपूज्याय त्र्यक्षा
 यप्रथमाय च ॥ उष्णीषिणे भकुटिने गदाहस्ताय वज्रिणे ॥ ८ ॥ खड्गरेवठकराय अभिषेकवर्धाय
 तेनमः ॥ ९ ॥ भर्गाय सहमानाय युगावर्तय भाविने ॥ १० ॥ ज्वलज्वालाय नुष्टाय पुष्टहृष्टाय धृष्ट
 वे ॥ ११ ॥ गणप्रियाय गद्याय पर्णाशाय यैद्युते ॥ १२ ॥ वामदेवाय ज्ञाताय सद्योजाताय पाविने ॥
 वर्धते ग्रसते चैव अवर्षाय च वटाय च ॥ १३ ॥ काट्याय च प्रपथ्याय वारुणाय गरदिने ॥ बल
 प्रमथनाय च सर्वभूतहमाय च ॥ १४ ॥ कालनाशाय देवाय फालज्वालाय दंतिने ॥ हना हना
 यपुष्याय पुण्यवासाय तेनमः ॥ १५ ॥ पुरुषाय पुराणाय ऋषये वेदमूर्तये ॥ अन्नाधिपतये चै
 व सर्वेषां पतये नमः ॥ १६ ॥ वीतिहेत्राय पात्राय सुत्राण्योभूधराय च ॥ परमेशाय भिद्याय अविद्याय
 सुराय च ॥ १७ ॥ ब्रह्मकंधरमालाय वामनाय गंधराय च ॥ विष्णुरक्तप्रपानाय नरसिंहहराय च ॥ १८ ॥
 इत्येतद्देवि नाम्नामेशात्ताड्येन प्रपूजयेत् ॥ बिल्वपत्रैश्च कुसुमैः कर्तुं केर्तिविनाशकम् ॥ स्तब्धेन

श्रीशिव

तत्वे दीशं तस्मिन्मासि भृशं स्वमे ॥ पुण्येनायुष्यदेवेशि पुत्रेण परमेश्वरं ॥ विवासनजनावनाव
 सितभूधरो मापते विवासनि गमांति मप्रथिमधामसीमायते ॥ अहीनमरवभूषणप्रियवराय वा
 योपते हराय पुष्पेदिने गजहराय तुभ्यं नमः ॥ ६० ॥ गवामधिपत्रांकरत्रिवलयनावपाहो श्वरप्रसी
 दपरमेश्वरप्रथमसोमो कथक् ॥ शरावरकनाब्धिसक्षरिशतोरुगर्वोन्नतत्रिपुरस्थितपुराव
 रमकटहारिनेत्रोज्वलः ॥ ६१ ॥ मगाजिनधरांधकासुरनिर्बहेणाशावसत्समीकृतसुसारणप्र
 सरणोरुवीर्यायते ॥ भवार्णवनिवासिनो ह्यतकरावलंबायते वृषांगवरचारिणे वसन्तीरिणे
 तेनमः ॥ समीरणमुपारणप्रवरधारिणो वीरिणे धराधिपसुतामितप्रकटसामिसद्वर्षणे ॥ ६२ ॥
 गुणातिगगणाननप्रथमसामगण्यायते शरण्यपदचक्रजानतसुपर्वशर्वायते ॥ उगणः स्त्वं
 भगणाधिपो रूमेलिः गणनाथोरुगुरुः पितृसिशंभो ॥ ६३ ॥ शरणागतपालकौ महात्मा
 वरुणार्थो भवहापुत्रयारिः ॥ पतिरिशो भुवनस्य विशयतिः स्त्वं मयि दृष्टिं वितराद्यसमुंखी
 नां ॥ अधुना मधुनाधिकं महेशविधिना चारुद्वराधुतोनुपापां ॥ इति स्तवेन मां स्तुत्वान
 त्वदेवं महेश्वरं ॥ कार्तिक्यां चोर्णिमायां तु होमः काये द्विजोत्तमैः ॥ ६४ ॥ कपिलागोद्वयंदे
 यंसवत्संचसदक्षिणो ॥ मांसनकासनो भूयः सोमवारे उपोषितः ॥ ६५ ॥ कार्तिके सोमवारे शु
 पूज्येत त्वरमेश्वरं ॥ चतुर्थीतममासेषु पायसंचनिवेदयेत् ॥ ६६ ॥ द्रोणधत्तूरबिल्वैश्च पूजये
 त् सोमवासरे ॥ एकं वापि च धत्तूरं मयि दत्त्वा धितीयते ॥ ६७ ॥ सर्वेष्वपि च मासेषु सोमवारो वरो

पर॥ तत्रापिश्रावणेपुण्यः कार्तिकः तच्छतोत्तरः॥६६॥ तस्मिन्नुपोषणं पूजाप्रशस्ता सोमवास
 रे॥ शक्तेनोपोषणं कार्यमन्यथा निशिभोजनं॥७०॥ धात्रीमूले विशेषेण नक्तं पूज्यमहेश्वरो॥ शां
 भवान्भोजयेद्देवि धरित्रीफलमश्नुते॥७१॥ ब्राह्मणेरेव कर्तव्यं नवारत्रतमे वसे॥ सदाप्रिय
 करं देवि सोमवारं शिवे सदा॥७२॥ श्रुत्या विधीयते यस्मात्तत्प्राणी पीतलोभवेत्॥ ये सोमवा
 रे स्वेच्छंति दिवा कुर्वन्ति भोजनं॥७३॥ ते विद्याभोजिनो देवि भविष्यन्ति परेतकाः॥ सोमाद्रापात
 युक्तश्चेच्छिवयोगः सरगह॥७४॥ विशेषात्कार्तिके मासि तस्मिन्पूजामसोत्तमा॥ सोमाद्रापातयु
 क्तो यः सोमवारः शिवे सदा॥७५॥ सहरत्नार्कग्रहेस्तुल्यः सर्वपापप्रणाशकः॥ तस्मिन्भ्यर्चनं
 पुण्यं प्रशस्ते प्रीतिरुन्मम॥७६॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ एवं यः कार्तिकं मासं पूजयेद्बहिष्पा
 येत्॥ तस्य पुण्यफलं वक्तुं नालं वै दासुरासुराः॥७७॥ कांचनेन विमानेन नवशकेटिसमन्वि
 तः॥ याति मत्प्रदं देविकैलासं देवदुर्लभं॥७८॥ आरातिं क्यं कार्तिके यस्तु कुर्यादतिघ्नं त
 त्कार्तिदं तत्रिलोके॥ वर्त्ति घनाक्तं मभितः प्रदीप्तां सप्तार्चैर्वैलिंगमूर्तिमहेशं॥७९॥ दृष्ट्वा चे
 द्वायत्फलं सर्वरात्रे तत्त्वब्धावेयानि शंभोः पदं मे॥ ऊर्जे स्पूर्जे धूर्जे टोर्जे गमीक्ष्य सायं सोमे
 वासरे पापसंघं॥ गर्जेत्येवं त्यर्जिता सोरिदूरा वर्जयेत्तेन रास्त्यर्जिता हि॥८०॥ पर्वण्यु
 मे सर्वमरवर्चपुण्यदं दूर्वाभिरेवार्च्य सुपर्वबंधः॥ ओर्वीनलेब्धा विवपापनि रशोषो भवेत्पर्व
 तराजपुत्री॥ धात्रीपत्रेः पूजयेत्पूजमासि ते वै धरित्री प्रीतिधातुः फलं हि॥ ते सा वित्री जापिनां सं

संलभंते सवित्रीत्वं गुह्यमेतच्छृणुष्व ॥ ८२ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवाख्ये रत्नादशां
 शोकातिशयमासाचनं नाम एकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ईश्वर उवाच ॥
 मार्गशीर्षे च यद्देवं विशेषेणोत्तरात्मना ॥ मासानां परमैमासः मार्गशीर्षो गिरिंद्रजैः ॥ १ ॥ अस्मिन्
 भ्यर्चनं पुसां विशिष्टफलदायकं ॥ मासादौ मथ मंस्नायान् दीनदत्ताकके ॥ २ ॥ समंत्रं सकुशंदेवि
 कृतशौचो बहिर्जले ॥ संकल्प्य मासनामं च अबलिंगैर्वीरुणे रपि ॥ ३ ॥ परिधाय नूतो वासेऽद्दि
 राचम्य च भस्मधक् ॥ अग्निरित्यादिना देवि त्रिपुंड्रपरिभूषितः ॥ ४ ॥ रुद्राक्षधारणं कृत्वा प्रातः
 संध्यामुपास्य च ॥ हुत्वा च विधिबद्धं हिं कुंभं भः प्रपूरितं ॥ ५ ॥ फलपल्लवपुष्पादिसंपाद्य विधिव
 तदा ॥ गोचर्ममात्रं मालिप्य मंडले गोमयेन तु ॥ ६ ॥ चतुरस्रविधानेन चाद्रिभ्युक्ष्य मंत्रवित ॥ पंचा
 शदलसंयुक्तमालिरेत्यममुत्तमं ॥ ७ ॥ तत्तदूर्ध्वं स्तथा पूर्णैः श्वेतचूर्णैरर्थापय ॥ एकहस्तप्रमा
 णेन कृत्वा पद्मं मुदर्शनं ॥ ८ ॥ कर्णिकायोन्यसेत्पीठं तदूर्ध्वं मंडपोज्ज्वलं ॥ अलंकृत्य वितानाद्यैः पु
 ष्यमालावलंबिनं ॥ ९ ॥ पंचाशदीपमालाभिः धूपेर्दीपैस्समुज्ज्वलं ॥ सितैर्विकसितैः पद्मैर्वि
 त्वनीलोत्पलैः सुमैः ॥ १० ॥ समंती पारजातैश्च कुसुमैरन्वितं शिवे ॥ कल्कशोधितपात्राणि द
 भिर्द्विषुन्यसेत्क्रमात् ॥ ११ ॥ कुंभं स्थाप्यां वु संपूर्णं पल्लवाद्यैस्तदग्रतः ॥ पात्राण्यभ्युक्ष्य पुष्पां वु
 पूरितानि विधाय च ॥ १२ ॥ संकल्प्य शांभवं स्तत्र वरेत्पूर्वं बहिजान् ॥ ते रनुत्तामवाप्याय मा
 ससंकल्प्य पूजने ॥ १३ ॥ पंचामृतं पंचगव्यं सुशीराज्ये दधी मधु ॥ सीताफलरसानिशे संपाद्य स

श्रीशिव. ११

५६

पंचनाकौ

कुशोदकं ॥ १४ ॥ जपेत्पंचाक्षरं विद्यां समहितामनाः शुचिः ॥ आपः पुना भवंत्येव वस्त्रपूता समुध-
 नाः ॥ अद्भिः कार्याणि कुर्वीत पूनाभिः सर्वसिद्धये ॥ सहस्रं वा शताष्टं वा जपेन्मंत्रं षडक्षरं ॥ १५ ॥
 ध्यायेद्देवं विरूपाक्षं नीलकण्ठं सुमायुतं ॥ मग्नो कश्चिद्वरं शान्तं सर्वाभरणभूषितं ॥ १७ ॥ ध्यात्वा देवं
 च हृत्पद्मे पीठपूजां विधाय च ॥ भूतशुद्धिं च भूशुद्धिं मास नार्चनमाचरेत् ॥ १८ ॥ कलशं शंखमा-
 ग्राह्यसेवामासनसुधारया ॥ दहनाप्राप्तो धौ लुकत्वाद्देहं सुधामयं ॥ १९ ॥ निर्माल्यमपनोद्य शं-
 खं गं पीठे निवेशयेत् ॥ वेदसंभवं हेमं पंचसूत्रसमुज्ज्वलं ॥ २० ॥ पाद्यमाचमनं चार्घ्यं सपुष्पं
 विनिवेदयेत् ॥ पंचगव्ययुतं देवि मधुपर्कं निवेदयेत् ॥ २१ ॥ पंचामृतं तथा क्षीरं दध्याज्यक्षौद्रं से-
 चनं ॥ शर्करा नारिकेलं बुरं भाभिर्गंधवारिभिः ॥ २२ ॥ कुशोदकं हिरण्योदकं चूर्चोदकं विनियोज-
 येत् ॥ हविर्नैवेद्यं देवाय दत्त्वा होमं च धूपकं ॥ २३ ॥ स्नानं वेद्योतते लिङ्गं स्थाप्य संसेचयेच्छि-
 वे ॥ सहस्रधा सकलशैः शतधारे रषीश्वरं ॥ २४ ॥ नानावादित्रघोषैश्च पुण्यैश्च द्वांबुसेचनेः ॥ स-
 शान्तिकः सचमको रूद्रोऽपकादशावृतः ॥ २५ ॥ जप्यो वेशां भवेः सार्धं एकद्वित्रिक्रमादपि ॥ धूप-
 येदीपयेद्देवं तत्रैवाभ्युक्षणे शिवे ॥ २६ ॥ भवायेति ततो ते च तर्पयेच्च कुशांबुभिः ॥ उद्धर्तयेत्सू-
 क्ष्मवस्त्रैः पीठे स्थाप्य शिवं शिवे ॥ २७ ॥ वास्त्रोपवीतं गंधं च भसितं च तथा क्षतैः ॥ अरवेऽनंतं उ-
 लाधौ नासमुद्राः क्षितिताः शिवे ॥ २८ ॥ दद्यात्त्रिंशं ततो भक्ष्यभूषणैर्हमरत्नजैः ॥ शताष्ट-
 बिल्वमालां च हेमीं वा कारयेच्छिवे ॥ २९ ॥ राजनीवाय याजोयं बिल्वपत्रेण केवला ॥ कुटजं

श्रीशिव

चंपकंपयंसेर्विनिपारिजानकं ॥ ३० ॥ कुसुमंपूजयेद्देवि अपामार्गितुमार्गिके ॥ हविर्निवेद्यसा
 पूषंभवायेतिचपूजने ॥ ३१ ॥ निधानेत्यादिभिर्देविबिल्वपत्रैश्चक्षालितैः ॥ उत्तराग्रेः पूजयेत्तं
 शिवमौलौमहेश्वरि ॥ ३२ ॥ सांम्राणिधूपेस्तत्रैवंधूपयेद्दीपयेच्छिवं ॥ तांबूलंचततोदद्यात्
 मुखवासंफलानिच ॥ निवेदयित्वाभीराज्यशतायुवरदीपतः ॥ चंद्रखंडेनचततोचंद्रचूड
 शिखामणिं ॥ भेरीमदलवीणादिशंखकाहलनिखनेः ॥ क्रक्सामयजुषाथर्वणैराणस्तुतिभिः
 शिवे ॥ ३५ ॥ छत्रंचचामरं शुभंयजनादशैकध्वजं ॥ निवेदयेत्तदेवायप्रणामप्रक्रंततः ॥ ३६ ॥
 नर्तनंचप्रसादंचततोनाम्नार्चनंमम ॥ मार्गशीर्षेविशेषेणमुक्तिमार्गप्रदायिनी ॥ ३७ ॥ स्तवंच
 तत्रवक्ष्यामिसमाहितमनाशिवे ॥ विश्वेशःखंडपरशुःशिवःसीतोशुभ्रवर्णः ॥ ३८ ॥ अखंड
 नगकोदंडः चंडिकेशप्रियोहरः ॥ गंभीरोगगनांतस्त्रेष्ठास्त्राणुःशर्वशरिरगः ॥ ३९ ॥ उर्ध्व
 रतामहावीर्योगणनाथेर्विक्रमप्रियः ॥ जटाधरोंधकहरःत्रिशुलीनीललोहितः ॥ ४० ॥ गरा
 दनोविरूपाक्षःभवसंसाररोगहृत् ॥ वसनार्द्राभगाक्षिप्रोवामनोमन्मथ्यातकः ॥ ४१ ॥ भवाम
 यहरोयोगीकर्तासर्वस्वतंत्रवान् ॥ अणारणीयान्वरदोमहतेऽपिमहत्तरः ॥ ४२ ॥ संवर्तुकारकोध
 न्नीकंजजातौतमागधकः ॥ विष्णुनेत्रप्रपूज्याङ्घ्रिःमधुसूदनसूदनः ॥ ४३ ॥ विचाररहितोमा
 निमनस्वीकालनाशनः ॥ सोमसूर्यगिनयनोभीमोभव्ययुगोत्तकः ॥ ४४ ॥ सरस्योधूम्रकेशागोव
 त्भुशोभयहारकः ॥ वाताशनधरोगर्तौकेलाशनिलयःस्वराट् ॥ ४५ ॥ नुरायाट्पूजितपदो

वेदवाजिप्रियोयुवा॥ सनातनो दीनदयो बसुधेणः प्रसादकृत् ॥४६॥ स्तुतिप्रियोवा स्तुयो थोह
 यक्यभुगीश्वरः॥ योम केशो नाम देवो कृतिवासाः प्रभेदनः ॥४७॥ पशूनां पतिरातन्यो वीघसां
 क्षीमरांतकः॥ आषाढः पार्वतीनाथो घोरोरुद्रो महेश्वरः ॥४८॥ कपालपाणिर्दिगाधकृ पादुकाप
 दपद्मधकृ॥ वेनो वन्यो वेद्युतात्मा गतिदोयुक्तिदायकः ॥४९॥ विषाभरणभूषाढ्यो मंडोपरि
 वदोंतकः॥ पाशाविच्छेदको देवो वेदगीतः पुरोतकः ॥५०॥ विरागो विकटो मुंडः तंडुपीतो भया
 बहः॥ विशालवक्त्राभूषाढ्यो त्रिपुंड्रललितालकः ॥५१॥ चक्षुश्च वमहा हारो रुद्राक्षवलयोज्व
 लः॥ गणाधिपोगच्छरेषुः शतधन्वा सहस्रधकृ ॥५२॥ रभिर्नामभिर्देवैर्नामसिबिलैः प्रपू
 जनं॥ स्तवं च ते प्रवक्ष्यामि पुण्ये प्रियकरं मम ॥५३॥ शंभो मयस्कर हरामरधीरवीरगंगाधरप्र
 मथनाय सनातनेश ॥ विश्वेश विश्वमदनांतक विश्वमूर्ते विश्वाक्ष विश्वमुखपाहिन मोनम
 स्ते ॥ ५४॥ नमामि शशिषोरवरं पुर हरं च गंगाधरं विभूतिधरमीश्वरं गरधरं च विश्वेश्वरं ॥ हराम
 रवरं शिवं हरिशरावसक्तं करं जलंधरं यमोक्तं सुरवरं न तोरमीश्वरं ॥ ५५॥ शंभोः लोमकला
 वतं सगिरिजादक्षायते व्यक्षायोक्षवहाय दक्षमरवहृत्क्षायरक्षोगाधकृ ॥ पक्षींद्रप्रियवा
 हप्रजितसुराध्यक्षाय मोक्षप्रदानं गंधाक्षविस्तारिणे मयि दशात्यं पक्षपातादवा ॥ ५६॥ नवको
 दंडुमुचंड दीधितिवरस्फारोरुनेत्रज्वलन्नामुंडाजनकोतमांगकलितांगगाधरयोस्त्रासि
 तसोमो न संमरीचिभिर्विकसितालो लोत्पलसरिवणे ॥ पारावारभवोरुसागरमहाकलोल

लङ्गेविभो कामविधातिनाजनिजरानाशां बुभुक्षुमने सदा मा माश्रुधर देहि कंठां कर करं सं प्रावने
 किं करं ॥ ५७ ॥ दीनावनप्रथितचारुदशमहेश श्रीमोमकेशकुशाकाशसमर्चितांग्रे ॥ कोशा
 वकाशं महिमन्वरवोषभूषयोषार्धकायमामाश्रुवी सयसुखी सयकामवर्ग ॥ ५८ ॥ स्तवेनानेन देवे
 शिस्तु वीतपरमेश्वरं ॥ योर्णम्याशां भवैः सार्धं होमं कार्यो विधानतः ॥ चित्रगोमिथुने देयं सवत्सं वस
 दक्षिणं ॥ ५९ ॥ स्वयं भुजीत न स्यात्ते बांधवैः शांभवैः सह ॥ मासेन काशने भूयाद्भवमक्तेजिर्लोहि
 यः ॥ ६० ॥ सचयत्यालमाप्नोति तदेकाग्रमनाश्रुणु ॥ गीतवादित्रबहुले रसरोगणनर्तनेः ॥ ६१ ॥
 गंधस्वगानुलिप्रांगोदियाभरणभूषितः ॥ कांचनेन विमानेन याति शंभोर्वरा लये ॥ ६२ ॥ चाप
 स्थिते दिवानाथे तस्मिन्नुषसि पूजनं ॥ कार्यं देवि प्रियकरं सदा लिंगार्चनं मम ॥ ६३ ॥ समुद्रा
 नं घृताक्तं च निवेद्य परमेश्वरं ॥ यावन्मासं विशेषेण पूजनं तत्प्रशस्यते ॥ ६४ ॥ शतवर्षाभ्या
 पूजामासेन उषसि ध्रुवं ॥ तत्फलं लभते गौरितस्मिन्मासे विशेषतः ॥ ६५ ॥ चापे रौद्रक्षके दे
 वि योर्णम्यां शशिशेखरं ॥ न तमानं त्रयीनेत्रं रुशानुवरहस्तके ॥ ६६ ॥ त्वया युक्तं विशेषेण भूषणं
 परमेश्वरं ॥ संपूज्य स्नापयेद्देवमभिषेचनकक्रमैः ॥ ६७ ॥ गंधे सुगंधमालिप्य धूपदीपतुभैः
 शिवे ॥ नैवेद्यैः फलमूलैश्च हविषा पूय संयुतं ॥ ६८ ॥ दृष्ट्वा प्रमुच्यते पापैः बुद्धिपूर्वकं ते रायि ॥
 पुंडरीकपुरे वापि पश्येन्नृत्यं तमीश्वरं ॥ ६९ ॥ रौद्रक्षे चापसंयुक्ते मास्यस्मिन् योर्णिमाति यो ॥
 स्नात्वा यशिवं गायां पश्येद्देवं पिनाकिनं ॥ ७० ॥ ब्रह्महत्यादिभिर्मुक्तैर्भुक्तिमुक्तिं च विंदति ॥

श्रीशिवर.११

५८

॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ यो मार्गशीर्षविधिशीर्षमालाचलल्लक्षसमार्द्रकर्षं ॥ संपूज्य तन्मासि मुदा
 भवेन्नित्यं ते च सर्वे स्य विमुक्तिमेति ॥ १ ॥ यो मार्गशीर्षविधिपूजनकृद्भवानि विमुक्तिमार्गं ल
 भते भन्तु व्याः ॥ पुण्ये रपा मार्गदलैर्मुदायुतो न दुर्गमां यतिगतिं महाश्रयः ॥ २ ॥ ॥ इति श्रीशि
 वरहस्ये महादेवार्चये रकादशांशे मार्गशीर्षार्चनं नाम द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय
 नमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ पोषेपिशृणु मे मासि पूजनं सर्वकामदं ॥ पुष्ये चोषसि उत्थाय ध्या
 त्वा देवं त्रियंबकं ॥ १ ॥ प्राङ्मुखो दङ्मुखो वापि बहिर्गच्छेन्नदीनटे ॥ सकलमंडलहस्तो यस्तौ
 दकं प्राङ्मुखं शिरः ॥ २ ॥ कुर्याच्चतुष्पथे नद्यां गोषट्कं पितृभुवि ॥ गुरुदेवद्विजाग्नीनां स्त्रीणां चै
 व तु सनिधौ ॥ ३ ॥ नाप्नुमत्र पुरीषाणि कुर्याद्गंडूषधावनं ॥ स्वप्नहादृशिणे देशे नृणामेवा
 दिते भुवि ॥ कुर्यान्मूत्रपुरीषाणि ततः शौचं यथारुचि ॥ गंधलेपश्च यं वापि मनः पूतमथापि
 वा ॥ ४ ॥ सक्षीरवृक्षकाष्ठैश्च दंतशोधनमाचरेत् ॥ नदीहृदने कूपे देवरात्रौ नटाकके ॥ ५ ॥
 स्नात्वा त्समंत्रं सकुशं साक्षतं वारुणं जपेत् ॥ त्रिवारमप्सु निष्ठाद्या नघमर्षणकृद्भवेत् ॥ ६ ॥
 जपेद्रौद्राणि सूक्तानि अंभोलिंगानि वा शिवे ॥ त्रिरात्रं च शुचिर्देवान् ऋषीन् पितृगणान्
 तथा ॥ ७ ॥ संतर्प्य तीरमागत्य धौतवस्त्रधरस्तदा ॥ भस्मनांगानि संमज्ज्य अग्निरित्यादि मंत्र
 तः ॥ ८ ॥ त्रियायुषेण मंत्रेण त्रिपुंड्रं परिधारणे ॥ शिरो वक्षो ललाटे च बाहोरथ च पिंडि
 के ॥ ९ ॥ रेखा संस्पष्टिरहितं कुर्वन्वापेः प्रमुच्यते ॥ तद्वाक्षधारणं कुर्यात्ततः संध्यामुपास्य च ॥

श्रीशिव

११॥ इत्थानले च वैशाने स्मार्तो वापियथा बलं ॥ नदीनदाहृदैः नोयेः स्वयंकुंभप्रप्रितैः ॥ वस्त्र
 पूतैः स्नानादेविकुर्यात्संभार्चनं भुवि ॥ मार्जन्यासुस्मयादेविनेपये हो मयांभसा ॥ १३ ॥ गंधर्चं हन
 नोयेन पूजा स्थानं प्रसेचयेत् ॥ पद्मस्तिकगोपधैः कुर्याद्धूर्णं कर्म डलुं ॥ १४ ॥ पुष्पमालादिरचितं
 वितानाद्यैरलंकृतं ॥ मंडपं रचयेत्तत्र धूपदीपविभक्तिजितं ॥ १५ ॥ तस्मिन्पीठे पुष्परागालिङ्गस्था
 प्य हेमजं ॥ यथाभिमतमीशानं तदग्रे कलशं नवं ॥ १६ ॥ नदीतोयेन संपूर्णं धोतं पद्मवशोभि
 तं ॥ संस्थाप्य तत्र पात्राणि क्षालितानि प्रसेचयेत् ॥ १७ ॥ गंधपुष्पांबुभिर्देवि पंचगव्यादि कंत
 तः ॥ सामान्यार्थविशेषार्थो शंखं पुष्पांबु पूरितं ॥ १८ ॥ मधुपर्कं सपीधानं क्षीराज्यं दाधिश
 कं रां ॥ क्षौद्रं फलोदकानीशो गंधं हंसकुशोदकं ॥ १९ ॥ स्थाप्य पात्रेषु पुष्पाणि गंधधूपादिसा
 क्षता ॥ स्वयंकुशासने स्थित्वा देवस्याग्रे मेहश्चरी ॥ २० ॥ वरयेद्वा स्मरणोस्तत्र संकल्प्य शिवपू
 जनं ॥ भासनामच गोरीशं शिवं ध्यात्वा हृदं बुजे ॥ २१ ॥ चंद्रगंगाधरं सौम्यं सोमकुंदं धुतिं
 शिवे ॥ त्रिलोचनं नीलकंठं वरदाभयपाणिनं ॥ २२ ॥ त्रिपुंड्रं विलसत्फालं वासोलंकार
 भूषितं ॥ ब्रह्मविष्णवादिवंश्यांश्चितरुणं प्रियदर्शनं ॥ २३ ॥ ध्यात्वा हृत्पथं निलयं देवदेवं
 पिनाकिनं ॥ पंचाक्षरं न्यसेद्देहं कृत्वा शोवीं तनुं शिवो ॥ २४ ॥ स्मरेत्पूर्वमखिं छंदो देवतां वी
 जमेव च ॥ शक्तिं च परमात्मानं रुद्रं त्वांच वरानने ॥ २५ ॥ मंत्रेण पाणी संस्पृशेत्तलयोः प्रणवमभ्यसे
 त् ॥ ॐ कारं संपुटीकृत्य सर्वो गेषु च विन्यसेत् ॥ २६ ॥ करयो रभयोश्चैव दवां गुलिषु क्रमात् ॥

श्रीशिवरत्न

५९

॥ अंगुलीनां च सर्वासां तथा चाद्यंतपर्वसु ॥ २७ ॥ सविंदुकानि बीजानि पंचमध्यानि पर्वसु ॥ ३८ ॥
 त्वत्पादिषु भेदेन न्यसेदाश्च मतः क्रमात् ॥ २८ ॥ उभाभ्यामथ पाणिभ्यां उभापादतलमस्तकं ॥
 मंत्रेण संस्पृशेद्देहं प्रणवेनैव संपुटं ॥ मूर्ध्नि वक्त्रे च गुह्ये च हृदये हस्तपादयोः ॥ २९ ॥ कंठे चैव
 न्यसेद्वं प्रणवादित्रिभेदतः ॥ कृत्वा गन्धासमेवं हि मुखानि परिकल्पयेत् ॥ ३० ॥ पूर्वोदि चोर्ध्वं
 पर्वतं नकारादिपञ्चाक्रमं ॥ षडङ्गानि न्यसेत्पश्चाद्यथास्थानं च भेदतः ॥ ३१ ॥ प्रणवं हृदयं विद्या
 न्नकारः शिव उच्यते ॥ शिरवामकार आख्यातः शिवाकारं कवचं चिदुः ॥ ३२ ॥ नकारे निचमस्त्रंतु
 यकारः परिकीर्तितः ॥ इत्थं मंगानि विन्यस्य ततो वैवंधये दिशः ॥ ३३ ॥ विघ्ने शोभातरो दुर्गाक्षेत्र
 तो देवतादिशः ॥ आग्नेयादिषु कोणेषु चतुर्ष्वपि यथाक्रमं ॥ ३४ ॥ अंगुष्ठतर्ज्ज्यंग्राभ्यां रं
 स्थाप्य सुमुखं च्युभे ॥ एवं न्यासे परं प्रोक्तं सर्वपापहरं परं ॥ ३५ ॥ सर्वसिद्धिकरं देवि सर्वरक्षा
 करं शिवं ॥ न्यासमात्रेण देहे यशं करप्रतिभो भवेत् ॥ ३६ ॥ नतं स्पृशेति पापानि न्यासादीशै
 विधानतः ॥ जपेत्वेवाक्षरं मंत्रं लब्ध्वा चार्यं प्रसादतः ॥ ३७ ॥ आज्ञाप्रदक्षिणाहीनं श्रद्धाहीनं
 मनान्मकं ॥ आज्ञाहीनं क्रियाहीनं मंत्रं जपानि व्यूलं ॥ ३८ ॥ पञ्चाक्षरं मंत्रं त्रस्य प्राणायाम
 उदाहृतः ॥ प्राणायामाभवेत्क्षिप्रं सर्वपापपरिहृया ॥ ३९ ॥ इंद्रियाणां वशित्वा च तस्मात्प्रा
 णाश्च संयमेत् ॥ गृहे जपेत्तमं विद्याहोत्रं शतगुणं भवेत् ॥ ४० ॥ नद्यां शतसहस्रंतु अनंतं
 शिवसंनिधौ ॥ अंगुलीजपसंख्या न मे कमे कं शुभानने ॥ ४१ ॥ रत्नाभिर्हि गुणं जाप्यं पुत्रजी

श्रीशिव

वेदशोत्तरं॥ शान्तं वैशंखमणिभिः प्रवालैश्च सहस्रकं॥४२॥ स्फाटिकैर्दशसाहस्रं मोक्तिकैर्ल
 सउच्यते॥ पद्माक्षैर्दशलक्षंतु सुवर्णैः कोटिरुच्यते॥४३॥ कुशाग्रं व्याचरुद्राक्षैरनंतं गुणितं भ
 वेत्॥ पंचविंशतिमोक्षार्थं सप्तविंशतिपौष्टिकं॥ त्रिंशताधनसंपत्तिः पंचदश्याभिचारके॥ त
 त्पूर्वाभिमुखं वयं दक्षिणं चाभिचारकं॥४५॥ पश्चिमं धनदेविं चाक्षैर्नरं शान्तिकं भवेत्॥ अंगु
 लं मोक्षदेविद्यातर्जनीशत्रुनाशिनी॥४६॥ मध्यमाधनदा शान्तिकरोत्येया क्षनामिका॥ कनि
 ष्ठारक्षणीयां साजपकर्मविशोभना॥४७॥ यदुच्चनीचस्वरितैः शब्दैः स्पष्टपदाक्षरैः॥ मंत्र
 मुच्चारयेद्वाचा जपे यज्ञः सवाचिकः॥ हिंस्त्रैर्मयः सर्वयज्ञेभ्योजपयज्ञो ह्यहिंसकः॥ सर्वतैजय
 यज्ञस्य कलां नाहंति वोऽशीं॥४९॥ उपगम्य गुरुं शान्तं मे न तत्तार्थकोविदं॥ तोषयेत्तं प्रयत्ने
 न भावेन च धनेन च॥५०॥ आददीत गुरोर्मंत्रं पुण्यं हनिश्रुमर्हके॥ विनशाद्यं न कुर्वीत यदि दृष्टे
 सिद्धिमानवः॥५१॥ पश्चान्निवेदयेद्देवि आत्मानं संपरिच्छदे॥ श्वंतु योऽथ स गुरुः शिष्यं संव
 त्सरोषितं॥५२॥ परीक्ष्य दद्यान्मंत्रं च गुरुर्मंत्रं रहस्यं विन्॥ जपेन नित्यं संकल्प्य पुरश्चरणसि
 क्षयो॥५३॥ यावज्जीवं जपेन नित्यं अष्टोत्तरसहस्रकं॥ जपेदक्षरलक्षं वै चतुर्गुणितं मांदरात्॥
 ५४॥ तदशोषांतर्पणं च होमं ब्राह्मणभोजनं॥ एवं षडक्षरं जप्त्वा तस्मिन्मासि शिवार्चकः॥५५॥
 योगुरुः स शिष्यः साक्षान्मुक्तं दुष्टात्कदाचन॥ पीठे लिंगे प्रतिष्ठाप्य स्नानवेद्यां शिवं जपेत्॥५६॥
 पाद्यमाचमनं सार्घ्यं दद्यात्पंचाक्षरेण तु॥ मधुपर्कं पंचगव्यं मधुक्षीराज्यसद्वधि॥५७॥ फलं सा

श्रीशिवः ॥

६०

राणिदेयानिगंधरत्नोदहेमजं॥ कूर्चोदकंतनोदधाद्रंधकूर्परवासिनं॥ ५८॥ हविर्निवेद्यदेवा
 यधूपंदीपंचभावतः॥ रुद्रेकादशकंजत्वाभिषिञ्चन्महेश्वरी॥ ५९॥ शोभवेः शुभनीरेणधारा
 पात्रेणशंकरि॥ भवायेत्यष्टभिर्देवितर्पयेच्चकुशांबुना॥ ६०॥ वस्त्रेणावेक्ष्यसंपीठंरुत्वालिंगं च
 सांसतं॥ गंधचंदनमिश्रंतुपुष्पाण्याभरणानिच॥ ६१॥ दत्त्वाधूपंचदीपंचनेवेद्यंचमहेश्वरी॥
 तांबूलंफलजालानितर्पयेत्कुशांबुना॥ ६२॥ वस्त्रेणावेक्ष्यपीठस्थंरुत्वालिंगं च सांसतं॥ गं
 धचंद्रेणमिश्रंतुपुष्पाण्याभरणानिच॥ ६३॥ दत्त्वाधूपंचदीपंचनेवेद्यंचमहेश्वरी॥ तांबूलं
 फलजालानिबिल्वैपद्यैरर्चयेत्॥ ६४॥ नीराजयेत्ततोर्लिंगं चंद्रदधान्मनःशिलो॥ घट्टे च
 चामरं देविष्यजनादरीकंतथा॥ ६५॥ भेरीमईलशंखानिकाह्लादिविधाय च॥ नाट्यंचन
 रनारीणोदर्शयेत्सुरूपकं॥ ६६॥ नामभिः पूजयेद्देवंबिल्वपत्रैश्चचंपकैः॥ ओंपंचाशच्छ
 क्तिरूपायपंचाच्छक्तिमूर्तये॥ आत्मतत्त्ववरिष्यायविद्यातत्त्वायतेनमः॥ १॥ शिवायशिवत
 त्वायअधोरायनमोनमः॥ अधोरात्र्यायतत्त्वायद्वादशात्मस्वरूपिणे॥ २॥ षट्प्रकारकतत्त्वा
 यस्वशाक्तिविहितात्मने॥ अग्निर्देव्यादितत्त्वायविद्युत्तयविरूपिणे॥ ३॥ विद्युदुत्कृष्टरूपाय
 स्थिरायानंतरूपिणे॥ अग्निवर्णायदेवायअंबिकायशरीरिणे॥ ४॥ त्रयामायशमरूपायशक्ति
 दायमरायच॥ ज्येष्ठायरुद्ररूपायकामायवरदायच॥ ५॥ त्रिमात्रायमिताक्षायअकारायनमोन
 मः॥ द्वाविंशतत्त्वरूपायउकारायनमोनमः॥ ६॥ षोडशात्मस्वरूपायउकारायनमोनमः॥ अथ

श्रीशिव

धायस्वरूपायस्कारायनमो नमः॥७॥ ओं काराय नमस्तुभ्यं चतुर्थो संस्थिताय च॥ गगने वा
 यदेवाय रवौ गायनमो नमः॥ ८॥ मर्त्यलोकाय पाताल नरके वा यते नमः॥ अथ क्षेत्राक्षरूपाय
 परा पररताय च॥ ९॥ सहस्रशिरसे तुभ्यं सहस्राक्षाय ते नमः॥ सहस्रपादयुक्ताय शर्वाय परमे
 स्थिते॥ १०॥ नवात्मशक्तिरूपाय त्रिबाणीयते नमः॥ पुनरथ प्रकारात्तथाष्टाष्टकमूर्त्तये॥ ११॥
 चतुष्षष्ट्यात्मतत्त्वाय पुनरथ विधात्मने॥ गुणाष्टकप्रदानाय गुणिने निर्गुणाय च॥
 ॥ १२॥ मूलस्थाय नमस्तुभ्यं शाश्वतस्थानवासिने॥ नाभिर्मंडलसंस्थाय हृदि निस्थितकारिणे॥
 ॥ १३॥ कंठदेशस्थिताये वनालुप्यस्थिताय च॥ भूमध्ये संस्थिताये वनादमध्ये स्थिताय च॥
 ॥ १४॥ चंद्रावस्थिताये वशिवाय शिववेदिने॥ बन्दिताय मार्करूपाय त्रिशच्छक्तिस्वरूपिणे॥
 ॥ १५॥ त्रिमात्रप्रणवाय त्रिधामस्थितये नमः॥ १५॥ सदाशिवाय शोभाय महेशाय यपि नाकि
 ने॥ सर्वज्ञाय शरण्याय सद्योजाताय ते नमः॥ १६॥ आधोराय नमस्तुभ्यं वासुदेवाय ते नमः॥
 तत्पुरुषाय नमस्तुभ्यं श्रीशानाय नमो नमः॥ १७॥ अनेने वायसुक्ष्माय उत्तमाय नमो नमः॥ र
 काक्षाय नमस्तुभ्यं रंकरूद्राय ते नमः॥ १८॥ नमस्त्रिमूर्तये तुभ्यं श्रीकंठाय शिखिदिने॥ अने
 नासनसंस्थाय सर्वदायादाभते॥ १९॥ विमलाय विशालाय विमला गायते नमः॥ वेदाग
 मार्यरूपाय योगसीरव्यरताय च॥ २०॥ योगसंस्थाय दिव्याय योगिने योगदायिने॥ समस्त
 शोकसंहत्रे हरूद्रयापीततेजसे॥ २१॥ प्रत्याहाराय शुद्धाय यमाय नियमाय च॥ ध्यानध्याय

श्रीशिवः ॥

६०

राणिदेयानिगंधरत्नोदहेमजं ॥ कूर्चोदकंततोदघाद्गंधकूर्परवासिनं ॥ ५८ ॥ हविर्निवेद्यदेवा
 यधूपं दीपंचभावतः ॥ रुद्रैकादशकं जप्त्वा अभिषिञ्चेन्महेश्वरी ॥ ५९ ॥ शोभवेः शुभनीरेण धारा
 पात्रेण शंकरि ॥ भवायेत्यष्टभिर्देवितर्पयेच्च कुशांबुना ॥ ६० ॥ वस्त्रेणावेक्ष्य संपीठं कृत्वा लिङ्गं च
 साक्षतं ॥ गंधं चंदनमिश्रं तु पुष्पाण्याभरणानि च ॥ ६१ ॥ दत्त्वा धूपं च दीपं च नेवेद्यं च महेश्वरी ॥
 तांबूलं फलजालानि तर्पयेत् कुशांबुना ॥ ६२ ॥ वस्त्रेणावेक्ष्य पीठस्थं कृत्वा लिङ्गं च साक्षतं ॥ गं
 धं चंद्रेणमिश्रं तु पुष्पाण्याभरणानि च ॥ ६३ ॥ दत्त्वा धूपं च दीपं च नेवेद्यं च महेश्वरी ॥ तांबूलं
 फलजालानि बिल्वैर्पद्मे रथार्चयेत् ॥ ६४ ॥ नीराजयेत्ततो लिङ्गं च द्रव्यं दधान्मनःशिलो ॥ छत्रं च
 चामरं देवि व्यजनादरीकं तथा ॥ ६५ ॥ भेरीमर्दलशंखानिका हलादिविधाय च ॥ नाट्यं च न
 रनारीणो दर्शयेत्तत्सुरूपकं ॥ ६६ ॥ नामभिः पूजयेद्देवं बिल्वपत्रैश्च चंपकैः ॥ ओं पंचाक्ष
 त्तिरूपाय पञ्चाच्छक्तिमूर्तये ॥ आत्मतत्त्ववरिष्ठाय विद्यातत्त्वाय ते नमः ॥ १ ॥ शिवाय शिवत
 त्वाय अघोराय नमो नमः ॥ अघोराख्याय तत्त्वाय द्वादशात्मस्वरूपिणे ॥ २ ॥ षट्प्रकारकतत्त्वा
 यस्वशाक्तिविहितात्मने ॥ अनिर्देश्याय तत्त्वाय विधुल्लयवि रूपिणे ॥ ३ ॥ विधुदुत्कृष्टरूपाय
 स्थिरायानंत रूपिणे ॥ अनिवर्णाय देवाय अविकार्यशरीरिणे ॥ ४ ॥ त्रयामाय शमरूपाय शक्ति
 दाय मराय च ॥ ज्येष्ठाय रुद्ररूपाय कामाय वरदाय च ॥ ५ ॥ त्रिमात्राय मिताक्षाय अकाराय नमो न
 मः ॥ द्वाविंशतत्त्वरूपाय उकाराय नमो नमः ॥ ६ ॥ षोडशात्मस्वरूपाय उकाराय नमो नमः ॥ अथ

श्रीशिव

धायस्वरूपायस्का रायनमो नमः॥७॥ ओं काराय नमस्तुभ्यं चतुर्थो संस्थिताय च॥ गगने वा
 यदेवाय रवौ गायनमो नमः॥ ८॥ मर्त्यलोकाय पाना लनरके गायते नमः॥ अष्टक्षेत्राष्टरूपाय
 परा पररताय च॥ ९॥ सहस्रशिरसे तुभ्यं सहस्राक्षाय ते नमः॥ सहस्रपाद युक्ताय शर्वाय परमे
 स्थिते॥ १०॥ नवात्मशक्तिरूपाय त्रिबाणीयते नमः॥ पुनरष्टप्रकाराय तथाष्टाष्टकमूर्ते
 ये॥ ११॥ चतुष्षष्ट्यात्मतत्वाय पुनरष्टविधात्मने॥ गुणाष्टकप्रदानाय गुणिने निर्गुणाय च॥
 ॥ १२॥ मूलस्थाय नमस्तुभ्यं शाश्वतस्थानवासिने॥ नाभिर्मंडलसंस्थाय हृदि निस्थितकारिणे॥
 ॥ १३॥ कंठदेशस्थिताये वनालुप्यस्थिताय च॥ भूमध्ये संस्थिताये वनादमध्ये स्थिताय च॥
 ॥ १४॥ चंद्रावेव स्थिताये वशिवाय शिववेदिने॥ बन्दिताय मार्करूपाय त्रिशच्छक्तिस्वरूपिणे
 ॥ १५॥ त्रिमात्रप्रणवाय त्रिधामस्थितये नमः॥ १५॥ सदाशिवाय शोभाय महेशाय यपि नाकि
 ने॥ सर्वज्ञाय शरण्याय सद्योजाताय ते नमः॥ १६॥ आधोराय नमस्तुभ्यं वासदेवाय ते नमः॥
 तत्पुरुषाय नमस्तुभ्यं मोशनाय नमो नमः॥ १७॥ अनेनेवाय सक्ष्माय उत्तमाय नमो नमः॥ र
 काक्षाय नमस्तुभ्यं रंकरूद्राय ते नमः॥ १८॥ नमस्त्रिमूर्तये तुभ्यं श्रीकंठाय शिखिदिने॥ अने
 नासनसंस्थाय सर्वदायादाभते॥ १९॥ विमलाय विशालाय विमला गायते नमः॥ वेदाग
 मार्यरूपाय योगसौरय रताय च॥ २०॥ योगसंस्थाय दिव्याय योगिने योगदायिने॥ समस्त
 शोकसंहत्रे हरुद्रया पीततेजसे॥ २१॥ प्रत्याहाराय शुद्धाय यमाय नियमाय च॥ ध्यानधेयाय

दूरायनिर्व्यापारायनेनमः॥२२॥ अस्मिन्लिङ्गिनेचलिङ्गायलिङ्गस्थानायनेनमः॥ एवंनाम
 भिरैवेशिषोषेसंपूजयेच्छिवं॥२३॥ स्तवंचनेप्रवक्ष्यामिपुण्यंपापनिवारकं॥ दुर्बोद्धुःस्वशमना
 यभवोषधायसंसारवारांनिधिनारकाय॥ सर्वेश्वरायैवदयामयायवेदांतवेद्यायनमःशिवाय
 ॥ जाग्रत्सुषुप्ताद्यविदूरकायसुखमदुस्वप्नफलप्रदाय॥ वेदांतवेद्यायबलाबलायवर्षाय
 रेष्णानमःशिवाय॥ उग्रायभीमायसनातनायरुद्रायदेवायसदाशिवाय॥२७॥ शिवायश
 वीयहरायशंभोश्रीनीलकंठायनमःशिवाय॥ व्यालोरुभालायपिनाकपाणयेत्रिमूल
 हस्तायकपालमालिने॥२८॥ भवायभव्यायदयायमायभक्तानुरक्षायनमःशिवाय॥ सद्या
 यवामायअघोरमूर्तयेतत्पूर्वरूपायचईशमूर्तये॥२९॥ सर्वलुभावायजगत्स्वरूपिणेहि
 तायमेध्यायनमःशिवाय॥ स्तवमितत्प्रयुजीतपोषेपुष्टिप्रदंशिवे॥ दद्याद्दोषिभ्युनंरक्तं
 वत्संदक्षिणादिकं॥ शंभवेभ्यस्तथाहोमंकुर्यात्पर्वणिभोजनं॥ ब्राह्मणेर्बाधवैर्देविभुंजी
 नेवंसनातनं॥३१॥ राजनेनविमानेनयात्यंतंममसंनिधौ॥ यस्त्वेतच्छृणुयान्नित्यंसेवित
 त्फलमाप्नुयात्॥३२॥ स्कंदउवाच॥ ॥पुण्येविशिष्यशिवलिङ्गसमार्चनेनतिव्योभवन्तिभय
 मुमेनलमेन्मनुष्यः॥ आयुष्यमेतिशान्तुंभविर्बाभुनामधुव्यन्त्रयातिसंदनेमदनांतकारे
 ॥३३॥९९॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्यमहादेवार्च्यरकादशांशोपुण्यसामार्चनंनामत्रयोविं
 शोऽध्यायः॥२३॥ ॥ श्रीमहादेवायनमः॥ ॥ श्रीईश्वरउवाच॥ ॥प्राघमासार्चनंवक्ष्येअ

घ हा रि म हे श्व रि ॥ तस्मिन्मासि शिवं पूज्यमाणाय त्वमवाप्नुयात् ॥ १ ॥ स्नान दानार्चनादेविविशि
 ष्टफलदायकः ॥ अघहामाघमासोयं विद्यमासी भवेन्निशि ॥ २ ॥ माघ कृष्ण चतुर्दश्यामादिदे
 वो हामीश्वरी ॥ शिवलिंगं नयोर्भूतः पूज्यः ॥ नान्मुक्तिदो नृणां ॥ ३ ॥ तदा प्रभृतिदेवेशिमाघ कृष्ण
 चतुर्दशी ॥ शिवरात्रिः समाख्याता त्रियेयं त्रिपुराद्विषः ॥ मासार्चनं प्रवक्ष्यामि तत्रादौ सविशेष
 कः ॥ प्रातः स्नात्वा बहिर्दशं नद्योवादे वरवातकं ॥ ५ ॥ माघे गर्जनिपापानि स्नान दानार्चनादि
 पु ॥ विध्यां स्नानं प्रकुर्वीत संतर्प्य च मुरानपितृन् ॥ ६ ॥ अग्निरित्यादि मंत्रैश्च मन्त्रधत्वा यथा
 बलं ॥ त्रिपुंड्रधारणं कुर्यात्ततो रुद्राक्षधारणं ॥ ७ ॥ पुष्पाणि विल्वपत्राणि नदीजलमुपूरि
 तं ॥ पल्लवाभिमुखं कुंभं स्वयमेव समाहरेत् ॥ ८ ॥ कृतानित्यक्रियो धीमान् पूजास्थानं प्रवि
 श्य च ॥ गोमयेनोपलिप्याद्य रुत्वा मंडलवर्णकं ॥ ९ ॥ अष्टपत्रं कर्णिकाद्वयं पंचवर्णैरलं कृते ॥
 विताननोरणोपेतं मंडपे पुष्पमंडितं ॥ १० ॥ कदलीसंभविहितं कुर्यात्तत्र सपीठकं ॥ क्षालिता
 निचपात्राणि स्थाप्या न्यत्र शिवस्य तु ॥ ११ ॥ पुष्पां वुपरि नान्ये बकुंभं शंखं न्यसेच्छिवं ॥ पा
 दार्चनं अर्घ्यं चर्पचगव्यं सुपात्रकं ॥ १२ ॥ मधुपर्कं कृतं पार्श्वपुष्पपंचाम तानि च ॥ क्षीरा
 ज्यदधि क्षौद्रं सुक्षौद्रं शर्कराफलमाशकं ॥ १३ ॥ नारीकैलासफलसखजं वीरकदलीफलं ॥ स्ना
 नानुगुणमीशारिनकल्पयेद्गंधपुष्पकं ॥ १४ ॥ कुशरत्नोदहेमो बुकुचोर्दसाधयेत्ततः ॥ शंभवा
 न्वरेत्तत्र मासं संकल्प्य पूजने ॥ १५ ॥ सूर्यकांतोद्भवलिङ्गं स्थाप्य पीठे सवस्त्रकं ॥ पंचाक्षरं ज

६२

पेक्षीमानसहस्रंशतमेवच॥१६॥ ध्यायेद्देवंच चंद्रार्कसोमारकं देत्रिचनं॥ सर्वाभरणसंपन्नं
 मगटकधरंशिवं॥ धूपदीपादिकं तत्र रचयेत्सेचयेच्छिवे॥ पाद्याचमनमर्घ्यं चर्मधुपकंततःपरं
 १७॥ पंचामृतैः फलरसैः गंधपुष्पांबुभिः शिवं॥ अभिषिच्य विधानेन निविद्य हविरुत्तमं॥ द
 त्वादीपचधूपंच तांबूलेशं भवे शिवे॥ स्नानवेद्यां महर्लिङ्गं स्थाप्य नीरसधारया॥२०॥ शंभ
 वेः सेचयेत्तत्र तोयत्रिकमुवादनैः॥ मशांतिकः सचमकोरुद्रस्त्वेकादशावृतः॥२१॥ जप्यो
 महान्यासयुतो रक्तद्वित्रिक्रमेः शिवे॥ भवायेति च तत्रांते तर्पयेत्सुकुशांबुभिः॥२२॥ प
 रिमज्ज्य ततो वस्त्रैः पीठे संस्थाप्य शंकरं॥ यत्नोपवीतं वस्त्रं च भस्मगंधाक्षतैर्धजेत्॥२३॥
 रत्नाभरणहेमादिविल्वमालांचगोलकं॥ दद्यात्सं पूजयेद्द्वित्वैर्मंदारैः कर्णिकारकैः॥२४॥
 धूपंदद्यात्सुगंधाद्यं घृतदीपान्यथाविधिः॥ हविर्निवेद्य शर्वाय सा पूषे सो पदं शकं॥
 २५॥ तांबूलं फलजातं च दद्यात्नीराजने शिवे॥ कर्पूरखंडदीपं च घृतं च जलं चामरे॥२६॥
 पतार्कं च तथा दर्शगीतं नाट्यं स्तुतिर्नितिः॥ प्रदक्षिणानर्तनं च कृत्वा नामभिः शिवं॥२७॥
 पूजयेद्द्विल्वपत्राद्यैरेभिर्नामभिरेव हि॥ तानि नामानि ते वचिस्तुतिं चैव महेश्वरि॥२८॥
 ओं नमः शिवाय शर्वाय शंकरायार्तिहारिणे॥ नमस्कारार्चविश्वाय विष्णवे ब्रह्मरूपिणे॥
 २९॥ हिरण्यवाहवे साक्षाक्षिरण्यपतये नमः॥ शर्वाय सर्वरूपाय पुण्याय नमो नमः॥३०॥
 रुद्राय नीलरूपाय कद्रुद्राय प्रचेतसे॥ कालाय कालरुद्राय तथा कालांगहारिणे॥३१॥ मीढु

श्रीशिव

वृमायदे गायशिषिविद्यायनेनमः॥ शंभवे धातवे चैव मन्यवे रुद्रमूर्त्तये॥ नमः कपदिने तु
 भं नीलकंठायनेनमः॥ श्रीकंठाय महेशाय भर्गीयचनमोनमः॥ ३३॥ नमस्त्रिशूलहस्ताय उ
 ग्रायचनमोनमः॥ भीमाय चमर्गेद्राय भीमरूपाय बांधवे॥ ३४॥ भस्मादिग्धशरीराय दंडी
 मुंडी चराय च॥ नमो हस्त्राय दीर्घाय वामनायो रुमेधसे॥ ३५॥ उग्रैव धाय देवाय नमो दूरे
 वधाय च॥ धन्विने शूलिने तुभ्यं गदिने हलिने नमः॥ ३६॥ चक्रिणे चर्मिणे तुभ्यं दैत्यदानवभे
 दिने॥ सधाय हृद्यरूपाय पर्णशाठ्याय नमः॥ ३७॥ सद्योजाताय वासाय अघोराय नमो
 नमः॥ पुरुषाय पुरिषाय पुरुषार्थप्रदाय च॥ ३८॥ गह्वरेखाय शिष्याय विशिष्याय नमोन
 मः॥ परमेष्ठिने निरूपाय विश्वरूपाय तेनमः॥ ३९॥ महाग्रासाय धीराय त्रिशुक्लाय भुवै
 द्युते॥ ईशानाय नमस्तुभ्यं श्रीश्वराय सुराय च॥ ४०॥ ब्रह्मण्याय नमस्ते रनुसुब्रह्मण्यश्च
 राय च॥ ब्रह्मणे ब्रह्मरूपाय ब्राह्मणाय च पिदाय च॥ ४१॥ विश्वाधिकाय सुक्ष्माय पद्ममा
 लाधराय च॥ श्वेताय हरि केशाय नीलग्रीवाय हेतवे॥ ४२॥ त्रिंशंगवरपद्याय गगनहेति
 धराय च॥ महाक्ष्माय कालाय रश्मिभवे जटिलाय च॥ ४३॥ तान्ताय लयमध्याय महाडम
 रुवादिने॥ गरुडध्वजपूज्याय ईज्याध्यक्षाय भानिते॥ ४४॥ विष्णुरक्तप्रपानाय मत्स्यमं
 उधराय च॥ कूर्मकोडस्थि मालाय नरसिंहाय जिनाय च॥ ४५॥ रभिर्नामभिरीशानीपूज
 येत यथाविधि॥ शार्वेस्तव प्रवक्ष्यामि तस्मिन्मासि महेश्वरि॥ ४६॥ स्तुत्वानेन स्तवेने शिरुद्र

सारूप्यमाप्नुयात् ॥ वेदार्थाय महेश्वराय विधये सर्वोय सर्वेश्वराया धाराय गदाभने वसुधने व्योमा
यसामायते ॥ सोमाया धर संभने वरकपा पूर्णाय तूर्णे प्रभो पूर्णो हृत्कमलांतराय महसे देवाय नुभं
नमः ॥ ४७ ॥ विश्वायस्तुतये भवाय भवने भावैकभयाय ते भार्यार्था कृतये भवाब्धिवडवाज्वालाय
कालाय ते ॥ मूलाय प्रथिताय सोमशकलालंकारमस्ताय ते ॥ विश्वस्ताश्च सनाय घोरभवहृत्का
ताय शान्ताय ते वेदांत प्रथिताय ते ह्य महसे घोरांतकाराय ते ॥ ४८ ॥ स्मारमणसाय कारुण्य
निप्रसन्ने क्षणक्षपापतिकला धरक्षपितपायतापाय ते ॥ विशिष्टजनरक्षणे क्षणविशि
ष्टनुष्ठाय ते सुकष्टसिद्धमद्यमे भवज्दुष्टकषे हर ॥ ४९ ॥ भवानभयदेरिहाहरशरण्यमाण्यो
तमो हि गुण्यमपि भाविभोतवशरण्यपादेरतं ॥ ५० ॥ सदाकरुणयानयाशमनजातभीतिं ह
रहराया विभवाधिकं कुरु महेशाममर्मक ॥ ५१ ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ ॥ इत्येस्तुत्वाथ मां
माघे पौर्णम्यां हाममर्चयेत् ॥ पूर्वीत्तक्रमयोगेन शभि वैः सहसादरे ॥ ५२ ॥ दद्याद्देमिष्टु
नंदे विकल्पिले च सवत्सको ॥ पौर्णम्यां च प्रकुर्वीत महेशो घनकंबलं ॥ ५३ ॥ लिङ्गं त्रिवेदिप
र्यंतं गव्येन सुधतेन च ॥ सम्मोरे विधिः प्रोक्तो महेशि घनकंबलं ॥ ५४ ॥ विधिनानेन कुर्वीत म
हेशि घनकंबलं ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ५५ ॥ शिवरात्रिं व्रते वक्ष्ये शिव
प्रीतिकरं परं ॥ अहोरात्रं माघमासि घनधारां प्रकल्पयेत् ॥ ५६ ॥ धारा रूपाणि पापानि वि
नष्टानि न संशयः ॥ दर्शनं स्पर्शनं लिङ्गे घनत्नानं विशेषतः ॥ ५७ ॥ एवमेकगुणं ज्ञेयं गृह

श्रीशिव

क्षेत्रे स्वतोधिकं ॥ सर्वोद्यो घहरोभासः माघोयं पुण्यवर्धनः ॥ ५८ ॥ स्नानदानार्चनविधौ विशि
 खो भवतु चिदः ॥ प्रयागे तु विशेषेण मकर स्नेहिवाकरे ॥ ५९ ॥ गंगायमुनयोर्मध्ये मेध्ये विधा
 पिवर्जितः ॥ स्नानं दानार्चनं देविश्राद्धेनानंत्यमश्नुते ॥ ६० ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ प्राज्याज्या
 दिभिरीशालिंगमगजेयोवाग्निविद्यादरासांभ्राज्यं लभते किंलैष भव हृद्ये ज्यायु नानां
 फलं ॥ माघ्यामासे सधर्मे त्वद्यागतभयते मुक्तश्च बहभक्तः कुर्याद्यो घतकं बलं विधियुते भु
 क्ते वभोगं भुवि विप्रालं न्नवरेः सदक्षिणमुमेन क्लाशनः शक्ति युक् ॥ ६१ ॥ ॥ इति श्रीशिव
 रहस्ये कादशांशो माघमासार्चनकथनं नाम चतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥
 ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ फाल्गुने मासि संप्राप्ते शिवं भागान् स्मरन् ॥ नदी नद नडागेषु देवरातो
 दकेषु च ॥ १ ॥ सकुशे साक्षतं स्नायाद्धारुणे र्मेचलिंगकेः ॥ कुशासक्तकरो देविते तर्प्य च
 सुरान्पितृन् ॥ २ ॥ भस्मधत्वा त्रिपुं ड्रे च कृत्वा रुद्राक्षधारणे ॥ होमं च हावयेद्देवि त्वयं वाश्नु
 निदर्शिते ॥ ३ ॥ कृतनित्यक्रियो विद्वान् स पुण्या बुकुशादिकं ॥ समाहृत्य विशुद्धं च उदकं
 भोदकं शुभं ॥ ४ ॥ उपलिप्य शुभं देशीरं गवल्याद्यलं रुतं ॥ विनान तोरणं पेते मं टपे तत्र कार
 येत् ॥ ५ ॥ गंधदीपं च धूपं च पुष्पाणि विमलान्यपि ॥ स्थापयेद्विल्वपत्राणि फलमूलानि तत्र
 हि ॥ ६ ॥ अक्षताधवलातत्र शालिर्तुलुजर्तिलैः ॥ मिश्रा कुर्याच्च गंधांबुपरिते च घटं न
 वं ॥ ७ ॥ पाद्यार्घ्याचमनीयानि स्थाप्य पात्राणि शंकरि ॥ पंचामृतं पंचगव्यं दधिक्षीराज्य

सन्मधु॥ ८ ॥ सुरार्करोफलोदंचरभाम्रपत्नसंशिवे॥ जंबीरसारंगंधोदं हेमरत्नकुशोदकं
 च॥ ९ ॥ संपाद्यदीपानुद्धोध्यवरयेच्छांभवांस्ततः॥ संकल्प्यपूजयेद्देवंमासंनक्ताशनःस्थिरं
 ॥ १० ॥ पंचाक्षरंचप्रजयेत्सहस्राद्योत्तरंशते॥ ध्यायेद्ददामहाद्देवंसां बंचेद्रकलाधरं॥ ११ ॥
 त्रिनेत्रं नीलकण्ठं च वरदाभयपाणिनं॥ शाश्वरं वांकरं देविदुत्यक्षसदनस्थितं॥ १२ ॥ चंद्र
 कांतमयं लिंगं स्रष्टव्यपीठे सपुष्पकं॥ दद्यात्पाद्यं ततोर्ध्वं च मधुपर्कं महेश्वरि॥ १३ ॥ क्षीरे
 ण दध्ना ज्येनापि मधुना सितयाशिवं॥ अभिषिच्य फलोद्देश्य गंधं हेमकुशोदकैः॥ १४ ॥
 दत्त्वा धूपं च दीपं च नैवेद्यं किंचिदेव हि॥ उद्धृत्य शिवलिंगं च स्नानवेद्यां निधाय च॥ सपुष्प
 मौलिलिंगं च स्नानवेद्यां निधाय च॥ सपुष्पमौलिं देवेशिरुद्रेकादश संख्यया॥ १५ ॥ गोमूत्रं
 गंधारापात्रेण सेचयेच्छांभवैः सह॥ स्नानकाले महेशस्य वादित्राणि विधाय च॥ १७ ॥ शंखका
 हलभेर्यादि वेषु वीणादि निश्चनं॥ भवायेति ततो नैहि नर्पयेदष्टनामभिः॥ १८ ॥ संमज्ज्य वा
 ससादेविलिंगं मंगलदं ममावस्त्रोपवीतिलिंगं धाद्यं सुभस्माभरणार्पणं॥ १९ ॥ पलाशविल्व
 मंदारैः पूजयेदुत्पलैः शिवे॥ धूपं गुग्गुलुसंयुक्तं साज्यं देयं महेश्वरि॥ २० ॥ घृतदीपान्समु
 द्धोध्य हविः क्षीरेण पाचितं॥ मंडकाः फेणिका पूषं निवेद्य सद्यंतं शिवे॥ २१ ॥ दद्याच्चैव सुर्तावू
 लं पानकं तक्रमेव वा॥ गीतं नाट्यं च वाद्यानि नीराजनपुरःसरं॥ २२ ॥ चंद्रदीपं ततो दद्या
 द्धत्तं चामरयोर्युगं॥ व्यजनादर्शकं तत्र प्रदक्षिण नमस्त्रिया॥ २३ ॥ स्तुतिं च नर्तनं देवियथाभ

क्लिसमाचरेत्॥ तत्रनामानि वक्ष्यामि शृणु स्तवमपीश्वरि॥ २४॥ पाल्गुने फल्गु पापेभ्यो मुच्य
 ते नाम पूजया॥ विल्व पत्रेण देवे विमा सोयं शिव तुष्टिदः॥ २५॥ ओं नमः शिवाय शान्ताय सहसा
 नाय शोभवे॥ भवाय शिव रूपाय शान्तावर्तीय वैधसे॥ २६॥ दुन्दुभ्याय वरण्याय शरण्याय पिना
 किने॥ योगिने ध्यानगम्याय गुरवे नमः॥ २७॥ अवसान्याय वन्याय आहने न्यायने नमः॥
 कामनाशाय वासाय हरणाय विसारिणे॥ २८॥ नमोस्तु ते महेशाय नमः शान्ततमाय ते॥ प्रधान
 पुरुषेशाय योगाधिपतये नमः॥ २९॥ नमः स्त्रिकान्तिका लाय त्र्यंबकाय पिनाकिने॥ नमः का
 लाय रुद्राय महासत्राय शूलिने॥ ३०॥ नमो धूर्जटये तुभ्यं जटिताय कशाय च॥ नमो मेध्याभे धा
 य भववैधाय बंधवे॥ ३१॥ नमः स्त्रिमूर्तये तुभ्यं ब्रह्मणे जनकाय च॥ ब्रह्मादिपतये तुभ्यं ब्रह्म
 विद्याधिपाय च॥ ३२॥ विष्णोश्च जनकाय कनकायानकाय च॥ नमो वैदरहस्याय हर्ष
 तर्क्याय ते नमः॥ ३३॥ वेदे वेदांतसाराय सुपाराय नमो नमः॥ जतीताना जतजाय वर्तमानाय ब्र
 ह्मणे॥ ३४॥ मेरुकोटं हस्ताय गंगाय दारिणे॥ नमो बुधाय शुभाय मेधाय परमात्मने॥
 ॥ ३५॥ भूतनाथाय भव्याय हयकव्यभुजे नमः॥ नमो दिग्वाससे तुभ्यं दंडिने मुंडिने नमः॥ अना
 दिमलहीनाय ज्ञानगम्याय ते नमः॥ प्रधानपरमाण्वादिमूर्तये नमः शक्तये॥ ३६॥ विचित्रमहिमा
 धारस्वरूपाय नमो नमः॥ भूमे सीमे वेदधाम्ने बोधे सोमने नमः॥ ३७॥ नमस्ताराय तीर्थो यस्य
 गीदिपरमाय च॥ नमः पायीय वारीय शर्वीया प्रतिमाय च॥ ३८॥ कुकुदाय विशेषाय मध्यांतरहि

श्रीशिवः ११

६५

नायकः॥ प्रसन्नायपरायाय कामां गायसुरे तसे॥ ३९॥ गर्जनेनर्जने चैवमार्जने ब्रह्मरूपिणे॥ उज्जो
 यफलनेत्राय दुर्गागम्याय भावने॥ ४०॥ नाट्याय तरुणाय थकारणाय नमो नमः॥ नमो धर्मादिग
 म्याय विरागाय सुरागिणे॥ ४१॥ नमस्ते निष्प्रपंचाय निराभासाय ते नमः॥ ब्रह्मणे विश्वरूपाय
 सनातन्याय मन्यवे॥ ४२॥ पतीनां पतये चैव कारणानां च कारिणे॥ नमः पारदवीर्याय दुर्गातिश
 मनाय च॥ ४३॥ रभिर्नो भभिरेवेशि संपूज्यकुसुमैः शिवे॥ स्तवमेतत्प्रयुंजीत शर्वप्रीति करं मम॥
 ४४॥ देवादिदेवगिरिजायुतवामभागभोगिप्रियाभरणकारणतारणे॥ व्योमादिसंवरणसत्प्रण
 वानुमेयमायाविहीन॥ भगवन्सततं नमस्ते॥ ४५॥ विश्वं प्रभाभस्तिनधूसरकामस्वकारां नीतांगसंग
 कुसुमांगपिनाकसंग॥ गंगावसें सभगणाधिपनेत्रपद्ममित्रिनेत्रभगवन्सततं नमस्ते॥ ४६॥
 रुपाडापीडोर्ध्वप्रकटतरविश्वांतकविभोमहाभर्गोसर्गो विनिहन्सुराश्चासुरगणाः॥ ४७॥ न
 मन्ये चान्यांस्तान्त्वन्नतिरहितानन्यसुकृतान् नतो हन्याम्यद्वाशिवनरशरण्यं नवपदं॥ ४८॥
 हेभर्गो करमहेशपिनाकपाणे गंगाधरांतकहरामरधीरवीरः॥ हारीकृताहीनविभोसमानमान
 दिसेरहितामलपाह्निं दीनं॥ ४९॥ त्वय्येव सख्यमखिलं त्वयिलीनमेतत्संकल्पशिल्पमखिलं भव
 जालमीश॥ भूतं भवज्जनसंस्थितिनाशं विवर्तमानमेतत्तवोदरगतं परिपाहि शंभो॥ ५०॥ स्तव
 मेतत्प्रयुंजीत फाल्गुने मासि सतमे॥ हृतमोनाशकं देवि पुण्यमायुष्यवर्धनं॥ ५१॥ एकाचारं
 त्रिवारं वा पूजयेद्दिंदुशेखरं॥ सर्वं ज्वपि च मासेषु दद्याद्भोगिभ्युनंसितं॥ ५२॥ सदक्षिणं सवस्त्रं

श्रीशिव

चसनां बलमुमापतेः॥ प्रीतये शोभवे ज्येष्ठदापये छिव पूजकः॥ ५२॥ आसितरिंशिवे पूर्णपर्व
 ण्येव समाहितः॥ मधुकंबलमीशाय कृत्वा पापैः प्रमुच्यते॥ ५३॥ घनकंबलमानेन वै शारेवेदधिकं
 बलं॥ कृत्वा पापैः प्रमुच्ये न शिवस्यातिप्रियो भवेत्॥ ५४॥ मधुकंबलकं कुर्यात्फालुने पापहा
 रितत्॥ पूजाविशेषमासेषु कथितं प्रीतिदं ममा॥ ५५॥ यत्कृत्वा मनुजः सर्वो मुच्यते भवबंधना
 त्॥ समुच्ययस्तु वीते वं सर्वेष्वपि महेश्वरि॥ ५६॥ स्तुवीत परया भक्त्या देवदेवं महेश्वरं॥ त्वय्येव
 सखमखिलं त्वय्येव सकलं स्थितं॥ ५७॥ त्वया संह्रियते विश्वं प्रधानपुरुषांतकं॥ त्वमेव पुरुषो
 नंतः प्रधानं प्रकृतिस्तथा॥ ५८॥ भूमिरापो नलो वायुः यो माहंकारमेव च॥ यस्य रूपं नमस्यामि
 भवं त्वां ब्रह्म संसृतिना॥ ५९॥ यस्य धोर भवन्मूर्धा पादौ पृथ्वी दिशो भुजः॥ आकाशमुदरं तस्मै
 विराजे प्रणमाम्यहं॥ ६०॥ सतापयति यो नित्यं स्वभाभिर्भासयन् दिशः॥ ब्रह्म ते जोमयं विश्वं त
 स्मै सूर्यात्मने नमः॥ ६१॥ हव्यं वह्नियो नित्यं नो रोद्गीमग्निमयीं तनुः॥ हव्ये पितृगणानोचत
 स्मै वह्न्यात्मने नमः॥ ६२॥ आप्यायति यो देवान् स्वधा मासकलं जगत्॥ सोमः सोमात्मने तु
 भ्यं ओषधीनात्मने नमः॥ ६३॥ विभर्त्य शेषभूतं निर्म्यातः श्वरति सर्वगाः॥ शक्तिर्माहेश्वरी साक्षा
 तस्मै वाय्वात्मने नमः॥ ६४॥ सजत्यशेषमेव देयः स्वकर्मानुरूपतः॥ सात्मन्येव स्थितिं वै वत
 चतुर्वक्त्रात्मने नमः॥ ६५॥ यः शोते शुशिवंध्यात्वा पालयन् जगदव्ययः॥ तस्मै विश्वात्मने तुभ्यं वि
 ष्णवे पालनात्मने॥ ६६॥ यः संहरते जगज्जालं शूलिने केन शीकरि॥ तस्मै रुद्रात्मने तुभ्यं नमस्ते

श्रीशिवर. ११

६६

स्तुपिनाकिने ॥ ६७ ॥ यं विनिद्रजितश्चासः पश्येति परमेश्वरं ॥ ज्योतिः पश्यन्ति युजानाः तस्मै स
 वी त्मने नमः ॥ ६८ ॥ इति स्तवं प्रयुं जीत सर्व मासेषु शंकरि ॥ मास पूजामि मां कृत्वा संवत्सरम
 तं द्रितुं ॥ ६९ ॥ न स भूयो भिजायेत संसारे दुःखसागरे ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ यः फाल्गुने मासि शि
 वार्चको नरो न फल्गुपापैर्भयमेति शंकरि ॥ सकलांते नाम शिवस्य पालैः न चानिमलयेति
 भवाप्यमोदते ॥ ७० ॥ मधुकं बलरुत फाल्गुने वरपर्वण्यगजे धुनेति पापं ॥ मुरवमेतत्किल हायनस्य
 गौरि प्रथिता पौर्णमासि विशिष्टमासि ॥ ७१ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारव्येऽष्टादशो
 शे फाल्गुन मासार्चनं नाम पंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्रीस्कंद उ०
 ॥ ॥ शृणु गुप्ततमं पुण्यं सर्व सिद्धिप्रदायकं ॥ देव्यै देवेन कथितं मासार्चनविधिक्रमं ॥ १ ॥ कर्तुं
 रप्यधिकं पुण्यं लभते श्रावको नरः ॥ यदि भक्तो महादेवं श्रुत्वा चापि विमुच्यते ॥ २ ॥ यस्त्वं शिव
 भक्तं शुश्रेयः स्तस्माद्ददामि ते ॥ चतुर्दश्यामथायस्योपक्षयोः श्रुत्वा कृणोते ॥ ३ ॥ यो ब्रह्मेकं न
 बुं न भुंजीत शिवार्चनरतः श्रुचिः ॥ यत्पुण्यमक्षयं प्रोक्तं सततं सत्रयाजिनां ॥ ४ ॥ सत्यवादिषु
 यत्पुण्यं यत्पुण्यं तीर्थगामिनां ॥ अग्निहेत्रेण यत्पुण्यं यत्पुण्यं यज्ञयाजिनां ॥ ५ ॥ तत्पुण्यं सकलं
 प्राप्य शिवलोकं स गच्छति ॥ नक्तं राक्तेऽपि कुर्वीत भवभक्तो जितेन्द्रियः ॥ ६ ॥ पृथिवीं भाजनं कृत्वा
 भुंक्ते पर्वसु यो नरः ॥ अहोरात्रेण चैकेन त्रिरात्रफलमश्नुते ॥ ७ ॥ द्वयोर्मासस्य चायस्यो भूतयोर
 पि भक्तिमान् ॥ शिवमभ्यर्च्य विधिवन्निशि बिल्वैश्च पंकजैः ॥ ८ ॥ सोऽपवासः सुगंधांगः शयीत

श्रीशिव

प्रियया सह ॥ शोते निश्चलचित्तो यो रतिरागविवर्जितः ॥ ९ ॥ शिवैकगतचित्तस्य तस्य पुण्यफलं
 लक्षणम् ॥ दिव्यवर्षसहस्राणि दिव्यवर्षशतानि च ॥ १० ॥ तपस्तप्तं महतेन भवेदेवन संशयः ॥ भ
 वभक्तश्च पूतात्मा यद्यपि स्यात्सुपापकृत् ॥ ११ ॥ विधूय पापकलिलं शिवलोके महीयते ॥ सर्वमासे
 शुपुण्यात्मा पश्येः शुक्लकृष्णयोः ॥ १२ ॥ शक्तोऽथ भवभक्तो यो मुक्तो न क्लेशो भवेत् ॥ इह भोगम
 वाप्नोति परत्र च परांगतिं ॥ १३ ॥ शिवलोके वसेन्नित्यं शिववत्संबन्धनो गुणैः ॥ यो ह्येकं न भुंजी
 त शक्तो नक्तं च पर्वणि ॥ १४ ॥ ब्रह्मचारी जितक्रोधो भस्मरुद्राक्षभूषणः ॥ शिवलिंगार्चन
 रतो विरक्तो विषयेषु च ॥ १५ ॥ संबन्धराते विभ्रं दान् शिवभक्तान् सदक्षिणां ॥ भोजयित्वा ततो
 ब्रूयान् प्रियतामिति वै शिवः ॥ १६ ॥ भोजयेद्यदि विद्वांसं कपालव्रतधारिणं ॥ भक्ताभ्यक्तं शुचिं
 शान्तमुमाकांतरतं द्विजं ॥ १७ ॥ भोजितास्तेन देवेशा ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ कपालपूर्णमश
 नं भैक्ष्यं यो यस्य गृह्णते ॥ १८ ॥ कुलंतस्योद्धृत्यैव दद्यात्पूर्वनिदशापरान् ॥ पाद्यार्घ्याचमनी
 यानि गंधपुष्पैः प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥ पर्वस्यपि विशेषेण भोजयेच्छिवयोगिनं ॥ पूजितः स शि
 वः साक्षात् यत्र शौवं प्रपूजयेत् ॥ २० ॥ शिवव्रतेषु सर्वेषु नक्तभोजनमुत्तमं ॥ उपवासात्परेमे
 क्ष्यं भैक्ष्यात्परमयाचितं ॥ २१ ॥ अयाचिन्तात्परेन कृतं तस्मान्नक्तेन वर्जयेत् ॥ आमासो मा
 न्वितायासात्स्यान्नक्तं समाचरेत् ॥ २२ ॥ मूर्ध्नि तैर्नोदितं नक्तं नक्तं निशि भोजनं ॥ देवैस्तु भु
 क्तं पूर्वाह्णे मध्याह्ने करिषिभिस्तथा ॥ २३ ॥ अपराह्णे तु पितृभिः संध्यायां गुह्यकादिभिः ॥ सर्वा

वेत्तामतिकम्पनक्तभोजनमाचरेत्॥२४॥ शिवक्षेत्रेषु सर्वेषु वर्षेन क्ताशनो भवेत्॥ अविमुक्ते विशेषे
 ण यावज्जीवं प्रतिजया॥२५॥ भस्मोक्षलितसर्वांगो भवन्नक्ताशनो सदा॥ हविष्यभोजने स्नानं सत्य
 माहारलाघवं॥२६॥ शिवाग्निकार्ये लिंगार्चनक्तभोजी समाचरेत्॥ कृष्णाद्यभ्यां चतुर्दश्यां सोमवा
 रे प्रदोषके॥२७॥ सर्वमासेषु सर्वत्र विधिर्नक्ताशनस्य हि॥ तत्रापि शिवक्षेत्रे अविमुक्ते च नैत्यकः॥
 जाबालोक्तो विधिः साक्षान्नक्ताशीमुक्तिमाप्नुयात्॥ भस्मनि ख्ये लिंगारतो यागतिं लभते मुने॥२९॥
 न तो गतिमवाप्नोति वेदवेदांतवेद्यपि॥ मार्गशीर्षे शुभे मासि शंकरं तु समर्चयेत्॥ ३०॥ पीत्वा तु
 भक्तागोमूत्रं अनाहारे निशि खपेत्॥ अतिरात्रस्य फलस्य फलमद्य गुणं लभेत्॥३१॥ एवं पुष्ये पि
 संपूज्य पुष्येः शंभुं निशि द्विज॥ कृष्णाद्यभ्यां घृतं प्राच्यवाजपेयाद्यकं लभेत्॥३२॥ माघमासे तु
 संप्राप्ते कृष्णाद्यभ्यां प्रपूजयेत्॥ यवांश्च संचितान् प्राच्यसोमधमेधफलं लभेत्॥३३॥ कालाद्यभ्यां
 तथा काश्याभैरवं पूजयेन्नरः॥ विश्वेश्वरार्चनं रतो बिल्वपत्रे श्वकोमलेः॥३४॥ हविर्निवेद्य
 सांप्रपं माषपूर्णांश्च सत्तम॥ शताद्येतरसंख्याभिः भैरवं वापि पूजयेत्॥३५॥ गंधपुष्पैस्तथा धू
 पेः कार्त्तिके निर्विघ्नकारणं॥ प्रतिमासं कृष्णायक्षे शिवरात्रिं च सत्तम॥३६॥ पूजयेद्देविमुक्तेश
 मन्यक्षेत्रेपि वा शिवं॥ माघ्यां कृष्णाचतुर्दश्यां पूजयेद्दिंदुशेखरं॥३७॥ चैत्रे त्रिनेत्रनामानं
 पूजयेत्परमेश्वरं॥ द्वादशाहं क्रतुफलं लभते सोचितात् मुने॥३८॥ वैशाखे वशिष्ठनामानं पू
 ज्यरात्रौ कुशोदकं॥ पीत्वा पुरुषमेधस्य फलमद्य गुणं लभेत्॥३९॥ ज्येष्ठे पशुपतिं पूज्य रा

गां शृंगादकंपिबेत् ॥ गवां कोटिप्रदानस्य यत्फलं तदवाप्नुयात् ॥ ४० ॥ आषाढे चोग्रनामानं
 द्रष्टुं प्राश्य च गोमयं ॥ सोत्रामण्ययुतस्यैव सफलं प्राप्नुयान्नरः ॥ ४१ ॥ श्रावणे सर्वनामानं
 पूज्य पर्णानि भक्षयेत् ॥ वर्षकोटिशतं साग्रे सूर्यलोके महोयते ॥ ४२ ॥ मासे भाद्रपदे द्रव्या
 ऽंबकं नाम पूजयेत् ॥ प्राश्य बिल्वफलं पक्वं सत्रयागफलं लभेत् ॥ ४३ ॥ मासे चाश्वयुजे द्र
 म्यां ईश्वरं नाम पूजयेत् ॥ पौर्णमास्यामाश्वयुज्यां च अश्विन्यर्क्षे प्रदोषके ॥ ४४ ॥ अंधसंराशिभि
 र्निगं छादयेद्याममार्गिकं ॥ सिक्थे सिक्थे श्वमेधस्य फलमाप्नोति मानवः ॥ ४५ ॥ तंडुलोदकमा
 पीयतस्मिन्मासि शिवार्चकः ॥ पौंडरीकाक्षस्यैवं फलं वसकलं लभेत् ॥ ४६ ॥ कार्तिके रुद्रना
 मानं पूज्य पीत्वा कुशोदकं ॥ अग्निहोमादिदशकं फलं प्राप्य विमुच्यते ॥ ४७ ॥ मार्गशीर्षे महा
 देवं उग्रं नाम्ना प्रपूजयेत् ॥ स उक्थ्य दशकस्यैव फलं लभ्येत चोबुधः ॥ ४८ ॥ पुष्यमासे तु सं
 प्राप्ते यः कुर्यान्नक्तभोजनं ॥ रुसरं मधुसंयुक्तं भुत्वा संपूज्य शंकरं ॥ ४९ ॥ शिवार्चनरतो धीमान्
 फलमूलेन वर्तयेत् ॥ ५० ॥ असौ र्यामायुतं फलं प्राप्नोत्येव विशेषतः ॥ माघमासे तु सं प्राप्ते यः कु
 र्यान्नक्तभोजनं ॥ ५१ ॥ रुसरं मधुसंयुक्तं भुत्वा संपूज्य शंकरं ॥ ५२ ॥ स शोडशी चान फलं प्राप्नो
 त्यमरपूजितः ॥ संप्राप्ते फाल्गुने मासि नक्ताशीशिवपूजकः ॥ ५३ ॥ श्यामाकक्षीरनीवारैः
 जितक्रोधोजितेन्द्रियः ॥ अत्यग्निहोमदशकं फलं लभ्ये हिवप्रियः ॥ ५४ ॥ सोमवारं चतुर्दश्यां
 भवेदुभयपक्षयोः ॥ शिवाय पौर्णमास्यां तु यो दद्यात्ततः कंबलं ॥ ५५ ॥ माघ्यां मघायां तु भुंक्ते भवेदे

श्रीशिवर. ११

६८

वमहामुने॥ मासहादशमे वंस्यात्पूजयेच्छशिशोखरे॥ ५४॥ वर्षी तेभोजयेद्दिप्रान्तिशिव
 भक्तानजितेन्द्रियः॥ पायसंमधुसंयुक्तं घृतेन च परिशुतं॥ ५५॥ मत्पाहिरण्यवासांसिभक्तेभ्यो यो
 निवेदयेत्॥ वर्षमेकं चरेदेवं नैरंतर्यणयोनरः॥ ५६॥ वर्षयज्ञफलं लब्ध्वा शिवक्षेत्रे विमुच्यते
 ॥ अविमुक्ते तु नियतमेवं कुर्याद्भर्तृचरेत्॥ ५७॥ जितेन्द्रियः सत्यवादी वित्तशाल्यविवर्जितः॥
 देहांते शिवसारूप्यं लभेत्पुण्यफलं शृणु॥ ५८॥ सूर्यकोटिप्रतीकांशैर्विमानैः सार्वगाभिकैः॥
 रुद्रकन्यासमाकीर्णैः महावृषभसंयुतैः॥ ५९॥ संगीतनृत्यवाद्याद्यैरुपमंगणशोभितैः॥ चा
 मरैर्धूपमानश्च स्तूयमानः सुरासुरैः॥ ६०॥ गत्वा शिवपुरं दिव्यं वसेदामृतसंज्ञवं॥ ज्ञानं लब्ध्वा
 शिवमुरवात्सल्यैर्विमुच्यते॥ ६१॥ वसंतो किंशुकेः पूज्यदमनेर्मदनार्दनं॥ गोष्ठो मफलमा
 त्रौतिग्रीष्मेऽपि च महेश्वरं॥ ६२॥ मल्लिकाभिः समभ्यर्च्य नरमेधफलं लभेत्॥ वर्षी भुकुटजेः
 पूज्यशिवं सत्रफलं लभेत्॥ ६३॥ शरत्सुचमहादेवं पारिजातेः समर्चयेत्॥ गवांसु युतयज्ञस्य
 फलं लब्ध्वा विमुच्यते॥ ६४॥ उमाकांतं च हेमनेमंदारैश्च समर्चयेत्॥ कर्णिकारेः सान्निचित्य
 क्रतोः फलमवाप्नुयात्॥ ६५॥ शिशिरे करवीरैश्च सितरक्तैः समर्चयेत्॥ दशशत्रुफलं लब्ध्वा मो
 दते शिवसंनिधौ॥ ६६॥ कृष्णाय म्यां सर्वमासि अविमुक्ते विशोषतः॥ मेरुं पूजयेद्भक्त्या स्त्र
 गांधाभरणार्पणैः॥ ६७॥ हविषा वापि तांबूलैर्माषापूर्पैः समर्चयेत्॥ काश्यां त्रिविधं वासाय
 भो मास्यं विशोषतः॥ ६८॥ संपूज्य संस्तुवीतैवं काश्यां श्रीकालमेरवं॥ परेन भूतवेतालक-

श्रीशिव

रत्नालसमन्वितं ॥ ६९ ॥ प्रवृत्तितमहान्त्यंकलये कालभैरवं ॥ कपालमालिका कंठं ज्वलत्पा
 वकलोचनं ॥ ७० ॥ कपालकरमत्युग्रं कलये कालभैरवं ॥ मणिपादकपादाब्जमहाशूलकरं
 वुजं ॥ ७१ ॥ कंथाकंबुकसंक्रांतं कलये कालभैरवं ॥ दिगंबरं जपावर्णं जरामरणवर्जितं ॥
 ॥ ७२ ॥ चारुचंद्रजटाजूटं कलये ॥ बालभानुप्रभाकारं नीलकोमलकुंतलं ॥ ज्वलद्दं कपा
 लाख्यं कलये ॥ ७३ ॥ सुरारिवरहावाग्निं सुरवे रवशीतलं ॥ शिवाज्ञाकरिणी साक्षात्कलये
 ॥ ७४ ॥ यस्याज्ञया जगत्सर्वं स्यात्वरं जंगमात्मकं ॥ सर्वं ते निर्भयं काश्यां कलये ॥ ७५ ॥ यद्दं का
 लनाथस्य पठेद्भक्त्या कंठनरः ॥ स एव लभते काशीं निर्विघ्नं निवासाय ॥ ७६ ॥ तत्रैव वसते जंतुः
 पूजनास्तवमेव च ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ इत्येवं ते समारण्या नो मासार्चनविधिः क्रमः ॥ याव
 जीवं द्वादशाब्दं त्रिवर्षं वर्षमेव वा ॥ ७७ ॥ काश्यामन्यत्र वा क्षेत्रे कृत्वा शिवसंलोकगः ॥
 काश्यां सायुज्यमाप्नोति विश्वेश कृपया मुने ॥ ७८ ॥ एवं कुर्वन्परं धर्मं शिवज्ञानमवाप्नुयात् ॥
 ज्ञानाद्दुःखान्तां माप्नोति काश्यां मे व प्रसादतः ॥ ७९ ॥ शोभोर्न चान्यतः पथविना शर्वीर्चनां मुने ॥
 वसंते योशां तो भजति च उमाकांतमगजेवरे ग्रीये औष्ण्यं भजति भवभीवो हि नितरां ॥ शिवे व
 र्ण्यं वर्षां स्वपि भजति मासेषु शरदि कृतांतां तं शंभुं भजति यदि हं भनति शिरे ॥ ८० ॥ ॥ इति श्रीशि
 वरहस्ये महादेवार्चने एकादशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्रीस्कंद उवा
 च ॥ ॥ पुण्यपर्वसु सर्वेषु ग्रहणो सोमसूर्ययोः ॥ अयने विषुवो वै वषट्शीतिमुखेषु च ॥ १ ॥ युग

श्रीशिवर. ११

६९

मन्वादिषु मुनेषोर्णिमामासु सर्वदा ॥ संक्रांतिषु च नीपाने वै धनौ च विशेषतः ॥ २ ॥ आषाढे चैव
 श्रावण्यां मार्गशीर्षे च चैत्रिके ॥ माघ्यां च पौर्णिमायां तु शिवपूजा विशिष्यते ॥ ३ ॥ अमासो मन्विताया
 स्यात्सर्वमासेषु सत्तमः ॥ कार्तिकेय विशेषेण पुष्याषाढे महाफला ॥ ४ ॥ स्नानमभ्यर्चनं शंभोः विशि
 खं स्यात्सदान्तर्गो ॥ कृष्णपक्षाष्टमीत्वेवं भूतास्त्वितपक्षयोः ॥ ५ ॥ मासिकी शिवरात्री च प्रशस्ता शि
 वपूजने ॥ यामाघे कृष्णपक्षस्य भूतो सोमो मन्विता यदि ॥ ६ ॥ साद्रूपानां च निता वापि निशि शर्वप्रि
 या हि सा ॥ मयोगो दुर्लभो नृणां तत्र लिंगो द्रव्यमुने ॥ ७ ॥ रुकेन बिल्वपत्रेण तस्यां पूज्य विमुक्तिभा
 कः ॥ यामाघी शिवरात्री च महत्पूर्वा विशिष्यते ॥ ८ ॥ गोकर्णे सा विशिष्येत तथा वै गंधमादने ॥
 श्रीकालहस्तीशैले च शिवरात्रि विशिष्यते ॥ ९ ॥ विष्णुब्रह्मादयो देवा प्रार्थयन्ति मुनीश्वराः ॥
 कदा गोकर्णमेध्यामः शिवरात्रौ शिवार्चकाः ॥ १० ॥ भविष्यामो बिल्वपत्रैः द्वित्रैर्वा मुक्तिमाप्नुयुः ॥
 तत्रैव सागरे स्नानं गोकर्णे वा स्य पूजनं ॥ ११ ॥ शिवरात्रौ शिवार्चिषा जन्मनैः केन मुक्तिदा ॥ गो
 कर्णे च मुनिश्रेष्ठ शिवक्षेत्रेषु पुण्यदा ॥ १२ ॥ तस्यामभ्यर्चनं विधिं तवाग्रे कथयाम्यहं ॥ कार्ति
 के श्रावणे चैव सोमवारो विशिष्यते ॥ १३ ॥ कृष्णपक्षेऽपि च मुने सर्वमासेषु पुण्यदा ॥ भक्तिः शिवा
 वार्चको नक्तं तस्मिन् व्यक्तं तु मुक्तिदः ॥ १४ ॥ सर्वमासे प्रदोषेऽपि प्रशस्तः शिवपूजने ॥ तत्रापि दुर्ल
 भो ज्ञेयः मंदवारे महाफलदा ॥ १५ ॥ दुर्लभः कृष्णपक्षोऽप्यः शिवप्रियतमो मतः ॥ तत्रैवार्चनमीशा
 स्य सर्वसंपन्नदायकं ॥ १६ ॥ सर्वत्र शिवागारे चरे वा स्थावरेऽपि वा ॥ लिंगेषु पूजया शंभोः मुक्तिः क

श्रीशिव

रगताभवेत् ॥ १७ ॥ किंपुनस्त्वविमुक्तियत्रिलोचनसमीपतः ॥ त्रिलोचनेश्वरं काश्यामंदबारेप्रदोष
 के ॥ पूज्यजन्मायुनैः पापैः मुक्तो मुक्तिं च विंदति ॥ सदा दशाप्रदोषाणां फलं लभ्येदयत्नतः ॥ १९ ॥
 मंदप्रदोषपूजातो लभेदेव महा मुने ॥ एकादश्यां महादेवं पूज्य विल्वैः मनीहरेः ॥ २० ॥ सिता
 यामसितायां वारुद्रतिथ्यां सुनीश्वर ॥ उपोष्य शिवमभ्यर्च्य कृष्णायोनकभोजनं ॥ २१ ॥ कुर्यादे
 वं शिवे भक्तो महाफलजिगीषया ॥ विष्णुब्रह्मादयो देवा एकादश्यां शिवार्चनं ॥ २२ ॥ कुर्वंत्यु
 पोषणं भक्त्या रुद्रतिथ्यं द्विजोत्तम ॥ एकादश्यां नोरुद्राणां प्रीत्यर्थं गरुडध्वजः ॥ २३ ॥ पश्यद्
 येऽपि स ततं करोत्येकादशीव्रतं ॥ रुद्रप्रियकरो ह्येषा कर्तिकाया दृशासिता ॥ २४ ॥ वेशार्यां च
 तथा वाट्यां चैत्र्यां माघ्यां महेश्वरं ॥ महान्नानविधानेन पोर्णस्यास्नापयेन्नरः ॥ २५ ॥ पंचामृतैः
 फलरसैः महापुण्यमवाप्नुयात् ॥ नीलोत्पलदलैर्विल्वैः पूजयन्कुसुमैरपि ॥ २६ ॥ सर्वपापवि
 निर्मुक्तो अक्षयं लभते गतिं ॥ यो माघ्यां कुरुते भक्त्या शिवाय घृतकंबलं ॥ २७ ॥ सर्वशकोटिर्भ
 युक्तो मोदते शिवसंनिधौ ॥ वेशार्यां पोर्णिमायां तु दधिकं बलकृन्नरः ॥ २८ ॥ महाकैलासस
 दने मदनानकरप्रियः ॥ भवेन्नवर्तने विप्रअस्मिन्लोके ध्रुवेनरः ॥ २९ ॥ फाल्गुन्यामथ पोर्णिम्यां
 धुकंबलदानरः ॥ शिवाय विधिवद्भक्त्या गणापत्यं लभेन्नरः ॥ ३० ॥ संक्रान्तिषु शिवं पूज्यं कुसुमैः
 विल्वपल्लवैः ॥ क्षीरेण मधुना दध्ना सिनया च घृतैरपि ॥ ३१ ॥ अभिषिंचे शिवं भक्त्या तूर्यमंग
 लवादनैः ॥ धूपं च गुग्गुलं दग्ध्वा ब्रह्महत्यायुतं दहेत् ॥ ३२ ॥ गच्छेच्छिवपुरं दिव्यं विमानैः सा

श्रीशिवर १९

७०. वेगामिकैः॥ शिवं मकरसंक्रांतो स्नाप्य पंचामृतैः फलैः॥ ३३॥ तिलांजलि शतैः पूज्य सुधौतैः पांडु
 रैर्नरः॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य रुसरैर्निलसंयुतैः॥ ३४॥ साज्यं निवेद्य सगुंडं कृतकृत्यो भवेन्नरः॥
 हसं कुंदं दुसं काशैः पानैर्गीछेच्छिवाग्रतः॥ ३५॥ षडशीति सुखे स्वीयां पूज्य भक्त्या सकृन्नरः॥ वि
 ल्वपत्रैः समभ्यर्च्य शुद्रपापैः प्रमुच्यते॥ ३६॥ युगादिषु महादेवं सिंच्य पंचामृतैः फलैः॥ हविर्निवे
 द्य देवाय संपूज्य कुसुमाक्षतैः॥ ३७॥ सर्वपापैः प्रमुच्येत भक्तो भुक्तिं च विंदति॥ मन्वादिषु विरू
 पाक्षं पूज्य भक्त्या सकृन्नरः॥ ३८॥ वसेच्छिवपुरे दिव्ये सर्वभोगा समक्षिमान्॥ व्यतीपाते च संपूज्य
 द्वाभाज्यं बिल्वसंयुतं॥ ३९॥ मार्गशीर्षे विशेषेण सफलं तस्य जीवितं॥ अणिमादिगुणैर्युक्तः
 शिववद्विचरेत्तवयं॥ ४०॥ वेद्यतौ च विशेषेण संपूज्य शिवमेव हि॥ क्षीराद्यैर्बिल्वपत्रैश्च निवे
 द्य च हविर्मुने॥ ४१॥ निशाकररुद्रप्रत्यैः विमानैः सार्वगामिकैः॥ यात्येव संनिधौ शंभोर्गीर्णश्रे
 ष्ठो मरेडितः॥ ४२॥ संपूज्य देवविभ्रं द्रैर्गोलिङ्गमुद्रगायते॥ पुष्पैर्धूपैर्बिल्वैश्च निवेद्य हवि
 रुत्तमं॥ ४३॥ भोजयित्वा महाशिवाने कं वा शिवयोगिनं॥ प्रयाति शिवसारूप्यगणायत्यंल
 भेन्नरः॥ ४४॥ संपूजयन्नरो भक्त्या यो लिङ्गं दक्षिणायने॥ घृतेनैवाभिषिच्ये शां बिल्वैः संपूज्य
 यन्नतः॥ ४५॥ रुसरं यवसंयुक्तं निवेद्य शिवयोगिनं॥ भोजयित्वा घृता न्नैः सर्वपापैः प्रमुच्य
 ते॥ ४६॥ सर्वान्कामानवाप्नोति यानैर्योति शिवालयां॥ अयास्वपि च कार्तिकां बिल्वैः सोमा
 न्वितास्वपि॥ ४७॥ संपूज्य च घृतैः स्नाप्य लभते गतिमुत्तमां॥ नक्तभक्ताशनो भक्तो भुक्तिं याति न सं

श्रीशिव

शयः॥४८॥दिवसेतुसमभ्यर्च्यवारक्षतिथियुक्तमात्॥एकाहमपियोभक्त्यासमुक्तःसर्वपापघ्निः
 ॥४९॥संपूज्यचघ्नेस्नाप्यलभतेगतिमुत्तमा॥नक्तभक्ताशनोभक्तोमुक्तिंयतिनसंशयः॥५०॥
 प्रातःसंपूजयंतिलिंगंनेशोपापं व्यपोहति॥संगवेनंगतायार्थपूज्यालिंगं सकृन्नरः॥५१॥पापकं
 चुकमुत्सृज्यशिवलोकेमहीयते॥अपराणैहशिवंपूज्यगर्भेभाक्नेवजायते॥५२॥मध्या
 ह्नेह्यमेधस्यफलंसंपूज्यकोलभेत्॥सायंकालेशिवंपूज्यसर्वपापैःप्रमुच्यते॥५३॥निशो
 येमन्मथारातिंपूज्यबिल्वेनपापमाक॥अरुणोदयबेलायांपूज्यदेवंकृणीनतु॥५४॥षट्
 कालंपूजयेत्त्रिंशत्त्रिकालंवाट्टिकालकं॥एककालंमुनेभक्तासरुद्रोनात्रसंशयः॥५५॥प्रह
 रेमहरेनित्यंहरमेवंसमर्चयेत्॥यतो नित्यंजीवितेहिनाश्वसेक्षणमग्निः॥५६॥यःसंप्रमीप्रदो
 षेषुशिवलिंगंसमर्चयेत्॥बिल्वपत्रैश्चकुसुमैःतिर्यग्योनिंनवाभुयान्॥५७॥चतुर्थ्याचप्र
 दोषेषुपूज्यद्रुत्येंदुदर्शनेः॥शिवलिंगंबिल्वपत्रैःनदुर्गतिमवाभुयान्॥५८॥सप्तदोष
 स्त्रिधाप्रोक्तःशिवेनपरमात्मना॥माहेश्वरस्त्रयोदश्यांसप्रभ्यांचमहीमुने॥५९॥सारस्व
 तान्तोविप्रचतुर्थ्याचगणाधिपः॥सर्वेष्वपिप्रदोषेषुपूज्यरत्नमहेश्वरः॥६०॥माहेश्वरत्र
 योदश्यांप्रदोषःसार्वभौमिकः॥तस्मिन्नभ्यर्चनंशंभोरनंतफलदेमुने॥६१॥मंदवारयुता
 यस्यात्प्रदोषोरजनीमुखे॥तत्रापिरुष्णापक्षेचप्राप्तोदैविकेनलभ्यते॥६२॥तस्मिन्प्र
 दोषेलिंगार्चादोषाद्रिभिवराभवेत्॥ग्रहणेसोमसूर्याणोरनानदानार्चनंविभो॥६३॥कुर्या

येयोः

श्रीशिवर. ११

७१

शिव

ज्जपंचमंत्राणां तस्मिन्काले च सिद्धये ॥ सूर्यं ग्रहे कुक्षे त्रे स्नानदानं शिवार्चनं ॥ ६४ ॥ प्रज्ञास्य
 ते मुनिश्चैष बुद्धरेतुशशिग्रहे ॥ यमुना गंगयोः संधौ गंगासागरसंगमे ॥ ६५ ॥ ओंकारे भृगुनुंदे
 च तथैवामरकंदके ॥ नर्मदासागरोपांते तो कर्णे पाश्चिमांबुधौ ॥ ६६ ॥ कावेर्युदधिसंगे च ताम्रासा
 गरसंगमे ॥ धनुकोटौ मुनिश्चैष कन्यातीर्थे निमज्जनात् ॥ ६७ ॥ सूर्ये दुग्ग्रहणे पुण्ये स्नानं तेषु
 प्रज्ञास्यते ॥ विधिं च ते प्रवक्ष्यामि सूर्ये दोग्रहणे मुने ॥ ६८ ॥ नित्येनेमि त्तिके काम्ये जपहोमांबुम
 ज्जने ॥ शिवार्चने न विधिवन्महादानमनंतकै ॥ ६९ ॥ कृपाब्जतुणं वा पां नद्यां स्नानं ततोधिकं
 ॥ सागरेऽपि ततो विप्रनदीसंगे नतोधिकं ॥ ७० ॥ शिवस्य सन्निधौ स्नानं ततोऽपि गुणवत्तरं ॥ आ
 नुरः कोष्ठातो येन स्नायाद्ग्रहणयोर्द्वयोः ॥ ७१ ॥ वेष्ठावान्स्कांदगाणेशानरौ वान्छाक्ताज्जपे
 न्मनून् ॥ मंत्रसंग्रहणं कुर्याद्ग्रहणे सोमसूर्ययोः ॥ ७२ ॥ रुद्रावत्यापि मंत्राणां लक्ष्म्या रति
 फलं लभेत् ॥ पितृन्संतर्पयेत्तथा ह्यैर्न तेषु च मुनीश्वर ॥ ७३ ॥ सर्वे गंगा समतोयं ते सर्वे
 व्यासः समादिजाः ॥ सर्वमेतु समेदानं ग्रहणे सोमसूर्ययोः ॥ ७४ ॥ मंत्रसिद्धिकरं स्थानं नद्यां
 पर्वतमस्तके ॥ विपिने च शिवागारे देवब्राह्मणसंनिधौ ॥ ७५ ॥ बिल्वमूले बिल्वपत्रे गर्भे
 जालिंगमर्चयन् ॥ तत्र संपूज्य यन्नभ्येत फलं तं लक्षहायनं ॥ ७६ ॥ रुद्रेण चैव गायत्र्या तथा
 पंचाक्षराणि च ॥ रोगार्तमायुषो रथे होमयेच्च गन्धिभिः ॥ ७७ ॥ तद्दत्त्वा परमं श्रेष्ठं शताब्दे
 तरमेव वा ॥ नदीतोयेन संपूर्णघटे संस्पृश शोभनं ॥ ७८ ॥ रुद्रावतिजलैः स्नाप्य रोगैः पापैः प्रमु

श्रीशिव

च्यते॥ मंत्रान्यचाक्षरं वापि गायत्रीं वेदमातरं॥ यावद्ग्रहणमोक्षं तु तावन्नद्यां समाहितः॥ जपे
 त्समुद्रगामिन्यां पुरश्चर्याफलं लभेत्॥ ८०॥ चरेवास्त्वा वरे वापि तुंगोलिंगे शिवार्चकः॥ ग्रहणे
 तोमसूर्याणां यो माहास्नानकारकः॥ ८१॥ पंचामृतैः पंचगव्यैः तथा फलरसैरपि॥ घृताभ्यंगं
 घृतस्नानं ग्रहणे तीव्रपुण्यदं॥ ८२॥ शिवस्मृतौ यदं विप्रगाणापत्यप्रदं परं॥ तैर्यत्रिकंधूप
 दीपं पुष्पगंधानुलेपनं॥ ८३॥ विल्वमालार्पणं शंभोः पुण्ये नीराजनां विभोः॥ कुर्याद्योग्रहणे
 विप्रसर्वान्कामानवाप्नुयात्॥ ८४॥ कश्चित्पूजयेत्तन्मत्पाकश्चित्पूजां प्रपश्यति॥ तयोः समफलं
 लंतेयं ग्रहणे लिंगदर्शनान्॥ ८५॥ ब्रह्महत्यादिभिः पापैः मुच्यते नात्र संशयः॥ सहस्रवार्षिकी
 पूजां ग्रहणे पूजको लभेत्॥ ८६॥ संक्रांतीषु कान्तिरुद्रजनलभ्येत्यानेष्वथार्चनपते निरये क
 दाचिन्॥ नेवाधत्तिं सलभते द्विजवैधतीषु मुक्तेः करग्रहणकृद्ग्रहणेशिवं हि॥ ८७॥ ॥
 इति श्रीशिवरहस्येण कादशांशोपर्वग्रहणपूजामहिमानामसप्तविंशोऽध्यायः॥ २७॥ ॥
 ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ मुनिरुवाच॥ ॥ रहस्यमन्यद्दहमेममशंभुतनूतय॥ ब्रूतेषु
 केषु चीर्णेषु प्रीतो भवति शंकर॥ १॥ सहैभिर्मुनिभिश्चैव गणैः सुरगणैरपि॥ श्रवणो वध
 तं मे द्यमनः शिवकथाश्रुतं॥ २॥ ॥ सून उवाच॥ ॥ इत्थं जैगीषवाक्षे नूनं दिनात्मा हरा
 त्मजः॥ प्राह तं तारकारातिः शिवप्रीतिकरं व्रतं॥ ३॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच॥ ॥ शृणुष्व मुनिशा
 र्दूलत्रिपुरारिप्रियव्रतं॥ प्रत्येकं सावधानेन गणेश्वमुनिभिः सुरैः॥ ४॥ कैलासे शंकरेणैव प्रो

श्रीशिवः ११

७२

कानिमीतिदानितु ॥ गिरिजायैविशेषेणमयातत्रश्रुतानिहि ॥५॥ केलासरोलमंचस्यपार्व
 तीपृच्छतीश्वरं ॥ प्राञ्जलिर्विनयोपेतात्रिकालजात्रिलोचनं ॥ ६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ देवदेवम
 हादेवत्रिकालजात्रिलोचन ॥ किंनवप्रीतिरुच्छंभोव्रतंसर्वघनाशनं ॥ ७ ॥ पुमर्थदायकं
 शर्वसर्वेषांकथयस्वमे ॥ तस्यतद्ददनांभोजंपीत्वालोचनबद्धपदैः ॥ ८ ॥ ग्राहदेवींचिरूपा
 क्षःप्रत्यक्षमवदद्वतं ॥ ॥ शिवउवाच ॥ शृणुपद्मपलाशाक्षीव्रतंमेप्रीतिदायकं ॥ ९ ॥
 साधुसाधुमहाप्राज्ञेसर्वलोकोपकारके ॥ यन्नकस्यचिदारग्यानेनदद्यकथयामिते ॥ १० ॥
 सर्वकामप्रदंदिव्यंसर्वरोगनिवारकं ॥ ब्रह्मविष्णवादिभिर्देवैः कृतमेतन्महाव्रतं ॥ ११ ॥ न
 रोवायदिवानारीद्विजोवाप्येत्यजोथका ॥ कृत्वाव्रतमिदंदिव्यंममलोकंसविंदति ॥ १२ ॥
 सर्वेष्वपिचमासेषुप्रशस्तंसर्वकामदं ॥ वयंसोमव्रतेनेतिस्तुतंवेदैर्महेश्वरि ॥ १३ ॥ सोमवार
 व्रतंदिव्यं हि जानामेवकेवलं ॥ नराणांमयन्नारीणांसौभाग्यारोग्यवर्धनं ॥ १४ ॥ श्रावणे
 कार्तिकेवापिशुक्लहीतनियमेव्रती ॥ पूजयेन्मांमाहादेविसेचिरान्मुक्तिभाक्भवेत् ॥ १५ ॥
 देयुवाच ॥ ॥ कथंसोमव्रतंकार्यकोविधिःपूजनंकथं ॥ कस्मिन्कालेचकर्त्तव्यंसर्वविस्तर
 नोवद ॥ १६ ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ श्रावणेस्मिन्वरेमासित्वत्पितुर्मैलिसंस्थिते ॥ केदारेश
 महालिंगं सन्निधौनियमाव्रती ॥ सकल्पवत्सरंवापित्रीणिद्वादशवर्तितके ॥ संकल्पब्राह्मणैः
 सार्धंव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ अस्यकेदारनाथस्यश्रावणेसोमवासरे ॥ १८ ॥ पूजाकार्यविशेषेण

श्रीशिव

साधने विविधैः शुभैः ॥ सोमवारं व्रतं कार्यं प्रयत्नेन यथाविधिः ॥ १९ ॥ ब्राह्मणैरेव नियमादा
जन्मांतं महेश्वरि ॥ शक्ते नोपोषणं कार्यं मन्यथानि शिभोजनं ॥ २० ॥ उपवासी पूजयेन्मां रात्रौ
यामचतुष्टयं ॥ परेद्युर्मसमभ्यर्च्य निवेद्यास्नीतभावतः ॥ २१ ॥ सर्वेष्वपि च मासेषु सोमवा
रः प्रशस्यते ॥ कृष्णपक्षे विशेषेण तस्य नोद्यापनं शिवे ॥ २२ ॥ नक्तभुग्यदिभक्तस्य सारवर्ज्या
न्नभुक् भवेत् ॥ यन्निवेदितमीशाय तदस्नीयाद्यथाविधिः ॥ २३ ॥ मधुमां संवर्ज्यीत नक्तासी
सर्वदा शिवे ॥ वत्सरे वत्सरांते वा द्वादशाब्दे त्रिहायने ॥ २४ ॥ नक्ताशनोद्यमं कुर्यादुपवासी न
संज्वरेत् ॥ अन्येष्वपि महादेवि शिवक्षेत्रेष्वथारभेत् ॥ २५ ॥ अविमुक्ते तु नियतं नित्यं नक्ता
शनी भवेत् ॥ सोमवारेषु वा देवि भुतायामष्टमीषु वा ॥ २६ ॥ पर्वस्वपि विशेषेण सोमाभास्य
पि शंकरि ॥ मूढूर्ते नंदिने नक्तं तत्र संपूज्य हव्यभुक् ॥ २७ ॥ कार्तिके प्रारभेद्वापि अरुणाचल
सन्निधौ ॥ सोमवारव्रतं देवि संकल्प्येव हि पूर्ववत् ॥ २८ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ अत्रेति हासं व
क्ष्यामि शृणु शौल सुते नघे ॥ चाक्षुषस्यो तरे देवि दक्षो मे धाय दीक्षितः ॥ ३० ॥ सर्वैः सुरासु
रैर्देवि ब्रह्मविष्णवादिभिः द्विजैः ॥ मामनादृत्य त्वां च पियत्र विप्रमया लभेत् ॥ ३१ ॥ सुराधा
वीरभद्रेण शिदिना ॥ दीक्षितोऽपि हि ॥ चंद्रो मृतमयश्चायं निष्पिड्य करपंक्तजैः ॥ ३२ ॥ सोमो
हीनामता गौरी रोहिणी मां जपं नदा ॥ केदारे सोमनाथार्यं त्रिंशं संस्थाप्य पूजयत् ॥ ३३ ॥ स
पुनर्दशशापेन पीडितो मामनूनुषत् ॥ सोमवारे खेवमीशे सोमो यक्ष्मरुजा द्वितः ॥ ३४ ॥ सोम उवाच ॥

७३

बलीवर्द्धयन्सार्द्धवेनकुधात्रैपुरंनिर्द्दहन्न्निर्द्दत्तेजौ॥ इनाक्षेव हार्दतमोनात्रायन्लोकजा
 लंसुशोकंधुनीतेपुनीतेमहेशः॥ ३५॥ ततस्तुष्टोऽस्यर्हदेवितस्यस्तुत्याचभक्तिः॥ सोमवा
 रव्रतस्थास्यप्रभावेनगिरिंद्रजे॥ ३६॥ तेनोक्तंयदितुष्टोसितिष्टाचस्थोनिरंतरं॥ यावच्चंद्र
 श्वसूर्यश्चयावतिष्ठतिमेदिनी॥ ३७॥ तावन्मेस्थापितंलिंगंउभयासहतिष्ठभो॥ रोहिण्याश्च
 पतिश्चैवंप्रार्थयित्वाचमंशिवे॥ ३८॥ ततः शुध्वारीरोसोगगनस्थेद्विराजते॥ ममोत्तर्माग
 देवेशिस्थानंदत्तंविशेषतः॥ देवान्प्रीणानि सोद्यापिसोमधामप्रदानतः॥ प्रथमंपिबतेवन्हिः
 द्वितीयंभास्करःशिवे॥ ३९॥ तृतीयामथदेवेंद्रःचतुर्थीमरुतोऽरिवलाः॥ वंसवःपंचमीतस्यकलां
 षष्ठींतुवायवः॥ ४०॥ आदित्याःसप्तमींदेविरुद्रास्तस्याष्टमीकलां॥ नवमींऋभवोदेविदश
 मींयसगुह्यकाः॥ ४१॥ एकादशींशिवेसाध्याःद्वादशींविष्णुरेवहि॥ त्रयोदश्यादशींतस्य
 चतुर्दश्यांतुनिर्ऋतिः॥ ४२॥ अमावास्यासुपितरःकलांतस्यपिबंतिहि॥ सोमोऽमृतमयो
 देविदेवीनांभोजनंशशी॥ ४३॥ कलाभिःपोषयेदेवानोषधीनांगर्णशिवे॥ सोमवल्लीयुनि
 तरांयज्ञार्थंसोमपाःद्विजाः॥ ४४॥ सोमेनादित्यबलिनःसोमेनसवितामही॥ सर्वेवामथ
 ऋषाणांमध्येवैसोमआस्थितः॥ ४५॥ इत्येवावब्रूचानांहिश्रुतिराहमहेश्वरि॥ सर्वेषां
 जनितासोमःशक्रविष्णुनिलात्मना॥ ४६॥ तस्मात्तदाविष्टतयासोमवल्लीभिरेवहि॥
 प्रवर्तयंतियज्ञाश्चसोम्यायेब्राह्मणाशिवे॥ ४७॥ सोमपाब्राह्मणाःसर्वेभूमेवतनयः॥ ४८॥

श्रीशिव

वं॥ ब्राह्मणानामयं राजा सोमः साक्षान्ममांशकः॥४८॥ तवेव वदनं देवि अग्निः मे वदनं
 शिवे॥ तस्मादग्निश्च सोमश्च जगच्चक्रप्रवर्तकौ॥४९॥ अग्नीषोममयं सर्वं जगदतच्चराचरं॥
 तस्माद्यज्ञेषु सर्वेषु अग्नीषोमपशुस्मृतः॥५०॥ तस्माद्भूतमिदं देवि सोमवारं समेष्टुं॥
 ब्राह्मणेः सोमपैरेव कार्यं नक्ताशानात्मना॥५१॥ शिवश्चैव गृहे वापि अविमुक्ते चनेत्यर्कः॥
 श्रावणे कार्तिके वापि नक्तमोजनमाचरेत्॥५२॥ ब्राह्मणानां विधिश्चायं सोमपानां विशेष
 तः॥ बहज्जाबालकयितो विधिरेष सनातनः॥५३॥ विधवा विधुराणां च वानस्थानां च व
 र्णिनां॥ उपवासो यतीनां च चतुर्यामेषु पूजनं॥५४॥ प्रशस्तं मम देवेशि सोमवारेषु सर्वशः
 ॥ वर्णानामाश्रमाणां च भक्तानां नियतात्मनां॥५५॥ शक्तेषु पोषणाहीनः चिरं विद्यासु तिष्ठति
 ॥ ये सोमवारे स्वेष्टं दिवा कुर्वन्ति भोजनं॥५६॥ तान्पानयन्ति नैकैः क्रूरास्ते यमकिंकराः॥ तदा
 प्रभतिये केचित् व्रतं कुर्वन्ति मानवाः॥५७॥ नेपितुं त्यजन्त्यांति विमलां गांश्च सोमवत्॥ न वार
 व्रतमेतद्भिश्च्युत्युक्तं विधिनाचरेत्॥५८॥ अथ किं बहुनोक्तेन विधानेन तस्य कीर्तये॥ ॥
 श्रीस्कंद उवाच॥ ॥ एवं जगादगिरिजां प्रति चंद्रमौलिः सोमव्रतस्य महिमा मसमाद्भिजां
 च॥ भक्तेषु नक्तं हितं भक्तविशिष्टं भुक्त्वा ह्रिं गार्चनं तत्र वनदर्शनतोऽब्रुवत्॥६०॥ ॥
 ॥ इति श्रीमहादेवार्चविरकादशांशे शिवरहस्ये सोमवारव्रतमहिमानामअष्टा०॥२८॥
 ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ श्रीशिव उवाच॥ ॥ यस्मिन्कस्मिंश्च मासे च शुक्ले सोमस्य वासरे॥

श्रीशिवः १॥

७४

शौचं विधाय नद्यां वै स्नायाद्युषसि स न मे ॥ १ ॥ स्वधर्मविहितं कर्म कृत्वा स्थाने मनोरमे ॥
 मुसमे भूभवे रम्ये न्यसेत्कुंभं मनोरमं ॥ २ ॥ चतुष्षवविन्यस्तं चंदने न मनोरमं ॥ श्वेतवस्त्रप
 रीधानः सर्वालंकारभूषितः ॥ ३ ॥ आदौ पात्रं च विन्यस्य आधारसहितं शिवं ॥ अष्टौ विघ्नेश्च
 रादेवा सोमनाथं सशक्तिकं ॥ ४ ॥ वासं सा सहितं न त्रश्वेतपुष्पैः प्रपूजयेत् ॥ लिंगं तु गंच विन्य
 स्य पंचगव्येन सेचयेत् ॥ ५ ॥ शिवे फलरसैश्चैव गंधपुष्पांबुसेचनैः ॥ गंधाक्षनादिभिः पूज्य
 रुद्रेणावन्ति तौ विके ॥ ६ ॥ विविधैर्भक्षभोज्यैश्च फलैर्नैवेद्यमाचरेत् ॥ धूपदीपादिकंदत्वा
 नीराजिनपुरःसरं ॥ स्तोत्रैस्तु वीतदेवेशी सोमवारे विशेषतः ॥ सोमालं कृतमस्तकायविभ
 वेनाभादिसामस्तुतिप्रख्यानाय उमाधवाय महते भूमाय देवाय ने ॥ कामो गारिवलदाहका
 यभगवन् होमप्रियायादराहामाधीकृतये समायजगतां धिजे नमः शंभवे ॥ ८ ॥ स्तुवीनै
 वं महादेवं सोमवारेषु पूजकः ॥ उपोष्यवानक्तभुक् भवे भक्तो हृदयतः ॥ ९ ॥ एवं कृते नुप्रथमे
 सोमवारे गदो जितः ॥ आरोग्यमनुलं प्राप्य शिवलोके महीयते ॥ १० ॥ द्वितीये सोमवारे नु
 करं जंदंत धावनं ॥ देवं संपूजयेद्रात्रौ गंधपुष्पैर्मनोरमैः ॥ ११ ॥ शतपत्रैर्विल्वपत्रैः न
 काशीमुक्तिभागभवेत् ॥ सगोलक्षफलं प्राप्य शिवलोके महीयते ॥ १२ ॥ तृतीये सोमवा
 रे नुवटजंदंत धावनं ॥ सायंकाले विल्वपत्रैः जाजेभिः पूजयेच्छिवं ॥ १३ ॥ नैवेद्यं दद्यात्पेदु
 ज्जं नदस्नीयानदाविधिः ॥ एवं कृते तृतीये नु कन्यादानायुतं लभेत् ॥ १४ ॥ चतुर्थे सोमवारे नु

श्रीशिव

अपामार्गसमुद्भवं॥ रुद्रेण पूजयेद्वात्रौ बिल्वैः मल्लीसुमैः शिवं॥ १५॥ स्वादन्नं शर्कराक्षी
 रं निवेद्या श्मीतसद्विजेः॥ यज्ञायुतफलं प्राप्य शिवलोके महीयते॥ १६॥ पंचमे सोमवारे तु
 अश्वत्थं दंतधावने॥ शिवसंपूजयेद्वात्रौ बिल्वैर्पद्मैर्महेश्वरि॥ १७॥ दधिभक्तं शिवे दत्त्वा
 ब्रह्म हापि विमुच्यते॥ सोमवारे तु येष्वेव दंतधावनमार्जितं॥ १८॥ शिवसंपूजयेद्वात्रौ मंदा
 रैर्विल्वपल्लवैः॥ नैवेद्यं च शिवं दद्यात्फलपायसमंडकं॥ १९॥ सषड्द्वयुतफलं प्राप्य म
 ल्लोकमाव्रजेत्॥ सप्तमे सोमवारे तु लक्षजंदंतधावनं॥ २०॥ श्रीकण्ठपूजयेत्सायं श्रीपत्रैः
 करवीरकैः॥ विविधैर्भक्ष्यभोजस्युनारिकेलफलैरपि॥ २१॥ नैवेद्यं च नो दत्त्वा दीपधूप
 पुरःसरं॥ सप्तसागरदानस्य फलं लब्ध्वा ममांतिगः॥ २२॥ अष्टमे सोमवारे तु अष्टमूर्तिय
 जेच्छिवे॥ पंचामृतैः फलरसैः गंधपुष्पकुशांबुभिः॥ २३॥ गंधिपुष्पैर्विल्वैश्च यक्षकर्मले
 पनैः॥ मधुन्नं पायसापूपंकदलीफलसंयुतं॥ २४॥ निवेद्या श्मीतद्वात्रौ भवभक्तिजितेन्द्रि
 यं॥ गजानां च शते दत्ते लक्षं चरयवाजिनं॥ २५॥ सूर्यग्रहकुरुक्षेत्रे यत्पुण्यं स्यान्महेश्व
 रि॥ तत्पुण्यं कोटिगुणितं सोमवारार्चकोलमेतत्॥ २६॥ नवमे सोमवारे तु कुटजं दंतधावनं
 ॥ विल्वपुन्नागकादंबैर्पूजयेन्मामहेश्वरं॥ २७॥ सायं घृतान्ननैवेद्यं धूपदीपमनोहरं॥
 पौंडरीकायुतफलं प्राप्य विष्णुलोके वसेत्॥ २८॥ तेनोदितं शिवज्ञानं लब्ध्वा मल्लोकमाव्रजेत्
 दशमे सोमवारे तु विल्वजंदंतधावनं॥ २९॥ महादेवं विल्वपत्रैर्यजेन्नीलोत्पलैः शिवे॥

नैवेद्यं वटकापूपं स्वादन्नं विनियेदयेत् ॥ ३० ॥ वाजये यायुतं प्राप्य ब्रह्म लोके महीयते ॥ ब्रह्मणा
 पूजितस्तत्र ज्ञानं लब्ध्वा न दंति के ॥ ३१ ॥ ते नैव मुच्यन्ते देवि सोऽपि मये वलीयते ॥ एकादशो सो
 मवारो काष्ठमोदुंबरं भवेत् ॥ ३२ ॥ पार्वतीशं दूर्वयार्च्यं बिल्वे श्रेवायचंपकैः ॥ रुसरं भक्ष्यभो
 ज्यादिनिवेद्या शनीनशां भवेत् ॥ ३३ ॥ राजस्य यदि दशकं प्राप्य मल्लो कमावसेत् ॥ द्वादशो सोम
 वारो तु शिगुर्जं दंतधावनं ॥ ३४ ॥ शिवगुणेषु रत्नं पूजां कुर्यात्सायं तु बिल्वकैः ॥ मुहूर्तान्नं घ
 तभक्ष्यं निवेद्या शनीनशां भवेत् ॥ ३५ ॥ द्वादशाब्दफलं प्राप्य शिवलोके महीयते ॥ मासाब्दसंख्य
 या कुर्यात्सोमवारव्रतं शिवे ॥ ३६ ॥ नक्ताशनी भवेद्दूर्ध्वं त्रिवर्षं द्वादशाब्दकं ॥ शिवक्षेत्रेषु
 पुण्येषु अविमुक्ते च नैत्यकं ॥ ३७ ॥ कुर्यादुद्यापनं चाने पुनः पुनर्यथा भवत् ॥ आजन्म ग्रह
 णे देवि नैवेद्यार्घ्यं माचरेत् ॥ ३८ ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ कीदृशं तद्ब्रतं देवविधानं तस्य
 कीदृशं ॥ कथं कार्यं कदा ग्राह्यं किं दानं कथमर्चनं ॥ ३९ ॥ उद्यापनविधानं च विस्तरेण वदस्व मे ॥
 ॥ महादेव उवाच ॥ माघे मास्यष्टमी शुक्ले शिवे द्वादसं युता ॥ तदा ग्राह्यं ब्रतमिदं अनेन वि
 धिना शुभं ॥ ४० ॥ प्रातः शुक्लतिलैः स्नायादाचार्यसहितो ब्रवीत् ॥ पूर्वाह्णे विधिवत् कुर्यादु
 माशंकरपूजनं ॥ ४१ ॥ ततः पुष्पांजलिं दत्वा प्रणम्य च पुनः पुनः ॥ विधिनाने गृह्णीद्ब्रतं सं
 कल्पपूर्वकं ॥ ४२ ॥ गृह्णामि भव रोगार्तः सोमवारव्रतौषधं ॥ ब्रते नानेन सुप्रीनो भवेत्तां पा
 र्वतीश्वरो ॥ ४३ ॥ विसर्जनं ततः कुर्यादाचार्यं वरयेत्ततः ॥ अहः शेषं ततो नीत्वा पुराणश्रव

म ५

श्रीशिव

णादिभिः॥४४॥ शायानोदर्भकूर्चेषु अमुक्तब सचयेवान्॥ अनेनविधिना देवि महिनेवा
 सरेश्वभे॥४५॥ ब्रतीकुर्वन्त वाप्रोतिमद्रावन्नात्र संशयः॥ तस्मिन्दिने कृतं किंचिद्धौमं दानं
 शिवार्चनं॥४६॥ वतं वाप्रीतिदंस्कं दमुमया सहितस्यभे॥ अतः सोमवारव्यावाहारः प्रशासो
 यंममप्रियः॥४७॥ एवं समाष्टकं कुर्याद्भूतस्योद्यापनं भवेत्॥ माघाद्यपंचकं कुर्याच्छुक्ल
 पक्षे विज्ञेयतः॥४८॥ शिवदर्शनेतिथियेषां नामैकैकेनापि संयुते॥ सोमवारे विधानं च
 द्रताराबलान्विते॥४९॥ विधाय रदनोत्तरे वं प्रातस्नायाद्विधानतः॥ आचार्यं वरयेदेकं
 शिवभक्तं जितेन्द्रितः॥५०॥ पुराणस्मृतेशास्त्रज्ञानि गमामवेदितां॥ उपोष्य सोमवारे च सा
 यं संध्यामुपास्य च॥५१॥ शिवालये नदीतीरे श्रुचौ देशे गृहे च॥ अष्टांगुलैश्चितां वैदिं वि
 तस्ति द्वयविरुत्तां॥५२॥ तस्यां षोडशपत्रं च तंडुलैः परिपूरितं॥ पुष्पमंडपिकां कुर्यात्प
 ताकाद्यैरलंकृतां॥५३॥ वितानैर्विविधैः श्रोत्रैः फलैः सज्जितं॥ एवं प्रकल्पयेद्दे
 दिंचतुरस्रासमांतथा॥५४॥ आचार्यं नाम कुर्यान्महाराधनमुत्तमं॥ पद्ममध्ये नवीने च
 धातुजं स्थापयेत्पटं॥५५॥ वाससां संवृते देवि फलपल्लवचक्रं॥ समं तात्कुंभके रथैः
 पल्लवांबुमपूरितैः॥५६॥ गणेशं मानकां चैव दुर्गाक्षेत्रपतिं हरिं॥ ब्रह्माण्मयसावित्रीं इंद्र
 मेरावतं स्थितं॥ पंचामृतोदकैः स्नाप्य गंधपुष्पासनैः जलैः॥ गृहीते मध्यमे कुंभे ध्यायेन्म
 द्रुपमीश्वरि॥५७॥ सांबं चंद्रकलाजूटं च बकं नीलकं धरं॥ वरदाभयहस्तं च गंधपुष्पांबराच

न॥ ५९॥ त्वयाचस्कंदगणपतं दीभं गीशसेविता॥ ध्यात्वा वा ह्यायसंपूज्य शुद्धपंचाक्षरेण हि
 ॥ तत्तद्देवादिमंत्रैश्च पूर्वादिषु दलेष्वथ॥ मूर्तयोऽप्यौ मदीयाश्च पूजनीयाः क्रमेण च॥ ६१॥
 अनंताय नमः सत्सु भविष्यायाद्युत्रिभूर्नये॥ श्रीकंठाय शिखंडाय चंद्रचूडाय मूलिने॥ ६२॥
 पूर्वादिक्रमयोगेन तनवः पूजयेन्मम॥ तद्दहिर्लोकपालांश्च पूजयेन्मूलमंत्रतः॥ ६३॥ वि
 ष्णुपंचारैश्च गंधपुष्पाक्षतैर्यजेत्॥ बिल्वपत्राक्षतैः पुष्पैः धूपदीपैः समर्चयेत्॥ ६४॥
 मनोरथाविधान्या पूजावित्तानुसारतः॥ ततो वेद्यामधो भूमौ सर्वतो भद्रमंडले॥ ६५॥
 ब्रह्माद्या देवताः सर्वाः क्रमेणैव समर्चयेत्॥ नैवेद्यानि सुहृदानि तांबूलानि च कल्पयेत्॥
 ६६॥ रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतमंगलवादनैः॥ पुराणैरितिहासैश्च शत्रिशोषं नयेत्प्रती॥ ६७॥
 अपरेद्युः कृतस्नानः प्रातः संध्यामुपास्य च॥ पुनर्वर्धा शिवं देवान् पूजयेत्पंचारकैः॥ ६८॥
 हवनार्थं विधानं कुतुंबास्छंडिलेशिवे॥ स्वर्गलोके न विधिना उपलेपनपूर्वकं॥ ६९॥ अ
 नाज्ञाता हविर्हन्ता महाव्याहृतपस्तथा॥ होतव्याः सद्यताश्चैव पायसादितिलैः सह॥ ७०॥
 त्वं सोमासीति मंत्रेण हुने दद्यात् हुनीशतं॥ ततः स्विष्टकृतं हुत्वा होमशोषं समायेत्॥ ७१॥ त
 तो होमावसाने च गामे कंधवर्त्तां शुभ्रां॥ पयस्विनीमरोगी च स वत्सरां कांस्यदोहनां॥ ७२॥ द
 द्याद्भुतसमर्थं माचार्याय सदक्षिणां॥ वस्त्रैराभरणैरत्नैराचार्यं परिस्नोययेत्॥ ७३॥ ततः
 षोडशसंख्याकान् ब्राह्मणान् भोजयेदथ॥ तान् भूत्वा पूजयेद्विप्रान् शोभवान्नामभिः क्रमात्

॥७४॥ सेमेश्वरस्तथेशानः शंकरो गिरिजाधरः ॥ महेशः सर्वभूतेशः शंकरश्चिपुरातकः ॥७५॥
 शिवः पशुपतिः शंभुः स्मृतव कश्चंद्रशेखरः ॥ गंगाधरो महादेवो वामदेव इति क्रमान् ॥७६॥
 उपवासान्समर्प्याथ दद्यात्कुम्भान्स दक्षिणान् ॥ वस्त्रे राभरणैरन्यैराचार्यपरितोषयेत् ॥७७॥
 तथेव पूजयेदन्यादीनां नाथांश्च तोषयेत् ॥ व्रतं समास्तु संपूर्णमित्युक्त्वा तान्समापयेत् ॥७८॥
 विमर्जवास्नान्सर्वान् शिष्टैरिष्टैः समन्वितः ॥ भुंजीयाद्भूतशेषं तु आचार्यसहितो ब्रवीतीति ॥
 ७९॥ एवं कृते महापुण्ये व्रतस्योद्यापनं विधौ ॥ नारी वा पुरुषो वापि महेशस्य पदं लभेत् ॥ ८०॥
 अपुत्रो लभते पुत्रं निर्धनो धनमाप्नुयात् ॥ पथिव्यां यानि तीर्थानि व्रतान्यन्यानि यानि च ॥ ८१॥ सोम
 वारव्रतस्यास्य कलानाहंति बोद्धव्यम् ॥ ८२॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ शिवेनातः प्रातः कमलमुखिमात
 स्त्रिजगतां तं भ्रातं मम भजनं वेधुर्यवशात् ॥ कुतः सोऽखं सर्वं लभति च फलं प्रैत्य सुरवदं
 जनानेऽप्याजानैः सुरवरनरैः सेवितपदे ॥ ८३॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येऽष्टादशोऽध्यायः ॥ ८४॥ ॥ श्री
 देवार्येशिवगौरीसंवादे सोमवारव्रतोऽद्यापनं कथनं नाम अष्टौ त्रिंशोऽध्यायः ॥ ८५॥ ॥ श्री
 महादेवाय नमः ॥ पुनरन्यद्भूतं किं ते प्रियं शंकरमेव ददामि ॥ येन चोर्णेन जगतां मुक्तिः साधारणी
 भवेत् ॥ ८६॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ प्रदोषो मे प्रियकरः त्रयोदश्यां महेश्वरि ॥ सर्वमाप्स्यु सर्व
 यां मुक्तिमुक्तिप्रदो मम ॥ ८७॥ किंपुनर्मदवारेण संयुक्तः कृष्णपक्षगः ॥ तत्रोपवासः पूजा च
 सायं मुक्तिप्रदो मम ॥ ८८॥ तद्विधानं तत्र शिवे वदाम्यद्य विशेषतः ॥ शृणु त्वं सावधानेन चेत्तसा

जगदीश्वरि॥४॥ पक्षद्वयेत्रयोदश्यानिराहारोभवेच्छिवे॥ प्रदोषव्यपि सायंपतघटिकात्र
यभाकृयादि॥५॥ तत्रमे पूजनं वास्तमव्याप्तौ चोत्तरे भवेत्॥ नद्योवादेवखाते वास्तानंतत्र समाच
रेत्॥६॥ शुक्लांबरधरोभूत्वा वाग्यनौनियमान्वितः॥ भस्मरुक्क्षेत्रिपुं द्रुतद्राक्षपरि मंडित
विग्रहः॥७॥ रुतसंध्याजपविधिः शिवपूजां समाचरेत्॥ देवस्य पुरतः सम्यक् उपलिप्य न
वांभसा॥८॥ विधायमंडपं रम्यं पुष्पमालाविराजितं॥ विनानाद्यैरलंकृत्य फलमूलनर्वाकुरैः॥९॥
विचित्रं पद्ममालिरम्यं पंचवर्णिकसंयुतं॥ तत्र पीठे चतुष्पादे स्वेष्टे स्थापयेच्छिवं॥१०॥ तत्रो
पविश्य शुश्रुभे वासनेऽग्रमानसः॥ पाद्यार्घ्याचमनादींस्तु पुष्पाणि च विन्यसेत्॥११॥ स
म्यक्संपादिना शेषपूजां च करणः शुचिः॥ आगमोक्तेन विधिना पीठमामंत्रयेत्सुधीः॥१२॥
ततः कृत्यात्मशुद्धिं च भूतशुद्धिं च अनुक्रमेण॥ प्राणायामत्रयं कुर्याद्विजवर्णैः सविंदुकैः॥१३॥
मानकोन्यस्य विधिवत्स्थात्वा तां देवतां यशः॥ समाप्य मातृकां भूयो ध्यात्वा देवं परं शिवं॥१४॥
वामभागे गुरुं नत्वा दक्षिणे गणपं यजेत्॥ अंसोरुमुग्मे देवादीन्यसेन्नामौ च पार्श्वयोः॥१५॥
अधर्मादीनर्नतादिहृदि पीठे च विन्यसेत्॥ आधारशक्तिमारभ्य ज्ञानात्मानमनुक्रमेण॥१६॥
उक्तक्रमेण विन्यस्य हृत्य मे साधुभाविनैः॥ नवशक्तिमयैरम्ये ध्यायेद्देवसुमापतिं॥१७॥ चंद्रको
टि प्रतीकात्रां सोमचूडं त्रिलोचनं॥ आपिंगलजटाजूट रत्नमौलि विराजितं॥१८॥ नीलग्री
वमुदारंगनागहारो पशोभितं॥ वरदाभयहस्तं च हरिणं च परश्वधं॥१९॥ दधानं नागवलयं

केयूरंगदमुद्रिये॥ व्याघ्रचर्मपरीधानं रत्नसिंहासनस्थितं ॥ २० ॥ ध्यात्वा महामभागे त्वंचिंत
 येद्भिरिकन्यकां॥ भास्वज्जपाप्रसूनाभामुदयार्कसमप्रभां ॥ २१ ॥ विद्युत्पुंजनिभीतन्वीमनोन
 यननंदिनीं॥ बालेंदुशेखरस्निग्धनीलकुंचितकुंतलां ॥ २२ ॥ भंगसंघातरूचिरनीलालक
 विराजितां॥ मणिकुंडलविद्योतमुखमंडलविभ्रमां ॥ २३ ॥ नवकुंकुमपंकांककपोलनलद
 र्पणां॥ मधुरस्मितविभ्राजदरुणाधरपल्लवां ॥ २४ ॥ कंबुकंठीशिखासुद्यत्कुचपंकजकुड्म
 लां॥ पाशोकुशाभयवरैः विलसत्करपल्लवां ॥ २५ ॥ अनेन रत्नविलसत्कंकणांगदमुद्रिकां॥
 त्रिवलीवलयां हृद्योरत्नकांचिगुणान्वितां ॥ २६ ॥ रत्नमालां वरधरोदिव्यचंदनचर्चितां॥
 दिक्पालवनितामौलिसंनतां प्रिसरोरुहां ॥ २७ ॥ रत्नसिंहासनारूढां मंदस्मितमुखीं
 बुजां॥ एवं ध्यात्वा महादेवं मां देवीं त्वामनोरमां ॥ २८ ॥ न्यासक्रमेण संपूज्य देवगंधादि
 मिः क्रमात्॥ पंचभिर्ब्रह्माभिः कुर्यात्प्रोक्तस्थानेषु वा हृदि॥ पृथक्पुष्पांजलिं देहे भूलेन च हृ
 दि त्रिधा॥ पुनः स्वयं शिवो भूत्वा मूलमंत्रेण साधकः ॥ ३० ॥ ततः संपूजयेद्देवं बाह्यपीठे पुनः क्र
 मात्॥ संकल्प्य च वदेत्तत्र पूजार्थं समाहितः ॥ ३१ ॥ कृतांजलिपुटो भूत्वा प्रार्थयेद्दिंदुशेख
 रं॥ ऋणपातकदौर्भाग्यदारिद्र्याविनिवृत्तये ॥ ३२ ॥ अशेषाद्यविनाशाय प्रसीद मम शंक
 रा॥ दुःखशोकाग्निसंतप्तं संसारभयपीडितं ॥ ३३ ॥ बहुरोगाकुलं दीनं पाहि मोक्षवाहनं॥
 आगच्छ देव देवेश महादेवो भयंकरः ॥ ३४ ॥ ग्रहाण सह पार्वत्या नवपूजां मयी कृतो॥ इति सं

श्रीशिव

कल्पविधिवद्वाहपूजांसमाचरेत् ॥ ३५ ॥ गुरुगणपतिं चैव यजेत्स व्यापस व्ययोः ॥ क्षेत्रेशमीश
कोणे च वल्लोकात्पायनी जयेत् ॥ ३६ ॥ धर्मज्ञानं च वैराग्यं औश्वर्यं च नमो तकेः ॥ सर्वैराग्यादि कोणेषु
पादपीठेष्वनुक्रमान् ॥ ३७ ॥ आभ्यां च बिंदुवर्गीभ्यां मधर्मादीं सुपूजयेत् ॥ मातरुपांचतुर्दिशु मध्ये
नंतं सतारकं ॥ ३८ ॥ सत्वादीं त्रिगुणांस्तं नुरूपान्पीठेषु विन्यसेत् ॥ अधोर्ध्वं छेदमायाविद्याल
क्ष्म्योऽशिवेन च ॥ ३९ ॥ तदंते चोबुजं भूयः सकलं मंडलत्रयं ॥ पत्रत्रये केसरकिंजल्क व्याघ्रं ताराक्ष
रैः क्रमात् ॥ ४० ॥ पद्मत्रयं समभ्यर्च्य मध्ये मंडलमादरात् ॥ वामोज्येष्ठां च रौद्रां च भागाद्यैर्दि
शु पूजयेत् ॥ ४१ ॥ वामाद्या नवशक्तिश्च नवाक्षरयुता जयेत् ॥ हृदि बीजत्रयाद्येन पीठमं
त्रेण चार्चयेत् ॥ ४२ ॥ आरतिप्रथमांगैस्तु पंचभिः मूर्तिशक्तिभिः ॥ त्रिंशद्भिर्मूर्तिभिः श्रान्या
विधिद्वयसमन्वितैः ॥ ४३ ॥ अनंताद्यापरावल्ह्यो मातृभिः श्रवणादिभिः ॥ सिद्धिभिश्चा
णिमाद्याभिरिंद्राद्यैश्च शिवे सुरैः ॥ ४४ ॥ रघुभक्षेत्रचंडेशौ दुर्गा च रत्नादंदिनौ ॥ गणेश
क्षेत्रपश्चैव स्वस्व लक्षणलक्षिताः ॥ ४५ ॥ अणिमामहिमा चैकारि मालधिमा तथा ॥ ईशि
तं च वशित्वं च प्राप्तिः प्राकाम्यमेव च ॥ ४६ ॥ अष्टैश्वर्याणि चोक्तानि ते जोरूपणि केवलं ॥
पंचभिर्ब्रह्मभिर्पूर्वं हृत्क्षेत्राद्याभिरप्यनु ॥ ४७ ॥ अंगैरुमाद्यैरिंद्राद्यैः पूजोक्ता मुनिभिः शि
वे ॥ उमाचंडेश्वरादीश्च पूजयेदुत्तरादिभिः ॥ ४८ ॥ स्वमावरणोपेतं ते जोरूपं सदा शिवं ॥
उमया सहितं देवमुपचारैः प्रपूजयेत् ॥ ४९ ॥ सुप्रतिष्ठितं रां रवस्य नीचैः पंचाभ्युत्थैरपि ॥ पंच

गव्यैः फलरसैः कुशगंधांबु हेमजैः ॥५०॥ अभिषिच्य महादेवमुपचारेः समाहितः ॥ कल्प
 येद्विविधैर्मंत्रैरासनाद्युपचारकान् ॥५१॥ आसनं कल्पयेद्ये मं स्वागतं विहितांजलिः ॥ अ
 र्घ्यमष्टगुणोपेतं पाद्यं शुद्धोदकेन ॥५२॥ तेनैवाचमनं दद्यान्मधुपर्कं मधूत्तरं ॥ पु
 नराचमनं दत्वा स्नानमंत्रैः प्रकल्पयेत् ॥५३॥ उपवीतं तथा वासोभूषणानि निवेदयेत् ॥
 गंधमखांगसंयुक्तभस्मनापि निवेदयेत् ॥५४॥ ततस्तिलाक्षतैर्युक्ताधोताधवलनंदुलाः ॥
 पुष्पाणि बिल्वमंदारकल्हारसरसीरुहं ॥५५॥ धतूरं कर्णिकारं च दोणार्ककुशमल्लिकां ॥
 तुलसीमाधवीचंपां कायापापमार्गदूर्धकः ॥५६॥ बृहती कुटजादीनि यथाजब्धानि
 पूजयेत् ॥ निवेदयेत्सुगंधीनि माल्यानि विविधानि च ॥५७॥ धूपं कालागरं देविदीपं
 च घृतसंयुतं ॥ अथ पायसने वेद्यं सद्यतं मोषदं शकं ॥५८॥ मोदकापूपसंयुक्तं शर्क
 राद्यतपाचितं ॥ मधुनोक्तं दधियुक्तं जलतांबूलसंयुतं ॥५९॥ पायसेनैव हविष्या जुहुया
 ज्जातवेदसि ॥ प्रतिष्ठाप्य हुतावांच भवाद्यैरष्टनामभिः ॥६०॥ ततः सिद्धरुदं तेहिनीराज
 नमयाचरेत् ॥ छत्रं च चामरं दिव्यदर्पणं व्यजनं तथा ॥६१॥ तोर्यत्रिकंतत्तगीतं दद्याद्गुण्ठाथ
 गंधवे ॥ समर्च्य दत्वा विधिवन्मंत्रैर्वैदिकतांत्रिकैः ॥६२॥ यद्यशक्तः स्वयं निस्वो यथाविभवमर्चये
 त् ॥ भक्तापुष्पेणोदत्तेन प्रदोषे नुष्यते शिवः ॥६३॥ अथांगभूता सकला गणेशादीन् प्रपूज
 येत् ॥ ऋक्सामयजुषोथर्वस्तुतिभिः पूजयेत्समां ॥६४॥ प्रदक्षिणानमस्कारैर्नर्तनैश्च प्र

श्रीशिवर॥

७६

सादयेत् ॥ स्तुवीनैवं विरूपाक्षं सप्रदोषमहेश्वरि ॥ ६५ ॥ जयजयविश्वविधानदक्षत्रिाक्षज
 यजयसर्वसुगधिनाथ ॥ जयजयचारुशार्ङ्गकमौलिजयजयकालकलाविहीनदेह ॥ ६६ ॥
 जयजयकामहरां तकारेजयजयसामगणादिगण्यमूर्ते ॥ जयजयपुण्यफलप्रदोरुविश्वमू
 र्तेजयजयसोमसुपांगवन्दिदृष्टेजयजयनीलगलप्रसीदशंभो ॥ जयजयदुरितांधकासुरारे
 जयजयविष्णुहराजमग्यमूर्ते ॥ ६७ ॥ जयजयजन्दुजदोरुशेभिमौलेजयजयगरनील
 कंठचारुकंठ ॥ जयजयपंकजामनाब्जनेत्रपूज्यजयजयपातकसंततिप्रणाशहेतोः ॥ ६८ ॥
 जयजयकामितसर्वदः स्वामीराजयजयविश्वपतेप्रसीदमां ॥ जयजयसामजचर्मवस्त्रशं
 भोअनणमांकुरुदेवमानुषादिमार्गी ॥ ७० ॥ आढ्योवायदरिद्रोवास्तुवीनैवंमहेश्वरं ॥ तस्य
 यच्चित्तितंकामंप्रयच्छतिमहेश्वरः ॥ ७१ ॥ नतस्यपातकभयंनदारिद्र्यगदाद्भयं ॥ शिषकूप
 तिपदोद्भवः प्रपन्नोयातिसद्गतिं ॥ ७२ ॥ एवमाराधयेद्देवंप्रदोषेलिंगपूजनं ॥ ब्राह्मणान्
 शांभवाश्चैवभोजयेद्दादशावरान् ॥ ७३ ॥ दक्षिणाभिश्चतांबूलैः गंधपुष्पाक्षतादिभिः ॥
 शिवपूजेयमारव्यानासवीभीष्टफलप्रदा ॥ ७४ ॥ सर्वपापक्षयकरीऋणदारिद्र्यनाश
 नी ॥ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ॥ कैलासेत्रिजगज्जनित्रिसुमहान्तादरसेग्रतीभ्राजत्य
 न्नगमौलिरत्नसुमहामालालसदृशसं ॥ नदिस्कंदगणेश्वरोद्भूतमहानौर्यत्रिकाणांस्वनैः
 कैलासेश्वरपूजयात्रिभुवनंविस्मापयन्नास्त्विह ॥ ७५ ॥ प्रदोषेषुशेषाहिभूषाविशेषंवि

श्रीशिव

वंधारयंतं मुपुषोरुनेत्रं ॥ स दोषा क शकार यो धार्धगात्रं प्रतोषेण संपूजयंतो ये तदा भस्म
 भूया ॥ ७६ ॥ प्रदोष पूजारहिना स दोषा दुःशेष जान जनुषो वरमानुषारणे ॥ विद्रावका भुवि
 भवेत्तु सुसौर्य स रव्य निद्रानि नेंद्रि तमनस्तनुवोदरि द्वाः ॥ ७७ ॥ ॥ इति श्रीशिव रहस्ये
 महादेवारच्ये रकादशांशे शिवगौरीसंवादे त्रयोदशी प्रदोष पूजा कथनं नाम त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३० ॥
 ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ त्रयोदशी प्रदोषेभ्यो मंदवारेण संयुतः ॥
 प्रदोषे मे महा प्रीतिदायको लोकनार्चने ॥ १ ॥ शनि प्रदोषे संप्राप्ते शुक्ले कथेयथा शिवे ॥ प
 क्षद्वये त्रयोदश्यां निराहारो भवेदथ ॥ २ ॥ ब्रह्मचारी गृहीभिस्तु वनीचनरनार्थपि ॥ नित्यं
 नेभिर्निकं काम्यमिति त्रेधास्य संस्थितिः ॥ ३ ॥ ये यथा कामये द्वापि द्वादशाब्दं समाचरेत् ॥ उ
 द्धापनं चास्य शिवे सोमवारसमाविधिः ॥ ४ ॥ कालो हि माघमासोऽस्य श्रावणे वामहे श्वरि ॥
 शनि प्रदोषयोगेन यदसं पद्यते तदा ॥ ५ ॥ कुर्यादुद्घापनं चास्य आजन्मीने वयाचरेत् ॥
 विधिं मस्य प्रवक्ष्यामि पूजायां शृणु शैलजे ॥ ६ ॥ नद्यादौ च नरस्नान्वाशुक्लवासाजिने नेंद्रियः ॥
 प्रक्षाल्य पादावाचम्य यत वाक् शुद्धमानसः ॥ ७ ॥ अग्निरित्यादिभिर्ध्वजैर्भस्मनोऽस्त्यवि
 ग्रहं ॥ त्रियायुषत्रिपुंड्रां कोरुद्राक्षोरुसरावतः ॥ ८ ॥ घटि त्रयावशेषेण नित्यं कर्म समा
 प्य च ॥ लिंगास्य पार्श्वे सारगत् कुर्यात्संकल्पपूर्वकं ॥ ९ ॥ संपाद्य पूजासंभारं कालरुद्धं यय
 च्छिवे ॥ त्रयोदश्यां दिवा स्थित्वा निराहारो महे श्वर ॥ १० ॥ नक्तं भोक्ष्यामि देवेश त्राहि मोक

श्रीशिवः ११

८०

पयाहर॥ सर्वपापक्षयकरोऽक्रणदारिद्र्यनाशकः॥ दुर्लभः शनिवारेण युक्तो मुक्तिप्रदो नृणां
 ॥ प्रदोषो दुर्लभतरः तत्र पूजापि दुर्लभा ॥ १२ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ भगवन् केन विधिना समभ्य-
 र्च्यमहेश्वरं ॥ प्रदोषे वास्तदोषे ते शनियुक्ते शिवार्चकः ॥ १३ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः संवीन्कामा-
 नवाप्नुयात् ॥ ॥ शिव उवाच ॥ सायं संध्याप्रदोषे तु त्रयोदश्यां नानेदिने ॥ लब्धश्चेच्छु-
 क्तकृष्णो वा शिवं दृष्ट्वा महाफलं ॥ १४ ॥ स्थावरे जंगमे वापि लिंगे तु गोमहेश्वरि ॥ उदये द्वाद-
 शी किंचित्प्रदोषे च त्रयोदशी ॥ १५ ॥ शिवार्चने न यत्पुण्यं नात्युप्यं नान्यधर्मतः ॥ वेदवा-
 देर्न योगोर्वा योगोर्वा किंतपस्यया ॥ १६ ॥ शनिप्रदोषे लिंगार्चनं कवित्वप्रपूजनात् ॥
 शनिप्रदोषसंप्राप्य प्रातः कृत्यं समाप्य च ॥ १७ ॥ स्नात्वा नद्यां तटाके वा धौ नवासाजिने द्वि-
 यः ॥ उपास्य पश्चिमो संध्यां भस्मरुद्राक्षभूषणः ॥ १८ ॥ शिवागारं प्रविश्याथ विनानसम-
 लेकृतं ॥ पुष्पमालावृतं चारुनैर्यत्रिकनिनादितुं ॥ १९ ॥ उपविश्या सने शुभ्रे प्राणानाय-
 म्य वात्यतः ॥ भूतशुद्धिं ततः कृत्वा मातृकाक्षरपूर्वकं ॥ २० ॥ मंत्रन्यासं ततः कृत्वा शिवपी-
 ठं समर्चयेत् ॥ आधारशक्तिं पूजां च कुर्यादागममंत्रतः ॥ २१ ॥ उमामहेश्वरं लिंगे स्था-
 प्य पीठे मनोरमे ॥ पंचब्रह्मविधानेन देवे ध्यायेद्द्विचक्षणः ॥ २२ ॥ मूलमंत्रात्मिकं देवमंवि-
 कासहितं शिवं ॥ ध्यात्वा चावाहयेद्देवं पद्मसं पद्मसंनिभं ॥ २३ ॥ चतुर्भुजं प्रसन्ना-
 स्यं वरदामयपाणिनं ॥ अक्षमालावृतकरं चंद्ररेखाविभूषितं ॥ २४ ॥ नीलकंठं त्रिनेत्रं

श्रीशिव

त्वाचमं हामपाश्वेगां॥ सीमधामाननो चारुचंचंद्रकलाधरां॥ २५॥ प्रसंन्यास्यांमुदं नीच
 तां उवंपरिमंडितां॥ सर्वाभरणशोभायां वासः स्मरगंधभूषितां॥ २६॥ एवं ध्यात्वा र्वये देवं
 अधयापरमेश्वरं॥ अत्रागच्छमहादेव पार्वत्या सहशंकर॥ २७॥ गृहाणमन्त्रतोपूजा
 मासनं परमं शुभं॥ भवायेति शिवे पाद्यवामायेति तथा चमं॥ २८॥ अर्घ्यं सद्योतिमंत्रेण स
 पुष्पं विनिवेदयेत्॥ अघोरेण शिवे स्नानं वस्त्रं तत्पुरुषेण हि॥ २९॥ ईशानेति चमंत्रेण उ
 पवीतं प्रकल्पयेत्॥ यत्नोपवीतमंत्रेण दद्यादुत्तरवाससां॥ ३०॥ गंधमालाक्षतां दद्यान्
 मः सोमाय मंत्रतः॥ त्रियंबकेति मंत्रेण बिल्वपुष्पाणि चार्पयेत्॥ ३१॥ इमारुद्रेति मंत्रे
 ण अक्षताश्च समर्पयेत्॥ मानसोकेति धूपं च दीपमानेपितेति च॥ ३२॥ यच्छंच योश्चमं
 त्रेण नैवेद्यं दापयेच्छिवे॥ परिणेतुं परिवारान् पूजयेन्मेयतव्रतः॥ ३३॥ ब्रह्माणं भास्करं
 विष्णुं जयं विजयमेव च॥ दुर्गागणपतिं चैव यजेत्प्राच्यादियोगतः॥ ३४॥ नदीशं क्षेत्र
 पालं च चंडेशं रवं तथा॥ कैलासादीनया द्वांश्च कपालं शूलमेव च॥ ३५॥ अथ संपूज्य वि
 धिवन्मदग्रे वषट्मेश्वरं॥ स्तुतिं श्रुतेति मंत्रेण वषट्मं धर्मरूपिणं॥ ३६॥ मीढुष्टमेति च स्तु
 दंगणानीत्वा गणाधिपं॥ सर्वोपचारैर्देवस्य देव्या सह समर्चनं॥ ३७॥ परिवारान्समभ्य
 र्च्य तन्मंत्रैर्विशोषतः॥ महाने वेद्यमीशाय देवस्य त्वेति मंत्रतः॥ ३८॥ प्रणामप्रक्रमं चैव नी
 राजनपुरःसरं॥ छत्रचामरदानं च घंटानौ र्यत्रिकं शिवे॥ ३९॥ दद्यात्प्रसादयेद्देवं क्षम्यता

श्रीशिवर. ११

८१

महा. २०.

मिनिससमे॥ हो संचवायनः कुर्यात्प्रतिष्ठाप्य हुताशनं ॥४०॥ अथोत्तरसमिद्धिं श्रवैत्या
ज्यचरुणाञ्जुतं ॥ शतरुद्रेण जुहुयाद्वा स्तोत्र्यत्यपि स्थिरकृतं ॥४१॥ ततस्तु वीतदेवेशं शंकरं
शशिरोत्वरं ॥ भवाय भवनाशाय महादेवाय धीमहि ॥४२॥ रुद्राय नीलकंठाय शर्वाय शशि
मौलिने ॥ उग्रायोग्राद्यनाशाय भीमाय भयनाशिने ॥४३॥ ईशानाय नमस्तुभ्यं पशूनां पतये
नमः ॥ यथा समस्तभयदः पशूनां पाशमोचकः ॥४४॥ तथा ब्रूते न मे तुष्टः ऋणदोर्भार्यनाश
कः ॥ नमो गौर्यै महादेव्यै भवान्ये ते शिवे नमः ॥४५॥ शिवप्रदायै शर्वायै सद्यः स्थित्यंतहे
तवे ॥ नमो स्वाति विनाशिन्यै तुभ्यं सर्वभयापहे ॥४६॥ तुभ्यमानंदरूपिण्यै नमः कमल
लोचने ॥ विद्यायै वेदमन्त्रिचवेदशक्तिस्वरूपिणी ॥४७॥ अंबिके ते नमो नित्यं ममास्तु व
रदः शिवः ॥ इत्युपस्थाप्य मां देवि पुनः कुर्यात्प्रदक्षिणं ॥४८॥ कृत्वा सव्यापसव्येन प्र
दक्षिणविधानतः ॥ शतमथोत्तरं कृत्वा प्रणम्य च पुनः पुनः ॥४९॥ सव्यापसव्यमानेन
सोमस्त्रं न लंघयेत् ॥ शनैः शनैः क्रमात्कुर्यात्वरालस्यादिवर्जितः ॥५०॥ देवं संमुखतः
कृत्वा बाह्व्यां च विशेषतः ॥ प्रदक्षिणं क्रमात्कुर्याद्दृष्टेण सहितं शिवं ॥५१॥ यानि कानि
च पापानि जन्मोत्तरकृतानि च ॥ तानि तानि विनश्येति प्रदक्षिणपदे पदे ॥५२॥ एवं प्रदक्षि
णं कृत्वा नमस्कृत्य पुनः पुनः ॥ गण इत्यापदं भूयो तत्केटिगुणितं भवेत् ॥५३॥ अंगप्रद
क्षिणादे विनतः केटिगुणोत्तरा ॥ प्रतिप्रदक्षिणं कृत्वा साष्टांगं प्रणमेद्भुवि ॥५४॥ शिव

श्रीशिव

स्यात्तस्यैव देवो भूमि संलग्न मस्तकः॥ ब्रवीतु विधि वदद्यादर्थ मष्टांग संयुतं॥ गोक्षीरं च
 कुशाग्राणि घृतं दूध च तनु लान्॥ सिद्धार्थ कास्तथा दुर्वीः गंध पुष्प क्षतास्तथा॥ ५६॥ अर्घ्यं
 षांग इति प्रोक्तः तदभावे सुभैर्युतं॥ पंचामृतं यंच गन्ध पुष्प कुशैर्दकं॥ ५७॥ फल जाल
 रसं च पिघनाभ्यंगं तु कारयेत्॥ भय रोगादि दारिद्र्यं पापं क्षुदय मत्यवः॥ ५८॥ कृणु शोकं म
 नस्तापं न स्पृशेत्तु मम सर्वदा॥ मंत्रेणानेन दत्वा र्घ्यं त्रिवारं प्रार्थयेच्छिवं॥ ५९॥ प्रसीद देव देवे
 श प्रसीद परमेश्वर॥ प्रसीद सोम सर्वज्ञ प्रसीद करुणाकर॥ ६०॥ एवं संप्रार्थ्य देवेश भुमो चा
 पित नो भ्रती॥ शान्ति प्रदोष योगे मे व्रतं संपूर्ण तमिथान्॥ ६१॥ प्रसादं कुरु देवेशा येन मुच्ये
 कृणार्णवान्॥ जन्मांतर सहस्रेषु यदृणं च कृतं मया॥ ६२॥ देवं पित्र्यं मानुषार्घ्यं मुच्येत्
 कृणन्नक्तं तु यथात्॥ अनृणो हं भविष्यामि धनाढ्यो हं भवानि च॥ ६३॥ इत्थं संप्रार्थ्य
 देवेश माचार्यं पूजयेच्छिवे॥ होम शेषं दापयेच्च गां दद्यात्पयस्विनीं॥ ६४॥ अरोगो च सवत्सा
 च कांश्य दोहन संयुतो॥ अणु मात्र प्रदानेन प्रदोषेथ शनिर्दिने॥ ६५॥ इहा सुत्र क्षयं पुण्यं
 भोगानाप्नोति शाश्वतान्॥ ततो वृषभ मभ्यर्च्य गंध पुष्पाक्षतादिभिः॥ ६६॥ धूप दीपौ च नैवेद्यं
 तांबूलं श्वेत वस्त्रकं॥ वृषाय धर्म रूपाय शिवाय शिव मूर्तये॥ ६७॥ इत्यर्घ्यं प्रार्थ्य दत्वा तु प्रार्थ
 येन्नयन व्रतः॥ अं उं स्पृश्याजपेन्मंत्रं मिमं तस्य वृषस्य च॥ ६८॥ शृंगामं ध्येशिवे दृष्ट्वा समाहित
 मनस्त्रिभवे॥ धर्मत्वं वृष रूपेण जगदानंद कारकः॥ ६९॥ अष्टमूर्ते रधिष्ठान मंतः पाहिसमा

श्रीशिवः ॥

८२

मघान् ॥ पथिव्यां यानि तीर्थाणि सांगरां नानि यानि वै ॥ ७० ॥ अं उमाश्रित्य तिष्ठंति प्रदोषे
 गोदधस्य च ॥ कुर्यात्तद्वपणं स्पृष्ट्वा शंकरस्य विलोकनं ॥ ७१ ॥ प्रदोषे शंकरं दृष्ट्वा च षडंगं
 नरेशिवे ॥ ब्रह्महत्यायुतं नश्येद्भक्तिमुक्तिं च विंदति ॥ ७२ ॥ एवं दृष्ट्वा तु भुंजीयाच्छोभवेः श्वा
 रवर्जितं ॥ व्रतं समर्प्य देवाय भूत्रेणानेन शोभवी ॥ ७३ ॥ व्रतेनानेन चीर्णेन प्रसन्नो भवशंकरः ॥
 त्वद्भक्तिपरमं ज्ञानं मुक्तिं चैव प्रयच्छे मे ॥ ७४ ॥ अज्ञाना ज्ञानतो वापि यत्कृतं पूजनं तव ॥ श
 निप्रदोषयोगेस्मिन् न दस्तु प्रीतिरुक्तव ॥ ७५ ॥ एवं कृत्वा व्रतं भक्त्या संपूज्य शिवमंबिकां ॥
 सर्वज्ञत्वमवाप्नोति मम लोकं सर्वविंदति ॥ ७६ ॥ इदं व्रतं संप्रकृत्वा यः करोति जिंतेन्द्रियः
 ॥ महत्फलमवाप्नोति करुणकोट्या विमुच्यते ॥ ७७ ॥ एकविंशतिरुत्तु व्रतमेतत्सु दु
 र्लभं ॥ पुत्रादीन् लभते सद्यो भुक्तिमुक्तिं च विंदति ॥ ७८ ॥ व्रतं संपूर्णं तार्थाय गामेकां वृषभं
 शिवे ॥ शिवाय वा द्विजाया यदत्वा चाशीः प्रयोजयेत् ॥ ७९ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ अपि प्र
 हीणस्य समस्तलक्षणेः क्रियाविहीनस्य निरुद्धजन्मनः ॥ प्रदक्षिणीकृत्य शशांकशेरव
 रं प्रयास्यतः कस्य न सिद्धिरग्रतः ॥ ८० ॥ शश्वद्विरूपाक्षयद्वे प्रदोषेनान्यं सुरं विंशत्यनेन
 धन्यतः ॥ मान्यः समामान्यनरोपि वा शिवेन न्येन चान्यः किल शैलकन्ये ॥ ८१ ॥ संतप्रभूते
 निवसेत्समाश्रितं मां विष्णुतुल्यं मनुते प्रदोषे ॥ सदोषं रवे ह भवेत्पातकी स ब्रह्महत्यायु
 तपापकं नरः ॥ ८२ ॥ स दर्शनं संस्तवमंबिके भुदा प्रदोषकाले पुसुरे नराणां ॥ कुर्वन्महत्या

श्रीशिव

तनमभ्युपेक्षितस्मात्तदानान्यमनाभवेत् ॥ ८३ ॥ दधि क्षीरमध्वाज्यसर्कराभिः शिवेनारि
 लांमंजंबीरसारैः ॥ सुगंधोदकेः पुष्पविल्वादिभिर्माममभ्यर्च्यमुक्तः शिवेधूपदीपैः ॥ ८४ ॥
 वरान्नेः शिवेपायसापूपशकैः सुतांबूलनिराजन छत्रदानैः ॥ प्रणामस्तवप्रक्रमैर्न तमेयेः
 करैश्चामरेर्वीजकोमत्प्रियस्यात् ॥ ८५ ॥ ब्रह्मांडमंडलगतानि सुतोर्थवंडान्यायंतितद्व्य
 वरांडगतानि तत्रा ॥ शृंगांतरे तु निवसे दध्यधर्मजालंतस्मात्प्रदोषसमये क्षणकृत्स्थ
 शेन्मां ॥ ८६ ॥ भूमौ पुत्रकलत्रमित्रसहितः सत्रानिरात्रादिभिः ॥ यष्टारोत्रभवंति धा
 न्यधनकैः गोभिश्च नागाश्वकैः ॥ ८७ ॥ प्रासादांबरभूषणममशिवे प्राप्य प्रसादो ज्ञयात् ॥
 तस्मिंतां प्रदिशाभिसंपदधिको मुक्तिं प्रदोषार्चके ॥ ८८ ॥ आनंदांबुजकंदरपगिस्तिने
 मंदप्रदोषो मम मंदरोत्तममालया सुमराणोः वंदारवंदोत्तमाः ॥ तानंदांबुधिवीचिमग्न
 हृदया संपूजयंति हुतं कुंदाक्षमंदमरंदमिंदुशकलालंकारभीशो तदा ॥ ८९ ॥ शशिरवं
 डशिरवंडखंडपशुविधिमुंडामलकुंडलीशमालंनगकोदंडधरं त्वखंडबिल्वैः प्रक
 ठोच्चंडनतांडवशिवैर्च्यनेऽमुः ॥ ९० ॥ शानमखमुखमुखलेखजालाः सुमुखारववनमं
 निशंकरोद्भिः ॥ सकलाघोघ हरे प्रदोषकाले प्रथमथायल्लुक्लिङ्गलोकनप्रहृष्टाः ॥ ९१ ॥
 ॥ इति श्रीशिवरहस्यमहादेवार्च्येणकादशांशोऽनिप्रदोषमहिमानामरकत्रिशोधा
 यः ॥ ३९ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ शिवरात्रि व्रतं पुण्यं ममैव प्रीति

श्रीशिवर. ११

८३

दं परं ॥ शिवलिंगतयोभूतः तस्यां रात्रौ महेश्वरि ॥ १ ॥ ब्रह्मविष्णोर्बोधनार्थं चतुर्दश्यां
 निशिप्रिये ॥ माघे कृष्णचतुर्दश्यां सोमपातार्द्रकृष्णके ॥ २ ॥ सातिथिर्दुर्लभतः ॥ रायोग्यु
 क्ताविशेषतः ॥ माघकृष्णचतुर्दश्यां पूज्यो हं लिंगमध्यमे ॥ ३ ॥ रात्रौ यामचतुर्थे वै अनि
 द्रो योषणादिभिः ॥ नैत्यकं व्रतमेतद्दिनं सर्वेषां सर्वदा शिवे ॥ ४ ॥ चतुर्दश्यां घटिकायादि
 तस्यां गतां भवेत् ॥ प्रदोषपूजा तत्रैव कार्या सा प्रहरादिमे ॥ ५ ॥ निशीथसमये ग्राह्या माघकृ
 ष्णचतुर्दशी ॥ तस्यां समस्तपुण्यानि तीर्थान्यायतनानि च ॥ ६ ॥ स्थावरे वाचरे लिंगे संक्रमे
 ष्यति सार्वभौमः ॥ उपवासप्रभावेन अतं द्रनिशि जागरात् ॥ ७ ॥ चतुर्यामार्चना देवि विबिम्ब
 पत्रेण केवलं ॥ अक्षय्यपुण्यमाप्नोति शिवसायुज्यमस्तुते ॥ ८ ॥ शिवे मे शिवरात्रि यः पू
 जा जागरणे नयेत् ॥ अर्चयेत्तु ब्रह्मणी सस्यादारवं डलशतं वसेत् ॥ ९ ॥ शिवलोके सर्वभो
 गैः सुरासुरनमस्कृतः ॥ नित्यं च कामिकं देवि शिवरात्रि व्रतं मम ॥ १० ॥ ममेव भक्तो यो दे
 वि शिवरात्र्यर्चको भवेत् ॥ पूजा जागरणोपेतारात्रौ यामचतुर्थये ॥ ११ ॥ गणत्वमस्यंत
 स्य मम कैलासमूर्धनी ॥ वर्षे वर्षे महादेवि नरनार्यो द्विर्जात्यजाः ॥ १२ ॥ शिवरात्रौ महादे
 वं नित्यं भज्नाय नंति हि ॥ देवविधीं द्रविष्णवाद्यासदाराश्चासुराद्विजाः ॥ १३ ॥ शिव
 रात्र्यां महादेवं पूजयंति दृढव्रताः ॥ शिवरात्रि व्रता देवि त्रिः सप्तन परात्परं ॥ १४ ॥ न पूज
 यति भक्तेशं रुद्रं त्रिभुवनेश्वरं ॥ यो न भुङ्क्ते मिभुङ्क्ते स त्याज्यः ॥ अनिद्रो जागरो भवेत् ॥ १५ ॥

श्रीशिव

नानायोगानि सहस्रेषु भ्रमते सोऽथ योगिनः ॥ द्वादशादिकमेवं स्याच्चतुर्विंशतिर्द्विकंतुवा ॥ १६ ॥ यावज्जन्म म
 हापुण्यं कुर्वन्मद्गुणयो भवेत् ॥ माघकृष्णचतुर्दशयो भो मः सोमः प्रशस्यते ॥ १७ ॥ भोमवारेण सं
 युक्ता कृष्णांगारचतुर्दशी ॥ दद्याद्दर्शनात् युक्ता चेच्छिवयोगं सु दुर्लभः ॥ १८ ॥ सजन्मा युतपाप
 श्रोतस्य बिल्वे क पूजनात् ॥ शिवयोगस्य योगो वै तद्गुरुत्तमोत्तमः ॥ १९ ॥ त्रयोदशिका लाप्ये
 कामध्ये चैव चतुर्दशी ॥ अंतैश्चैव त्रिनीवाली त्रिस्तुत्र्यां च शिवाचर्कैः ॥ २० ॥ प्रदोषवत्क
 लाप्या प्रौढैः सा सं प्रशस्यते ॥ पूर्वा परे न्हि देशे वै निशीथयाप्यगोतमा ॥ २१ ॥ जगारं चोप
 वासं च तस्य कुर्याच्छिवार्चकः ॥ ॥ द्वायुवाच ॥ ॥ शिवरात्र्यां महादेव कथमर्च्येति साधकः
 ॥ २२ ॥ को विधिस्तस्य नियमः तत्सर्वं वद मे विभो ॥ ॥ महेश्वर उवाच ॥ ॥ कथयामि विधिं
 तेषां शिवरात्रौ समर्चने ॥ २३ ॥ शृण्व पर्णान प्रकाशयेरहस्ये परमं मया ॥ स्याद्वरे वाचरे वा
 यिमद्वाणस्मटिकेऽपि च ॥ २४ ॥ धातुजे वा यथाजोऽसंपूजायाम् चतुष्टयं ॥ संपाद्य पूजा
 सामग्री शिवक्षेत्रे ग्रहेऽपि वा ॥ २५ ॥ प्रातः कृत्यं च निर्वृत्य दुष्टालापविवर्जितः ॥ स्नात्वा
 नद्यां तटाके वा धौतवस्त्रधरः शुचिः ॥ २६ ॥ मितभस्म त्रिपुंड्रं कः स द्वासाभरणान्वितः
 ॥ गो गोमयेनोपलिप्य रंगवल्यादिर्मंडितः ॥ २७ ॥ वित्तानमंडपैर्युक्तो वेदिका स्तरणावृ
 ता ॥ कल्पयेत्पीठमुत्कृष्टं समासीनः कुशासने ॥ पंचामृतं फलरसं पंचगव्यं सुमान्यपि ॥
 बिल्वपत्रार्कैकह्वारनवनीलोत्पलानि च ॥ २८ ॥ दमनोशीरकाशीनिसंपाद्या बुचचंदनं ॥

धूपदीपैः फलानीशे वाग्यतो हविरेव च ॥ ३० ॥ नां ब्रूतं च सुवासंसि संपाद्या नियमान्वितः ॥
 संकल्पं च शिवस्याग्नेः ध्यायन्मा मेव केवलं ॥ ३१ ॥ जागरे णोपवासेन पूजां याम चतुष्टये ॥ क
 रोमि तव देवेश गृहाणां वासमन्वितः ॥ ३२ ॥ आचम्य प्राणानायम्य जपे त्यं चाक्षरं शिवे ॥ सां
 गं न्यासे सहस्रं मेयामेयमिथ पूजकः ॥ ३३ ॥ ध्यायेद्देवं विरूपाक्षं शिवरात्र्यो शिवार्चकः ॥ देवं
 नित्यं महेशं रजतगिरिवशं चारुचंद्रावतं संरत्नाकल्पोज्ज्वलांगं परशमगवराभीतहस्तोत्त
 रंगं ॥ पद्मासीनं महोत्तमगणपमाणेः त्र्यम्बकं त्रिविक्रमं विश्वाद्यं विश्ववर्धनं निखिलमयहरं
 सर्वपापादिहारं ॥ ३४ ॥ ध्यात्वा बाह्यमहालिंगं स पुण्यांजलिं शिवरि ॥ पाद्यार्घ्याचमनादीनि
 दद्यात्पंचाक्षरेण हि ॥ ३५ ॥ पंचाक्षरेः पंचगव्यैः शिवे फलरसैरपि ॥ गंधपुष्पकुशांबुनिदद्या
 दुद्रेण भाभिनि ॥ ३६ ॥ घृतदीपावलीं दद्यात्पुष्पगुलसंयुतं ॥ कुर्यात्पूजाभिषेकं मेरुद्वैकादश
 संख्यया ॥ ३७ ॥ तैर्यत्रिकैः तदा देवि शिवरात्र्या शिवे मुदा ॥ सकुर्वन्तर्पयेदं ते भवायेत्यष्टनाम
 भिः ॥ ३८ ॥ किंचिद्दत्त्वा यनैवेद्यं परिभज्याथ वाससा ॥ पीठे संस्थाप्य देवेशं गंधपुष्पाक्षते
 यर्जतम् ॥ ३९ ॥ भस्मना बिल्वकुसुममालिकाभिर्महेश्वरि ॥ भूषणैर्भूषयेद्दीशं पद्मकल्हारचं प
 रैः ॥ ४० ॥ मंदारैः कनकैः श्वेव तथा दमनकादिभिः ॥ राताष्टनामभिर्वीपिनामसाहस्रतैरपि
 वा ॥ ४१ ॥ मूर्त्नयोऽष्टो शिवस्यैताः पूर्वादि क्रमयोगातः ॥ पूजयेत्तत्कंदनं दीशो गणचंडेश्वरादि
 कान् ॥ ४२ ॥ उमां च भवपार्थिवं पूजयेत्तु यचारकैः ॥ शर्वायक्षि तिरूपाय भवाय जलमूर्त्नये ॥ ४३ ॥

रुद्रायनेजोरूपायउग्रायपवनात्मने॥ श्रीमायाकाशरूपाययाज्यायपशुपायच॥ ४७॥ म
 हादेवायतोमायईशसूर्यात्मनेनमः॥ इतिसंपूज्यदेवेशमष्टभूर्तेपिताकिने॥ ४८॥ गणे
 शोभेरचंद्रांगोत्कंदनदीश्वराउभौ॥ वंदेशचगणेशांश्चतुर्भुजैर्यजेच्छिवं॥ ४९॥ मूलमंत्रे
 णतांवाक्किंगंधपुष्पाक्षतादिभिः॥ धूपदीपंतनोदद्यान्नेवेद्यंभक्ष्यभोज्यकं॥ ५०॥ तांबूलं
 फलजालंचपानीयंमुखवासकं॥ नीराजनंतनोदद्याच्छतसाहस्रचार्तिकं॥ ५१॥ चामरंदर्प
 णं ह्यत्रंवितातंध्वजमेवच॥ व्यजनंभाजनंदेविदद्याद्ध्वजमंबचयन्॥ ५२॥ नमेत्प्रदक्षिणं
 स्तोत्रंकरुसामार्थैर्वयाजुषां॥ कुर्यादतेगीतवाद्यवीणावेणुमदंकान्॥ ५३॥ निवेदयत्वा
 देवायस्तोत्रमेतत्पठेन्नरः॥ विश्वाधिकत्रिदशनायकदेवदेव॥ ५४॥ वंदारुवंदिनपक्षज्ञम
 हेशशर्ब॥ पाष्टंबयात्राशिकलामलचासुमौलेमामालोकभवाबुधिवीचि। लगे॥ विश्वेशविश्व
 जनकाव्ययसोमधामभूमावशेषमहिमागमयामदेव॥ ५५॥ कामांगनाशनगराशनकाल
 कालमांपाहिसंसृतिजगदतमाश्रुमिश्रा॥ कंदर्पद्वयहरसर्पविशोभितांगगर्तासनस्थगजं
 चर्मपरीतदेह॥ कर्तृत्वमेवजगतोपरमेशहर्तापातात्वमीशपरिपाहिभवाब्धिमेगने॥ ५६॥
 हविश्चनाथगणनाथसुमन्मथारेमन्नाथहतमहाधचयाव्ययचंद्रचूड॥ पाहीशमामकधि
 यामचपात्रालग्नमगनेमहाभवसमुद्रसुपंकितमां॥ ५७॥ त्र्यक्षाक्षस्यफलदाव्ययविभोदक्षा
 दिदीक्षापहउक्षोर्धागगतामिनमहावीक्षादिदग्धासुरकक्षदिस्थितपक्षपातमुदशासेवी

क्षमामीश्वरपक्षि द्रुमि यवा ह पूजितपदामृत्यक्षमुक्तिप्रद ॥ ५८ ॥ इत्थं यामचतुर्थं वं संस्तुवी
 नमो हेश्वरं ॥ प्रत्येक मर्घ्य दद्याद्देसपुष्पं बुधिमिश्रितं ॥ ५९ ॥ नमः शिवाय शोभाय सर्वपापहरा
 यव ॥ शिवरात्रौ मया दत्त मर्घ्य प्रीतिकरस्तुते ॥ मिया कृतान्यनेकानि पातकानि च शंकर ॥ गहाणा
 र्घ्यमुमाकांत शिवरात्रौ प्रसीद मां ॥ दुःखदारिद्र्यभारे श्वदग्धो हं पार्वती पते ॥ ६० ॥ मामर्घ्यदाना
 त्सु प्रीतः सुरिव नं कुरु शंकर ॥ मया कृतान्यघोषानि हर शंकर शंकर ॥ ६१ ॥ शिवरात्रौ ददा मर्घ्य
 शिवरात्रौ प्रसीद मे ॥ प्रीति प्रहर मे वं स्याद ध्ये दौ नां त्सु प्रसीद त ॥ ६२ ॥ स्विनं कुरु शंकर ॥ ६३ ॥ दत्त्वा
 विचक्षण ॥ ६४ ॥ दंडवत्प्रणतो भूत्वा स्तुत्वा दत्त्वा र्घ्यमादरात् ॥ एकाम्प्रणतो भूत्वा ततो देवं क्षमा
 पयेत् ॥ ६५ ॥ अंगहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं महेश्वरः ॥ पूजितो सिमया देव तत्समस्त्वष्ट्या
 निधि ॥ ६६ ॥ यच्चाप्युपहृतेः पुष्पैः रत्नासैभाव दूषितः ॥ केशकीटापविद्धैश्च पूजितो सिमया
 प्रभो ॥ ६७ ॥ अन्यथा सक्तचित्तेन क्रियाहीनेन वा विभो ॥ निद्रां द्रा हतांगेन सुत्क्ष्णफ
 लभक्षणेन ॥ ६८ ॥ तामसेन च भावेन हीनमंत्राक्षरेण च ॥ पूजितो सिमया देव तत्सर्वक्षम्य
 तामम ॥ ६९ ॥ व्रतसंपूर्णतां यातु फलं चाक्षय्य भस्तुते ॥ एवं स्तुत्वा नमस्कृत्य पूजास्थानं विस
 र्जयेत् ॥ ७० ॥ नेवेद्यादितत्सर्वं भस्मागायनि वेदयत् ॥ परं धुक्त कर्माय संपूज्य शिवमय
 यं ॥ ७१ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेच्छत्पांगंधपुष्पाक्षतपिण्डैः ॥ एवमीशो ब्रतं कुर्यान्नैत्यकं प्रतिवर्षे
 ॥ ७२ ॥ माघकृष्णचतुर्दश्यां सर्वकामफलप्रदं ॥ चतुर्विंशद्वादशाब्दे कुर्यादुद्यापनं बुधः ॥

॥७०॥ आजन्मीनुन न कुर्यात्तोष्ययां लभते गतिं ॥ माघ कृष्ण चतुर्दश्यां पूज्यन्ति गं पिनाकि
 नः ॥७१॥ चतुर्दशी दर्शयुक्ता अष्टमी नवमी युक्ता ॥ पारणे तत्र कर्त्तव्यं रोद्रक्षे वा पुनर्वसौ ॥७२॥
 कलशा दशाक्षो वा सोदकानभिपूर्य च ॥ गंधपुष्पाक्षतफलक्रत्विजोद्ये निमंत्रयेत् ॥७३॥
 आचार्यवरये देकं ब्राह्मणं वेदपारगं ॥ गणेशं स्कंदं देवेशं कालीं भद्रं सरस्वतीं ॥७४॥ ब्रह्मं
 त्वामुमां देवी कलशेष्वभितो यजेत् ॥ मत्सुं जयेन्मंत्रेण वन्दे ह्रस्वाशताष्टकं ॥७५॥ चरुणा
 सद्यन्तेनेत्रा ब्राह्मणाम्भोजयेद्धनं ॥ यथाशक्त्वा धेनुवस्त्राहिरण्यव्रतदक्षिणां ॥७६॥ क्रत्वि
 ग्भ्योऽथाचार्याय दद्यादुद्यापनं स्मृतं ॥ एतद्वै संग्रहेणेव कुर्यादुद्यापनं शिवे ॥७७॥ शिवरा
 त्रिव्रतस्यास्य सर्वकामप्रपूरणं ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ भूतादिमथ भूतनाथ मगजे माथां
 ममर्क्षे नरोपापो धान्नविभेति शंकरपदध्याना नुरक्तः सदा ॥ मुक्तः संस्पृति धोरपाशत इ
 मां गां सर्वदानाधिकं दत्वा यत्फलमाप्नुयात् सुनिशीने तन्माथ मामेति च ॥ ॥ इति श्रीशि-
 वरहस्ये महादेवार्चने एकादशांशे महाशिवरात्रिव्रतकथनं नाम द्वात्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥ श्री
 महादेवाय नमः ॥ मासि मास्यपि देवेशि कुर्याच्चैव चतुर्दशीं ॥ सामासशिवरात्रीति कथितारु
 ष्णपक्षगा ॥१॥ चैत्रादिकृष्णपक्षेषु तनन्मासि चतुर्दशीं ॥ प्राप्य सं पूजयेद्देवं किं गमूर्ति
 सदा शिवं ॥२॥ रात्रौ यामचतुष्टये पूजयेद्द्विल्वपत्रकेः ॥ एकभुक्तेन नक्तेन सोपवासेन वा शिवे ॥
 ॥३॥ तत्र कृष्णचतुर्दश्यां सामंशो च निवर्त्य च ॥ नद्यां वा देवत्वानेवास्नानमंत्रैः कुर्यात् ॥४॥

८६

धनवासाः भस्मयुतस्त्रिपुंड्रासरो भवेत् ॥ संशोध्य कलशं शुद्धं स्वयं बुधसाधयेत् ॥ ५ ॥
 वस्त्रपूतं तदा देवि सुपुष्पां ऽणित दावती ॥ गृहीत्वानियमोपेतः गृहे वापिशिवालये ॥ ६ ॥ सं
 शोध्य गोमयाभोभिः स्छिडितं शिवपूजने ॥ विनान् पुष्पजाला त्वं मंडपपरिकल्पयेत् ॥ ७ ॥ पीठं त
 त्रिधा यैव प्राञ्जु रोदञ्जु रोपिवा ॥ चैलाजिनकुशे स्थित्वा संपाद्यार्घ्यचमनं शिवे ॥ ८ ॥ प्र
 सात्य धानुषात्राणि नवानिकलशान् तथा ॥ शंखचक्रपदीपो च सपुष्पाबुनिसाधयेत् ॥ ९ ॥ पंचाम
 नं पंचगव्यं तथा फलरसं शिवे ॥ गंधपुष्पाक्षतान् तत्र संस्थाप्य निवेदनं ॥ १० ॥ तांबूलं चैव वासाय
 रत्नालंकरणानि च ॥ संकल्प्य नियमोपेतः मासिकं शिवरात्रिकीं ॥ ११ ॥ ततोऽथ प्रथमे यामे संपू
 ज्यैव महेश्वरं ॥ पंचाक्षरशतं जप्त्वा सांगन्यासं महेश्वरि ॥ १२ ॥ कलशं पूज्य शंखचक्रं धपुष्पाक्ष
 तदिभिः ॥ अंगैर्बुभावयेद्देवान् ततः प्रजननेति च ॥ १३ ॥ लिंगसंस्मृत्वा हादेवमेवं ध्यायेत् स्वया
 सह ॥ सावात्रिनेत्रं चंद्रां कं नीलकंठं पिनाकिनं ॥ १४ ॥ वरदाभयहस्तं च मगटं कधरं शिवे ॥
 नागयज्ञोपवीताद्यं दिव्यालंकारभूषितं ॥ १५ ॥ सोमधाम समानास्यो नीलेंदीवरलोचनं ॥
 फुल्लकल्हारसंकाशां सर्वाभरणभूषितं ॥ १६ ॥ मदं कं संस्थात्वा ध्यायेत् साधकः परमेश्वरं ॥ श्रीशिव
 नत्र नान्यमना देवि पंचाक्षरपुरःसरं ॥ १७ ॥ समावाह्यं ततो लिंगो वा मना सापुटे नहि ॥ पाद्या
 र्घ्याचमनादीनि मूलमंत्रेण दापयेत् ॥ १८ ॥ पंचमयैर्विशोध्य शान्तः पंचामृतैरपि ॥ पुनः
 फलरसैर्देवि गंधपुष्पकुशोदकं ॥ १९ ॥ दद्याद्भुक्त्वेनेव रूढेणेवाभिषेचयेत् ॥ तद्वै तैतर्पणं कु

८६

रीद्रवाद्यैरयनामभिः॥२०॥ वाससापरिमज्जे शंकीठे संस्थाय पूजयेत्॥ भस्मना चंदने वापि
 अशताभिर्महेश्वरं॥२१॥ बिल्वपत्रैः शिवेषु ध्ये र्वा सो लंकारभूषणैः॥ निधनेत्यादिभिर्मन्त्रैर्वि
 ल्वैः पुष्पैः प्रपूजयेत्॥२२॥ शनायनामभिर्वापि पूजयेद्विंदुशेखरं॥ चतुर्दश्यां तथा देविनाम
 मिश्रचतुर्दश॥२३॥ पूजयेद्विल्वपत्राद्यैः नमो नैरेवमीश्वरं॥ चतुर्दश्यां भगहरं अपाप्रार्गैः
 प्रपूजयेत्॥२४॥ अजैकपादहिरुध्मो भवः शर्व उमापतिः॥ रुद्रः पशुपतिः शंभुः महेशः शिव
 ईश्वरः॥ महादेवो हरो भीमो नामान्येव चतुर्दश॥ एभिर्नामभिर्विशानं चतुर्दश्यां सुमैर्धजेत्॥
 ॥२६॥ साप्रयाज्यं हविर्देवि निवेद्य प्रणवेन हि॥ तांबूलं दीपधूपं च नीराजनमथाचरेत्॥
 २७॥ कर्पूरं च उदीपं च घृतदीपौ निदापयेत्॥ स्तोत्रैस्तु वीनैर्वमीशो प्रदक्षिणनमस्कृतिः॥२८
 छत्रं च चामरं चैव बुधजं यजनमेव च॥ दद्याच्छिवाय देवे शिवायानि विविधानि च॥२९॥ नर्त
 नं करनालं च क्रयजुः सामार्थ्यविकेः॥ पौराणैरिति हासोत्थे स्तोत्रवर्यैः स्तुवीत च॥ ३०॥ नमः
 शिवाय नमः शिवायै नमो सुगौर्यै शशि शैलराय॥ नमोस्तु संमने देव्यै च नमोस्तु शंभवेन
 मोस्तु देवाय नमोस्तु देव्यै॥ ३१॥ नमः शिवाय प्रणतार्तिहारिणे नमो जगज्जन्मगतप्रदायै॥
 नमोस्तु वेद्याय महेश्वराय नमोस्तु गंधर्वगणस्तुतायै॥ ३२॥ नमः शिवाय दिवि हारकारिणे
 नमो जनित्र्यै भवमंशलायै॥ नमोस्तु विष्णवादिमदप्रदाय नमोस्तु वाणीस्तुति संतुतायै॥ ३३॥ न
 मः शिवायानकगर्वहारिणे नमोस्तु भंडासुरखंडनायै॥ नमोस्तु वेदान्तवचःस्तुताय नमोस्तु सत्के

श्रीशिवर ११

८७

सरिवाहनाये ॥ ३४ ॥ नमः शिवाय प्रमथाधिपायनमोस्तु रुद्राणिवरप्रदायै ॥ नमोस्तु देवादिग
 णस्तुतायनमोस्तुभद्रप्रदमंगलायै ॥ ३५ ॥ एवंस्तुत्वाग्निबौद्धेविचतुर्दश्यासदाशिवं ॥ प्रहरेच्चपि प्रहरे
 एवमेवयथाविधि ॥ ३६ ॥ दद्यादर्थ्यक्रमेणैवंपूजांतेचमहेश्चरि ॥ आधिव्याधिसमायुक्तंक्र
 णदौर्भाग्यपीडितं ॥ ३७ ॥ ददाम्यर्घ्यमहेशायसुप्रीतः तेनमेभवेत् ॥ एवमेवार्घ्यदानंचरात्रौया
 चतुष्टये ॥ ३८ ॥ मासिमसिमहेशानिरुद्धापक्षेविशेषतः ॥ चैत्रादिसर्वमासेषुमासिमासिंति
 तामुच ॥ ३९ ॥ एकांवाप्रहरंपूजां यदि कुर्वीच्चनक्तमुक् ॥ एवंनरोवानारीवाविधयोपवसेन्नि
 शि ॥ ४० ॥ मुहूर्तैर्लभ्यतेभूतानस्यामर्चनमेवमे ॥ पुष्पलक्ष्मेश्वलभ्येतु नविनामन्त्रसादतः ॥
 ४१ ॥ ब्रह्मास्त्रयंचतुर्वक्त्रंपंचवक्त्रः स्वयंहरिः ॥ सिक्तेरिक्तेफलं नस्य बक्तुं शक्नो नपार्वती ॥ ४२ ॥
 ब्रह्मांडोदरमथ्यानियानितीर्थानिसेतिवे ॥ संस्थितानिभवेतिहभूतायोपारणेकृते ॥ ४३ ॥
 परेद्युः पूज्यमादेवियथाशक्त्याद्विजार्चनं ॥ एवंत्र्यब्दंद्वादशाब्दं व्रतंकुर्याद्विधानतः ॥ ४४ ॥
 संवत्सरंवादेवेशिआजन्मीमहृणोभवेत् ॥ उद्यापनविधिंवश्येभूतायामसिमसिक्ते ॥ ४५ ॥
 ॥ देव्युवाच ॥ ॥ व्रतस्योद्यापनंदेवर्किकर्तव्यंचमानवेः ॥ कोविधिः कानिद्रव्याणिकथंका
 र्येवदमभो ॥ ४६ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ शृणु काम्यविधिंभद्रेलोकानांहितकाम्यया ॥ चतु
 र्दश्याब्दं कर्तव्यमासभूताव्रतंशिवे ॥ ४७ ॥ एकभुक्तंचयोदश्यांचतुर्दश्यामुपोषणं ॥ संपाद्य
 सर्वसंभारान्मंडपंनत्रकारयेत् ॥ ४८ ॥ वस्त्रैः पुष्पैः समायुक्तंफलपल्लवशोभिर्न ॥ नन्मधो

श्रीशिव

८७

चंपकेः

विलिखे त्यये सर्वतोभद्रमंडपं॥ ४९॥ धूपदीपसमायुक्तं कुभाळकविराजितं॥ आचार्यैव
रयेतत्रऋग्भिः सहितं शिवे॥ ५०॥ शिवरूपाश्च ते विप्राः पूजाश्चेदनपुं व्यैकैः॥ अनुज्ञा
ताश्च ते विप्रेः शिवमावाह्यं कुंभके॥ ५१॥ अव्रणं सजलं कुंभं मन्मथं हेमनाम्रजं॥ कुंभे
परि न्यसेद्देवमुमया सहितं शिवं॥ ५२॥ सौवर्णं चापि रोषं वा ताम्रं मण्यमेव वा॥ रत्ना
लंकारैर्धुनं वस्त्रैः पुष्पैः प्रपूजयेत्॥ ५३॥ प्रतिष्ठा अर्चयेत् मूर्तिं सोमादि कपालकानपि॥
परितोष सुकुंभेषु पूजयेन्मूलमंत्रतः॥ ५४॥ पूर्वधुः गंधपुष्पैश्च सोपवासं प्रपूजयेत्॥ धू
पदीपैश्च नैवेद्यैः फलैर्नानाविधैरपि॥ ५५॥ ज्ञातः स्नात्वा परे धुर्मो पूजयेत्कृतं नैत्यरुः॥ ऋ
त्विगाचार्य सहितो मूर्तिदिक्पालसंयुतो॥ ५६॥ पूजयेद्गंधपुष्पाद्यैर्धूपदीपानि वेदयेत्॥
नैवेद्यं भक्ष्यभोज्यं च अपूर्णं चतुर्दश॥ ५७॥ प्रत्येकं सद्यतां कृतुं संख्यया चतुर्दश॥
स्वशाखोक्तेन मार्गेण प्रतिष्ठाप्य हुताशनं॥ ५८॥ परिसीर्य विणालायाज्यं हविः संस्कृत्य हा
वयेत्॥ ५९॥ आचार्य ऋत्विक् सहितः सपत्निकः स्वयंशुचिः॥ रुद्रेणेव नमो ते ननु रुद्रया
ज्जातवेदसि॥ ६०॥ ततः स्थित्वा कृतं दत्त्वा होमवोषं समापयेत्॥ आचार्य ऋत्विजश्चैव पू
जयेद्दक्षिणादिभिः॥ ६१॥ गोसवसां सवसनामाचार्या यनिर्वेदयेत्॥ ततः सकुंभां तां
मूर्तिमाचार्या यनिर्वेदयेत्॥ ६२॥ प्रीयतां मे विवो नित्यं स्यातां मुक्तिप्रदौ मम॥ दिक्पालमू
र्तिः कुभांश्च ऋत्विग्भ्यो दापयेत्क्रमतः॥ नत्वा तान् ब्राह्मणान् देवि गंधपुष्पैः प्रपूजयेत्॥

वित्तशाठ्यमकुर्वीषो दक्षिणाभिः प्रसादेयत् ॥ ६४ ॥ पुनः संपूज्य मालिने प्रार्थयेद्भूतसिद्धये ॥ ब्र
 तमेतत्कृतं यन्मे पूर्णं वा पूर्णमेव वा ॥ ६५ ॥ रोगपीडनिर्निरो देवि दिवा भुक्तं तु यन्मया ॥ मासि मा
 सितुर्दशैकं दक्षित्वा पयोगतः ॥ ६६ ॥ सर्वे संपूर्णतां यातु त्वत्प्रसादान्महेश्वर ॥ ब्राह्मणान्भोज
 येत त्रपरेषुश्चतुर्दश ॥ ६७ ॥ सपत्नीकान्भक्षभोज्यैः गंधपुष्पाक्षतादिभिः ॥ दक्षिणाभिः प्रतोष्ये
 वस्त्रपंभुंजीतबंधुभिः ॥ ६८ ॥ एवं नरो वानरिवा विधवापि चतुर्दशी ॥ मासिकीयञ्च लभ्येत न दे
 काग्रमनाश्च ॥ ६९ ॥ अपुत्रं लभते पुत्रं कुमारि सत्पतिं लभेत् ॥ निर्धनो धनवान्भूयादायुः
 हीनः तथा युष्म ॥ ७० ॥ भक्तो मुक्तिमवाप्नोति विधवापति लोकगा ॥ भक्तो मारणपो भूयासाक्षिभू
 तार्चने न मे ॥ ७१ ॥ किंपुनर्बहुनेनैव न सर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ एवं मा
 सचतुर्दशीषु नियतो संपूजयन्मादरं शर्वाणी महिते स शर्म लभते सर्वेषु लोकेष्वपि ॥ पूर्वा
 द्यच्छत्रिमुदरं नगवरं केलासमाप्या दरात्पश्चान्नैराण पुंश्वेन द्रुतामुपगताज्ञानाद्विलीनो
 भवेत् ॥ ७२ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये १८ कादशांशे महादेवार्चये शिवगौरितं वादे मासशि
 वरात्रिसौधापनव्रतकथनं नाम त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्रीशिव
 ईश्वर उवाच ॥ ॥ कृष्णाक्षस्य महादेवि पूजयेन्मां यत्नव्रतः ॥ दृढव्रतो महादेवि बौधाय
 नविधानतः ॥ स्त्रियो गृहस्था पुरुषा वर्णिनोऽपि महेश्वरि ॥ सर्वकृष्णाक्षमीक्ष्य शोऽपेक्ष्य

ह्रम दोषके ॥२॥ नद्योतटा के संस्नाया ह्येत वस्त्र धरः शुचि ॥ भस्म त्रिपुंद्रु सहितो रुद्रास्त्राभरणे
 धृतः ॥३॥ बिल्व पुष्पाणि संपाद्य धोतं कुभोभ सायुतं ॥ कुशांश्च साग्रान्संपाद्य यत्न नित्यं क्रि
 योद्भिजः ॥४॥ पूजा स्थानं समालिप्य गोमयेन नवांभसा ॥ रंग वल्ली शोभिते च पुष्प सं उपकैर्यु
 तं ॥५॥ चितान पल्लवोपेतं तोरणं बलिभूषितं ॥ तस्मिन्संस्थापिते पीठे समावाह्य च यध्वजे ॥६॥
 सांबं सगणमग्नौ उग्राच न पशयणः ॥ संकल्प्य देशकालादिपंचाक्षर जपादुरः ॥७॥ पा
 दार्घ्याचमनादीनि शंखं कुंभं च सांबयुक् ॥ लिङ्गाग्रे स्थापयेद्देविसंकुर्वे गंधपुष्पयुक् ॥८॥
 पंचामृतं पंचगव्यं तथा फल रसानि च ॥ मधुपर्कं च पात्रे स्थापयेद्गंधपुष्पयुक् ॥९॥ तांबूलं च ह
 विर्देविसपाधारवं इताक्षता ॥ यतदीपान्ततो दिक्षु पैष्ठां कुर्वात्सर्वानि कान् ॥ आत्वा च हेतिमं
 त्रेण शिवमावाहयेद्भूमी ॥ सांबं च सगणं देवलिंगे त्वर्चेत्पिनाकिनं ॥ ११ ॥ पादार्घ्याचमनादीनि द
 दादे विपथकपथक ॥ मूलमंत्रेण विधिवन्मधुपर्कं ततः शिवे ॥ १२ ॥ पंचामृतं पंचगव्यं तथा फल र
 मे शिवे ॥ गंधपुष्पकुशां ग्रां बुलिंगे दद्यात्प्र उक्षरैः ॥ १३ ॥ शतरुद्रेण विधिवद्गोशृंगेणाभिषेच
 येत् ॥ इमा आप इती व मापो दद्याच्छिवाय तु ॥ १४ ॥ आपो हि षादि मनुभिरभिषिंचेत्ततः परं ॥
 ब्रह्मजज्ञैः पावमानैः कद्रुद्रोपेति मंत्रतः ॥ १५ ॥ सर्वो ह्येष महारुद्रः पुरुषो रुद्र इत्यपि ॥ विश्वं
 भूतमितीशानीवामदेवादि सामभिः ॥ १६ ॥ यजुः पवित्रं मापो स्मारुद्रा ग्राविती मंत्रतः ॥ अभि
 षिच्य महादेवं शिवलिङ्गे स्वरूपिणे ॥ १७ ॥ देवस्य त्वेति मंत्रेण संकुर्येणाभिषेचयेत् ॥ भवा

श्रीशिव. ११

८९

येत्यष्टभिर्देवितर्षयेन्नामभिः पथक ॥ १८ ॥ संशोध्य वाससालिं गं पीठे संस्थाप्य पूजयेत् ॥ सितभ
 स्मगंधवस्त्रे साक्षतं चोपवीतकं ॥ १९ ॥ सुवर्णरत्नाकल्पैश्च बिल्वैः पुष्पैः प्रपूजयेत् ॥ कमलोत्पल
 कल्हारमंदारकरवीरकैः ॥ २० ॥ कर्णिकारकैर्मनैः कनकैः द्रोणसंभवैः ॥ शताष्टनामभिर्देवि
 भिधानेत्यादिमंत्रतः ॥ २१ ॥ धूपंचगुगुलोपेनं घृतदीपान् मनोरमान् ॥ गणेश्वपरितः पूज्यगंध
 पुष्पाक्षतादिभिः ॥ २२ ॥ महाकालाय पूर्वतुशंकुकर्णाय दक्षिणे ॥ नंदिकेशाय पश्चानुवक्रतुं श
 यचोत्तरे ॥ २३ ॥ ईशानं चंदिकेशानं धर्मचैव शिवाग्रतः ॥ उत्तरे च महादेवीं पूजयेदुपचारकैः ॥
 २४ ॥ तत्तन्नामभिरेवेशि शिवस्वपरितो यजेत् ॥ उद्दीप्य त्वेति मंत्रेण चाष्टपैश्चिकुक्षीपदः ॥ २५ ॥
 हविः साज्यं च तां ब्रूलं शिवे दद्याद्गुणेषु च ॥ नीराजनं ततो दद्याद्वाद्यधो वपुरः सरं ॥ २६ ॥ अत्र
 च चामरे देवि व्यजनादशी के तथा ॥ प्रदक्षिणं प्रणामं च स्तवमेतत्प्रयोजयेत् ॥ २७ ॥ जयशंकर
 पार्वतीपते विधिविष्णोः सुसेवि^{ता} ब्रूपाद उरगंद्राः भरणप्रसीदशंभो प्रसभं पायमपाकुरु खसद्यः ॥
 २८ ॥ जयसोमानलसूर्यलोकना कृशंभो धतु चंद्रां कजटाकटीरगंगा ॥ परिषाहि पतंगमध्य
 वासविधिमुं डांभरणप्रसीद देव ॥ २९ ॥ जयसोमकलावतं सशूलपाणे गणवंदामलसेवनप्र
 सीद ॥ हरभर्गोत्तमनेदि चंडिकेशा गणस्कंदानुलशं कालकालैः ॥ ३० ॥ परितः सेवितुं पार्श्ववि
 श्वनाथस्थिरधन्वनमसाप्रनुयिमेहि ॥ जयसांवमहोरगंद्रहारप्रसभं मन्यथ नाशान प्रसी
 दमर्ग ॥ ३१ ॥ भवभीममहेश्वरा वशंभो मयि दृष्टिं करुणां कुरु खशंभो ॥ इति सुन्वामहादेवं काला

श्रीशिव.

८९

धर्मांतदावती ॥३२॥ प्रतिष्ठाप्य ततो बन्धिं स्वस्वराखोक्तमार्गतः ॥ अशनीयहविर्यस्यां जुहुयात्ते
 नसर्विषा ॥३३॥ इमारुद्रेत्यादिभिर्मोर्पूर्वतु जुहुयाच्छिवे ॥ शतं हि मेत्यादिभिश्च अर्हैविभारि इ
 त्यपि ॥३४॥ मानसायं विदित्येतदाते पितरिति क्रमात् ॥ मानः सूर्यरवाहीनिमानो माहांतमित्य
 पि ॥३५॥ मानस्तोकेन मंत्रेण हविर्यंत इति क्रमात् ॥ वास्तोष्यतेति मंत्रेण आर्द्रयारुद्र इत्यपि ॥
 प्रमुचतुदुरिता नीति मंत्रास्ते समिदानके ॥ भवायेष्टभिर्मंत्रैः स्वाहांतैर्जुहुयाच्छिवे ॥३७॥ भवा
 येत्यपि पत्न्यैश्च इत्यष्टाभिर्जु होत्यपि ॥ देवस्य च सुतायेति जुहुयाज्जानवेति ॥३८॥ ततस्त्रिष्ट
 रुतं हुत्वा आज्यैर्होमं समापयेत् ॥ पुनरष्टसुमेः पूज्य होमोनेशं प्रसादयेत् ॥३९॥ प्रीयतां भगवा
 नीशः सीवः सगर ईश्वरः ॥ अनया पूजया होमेन शोभां संप्रसीदतु ॥४०॥ दद्यादिर्घ्यमहेशाय स
 पुण्यां बुमहेश्वरि ॥ दुःखदारिद्र्यादिमग्ने मा मुक्षरमहेश्वर ॥४१॥ अष्टम्या मर्घ्यदानेन अष्टमूर्ते
 प्रसीदमे ॥ इत्यर्घ्यं च ततो दत्त्वा पूजासु द्वास्य सतमे ॥४२॥ ब्राह्मणाय हिरण्यगोशो भवाय निवेद
 येत् ॥ यत्किंचिद्वायथा शक्ति दद्याद्दीशाननुष्यये ॥४३॥ भक्ष्यभोज्यान्नसंयुक्तं भुंजीयाच्छोभवेः
 सह ॥ दक्षिणाभिश्च तान् पुष्ट्यैः गंधनां बलपूर्वकं ॥४४॥ रुष्णाद्यमीषु नियतमेष सामन्यतो
 विधिः ॥४५॥ रुकाब्दं त्रीणि वा देवी द्वादशाक्षमथापि वा ॥४५॥ कृत्या व्रतो द्यापनं च नृकाशी वा भवे
 ततः ॥४६॥ सितासिताख्यमीषु अविमुक्तं तु मेत्यक् ॥४६॥ उपोष्य वा विमुक्तं शं पूज्य बिल्वैः सु
 मेरपि ॥४७॥ त्रिवेगां बुभिः सीमैः अभिषिच्य महेश्वरं ॥ धूपदीपादिनैवेद्यैः स्तुवीतैवं महेश्वरं ॥४८॥

कालाष्टमीयुनियतमविमुक्तेश्वरं हिमां॥ संगाधरांधकरिपोप्रमथाधिनाथविश्वेशविश्वगतसर्जक
 भर्जकांते॥ ब्रह्मादिविष्णुसुखं सुपूजितांघ्रेमामीशपाहिदययास्मरकालनाश॥ ४९॥ इति स्तु
 त्वाविमुक्तेशं कालराजं प्रपूजयेत्॥ कालाष्टम्यां तु नियतं काशीवासी महेश्वरि॥ ५०॥ कुलस्तंभं
 समासाद्य गंधपुष्पांबुभिः सदा॥ अपूपं हविषा चैव वटकेर्लडु कैरपि॥ ५१॥ पूजयेत्पुष्पदीपै
 श्वकालाष्टम्यां स्तुवीति च॥ भैरवं भीषणाकारै वा सनिर्विघ्नहेतवे॥ ५२॥ स्तोत्रेणानेन देवेशि
 काश्यां कालाष्टमीयुच॥ स्तुवीत पद्यैः हृद्यैस्त्वं ममाद्यगणपोत्तमं॥ ५३॥ ॥ देवराजसेव्यमा
 नपावनांश्चिपंकजं व्यालयज्ञसूत्रमिंदुवोस्वरं कृपाकरं॥ नारदादियोगिहंदवोदितेदितांबरं
 काशिकापुराधिनाथकालभैरवं भजे॥ ५४॥ भानुकोटिभास्वरं भवाब्धितारकं परं नीलकंठ
 मीप्सितार्थदायकं त्रिलोचनं॥ कालकालमंबुजाक्षकंधरं हरं शिवं का॥ ५५॥ भुक्तिमुक्तिदाय
 कं प्रशस्तचारुविग्रहं नितान्तभक्तवत्सलं समस्तलोकपालकं॥ निष्कणमनोज्ञहेमकिंकिणील
 सत्कटिं काशिकापुर॥ ५६॥ शूलटेकपाशादेउपाणिभादिकारणं श्यामकादिदेवमादिमक्षरं नि
 रामयं॥ भीमविक्रमभ्रुवं विचित्रतांडवप्रियं काशिकापुर॥ ५७॥ रत्नपादुकाप्रभाविराजपादयु
 ग्मकं नित्यमद्वितीयमिष्टदैवतं निरंजनं मृत्युदर्पनाशनं करालदंष्ट्रभीषणं काशिका॥ ५८॥
 धर्मसेतुपालनमधर्मभारीनाशनं कर्मपाशानाशनं सुकर्मदायकं प्रभुं॥ सुवर्णवर्णकेशपाशाशोभि
 तांगनिर्मलं काशिका॥ ५९॥ अहं हासभानुवर्णजांडकोशसंततिं इष्टपाशानलपालकालनम्र

दावलिं॥अथसिद्धिदायकंकपालमालिकाधरंकाशिका॥७॥भूतसंघनायकंविशालकीर्ति
 दायकंकाशिवासपुण्यलोकपापशोधनेप्रभुंनीतिमार्गकेनिदंपुरातनंनगात्यंतिकाशिका॥
 ८॥कालभैरवायकंपठंनियेमनोहरंज्ञानमुक्तिसाधनेपवित्रपुण्यवर्धने॥शोकमोहदैन्य
 लोभकोपतापनाशनेकाशिकापुराधिनाथकालभैरवंभजे॥९॥प्रविष्टयोप्यथान्यत्रवसेते
 तंस्तवंजेपेत्॥पुनःकाशींसमासाद्यतत्रनष्टतनूर्भवेत्॥१०॥कालखम्यांकालराजोस्तुवीर्ये
 वंप्रसाद्यच॥काश्यामेवनिवसेत्तःनपापेरमतेहिसः॥११॥किंपुनर्बहुनोक्तेनकालाखम्यर्थ
 कोनरः॥सर्वान्कामानवाप्नोतिभुक्तिंमुक्तिंचविंदति॥१२॥यत्तायुतफलंप्राप्यममलोकेमहीय
 मे॥ब्रह्महत्यादिभिःपापैःमुच्यतेनात्रसंशयः॥१३॥॥ईश्वरउवाच॥॥मध्याखमीप्रार्थित
 सोमकलावतंसंसर्वाखमीषुनगाजेपरिपूजयेति॥१४॥नष्टानितेषुदुरितानिभवंतिसद्यो
 हृष्टानितेषुसहितानिबिमुक्तिदानि॥१५॥योवाचिमुक्तेसितभस्मपालकालाखमीषुनिय
 तंममकालराजं॥संपूर्णंयन्नद्यगणैर्नविभेतिमद्योभवेदतितरोसनरोतिधन्यः॥६८॥
 ॥इतिश्रीशिवरहस्यमहादेवारण्यरकादशांशेशिवगौरीसेवादेअखमीपूजाकथनेभैर
 वस्तुतिनामचतुस्त्रिंशोऽध्यायः॥३४॥॥श्रीमहादेवायनमः॥॥श्रीदेव्युवाच॥॥उद्या
 पनावधिंवृहिरूपयाभक्तवत्सल॥कस्मिन्कालेचकिंद्रव्यैरूषाखम्यामहेश्वरं॥१॥न
 ज्ञेवदमहादेववतषाद्रुण्यहेनवे॥॥देव्युवाच॥॥पूर्णतिथिमनुप्राप्यचित्तवित्तादि

९१

संयुतः॥ निशीथ्यापिनीग्राह्यासितावाप्यसितातिथिः॥२॥ कृष्णाष्टमीविशेषेण संपूर्णफल
हेतवे॥ सप्तम्यामेकभक्तः सन्भवभक्तेजितेन्द्रियः॥३॥ मामभ्यर्च्यविधानेन भस्म रुद्राक्षभू
षणः॥ निर्वृत्यावश्यकं कर्मवृत्ते द्वादशाब्दिके॥४॥ वर्षत्रिवर्षे देवेशि कृत्या नक्ताष्टमीव्रते
त्वासंध्यामुपस्य च॥ पूर्वोक्तविधिना देविकामी तद्वापनं चरेत्॥५॥ अष्टम्यां बुधवारेण युतायो
में देवे दिने॥ प्रातरुत्थाय मतिमान् स्नात्वा संध्यामुपास्य च॥६॥ मंडपं रचयेत्तत्र पुष्पमालाविरा
जितः॥ वित्तान्तोरणोपेतं कदलीस्तंभमंडितं॥७॥ तस्मिन् सगोमयेनैव मुष्कलिप्तेन वोंभ
सा॥ रंगवत्यादिशोभा व्युत्पद्यमानं केशरं॥८॥ शिवक्षेत्रे गृहे वापि नद्यो वगैर्विपिने गि
रो॥ पुण्याहं वाचस्त्वायनां दीक्षाद्विविधाय च॥९॥ ऋत्विजो वरयेदष्टौ आचार्य सहितान्
व॥ भस्म रुद्राक्ष संपन्नो लिंगार्चकां शिवे॥१०॥ वेदागमपुराणसांख्ययोगाः संज्ञितव्रताः॥ गो
धपुष्पैस्तान् अभ्यर्च्य स्वत्यं चैव सदारकः॥११॥ उग्रामहे श्वरं चापि सौवर्णेनैव कारयेत्॥ पले
न वातदर्थं न कुर्याद्रौप्येण वा शिवे॥१२॥ नदिस्नंदं महाकालं चोक्तं कर्णगणे श्वरं॥ चंडेश्व
रं च वृषभं दुर्गे चैव यथाविधिः॥१३॥ मन्मथे स्नात्वा जैर्वापि कुंभैरंबु प्रपूरितैः॥ फलपत्रव
संयुक्तैस्तेषु तां प्रतिमान्यसेत्॥१४॥ मध्यमे च महाकुंभे सांबुं पुष्पफलैर्युते॥ उग्रामहेश्व
रं स्थाप्य प्रतिष्ठाप्यार्चयेत्क्रमान्॥१५॥ दिगादिक्रमयोगेन अन्यमित्यर्थे जै शिवे॥ प्रा
णानायम्यविधिवत्कृत्वा संकल्पमादरात्॥१६॥ उद्यापनं करिष्ये हं कृष्णाम्यर्चनस्य च॥३

९ शिव

श्रीशिव

त्र्युक्ता पूजयेत्तत्रलिंगमूर्त्तिं सदाशिवं ॥ १७ ॥ पंचामृतैः पंचगव्यैः तथा फलरसै रपि ॥ गंधपुष्प
 कुशादिश्च मंत्रपूतै र्यजेच्छिवं ॥ १८ ॥ रुद्रेणे वा भिक्षयेत्तर्पयेदथ नामभिः ॥ वासय शोष
 वीतं च भस्मचंदनसाक्षतं ॥ १९ ॥ बिल्वपंकजपुंनागसौगंधिकसुमानि च ॥ पूजयेत्पार्वती
 कान्तं निधनेत्यादि मंत्रतः ॥ २० ॥ धूपं दीपं ततो दत्त्वा निवेद्य हविरं बिके ॥ तांबूलं च ततो दद्या
 नीराजनमतः परं ॥ २१ ॥ प्रदक्षिणानमस्कारै र्नोत्रैस्तु त्वामहे श्वरं ॥ विसर्ज्य इत्वा च ततो कुं
 भे मूर्त्तिं प्रपूजयेत् ॥ २२ ॥ गंधपुष्पाक्षतै र्देवि कृत्य लिगाचार्यं वक्रतः ॥ उमामहेश्वरं देवमाचा
 र्यः पूजयेच्छिवो ॥ २३ ॥ रुद्रदुर्गादि गायत्र्या पूज्य सर्वो पचारकैः ॥ कृत्य जायते तथा मूर्त्तिः
 पूजयेत्पुनर्यतः ॥ २४ ॥ दिक्कुंभेषु समंताच्च ततः गायत्रिभिः क्रमान् ॥ संपूज्य गंधपुष्पाद्यैः
 निवेद्य हविरीश्वरि ॥ २५ ॥ नीराजनबलिंकुर्युः ततन्मंत्रै र्दिशामुरेव ॥ मंदपात्यश्चि मेभा
 गे स्छाडिलं चतुरस्रकं ॥ २६ ॥ कृत्वा चोत्तेरवनादीनि प्रतिष्ठाप्याग्निमीश्वरि ॥ इध्मा न्दभी
 न्यरि स्तीर्य पात्रासादनमाचरेत् ॥ २७ ॥ पूर्णपात्रप्रतिष्ठा च ब्रह्मासनमतः परं ॥ इध्माधाना
 दिचाघारं हुत्वा चैव नुचक्षुषी ॥ २८ ॥ अपा मार्गसमिद्धि र्वा विल्वै र्वापिमहेश्वरि ॥ हविंश्च
 सर्पिषा युक्तं सत्तिलं जुहुयाच्छिवे ॥ २९ ॥ रुद्रै र्नमो नैस्वाहेति शताष्टं रिच्य कृततः ॥ गणपां
 श्च हुवेत्तत्र स्वाहाकारेण चानले ॥ ३० ॥ प्रायश्चित्तं हुत्वा होमशेषं समापयेत् ॥ पूर्णोद्
 तिं च जुहुयादखंडं घृतधारया ॥ ३१ ॥ रुद्रसंज्ञेन देवेशि ओदं वरं स्नुचा हुता ॥ मधुमिश्रेण

श्रीशिवर. ११

९२

चाज्येनशांत्यर्थं चमकं हुनेत् ॥ ३२ ॥ तदंते चाग्निमध्यस्थं पूजयेन्मां त्वया सह ॥ गंधैः पुष्पैः
 स्तथा विल्वैर्वीससा हविषा तथा ॥ ३३ ॥ धूपे दीपे ततो दत्वा नीराज्याग्नीं द्विजैः सह ॥ त्रिः प्रद
 क्षिणमावृत्य समिधं जातवेदसे ॥ ३४ ॥ प्रोक्षणां मध्यगां भोभिः प्रोक्षयेच्च सदा करः ॥ वासो
 लंकारगोभिस्तान् पूजयेद्य भवान् शिवे ॥ ३५ ॥ पथकं क्रत्विज्जगाचार्यं पूजयेद्दक्षिणादिभिः ॥
 विनशाद्यं न कुर्वते ब्राह्मणं ब्राह्मणं यजेत् ॥ ३६ ॥ दीनानाथान् दक्षिणाभिः पूज्या नैः भो
 जयेच्च दपि ॥ प्रतिमास्तसकुं भाश्च देवाः क्रत्वि कश्चुमूर्तिकाः ॥ ३७ ॥ कुंभस्थैः तज्जलैः
 स्नात्वा सदोरो धौतवान् अधक ॥ गंधपुष्पधरो विप्रो क्रत्वि गार्ग्यं पूर्वकं ॥ ३८ ॥ भुंजीया
 द्रस्य भोज्यान्ने शिवमभ्यर्च्य वाग्यतः ॥ नवम्यो पारणं कुर्याद्दधुभिश्च विशेषतः ॥ ३९ ॥
 आचार्यं च सपत्नीकं पूजयित्वा यथाविधि ॥ प्रतिमावस्त्रकलशान्नावो वत्सविशोभि
 ताः ॥ ४० ॥ वस्त्राभरणघंटाद्याः कांश्चु दोहाः पथस्विनीः ॥ दत्वा ब्रह्मादिविप्रभ्यः कलश
 प्रतिमास्तथा ॥ ४१ ॥ ब्राह्मणान् भोजयेदनैर्गृहीयादाशिष्यशिवे ॥ शिवे मे प्रियं तां देवः
 सांवः सगण ईश्वरः ॥ ४२ ॥ कृष्णाद्यभ्यामर्चनेन ब्रतेनोद्यापनेन च ॥ भुक्तिं मुक्तिं च मे भ
 क्तिं ददातु परमेश्वरः ॥ ४३ ॥ इत्युक्त्वा तु मसाद्येशं ब्रतोद्यापनकर्मणि ॥ उद्यापनमिदं दे
 वि कृष्णाद्यभ्यां ब्रतस्य च ॥ ४४ ॥ यत्कृत्वा न पुनर्जन्म विंदते मनुजः कश्चित् ॥ गाणापत्य
 मवाप्नोति ममकैलाशमोलिगः ॥ ४५ ॥ एवं नरो वानारी वारुत्वामध्याद्यमी ब्रतं ॥ यान् यान् चि

श्रीशिव

नयने कामान्प्राप्य संप्रेत्य मां व्रजे त ॥ ४६ ॥ उद्याप्य च पुनर्देवि गृहीयादथ भक्तिः ॥ किंपुनर्ब
 हुनोक्तेन नानेन सदृशो व्रतं ॥ ४७ ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदं पुसां सौभाग्यारोग्यवर्धनं ॥ पापापहं पुण्यदं च
 प्रशस्ते मम पूजनं ॥ ४८ ॥ सर्वकामप्रदं पुत्र्यमपुत्राणां विशेषतः ॥ सर्वोभद्रमवाप्तेति दुर्गाण्या
 गुतरन्यपि ॥ ४९ ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ एवं कृष्णाक्षमी सुव्रतमशुभहरं पुत्र्यमारोग्यदं मे क
 त्वा जन्मवातायुतौघसुमहापापैर्न विभ्येदथ ॥ पश्चान्मे गणपुंगवेन्द्रतामुपगतो नाशो विवेदु
 र्गतिं प्राप्नोतीश्वरचिंतकः स सुकृतां गतिं चिंदेदपि ॥ ५० ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवा
 ख्ये रूपादशोरो कृष्णाक्षमी व्रतोद्यापनकथनं नाम पंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ ॥ श्रीमहादेवा
 य नमः ॥ ॥ श्रीशिव उवाच ॥ ॥ शिवव्रतानि विधिवत्तव प्रोक्तानि शौलजे ॥ किंपुनर्देवि
 मां पृच्छ न ते वक्ष्यामि तां प्रतं ॥ १ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ देवदेव महादेव करुणालय शंकर ॥ श्रुता
 नि वि श्रुतान्यद्यव्रतानि प्रीतिदानि ते ॥ २ ॥ अविमुक्ते निवसतां नियतं नियमश्चकः ॥ शिवा
 र्चनाद्यकरणे प्रायश्चित्तं श्रुतिश्रुतं ॥ ३ ॥ तन्मे विस्तरयाद्ये शविस्तरयन्तं नो मिह ॥ ॥ ईश्वर
 उवाच ॥ ॥ सम्पकृष्टं त्वया देविलोकानां हितहेतवे ॥ रहस्यं सर्वं वेदानो नोक्तं पूर्वमया
 विके ॥ ४ ॥ बहज्जाबालकथितं तने वक्ष्याम्यनुक्रमात् ॥ काशीवासिजनाचारबहज्जा
 बालदर्शितं ॥ ५ ॥ शिवार्चनपरित्यागे चैकान्हापि वसत मे ॥ प्रायश्चित्तं वदाम्यद्यश्रुणु
 श्रवणभूषणं ॥ ६ ॥ एतदर्थं हि मुनयो मुक्तिमंडपमध्यमे ॥ विश्वेश्वराग्रतस्त्रित्वाभस्मरुद्रा

९३

श्रीशिवर. ११ सभखणः ॥ ७ ॥ प्रणम्याहुः भुसुरंतंचंद्रवंडशिवाचनं ॥ ॥ मुनय ऊचुः ॥ ॥ किं कार्यं ब्रा
 ह्मणानां च किं धार्थक्यं संस्थितिः ॥ कः पूजनीयो ध्येयश्च तन्नो ब्रूहि शिवार्चकः ॥ ८ ॥ इति
 यद्यो भुसुंडो सौ ह हज्जा बालसंभवं ॥ रहस्यं तान्न वोचन्मे कर्तव्यं ब्राह्मणेषु यतः ॥ ९ ॥ प्रथ
 मे भस्मरुद्राक्षधारयो महिमां शिवे ॥ त्रिपुंड्रं तन्मुखानां च धारणे महिमां वदतः ॥ १० ॥ भुसुं
 ड उवाच ॥ सम्यक्पश्ये मुनिश्रेष्ठा ब्राह्मणानां हिताय न ॥ केलासे यन्महादेव्यै ब हज्जा बा
 लगे वने ॥ ११ ॥ प्रोक्तवान्धरीमहादेवो देव्यै यत्पुनर्निदर्शितं ॥ तव भक्तो वदाम्यद्यश्रु
 ध्वं सावधानतः ॥ १२ ॥ भासुरं भुसुराणां च शिवाचारं श्रुतीरितं ॥ उत्पन्नो ब्राह्मणकुले अ
 यच्चत्वारि संस्कृतः ॥ १३ ॥ शोक्तसावित्रसोमाद्यदीक्षाभिर्धृतजन्मभिः ॥ स तु मुख्याधिकारी स्या
 न्नेतरः सार्ववर्णिकः ॥ १४ ॥ वर्णाश्रमाचारतद्विजात्रैर्वर्णिका अपि ॥ ते युक्तमैश्वराचारं श्रुत्या
 मुक्तिप्रदं हि जाः ॥ १५ ॥ वास्तव्यं सावधानेन अविमुक्ते यचोत्तमं ॥ तच्छिवागारमतुलं क्षेत्रे
 ष्वन्येषु वा रुचिः ॥ १६ ॥ प्रशस्तं तणकाद्ये देसर्वदार्यसमन्विते ॥ अग्निरित्यादिभिर्भस्मधार्यै
 श्रोतानलोद्भवैः ॥ १७ ॥ अथ योऽशकांगेषु मंत्रैर्विप्राः त्रियायुषैः ॥ ब्राह्मणश्च त्रिंशे र्षेयैः
 शूद्रैस्तप्तजनाग्निजं ॥ १८ ॥ वर्णो वनीगृहस्थो वा यती वा विधवास्त्रियः ॥ प्रणवेन यतैः प्रो
 क्तं स्त्रीणां पंचाक्षरेण तु ॥ १९ ॥ पंचब्रह्मभिरेवेह भस्मनाप्यवगुह्यतः ॥ अत्याश्रमे प्रकथितं त्रि
 पुंड्रस्य च धारणं ॥ २० ॥ शिरो ब्रतमिदं श्रौतं धार्थं तवीश्रमे रपि ॥ त्यक्तैस्तत्पतिनायांति न

श्रीशिव

रक्तं स्वपितामहैः ॥ २१ ॥ भिक्षुर्भक्षो भवेदेव सात्वाचकगणे द्विजाः ॥ रुद्राक्षसंभवाश्चेताः रुद्रा
 साः रक्तपीनकाः ॥ २२ ॥ कृष्णोश्चानुक्रमेणैव वर्णैर्धार्म्यं श्रवमंत्रतः ॥ सर्वोश्च मैस्तथास्त्रीभिः त्र्यं
 बकेनैव मंत्रतः ॥ २३ ॥ तत्पत्न्याधारणं भक्त्या उपोष्यासायमेव हि ॥ यतिः प्रणवसाहस्रं जपन्सु
 कोद्युको भवेत् ॥ २४ ॥ धारणस्पर्शने दृष्टे गोदानफलमाप्नुयात् ॥ पर्वण्यपि च रुद्राक्षं तत्तद्वर्णै
 श्चधारितं ॥ २५ ॥ पूर्वोक्तं च फले सर्वे दद्यात्सर्वेषु सर्वदा ॥ ध्येयः सर्वैर्महादेवः शिवरक्तः शिवं
 करः ॥ २६ ॥ उमासहायो विश्वेशो नीलग्रीवश्चित्रलोचनः ॥ ब्राह्मणे रन्यवर्णेश्च स्त्रीभिश्च य
 त्तिभिस्तथा ॥ २७ ॥ जप्यः प्रणवरवे ह शिवे पेचाक्षरं भम ॥ त्रिकाक्षं सर्वदा सर्वैः स्त्रीषु
 द्राणां नमोनकः ॥ २८ ॥ नातः परं तारको मे मंत्रः पंचाक्षरः परः ॥ काश्यामं ते च वैवानो कर्णे
 तूर्णविमुक्तिदं ॥ २९ ॥ ददाम्यहं सप्रणवं पुनर्भवनिश्चये ॥ गंगावासघजां वापि समाश्रित्य
 वसो द्विजः ॥ ३० ॥ अविमुक्ते तु नियमाद्वासः कथं तरे नृणां ॥ स घृजायाः स्तटे क्षेत्रे वसन्मत्स्या
 यमुक्तये ॥ ३१ ॥ पूजनीयो महादेवस्मर्तव्यस्तु मुमुक्षुभिः ॥ कोबेर्था वापि गंगायां नदीष्वन्या
 मुवा द्विजैः ॥ ३२ ॥ स्नात्वा समंत्रमुषसि कृत्वा शौचं विधानतः ॥ संतर्प्य देवपितृन् यत्नैर्न रुद्रसू
 क्तैश्च मार्जयेत् ॥ ३३ ॥ वासोऽथ परिधायैव भस्म रुद्राक्षमंडितः ॥ संध्यां कुर्यादप्रसादं दत्त्वा र्घ्यं सं
 ध्ययोर्द्वयोः ॥ ३४ ॥ उद्यंतं शुभं तं च ध्यायेत्तिष्ठन्स्वस्त्वते द्वितः ॥ स ह स्त्रपरमां देवीं शतमध्या
 दशावरां ॥ गायत्रीं प्रजपेद्दिहान्मध्यं सायं शनं भवेत् ॥ श्रोते स्मार्त्तं न लेवापि जुहुयाद्देदमं

वतः॥३६॥ जपेत्यं चाक्षरं मंत्रमोकाराद्य षडक्षरं॥ सहस्रपरमं विप्राश्रितायं वाभिभावितः॥
 संभार्य पूजा संभारं कापि तं पंचगव्यकं॥ अन्यस्मादुत्तमं प्रोक्तं मधुपर्कफलानि च॥ ३८॥ उप
 लिप्तेन दापीठे लिंगमभ्यर्चयेद्द्विजः॥ तं सिंचयेत्तैश्च संभारैः गंधचंदनवारिभिः॥ ३९॥
 ततश्च कृणोत द्वाजप्योप्येकादशावृतः॥ सकूर्चं वा स सामज्यपरिवेष्ट्य सुवाससा॥ ४०॥
 पीठे स्थाप्य तदालिंगं भस्मनाभ्यर्चयेत्ततः॥ गंधाक्षतोषबीतादीन दद्यात्पंचाक्षरेण हि॥ ४१॥
 त्रिशारैर्विल्वपत्रैश्च तथा नाद्रै रनाद्रकैः॥ विल्वपत्रैः समभ्यर्च्य कुसुमैर्वा यथा बलं॥ ४२॥
 ननु विल्वं परित्यज्य सर्वदा सांबंधानतः॥ धूपं दीपं च नैवेद्यं दद्यात्प्रक्रमनर्तनं॥ ४३॥ प्रणामं च
 स्तुतिश्चेति पूजयेत्परि कीर्तिता॥ ब्राह्मणानां परो धर्मः शिवलिंगस्य पूजनं॥ ४४॥ त्रिकाल
 मप्रभादेन वर्णानामाश्रमेषु च॥ यत्ने स्तु प्रणवेनैव स्त्रीशूद्राणां तु पार्थिवे॥ ४५॥ प्रमादादेकदा
 त्यक्त्वा उपोष्यैवापरे हनि॥ कृत्वा सौशिरसो वाष्पं पूजां तद्विगुणं चरेत्॥ ४६॥ भुक्त्वा प्रमादादी
 शाच्या मरुत्वा ब्राह्मणो यदि॥ तदुदीर्य मुपोष्यैव पंचगव्ये न शोधितः॥ ४७॥ संपूज्य शांभवान्पू
 ज्यद्विगुणं मुक्तिकिल्बिषः॥ जपेद्बुद्धान्मयत्नेन दिवानक्तं च भस्मधृक्॥ ४८॥ दिवा मर्त्यं च पश्य
 नैरात्रौ चंद्रचवन्दिक्॥ ॥ प्रमादादेकदा त्यक्त्वा शिवलिंगं तेशिवार्चनं॥ प्रायश्चित्तमकुर्वन्ने
 नरकं पंचवत्सरं॥ ४९॥ अन्यथा तु परेतं जोषिष्यामसेषु तिष्ठति॥ यत्नित्यक्ते कदा पूजां प्रण
 वं तु सहस्रकं॥ ५०॥ प्रणवेन द्विगुणं पूजां कुर्यात्भस्मावगुंठितः॥ शिवपूजां न कुर्वन् यो फल

मूलांशुभोजनः॥५१॥ रेतोभक्षीपरेतोहिअंबुपःफलभुक्किमीन॥अन्नभुक् यदिदिविद्याशीति
छत्यत्यंतसंकटं॥५२॥ वर्णानामाश्रमाणांचविधिःश्रुत्याप्रदर्शितः॥काशीवासीतुनियमादमे
दामरणेसदा॥५३॥ सर्वक्षेत्रोत्तमंतच्चयत्रविश्वेश्वरस्थितः॥शिबोदैतश्चतुर्योत्रसाक्षात्सिंहे
प्रकाशते॥५४॥ विश्वेश्वराख्यंयंलिंगंवेदवेदांतसंस्तुते॥तत्पूज्यं सर्वदासर्वैःवित्तपत्रेश्व
साक्षतेः॥५५॥ स्नापयित्वाकापिलेनपयसासिंहेश्वरं॥विश्वेश्वराख्यंमुनयोब्रह्महापिविमु
च्यते॥५६॥ सुरापीनाकापिलेनदध्वाज्येनहिरण्यहृत॥मधुनागुरुदाराद्याच्छितपासर्बजीव
हृत॥महाप्रस्थादिमानेनस्नापयेत्यर्बणीक्रमात्॥तंडुलेश्वयवेर्बिल्वेस्तिलैःसंपूज्यशंकरं॥
५७॥ सर्वान्कामानवाप्नोति सुरलोकेषुमोदते॥नित्योत्तरिहयात्रांचकुर्याद्भस्माक्षधारकः॥५८॥
तत्रमूत्रपुरीषादिनकुर्यान्मोहतोपिच॥५९॥ तत्रप्राच्यांप्रतीच्यांचभैरवाशूलपाणयः॥५९॥ रक्षति
परितःक्षेत्रंपापिषंक्षारयंतिते॥यमस्यसदनेकल्पेयद्दुःखंसमवाप्यते॥६०॥ ततोपिबहुधादुः
खंभैरवेघटिकात्रयं॥तस्मादमेत्सुनियतंकार्याविप्राविमुक्तये॥६१॥ विश्वेश्वरार्चनध्यानविही
नानांतत्रवासोनशस्यते॥पंचाक्षरविहीनानांतत्रवा॥६२॥ भस्मरुद्राक्षहीनानांतत्र॥प्रदो
षार्चनहीनानांतत्र॥६३॥ रुद्राध्यायविहीनानांत॥भूताद्यमीसोमवारविहीनानांदुरात्म
नां॥६४॥ अन्नपूर्णक्षेत्रपालस्कंदविघ्नेशभैरवान्॥पूजयेन्नियतंकार्यापंचक्रोशप्रदक्षि
णां॥६५॥ कुर्यादंतर्गिहाद्दीनपातकैश्चप्रमुच्यते॥स्नायाद्गोभसिस्थित्वा मणिकर्ण्यमथदि-

श्रीशिवर. ११

९५

जाः॥६६॥ पश्येच्चनियतं तत्र विश्वेशं चान्नपूर्णकां॥ एवं वसंतयाते वै मुक्तिं विंदति चोत्तमां॥६७॥
 ॥ श्रीरक्तं दत्तवाच॥ ॥ एकाहमप्युश्रितशंकरार्चको विष्टा सुतिष्ठेच्च शतं समानरः॥ योंवा
 शनोरेतपपातकी भवेदन्नाशनो विटक्रिमिभुकपरेतः॥६८॥ प्रायश्चित्तं च चित्ते कलयति तदुदीर्य
 नियमं रये स्वकं मुंडं दड्योन भवति परे तोयमभैः॥ उपोष्ये वा सायशि वमथ यज्ञं ते द्विगुणितं अहो
 भक्तेष्वर्थं ददति हि भवेत्सोत्रनियतः॥६९॥ ये कालकाले नियमात्रिका लंदिकाल मध्ये कतरं च का
 लं॥ संपूज्य काश्यां तु शिवार्चका द्विजाः॥ कुर्युते जावा लग्ननिष्कृति द्विजाः॥७०॥ उमाधारमाधव
 मं विकांगणं स्कंदं द्विजामैरवदं उपणिनां॥ गंगां चतुर्गंगानमं नित्येन रास्तेषामराभैरवयातना
 रताः॥७१॥ चतुर्दश्यां काश्यां विधिनियतं नक्तारां रता शिवे भूत्वा युक्ता शिवभजनसक्त हि
 मुनराः॥७२॥ द्विजाः कालाष्टम्यां शशि शकल चूडार्चनरताः॥ लभंते देहांते शिवसदन म
 ध्ये शिवजनाः॥७३॥ यो वा प्रदोषनिशि सोमवारे त्रिलोचनं पूजयेत् स धन्यः॥ वन्यैः किम
 न्यैः नरजन्मगार्दभैः॥७४॥ काश्यां च सामान्य नरैर्भरैर्भुवः॥७५॥ काश्यां स्थित्वा पिपायाः शि
 वभजनहीना हि कुनराः महेशं विश्वेशं यदि स्वकदशां नैकभूलयेत्॥ शश्वद्विश्वेशपादो यदि
 भजति काश्यां च निबसन् तथा नैर्पूर्णत्वाद्भुजति च कृपापूर्ण कलनां॥ समभ्यर्णभूयात्किल
 कलिजजातेऽपि मुजने॥७६॥ कृपापात्रं यात्रां प्रतिदिनमथांतरं हवरे त्रिनेत्रस्य प्रीता न हि
 चरनियात्यंधतु मसि॥ ते मज्जयंत्यघगिरिं वरांगानीरे मज्जंति नौदयविधौ किल मज्जनात्ते॥७७॥

श्रीशिव

प्राज्यांचमुक्तिपदवीं मदवीयसीतिसंप्राप्नुवंतिगिरिजेविरजाभवन्ति॥मुक्ताख्याकांताभजति
 तमुमांकांतकपयाप्रदोषेविशेषेणलोकोरत्तदोषेमहाशेखभूषांगलिंगार्चकश्चेत्॥विशेषेण
 दोषज्ञस्त्वप्रमोबोनतस्यास्तिबुद्धेरशेषामरेडयः॥शक्ताविमुक्तेष्विच्छदेहसौख्यमुक्ताविरक्तानं
 महेशभक्ताः॥७८॥सक्तांध्यधर्मेषुननक्तभक्तावसुमेनात्रनरानमुक्ताःनिवसेन्नियतोत्रमु
 क्तिमुक्ते"शिवनिष्ठाहिगिरिखल्यधर्मश्रुतिसीमंनविशिष्टवाक्यमेतन्नविमुच्येदविमुक्तगोव
 रिष्ठ॥७९॥॥इतिश्रीशिवरहस्यमहादेवाख्येएकादशांशेप्रायश्चित्ताविमुक्तवासकथनं
 षड्विंशोऽध्यायः॥३६॥॥श्रीमहादेवायनमः॥॥श्रीउश्वरायनमः॥॥ईश्वरउवाच॥
 ॥शांत्यध्यायन्प्रवक्ष्यामिसमाहितमनाशिवे॥राजचोराग्निपीडासुगृहभूतगदादिभिः॥१॥
 पीडितानांशिवेशांत्यैमयेवमनसाकृताः॥ततःशृणुवदाम्यध्वसर्वपापक्षयायच॥२॥अतः
 परमिदंगुह्यंरुद्रोद्गीतंमहोदयं॥महाविघ्नप्रशमनंमहाशान्तिकरंशुभं॥३॥अकारुण्य
 त्युशमनंसर्वव्याधिनिवारणं॥परचक्रप्रमथनंसदाविजयवर्धनं॥४॥संभनंपरसैन्य
 स्परिपुनाशकरंसदा॥विषग्रहक्षयकरंसमस्ताभीष्टसाधकं॥सर्वशांत्यधिकारारब्धधर्म
 वक्ष्येऽशृणुष्वतं॥शांशंकधारकंस्वस्थोनागायज्ञोपवीतवान्॥चतुर्भुवश्चतुर्बाहुसित
 भस्मावगुण्डितः॥६॥वरोवरेण्योवरदोगामदेवोमहेश्वरः॥त्रैलोक्यनमितश्रीमान्शां
 तिनंवाश्रुकरोतुमे॥७॥सर्वावयवमुख्येनगात्रेणतनुमध्यमा॥पीडयामातिसौम्येनशिव

रूपेण शोभिता ॥ ८ ॥ ललाटनिलकोपिता चंद्ररोमार्धधारिणी ॥ दिव्यांबरधरा देवी सर्वाभर
 णभूषिता ॥ ९ ॥ वरश्ची सर्वनारीणां शोभा गुणमहास्पदा ॥ भावमात्रसंतुष्टा उमा देवी वरप्रदा ॥ १० ॥
 साक्षादागत्य रूपेण शान्तेनामितने जसा ॥ शान्तिकरो तु मे प्रीता भक्तानां भक्तवत्सला ॥ पद्मरागधुति
 सौम्यारक्तमाल्यानुलेपनः ॥ अबालो बालरूपेण वप्सु रवः शिखिवाहनः ॥ १२ ॥ पूर्णं दुवदनसौम्य
 त्रिशिरवाशक्तिसंयुतः ॥ रुतिको माग्निरुद्राणां भोगोद्भूतः सुरार्चनः ॥ १३ ॥ कार्तिकेयो महातेजा व
 रदानैकतत्परः ॥ शान्तिकरो तु मे प्रीतो बलं सौख्यं च सर्वदा ॥ १४ ॥ श्वेतवस्त्रपरीधानः त्र्यक्षः क
 नकसप्रभः ॥ शूलपाणिर्महाप्राज्ञो नंदीशः शिवभाविनः ॥ १५ ॥ शान्तिकरो तु मे शान्तो धर्मचम
 तिमुक्तवान् ॥ महोदरो महाकायोऽस्मिन् गंधांजनसमप्रभः ॥ १६ ॥ सकंदं दृष्ट्वा कटो देवो गजवक्त्रो म
 हाबलः ॥ नागयज्ञोपवीती च नागाभरणभूषितः ॥ १७ ॥ सर्वार्थसंपदाधारो गणाध्यक्षो वर
 प्रदः ॥ रुद्रस्य तनयो देवो नायकोऽयं विनायकः ॥ १८ ॥ करोतु मे महाशान्तिकर्मसिद्धिं च सर्व
 दा ॥ इंद्रनीलनीभस्त्रक्षोदी प्रशूलयुधोद्धमः ॥ १९ ॥ रक्तांबरधरश्च श्रीमान् कृष्णांगो नागभूष
 णः ॥ पांपनोदनसंश्रुतः स्वलक्ष्मीमलनाशनः ॥ २० ॥ करोतु मे महाशान्तिं महाकालो महाब
 लः ॥ पीतांबरपरीधाना कन्यारूपास्वलंकृता ॥ २१ ॥ गणनाथो बिक्रात्र्यक्षगुण्या गौरीसुरेश्व
 री ॥ सर्वसिद्धिप्रदा देवी प्रसादपरमापरा ॥ २२ ॥ शान्तिकरो तु मे शान्तिसिद्धिमाप्नु प्रयच्छतु ॥
 स्निग्धस्यामीनवर्जेन भद्रिवा सुरमर्दिनी ॥ २३ ॥ धनुश्चक्रप्रहरणा शंखयक्षसिधारिणी ॥

आर्त्तजनो ह्यनाकार सर्वो पद्रवनाशिनी ॥ २४ ॥ सर्वमंगलमानामेति वामाशुप्रयच्छतु ॥ निर्मा
 मेन शरीरेण मुक्ता चत्विर्विबन्धनं ॥ २५ ॥ अतिस्नेहोति विक्रांतस्त्रयोभंगिरितिर्महान् ॥
 रुद्रात्मजो रुद्रवीरो रुद्रैकगतमानसः ॥ २६ ॥ सोपि शान्तात्मभावेन शान्तिमाशु करोतु मे ॥ प्र
 चंडगणसेन्ये शोभहाटं कास्त्रधारकः ॥ २७ ॥ अक्षमालार्पितकरः त्र्यक्षश्चंद्रेश्वरप्रभुः ॥ प्रचंड
 पापहरणो ब्रह्महत्यादिशोधकः ॥ २८ ॥ करोतु मे महायोगी कल्याणं परमं शुभं ॥ पद्मासनः प
 दनिभः चतुर्वदनपंकजः ॥ २९ ॥ कमंडलुधरः श्रीमान् देवगंधर्वपूजितः ॥ शिवध्यानैकनिरतः
 शिवसद्भावभावितः ॥ ३० ॥ ब्रह्मशास्त्रे नदिव्येन ब्रह्मशान्तिकरोतु मे ॥ शंखकुंदं दुर्बर्णभः कुंदम
 रकतप्रभः ॥ ३१ ॥ अक्षमालासरोग्रस्तशिवज्ञाने व्यवस्थितः ॥ चतुर्मुखश्चतुष्पादस्त्रिनेत्रः स
 र्वेनोज्ज्वलः ॥ ३२ ॥ क्षितेः पतिर्विवोदे बोधमोक्षमोक्षमोक्षमः ॥ ईशं ब्रह्मनिष्ठेन तस्माद्भूमिजगन्म
 भुः ॥ ३३ ॥ वयोवधपतिः श्रीमान् देवगंधर्वपूजितः ॥ शिवध्यानैकसंपन्नशिवसद्भावभावितः ॥
 ॥ ३४ ॥ वयशास्त्रे नदिव्येन वयशान्तिकरोतु मे ॥ तार्क्ष्यासनश्चतुर्बाहुः शंखचक्रगदाधरः ॥ ३५ ॥ यथा
 मः पीतांबरधरो वनमालाविभूषितः ॥ यज्ञोदेवोत्तमो देवो माधवो मधुसूदनः ॥ ३६ ॥ शिवप्रसाद
 संपन्नः शिवध्यानपरायणः ॥ शिवार्चनरतो नित्यं विष्णुशान्तिकरोतु मे ॥ ३७ ॥ पद्मरागप्रभादे
 वीचतुर्वदनपंकजा ॥ अक्षमालार्पितकराकमंडलुधराशुभा ॥ ३८ ॥ ब्रह्माणीसोम्यवदनाशिव
 पूजापरायणा ॥ शान्तिकरोतु मे पीतांबरशास्त्रेन निमैला ॥ ३९ ॥ मयूरवाहनादेवी सिंदुरा

श्रीशिवर. ११

९७

रुणविग्रहा॥ शक्तिहस्तामहारूपासर्वाभरणभूषिता॥ ४०॥ रुद्रभक्तामहापुण्यारुद्रार्चनर
 तासदा॥ कोमारीवरदादेवीक्षेमारोग्यंददानुमे॥ ४१॥ शंखचक्रगदाहस्तायामापीतांवरप्रि
 या॥ चतुर्भुजातार्क्ष्यरथावैष्णवीसुरपूजिता॥ ४२॥ शिवार्चनरताभक्तारुद्रैकगतमानसा॥ शान्तिं
 करोतुमेनित्यं सर्वासुरविमर्दनी॥ ४३॥ हिमशैलनिभादेवीमहावृषभाहिनी॥ त्रिशूलहस्त
 वरदानानाभरणभरणभूषिता॥ ४४॥ रुद्रभक्तामहावीर्यारुद्रार्चनरतासदा॥ चतुर्भुजाचतुर्वक्त्रा
 त्रिनेत्रापापहरिणी॥ ४५॥ अर्तिहरतुमे प्रीत्यामोहशीनित्यमुज्ज्वला॥ वराहघोषविकृतावराह
 वरवाहना॥ ४६॥ श्यामांगारवरदादेवीशंखचक्रगदाधरा॥ तर्जयंतीसदाविघ्नाअर्चयतिसदाशि
 वं॥ ४७॥ वाराहिवरदेदेविक्षेमारोग्यंददानुमे॥ रत्नावतगजारूढावज्रहस्तामहाबला॥ ४८॥
 नेत्राणांचसहस्रेणभूषिताकनकप्रभा॥ हेंदेहवीसदाकालीकांतिमाश्रुकरोतुमे॥ ४९॥ ओर्ध्व
 केशोत्कटाक्षामानिर्मासहस्तासुबेधना॥ करालबदनाघोराखड्गघंटावरोधना॥ ५०॥ कमाल
 मालिनीदेवीक्रूराखड्गाधारिणी॥ आरक्तपिंगनयनागजचर्मवगुंठिता॥ ५१॥ नानानागपरी
 तांगीप्रेतोपरिनिवासिनी॥ शिवरूपेणघोरेणशिवावावभयंकरी॥ ५२॥ चाभुंडाचंडरूपेणचि
 त्रायंत्रासनेननु॥ भूतप्रेतपिशाचेभ्योममरक्षां करोतुसा॥ ५३॥ आकाशमातरोदिव्यस्तथाभू
 लोकमातरः॥ भूतानांमातरः॥ सर्वास्तथान्याःपितृमातरः॥ ५४॥ सर्वमातृगणादेव्याः स्वायुधव्यग्र
 पाणयः॥ जगद्धायावतिष्ठंत्यो बलिकामामहोदयाः॥ ५५॥ रुद्रभक्तामहावीर्यारुद्रार्चनपरास-

श्रीशिव

दा॥ शान्तिकुर्वतुमेनित्यं मातरश्च सुपुजितः॥ ये रुद्रा रौद्रकर्मणो रुद्रस्थाननिवासिनी॥ सो
 म्याश्चैव तु ये केचित् सोम्यस्थाननिवासिनः॥ मातरो रुद्ररूपाश्च गणनामाधिपाश्च ते॥ विघ्न
 भूतास्तथो वान्ये दशादिक्षु समाश्रिताः॥ ५७॥ सर्वे सुप्रीतमनसप्रतिगृह्णन्ति मन्त्रं बलिं॥ ॥
 श्रीरुद्र उवाच॥ ॥ मह्यं मह्यं च शान्तिं सुततति धनगोवाजिमातंगयूथे राष्ट्रे ग्रामे पुरे वा सु
 विहितमधुना शान्तिं दासंतु सर्वाः॥ सर्वे शार्चयन्ता यमनियमरताः पांतु मां सर्वकालेनित्यं प्री
 ता सदा मां शिवपदनिरताः पांतु मां सर्वदेवाः॥ ५८॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारेख्ये
 एकादशांशोऽष्टाध्याये नाम सप्तत्रिंशोऽध्यायः॥ ३७॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ श्रीस्कं
 द उवाच॥ ॥ सिद्धिं पुष्यंतु मे नित्यं भयेभ्यः पांतु मां सदा॥ रं द्वादिशि गणा ये तु वज्रहस्ता
 महाबलाः॥ १॥ सुपीताक्षपीतनिभास्तथा वै पीतलोहिताः॥ दिव्यांतरिक्षभोमाश्च पातालतल
 वासिनः॥ २॥ रुद्रार्चनरतानित्यं शान्तिकुर्वतु मे सदा॥ अग्नेर्याये गणा सर्वे शक्तिहस्तानि
 वंगिणः॥ ३॥ सुरक्षासासुरनिभास्तथा वै पीतलोहिताः॥ दिव्यांतरिक्षभोमाश्च पातालतलवा
 सिनः॥ ४॥ रुद्रार्चनरतानित्यं शान्तिकुर्वतु मे सदा॥ अग्नेर्याये गणा सर्वे शक्तिहस्तानि
 वंगिणः॥ ५॥ शिवप्रणामपरमाः शान्तिकुर्वतु मे सदा॥ वाभ्यां दिशि गणा ये तु सततं दंडपा
 णयः॥ ६॥ सुकृष्णाक्षाः कृष्णानिभाः तथा वै कृष्णलोहिताः॥ परमेशार्चनरताः शान्तिकुर्वतु मे
 सदा॥ ७॥ निर्ऋत्याये गणाः सर्वे राक्षसास्वङ्गपाणयः॥ सुनीलाक्षानीलनिभास्तथा वै नील

श्रीशिवर. ११

९८

३ वे

लोहिताः॥८॥ दिव्यां - (तरिस्सभौमाश्च) परमेशार्चनरताः शान्तिकुर्वंतु मे सदा॥ रंघ्रैकं ध्यान
 निरताः शान्तिकुर्वंतु मे सदा॥ वारुण्यां ये गणाः सर्वसततं पाशपाणयः॥ ९॥ संख्यामाश्वायाम
 निभातथायामलोहिताः॥ दिव्यां तरिस्सभौमाश्च पातालैतलवासिनः॥ पर॥ वायव्यां ये गणाः
 सर्वसततं ध्वजपाणयः॥ सुधूम्राश्चाधूम्रनिभास्तथा वैधूम्रलोचनाः॥ ११॥ दिव्यां॥ शिवभ
 क्तिपराः सर्वैर्मंकुर्वंतु मे सदा॥ १२॥ कौबेर्यां ये गणाः सर्वसततं निधिपातायः॥ सपीताश्चापी
 तनिभाः तथा वै पीतलोहिताः॥ १३॥ दिव्यां॥ शिव॥ रेशान्यां ये गणाः सर्वे प्रशान्ताश्च लपाण
 यः॥ सुसूक्ष्माश्चाः सूक्ष्मनिभास्तथा वै सूक्ष्मलोहिताः॥ १५॥ दिव्यां॥ रुद्रप्रणामपरमाः शान्तिः॥
 १६॥ अथोर्ध्वभागगणायै नु सततं चक्रपाणयः॥ सुधूम्राश्चाधूम्रनिभास्तथा वै धूम्रलोहिताः॥
 ॥ १७॥ दिव्यां॥ शिव॥ १८॥ अधोभागगणायै नु सततं चक्रपाणयः॥ सुधूम्राश्चाधूम्रनिभास्त
 था वै धूम्रपाणयः॥ सुषड्भासाः षडनिभाः तथा वै षडलोहिताः॥ १९॥ दिव्यां॥ शिव पूजासमा
 युक्ताः शान्तिकुर्वंतु मे सदा॥ २०॥ रते गणामहात्मानो महाबलपराक्रमः॥ शिवे संपूज्य यत्नेन
 त्वं त्वं पदमवापिरे॥ २१॥ ततः सप्रीतमनसः शान्तिकुर्वंतु मे सदा॥ ततस्तु प्रीतमनसः शान्तिमा
 युर्वलं श्रियं॥ २२॥ प्रयच्छंत्याशुमर्त्यानां तत्तमक्लानां विशेखनः॥ नाम्नाऽमरावती पूज्या पूर्वभा
 गे व्यवस्थिता॥ २३॥ विद्याधरगणा कीर्णसिद्धिगंधर्वसेविता॥ रत्नप्रकाररचिता महारत्नोपशो
 भिता॥ २४॥ तत्र देवपति श्रीमान् यज्ञो हस्ते महाबलः॥ नेत्राणो लुप्तहस्त्रेण शोभनेन विराजितः॥

श्रीशिव

॥२५॥ रेरावतगजारूढो हे सवर्णो महाद्युतिः ॥ देवेंद्रः परमो ह्यपरमेशार्चनेरतः ॥ शिव
 ध्यानैकसंपन्नः शिवभक्तिपरायणः ॥ शिवभक्तैस्तथा चान्येर्देवैरिह सहानुजैः ॥२७॥ शिवप्रणा
 मपरमः करोतु मम शान्तिकं ॥ आग्नेय्यादिशोभागेपुरीतेजोवती शुभा ॥ २८॥ नानादेवसमाकी
 र्णारत्नज्वालाक्षमाकुला ॥ तत्र ज्वालापरीतांगो दीप्रांगारसमद्युतिः ॥ २९॥ भूतिरुद्देहिनां दे
 वो ज्वलनः पापनाशनः ॥ शिवपूजासमायुक्तः शिवधारणभावितः ॥ ३०॥ शान्तिकरोतु मे देवो न
 यापापपरिशये ॥ वेवस्वतपुरीनाम्नादिक्षेणस्यां व्यवस्थिता ॥ ३१॥ लोहप्रकारसंयुक्ता प्रासा
 देर्गोपुरैः शुभाः ॥ सुरासुरजातानो कपित्थक्षोरगारुयः ॥ ३२॥ तत्रैन्द्रनीलसंकाशोरत्नस्त्रग्व
 स्त्रभूषणः ॥ दंडहस्तोपापिनोचभयदेशिवर्चनकः ॥ ३३॥ शान्तिकरोतु सततेशमनो यमरा
 डसदा ॥ नेत्रत्यादिशिरसोपलोकराक्षससंयुतः ॥ ३४॥ खड्गपाशार्महातेजा करारुवद
 नोज्वलः ॥ राक्षसेन्द्रश्च निर्ऋतिः शिवार्चनरतासदा ॥ करोतु मे महाशान्तिं शिवभक्तिसमु
 त्सुकः ॥ ३५॥ पश्चिमेतुदिशोभागेपुरीशुधवतो शुभा ॥ नानारत्नसमाकीर्णानां किं नरसे
 विता ॥ ३६॥ तेजप्रकाशपर्यंतानिरोपम्यांसदोज्वला ॥ तत्र मौक्तिकसंकाशो परिपिंगल
 लोचनः ॥ ३७॥ श्वेतवस्त्रपरीधानः पाशाहस्तो महाद्युतिः ॥ वरुणः परमाभक्त्या शिवे वाहि
 तमानसः ॥ ३८॥ रोगशोकान्तिसंतापविनाशाय तु मे सदा ॥ वायवेतुदिशोभागेपुरीगंधवती
 शुभा ॥ ३९॥ ऋषिसिद्धगणाकीर्णा हे ममाकारनोरणा ॥ तथा धूम्रेण देहेन कृष्णपिंगललो

श्रीशिवर-११

९९

चनः ॥ ४० ॥ श्वेतवस्त्रपरीधानः पाशहस्तो महाद्युतिः ॥ पटव्यामंत्ररात्नीनो ध्वजपक्ष्यायुधोज्ज्वला
 ॥ पवनः परमो देवः परमेश्वरभाविनः ॥ ४१ ॥ क्षेममारोग्यं बलं शान्तिं करोतु मम सर्वदा ॥ महोदयाना
 मपुरी उत्तरेण व्यवस्थिता ॥ ४२ ॥ अनेकयज्ञसंकीर्णानां नारलोपशोभिता ॥ तत्र देवो गदाहस्तश्चि
 त्रस्त्रगवस्त्रभूषणः ॥ ४३ ॥ ह्रस्वबाहूर्महातेजा परिपिंगललोचनः ॥ कुबेरश्रीमुखश्रीमान् हर
 पादार्यनेरतः ॥ ४४ ॥ शान्तिं करोतु मे प्रीतुं शान्तं शान्तेन चेतसः ॥ यशोवतीपुरीरम्या ईशान्यो दि
 शि संस्थिता ॥ ४५ ॥ नानागणसमाकीर्णानां नारुतसुरालया ॥ तेजोप्राकारपर्यंतानि रूपम्य
 गुणान्विता ॥ ४६ ॥ तत्र मैत्रिक संकाशः शशांककृतशेखरः ॥ त्रिनेत्रः शान्तरूपात्मा ह्यक्षसा
 लाधरो हरः ॥ ४७ ॥ ईशानः परमो देवीशिवध्यानैकतत्परा ॥ सेषिसर्वात्मभावेन शान्तिमाप्नुक
 रीतुमे ॥ ४८ ॥ शान्ताः शिवार्चनरताः शिवपादसंकाशकृत्स्नवभुवनेषु सदैव मुक्ताः ॥ युक्ताः म
 र्वायुतफलैर्वरभस्मभूषारुद्राक्षवक्षस इमेशिवलिंगभक्ताः ॥ ४९ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्यम
 हादेवार्च्ये रकादशांशो शान्तिध्यायो नाम अष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥
 श्री ईश्वर उवाच ॥ भूलोके च भुवलोके च स्वर्लोके च वसंतिये ॥ देवादिभ्यः प्रभायुक्ता शान्तिं कुर्वन्तु मे
 सदा ॥ १ ॥ महर्लोके जनो लोके नपो लोके च ये स्थिताः ॥ ते तु प्रभुदिता देवा शान्तिं कुर्वन्तु मे सदा ॥ २ ॥
 सत्यलोके च ये देवाः प्रभाज्जलितविग्रहाः ॥ शिवभक्ता सुमनसः भयार्तिना शयन्तु मे ॥ ३ ॥ तपो
 लोके च ये देवाः शुद्धस्फटिकविग्रहाः ॥ रुद्रभक्ता महात्मानः शिवं कुर्वन्तु मे सदा ॥ ४ ॥ जनो लोके

श्रीशिव

चये देवाद्यौ तस्वामी करप्रभाः ॥ इशानं प्रणतानित्यं शान्तिकुर्वे तु मे सदा ॥ १५ ॥ महर्लोकं च ये देवा वि
 मानोज्ज्वल संस्थिताः ॥ भवप्रणामपरमानाशये तु भये सदा ॥ १६ ॥ भुवर्लोकं च ये देवाः दीप्तिमंतो महा
 बलाः ॥ शंकरं प्रणतानित्यं कुर्वे तु विजये सदा ॥ १७ ॥ भूर्लोकं च ये देवा भासयन्ति दिशो दवा ॥ शिवैक
 शरणं देवापायं प्रशमये तु मे ॥ १८ ॥ गिरिकंदरदुर्गेषु भुनयो निवसन्ति ये ॥ रुद्रार्चनरतानित्यं
 शान्तिकुर्वे तु मे सदा ॥ १९ ॥ शरचंद्रो शुभौरेण देहेनाभितते जसा ॥ सरस्वती शिवे भक्ता शान्ति आ
 शुकरो तु मे ॥ २० ॥ चारुचामीकरप्रख्यं सरोजकरपल्लवा ॥ शिवभक्ता च श्रीदेवी श्रीमद्भूतिंद
 दा तु मे ॥ २१ ॥ चारुणामुखचंद्रेण विचित्रकनकोज्ज्वला ॥ जया देवी शिवे भक्ता सर्वां क्लामां देहा
 तु मे ॥ २२ ॥ हारेण सुविचित्रेण भास्वत्कनकमेखला ॥ पराजिता रुद्रभक्ता करो तु विजये स
 दा ॥ २३ ॥ सिंदूरारुणवर्णेन देहेनायतलोचना ॥ महस्त्रकिरणश्रिमान् सप्रसन्निकवाहनः ॥ २४ ॥
 गभस्तिमाली भगवान् शिवपादार्चने रतः ॥ करो तु मे महाशान्तिं गृहपीडानिवारणं ॥ २५ ॥
 जगदाप्यायनकरोप्यमतां शुभं शीतलः ॥ सोमसौम्येन भावेन गृहपीडां व्यपोहतु ॥ २६ ॥ पद्मरा
 गेण देहेन देवः पिंगललोचनः ॥ अंगारकस्तु सततं रुद्रपूजाय राधणः ॥ २७ ॥ रुद्रसद्भावसंप
 न्नो रुद्रध्यानैकतत्परः ॥ गृहपीडाभये सर्वविनाशाय तु मे सदा ॥ २८ ॥ कुंकुमछविनाश्रीमान्
 श्रीमान् देहेन पिंगलः ॥ बुधोपिशिवधामात्मा गृहपीडा व्यपोहतु ॥ २९ ॥ तप्तचामीकराभासः
 सर्वज्ञानसुधालयः ॥ बृहस्पति सदाकालमीश्वरार्चनतत्परः ॥ ३० ॥ सोपिशान्तात्मचिन्तेन

श्रीशिवर. ११

१००

परमेण समाधिना ॥ ग्रहपीडां विनिर्जित्य करोतु विजयं समा ॥ २१ ॥ हिमकुंदेंदुनुत्याभक्रां दैत्येंद्र
 पूजितः ॥ शक्तशिवार्चको नित्यं ग्रहपीडां व्यपोहतु ॥ २२ ॥ भिन्नो जनसमूहाया सुरक्तनयनद्यु
 तिः ॥ शनैश्चर शिवेभक्तो ग्रहपीडां व्यपोहतु ॥ २३ ॥ धूम्रायमाण सततं सर्वोत्पातसमन्वितः ॥ नी
 लां जनसमेश्रीमान् सैहिकेयो महाद्युतिः ॥ २४ ॥ शिवपूजारतो राहुः ग्रहपीडां व्यपोहतु ॥ धू
 म्रायमाण सततं ॥ २५ ॥ नीलां ॥ शिवार्चनरतः केतुर्ग्रहपीडां व्यपोहतु ॥ २६ ॥ एते ग्रहो महा
 त्मानः शिवार्चनपरायणाः ॥ शान्तिं कुर्वन्तु मे दृष्ट्याः सदा काले हि ते यिणः ॥ २७ ॥ मुखे यस्य स्थि
 तो मृत्युं पुष्टिर्नाम महाबलः ॥ सुमुखी विघ्नकारी च पुष्टे च विजयं करो ॥ २८ ॥ रुद्रप्रणामप
 रमा शान्तिमाश्रु करोतु मे ॥ तृतीया सप्तमी चैव दशमी च चतुर्दशी ॥ २९ ॥ चतुर्थी च अष्टमी चैव रा
 कादशी च पूर्णिमा ॥ एता विघ्नकरा भक्ताशुक्लरुष्णाममुद्भवाः ॥ ३० ॥ भवन्तु मे श्रिये नित्यं कुर्वन्तु
 विजयं सदा ॥ अम्मावास्या महापुण्या पितृदेवसमन्विता ॥ ३१ ॥ प्रियाक्षेयानुपरमा शिवस्य परमा
 त्मनः ॥ शिवतेजः समायुक्ता करोतु मम शान्तिं ॥ ३२ ॥ प्रतिपदं हि संयुक्ता द्वितीया विधिदेव
 ता ॥ तृतीया च महाभागा धनदेन समन्विता ॥ ३३ ॥ चतुर्थी च महापुण्या राजवक्त्राधिदेवता पं
 चमी नागदेवत्या खड्गी स्कंधाधिदेवता ॥ ३४ ॥ सप्तमी च रविसंयुक्ता अष्टमी रुद्रसंयुता ॥ नवमी
 तिथिरत्युग्रा दुर्गा देव्यादिदेवता ॥ ३५ ॥ दशमी धर्मसंयुक्ता रुद्रेणैकादशी युता ॥ द्वादशी वि
 श्वसंयुक्ता मदनेन त्रयोदशी ॥ ३६ ॥ चतुर्दशी महेशेन पूर्णिमानुहिमांशुना ॥ एतास्तु तिथयः

श्रीशिव

सखाः ईशानार्चनतत्पराः ॥ ३७ ॥ शान्तिं कुर्वन्तु मे नित्यं सदा कालं हि तैषिणः ॥ विष्कं भप्रोतिरा
 युष्मानसोभाग्यं शोभनं तथा ॥ ३८ ॥ अतिगंडमुकर्मवधतिः शूलस्तथैव च ॥ ३९ ॥ गंडोरक्षिधु
 वश्चैव व्याघातो हर्षणस्तथा ॥ वज्रं सिद्धिर्नृतीपातो वरीयान्परिघः शिवः ॥ सिद्धिसाध्या शुभं शुक्रो
 ब्राह्मो माहेंद्रवैधतिः ॥ इंद्रस्वभानोरुत्पन्ना ह्येते योगा महाबलाः ॥ ४१ ॥ शिवप्राक्तियुताः सर्वेशि
 वभक्तिविधमिनः ॥ शान्तिं कुर्वन्तु मे नित्यं शिवध्यानपरायणः ॥ ४२ ॥ कनिका परमा देवी रोहिणी रु
 चिरानना ॥ श्रीमान्मगधिराभद्रा अर्द्रा च परमोज्ज्वला ॥ ४३ ॥ पुनर्वसुस्तथा पुण्य आश्लेषा च महो
 ज्ज्वला ॥ नक्षत्रमातरो ह्येताः प्रभा माला वभास्करः ॥ ४४ ॥ महादेवार्चनरतो महादेवानुभावितः ॥
 पूर्वभागे स्थिताश्चेता शान्तिं कुर्वन्तु मे सदा ॥ ४५ ॥ मघा सर्वगुणोपेता पूर्वा चैव नुफल्गुनी ॥ उत्त
 राफाल्गुनी श्रेष्ठा हस्तश्चित्रारथोत्तमा ॥ ४६ ॥ स्वामी विशाखा वरदा दक्षिणस्थान संस्थिता ॥
 अर्चयंत्यः सदा कालं देवैर्नित्यं न प्रभुं ॥ ४७ ॥ ममापि शान्तिं चैवेताः कुर्वन्तु शिवचोदिताः ॥
 अनुराधा तथा ज्येष्ठा मूला बुधिसमन्विता ॥ ४८ ॥ पूर्वाषाढा महावीर्या आषाढा चोत्तरां शुभा ॥
 अभिजिन्ना मघा नक्षत्रे श्रवणं परमोत्तमं ॥ ४९ ॥ रताः पश्चिमतो दीपाराज्यंत्यः श्वास्तु मूर्तयः ॥
 ईशानं पूजयंत्यस्मात्सर्वकालं सुभैः शिवे ॥ ५० ॥ प्रशान्तिं मम कुर्वन्ति विभूतिं च समाहिताः ॥ धनिष्ठा
 शतभिषाश्चैव पूर्वाभाद्रपदा तथा ॥ ५१ ॥ उत्तराभादरे वत्या अश्विनी च महार्थिका ॥ भरणी च महा
 वीर्या नित्यमुत्तरतः स्थिताः ॥ ५२ ॥ शिवार्चनरतानि नित्यं शिवध्याने कमानसाः ॥ शान्तिं कुर्वन्तु मे

श्रीशिवर॥

१०१

नित्यं सर्वकालं सुरोदयः॥५३॥ अथ मेवो मगाधीशोधनुर्दीप्तिमतां वरः॥ पूर्वेण भासयंते ते शिव
 पूजापरायणाः॥५४॥ शान्तिं कुर्वंतु मे नित्यं बलसोभाग्यमेव च॥ वरः कन्याचवरदामकरश्च महा
 र्षिकः॥५५॥ हरपादरनानित्यं शिवभावेन भाविताः॥ एते दक्षिणादि कसंस्था पूजयन्ति सदा शिवं॥५६॥
 भक्त्या च परयानित्यं शान्तिं कुर्वंतु मे सदा॥ मिथुनं च तुला कुंभौ पश्चिमस्यादिशि स्थिताः॥५७॥
 शिवपादार्चनरताः शान्तिं कुर्वंतु मे सदा॥ कर्कटो वृश्चिको मीनो ह्येता उत्तरतः स्थिताः॥५८॥ यजं
 त्येते महाकालं रुद्रं भुवननाथकं॥ शान्तिं कुर्वंतु मे नित्यं शिवज्ञानविधायिनः॥५९॥ ऋषयः सप्त
 विख्याता ध्रुवांताः परमोज्ज्वलाः॥ भस्मरुद्रा सभूषाद्याः त्रिपुंड्रपरिमंडिताः॥६०॥ शिवलिंगा
 र्चनपरात्रिकालमभितौजसः॥ कश्यपो गालवो गार्यो विश्वामित्रो महामुनिः॥६१॥ भगुर्दक्षो व
 सिष्ठश्चमकं उपलुहः क्रतुः॥ नारदो मनुरत्रिश्च भरद्वाजो गिरामुनिः॥६२॥ वाल्मीको कैशि
 कः कर्णः शाकल्योऽथ पुनर्वसुः॥ शालंकायन इत्याद्या मुनयोऽथ तपस्विनः॥६३॥ शिवार्चनरतानि
 त्यं शान्तिं कुर्वंतु मे सदा॥ ऋषिपत्न्यो महाभागाः ऋषिकन्याकुमारकाः॥६४॥ शिवार्चनरतानित्यं
 शान्तिं कुर्वंतु मे सदा॥ कुर्वंतु शान्तिं विविधाः सुरोत्तमाः शिवार्चका भस्मत्रिपुंड्रभूषिताः॥ लिंगा
 र्चकाः शाश्वतधर्मयुक्ता भवंत्येव शिवप्रसादान्॥६५॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारण्ये
 कादशोऽंशे शान्तिध्यायोऽंशो नवतवारिंशोऽध्यायः॥३९॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ श्रीशिव
 श्रीईश्वर उवाच॥ ॥ सिद्धाश्च शुद्धतपसो गंधवाप्सरसांगणाः॥ विद्याधरा माहात्मनो ग

३ मुक्ता

श्रीशिव

१०१

रुडश्चमहार्थिकाः॥१॥ महेश्वरपराहेतेमहेश्वरपदार्चकाः॥सिद्धिमाश्रुप्रयच्छंतुशिवधर्मपरा
 यणाः॥२॥ नमुचिर्देत्यराजेंद्रशंभुपूजापरायणाः॥महानादेपिविरव्यातोदैत्यःपरमवीर्यवा
 न॥३॥ हाटकेश्वरदेवस्यनित्यं पूजापरायणः॥बलंवीर्यंचमेक्षिप्रंप्रयच्छंतुमहार्थिकाः॥४॥
 महाजंभोहयग्रीवोप्रल्हादोदैत्यपुंगवः॥तारकाग्निमुखोदैत्याःकालनेमीमहाबलः॥५॥
 एतेदैत्यामहात्मानःशिवसद्भावभाविताः॥पुष्टिं बलंतथावीर्यप्रयच्छेत्तुचमेसुखं॥वैरोच
 नोहिरण्याक्षःसुपर्वीचमुलोमकः॥मुचुकुंदःसुकंसश्चदैत्योरोचनकस्तथा॥६॥भावेनप
 रमेणाश्रुयजेतांसर्वदाशिवं॥सततंशिवभावेनपुष्टिंकुर्वंतुमेसदा॥७॥आरक्तेनशरीरेणरक्ता
 तायनलोचनः॥महाभोगकृताटोपशंखाब्जकतलांछनः॥८॥अनंतोनागराजेंद्रःशिवपादा
 र्चनेरतः॥महापापविषंहत्वाशान्तिमाश्रुकरोतुमे॥९॥सुश्वेतेनशरीरेणसुश्वेतोल्पलशोरव
 रः॥चारुभोगकृताटोपचारुहारविभूषणः॥१०॥वासुकीनागराजेंद्रःशिवपादार्चनेरतः॥
 सर्वरोगविषंहत्वाक्षेमामारोग्यंददातुमे॥११॥अतिपीतेनदेहेनप्रस्फुरद्भोगसंपदा॥तेजसाचा
 निदीप्तेनरुतस्वस्तिरुलक्षणः॥१२॥नारोंद्रःस्तक्षकःश्रीमान्नागकोट्यासमन्वितः॥करो
 तुमेमहाशान्तिसर्वसर्पविषापहं॥१३॥अतिरुष्यो नदेहेनस्फुरद्विकटमस्तकः॥कंठशेरवात्र
 योषेतोघोरदंष्ट्रायुतोद्यतः॥१४॥कर्कोटकोमहातेजाविषदर्पसमन्वितः॥विषशस्त्रादि
 संतापंहत्वाशान्तिकरोतुमे॥१५॥पद्मवर्णेनदेहेनपद्मपत्रायतेक्षणः॥पद्मविंदुरुकताभासो

श्रीशिवर ११

१०२

ग्रीवायां मेकरेखया ॥ १७ ॥ ख्यातः पद्मो महानागो हरपादार्चने रतः ॥ करोतु मे महाशान्तिं महा
 पापविषक्षयं ॥ १८ ॥ पुंडरीकनिभेनापि देहेनामिततेजसा ॥ शंखमूलान्जलचिरैर्भूषितो मूर्ध्नि
 बिंदुभिः ॥ १९ ॥ महापद्मो महानागो हरपादार्चने रतः ॥ निहत्य विषं घोरं शान्तिमाशु करोतु मे
 ॥ २० ॥ अतिगोरेण देहेन चंद्राकीरुतशेखरः ॥ दीप्तभोगकृताटोपः शंभुलक्षणलक्षितः ॥ २१ ॥
 श्यामेन देहरागेण श्रीमान्कमललोचनः ॥ विषदर्पबलोपेतो ग्रीवायां मेकरेखया ॥ २२ ॥ शंख
 पालश्रियादीनां शिवपादान्जलपूजकः ॥ महाविषं महाघोरं शान्तिमाशु करोतु मे ॥ २३ ॥ गुलिको ना
 गराजं द्रेनित्यं हरपरायणः ॥ अपहृत्य विषं घोरं करोतु विषशान्तिकं ॥ २४ ॥ अंतरिक्षचरानागाः
 येनागाः भुविसंस्थिताः ॥ पातालसंस्थितानागा सर्वेष्वत्र समन्विताः ॥ २५ ॥ रुद्रपादार्चनोद्धृताः
 शान्तिकुर्वंतु मे सदा ॥ नागिन्यो नागकन्याश्च तथा नागकुमारिकाः ॥ २६ ॥ शिवभक्ताः सुमुनसः
 शान्तिकुर्वंतु मे सदा ॥ यद्दं नागसंस्थानं कीर्तयेद्वाश्रुणो नुवा ॥ २७ ॥ नतनागा विहिंसन्ति
 विषं नाक्रमते तथा ॥ गंगापुण्या महादेवी यमुनानर्मदानदी ॥ २८ ॥ गौतमी चापिकावेरीव
 रुणा देविका तथा ॥ सर्वभूतपतिं देवं परमेशं महेश्वरं ॥ २९ ॥ पूजयन्ति सदानंदसदा तद्भाव
 मास्थिताः ॥ शान्तिकुर्वंतु मे नित्यं सदा पापपरिक्षयं ॥ ३० ॥ चंद्रभागा महापुण्या नदी गोदावरी शुभा
 ॥ शारयूगंडकी श्रेष्ठा कौशिकी च सरस्वती ॥ ३१ ॥ पंपा वेगवती पुण्या श्रेष्ठा विष्णुनदी तथा ॥
 एतान् द्योमहाभागां शिवपादार्चने रताः ॥ ३२ ॥ शान्तिकुर्वंतु मे प्रीताः शिवध्यानैकमानसाः ॥

श्रीशिव

ने रंजनानामनदीशोणश्चापिमहानदः॥३३॥ संदाकिनीचपरमातयासंन्निहिताःशुभाः॥ एता
 श्वान्योमहानद्योभूतिदिव्यंतरिक्षगाः॥३४॥ रुद्रार्चनपरानद्यःकुर्वंतुममशान्तिकं॥ गुप्तानिया
 नितीर्थानिआसमुद्रात्सरांसिच॥३५॥ कुर्वंतुशान्तिकंतानिकीकटाधिष्ठितानिच॥ महावैश्रव
 णोदेवःयक्षराजोमहार्धिकः॥३६॥ यक्षकोटिपरिवारःयक्षसंख्येयसंयुतः॥ महाविभवसंपन्नो
 हरपादार्चनेनरतः॥३७॥ शान्तिकरोतुमेप्सीतःपद्मपत्रायनेक्षणः॥ मणिभद्रोमहायक्षःमणिरत्ना-
 विभूषितः॥३८॥ मनोहरेणहारेणकंठलग्नेनराजने॥ शिवध्यानपरोनित्यंशिवपादाब्जपूजकः॥
 शान्तिकरोतुमेनित्यंसर्वरोगनिवारणं॥ यक्षिणीयक्षकन्याभिःपरिवारितविग्रहा॥४०॥ रु
 द्रार्चनरतानित्यंकरोतुममशान्तिकं॥ सुवीरोनामयक्षेन्द्रोमणिकुंडलभूषणः॥४१॥ ललाटहे
 मपट्टेनशोभनेनविराजितः॥ बहुयक्षसमाकीर्णोयक्षैर्निर्मितविग्रहः॥४२॥ शिवपूजापरो
 नित्यंकरोतुममशान्तिकं॥ पंचगोनामयक्षेन्द्रकर्णिकाकटकोज्वलः॥४३॥ मुकुटेनविचित्रेणकेयू
 राभ्यांविराजितः॥ यक्षकन्यासमायुक्तोयक्षकोटिसमन्वितः॥४४॥ हरार्चनरतःश्रीमान्करो
 तुममशान्तिकं॥ श्रीमान्विभंडकोयक्षोनानारत्नविभूषितः॥४५॥ चारुकुंडलयुग्मेनकर्णेनि
 त्यंविराजितः॥ यक्षेन्द्रोयक्षनमितोयक्षसेनापतिर्बुधः॥४६॥ हरपादार्चनरतःकरोतुममशां
 तिकं॥ धनराष्ट्रोमहातेजोयक्षोयक्षाधिपःप्रभुः॥४७॥ दिव्यपट्टांशुकछन्नेमणिकांचनभूष
 णः॥ शिवभक्तःशिवध्यानशिवपूजापरायणः॥४८॥ शिवप्रसादसंपन्नःकरोतुममशान्तिकं॥

श्रीशिवर. ११

१०३

पूर्णभद्रो महायशोसर्वालंकारभूषितः ॥ ४९ ॥ रक्तदीप्तेन देहेन पट्टेनातिविराजितः ॥ यस्य कोटि
 सहस्रेण परिवारितविग्रहः ॥ ५० ॥ रुद्रप्रणामपरमो रुद्रभक्तिरतः सदा ॥ रुद्रार्चनसमुद्युक्तः क
 रोतुममशान्तिकं ॥ ५१ ॥ ॥ स्तुतुवाच ॥ ॥ शान्तिं कुर्वंतु सर्वे हरपदकमलोदारभावेकभंगाय
 साय्यक्षपदो बुजार्चनरतानागानगापांतुमं ॥ सद्योजातप्रियास्तावरगिरिजनिता पुण्यनद्योपिस
 धः पापं मे प्रविनाशयेतु सततं सर्वार्चनास्तथा ॥ ५२ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवारव्ये
 एकादशांशोऽंशोऽध्यायो नाम चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ स्कंदउ-
 वाच ॥ ॥ विरूपाक्षश्च यक्षेन्द्रः श्वेतवासा महाद्युतिः ॥ चारुकांचनमालाभिः किंकिणीरवकांचि
 तः ॥ १ ॥ विभूषितः सदा काले वरदानैकतत्परः ॥ रुद्रपूजां करोति नित्यं करोतुममशान्तिकं ॥ २ ॥
 अंतरिक्षे च ये यक्षाः ये यक्षाः सर्वे संस्थिताः ॥ गिरिकंदरदुर्गेषु ये यक्षा भुवि वासिनः ॥ ३ ॥ पाता
 लवासिनो यक्षाः नानारूपा युधोधताः ॥ शिवभक्ताः सुमनसः शिवपूजासमुत्सुकाः ॥ ४ ॥ शां
 तिकुर्वंतु मे हृष्याः शान्ताः शान्तेन चेतसा ॥ यक्षिण्या विविधा काशस्तथा यक्षकुमारिकाः ॥ ५ ॥ यस्य
 कन्या महाभारा शिवध्यानैकतत्पराः ॥ शान्तिस्तत्त्वस्त्ययने क्षेमं बलं कल्याणमेव च ॥ ६ ॥ सिद्धि
 मायुप्रयच्छंतु नित्यमेव समाहिताः ॥ पर्वताः सर्वतः सर्वे पर्वत्यश्च महार्धकाः ॥ ७ ॥ शिवभक्ताः सु
 मनसः शान्तिकुर्वंतु मे सदा ॥ समुद्राः सरितः सर्वे सागराश्च महार्धकाः ॥ ८ ॥ रत्नगर्भाश्च विवि
 धा ये चान्ये सागरा भुवि ॥ रुद्रपूजापरा नित्यं कुर्वंतु ममशान्तिकं ॥ ९ ॥ राक्षसाः सर्वतः सर्वे रा

श्रीशिव

ससाधोररूपिणः ॥ राक्षसायेमहावीर्यो राक्षसाश्च महाबलः ॥ १० ॥ स्थलस्थाराक्षसाये च अंतरिक्षे
 च राक्षसाः ॥ पातालैराक्षसायेतु नित्यं रुद्रार्चने रताः ॥ ११ ॥ भैरवं यस्य रूपं तु प्रेताभस्मावगुंठितं ॥
 अनेकरूपधारिण्योडाकिन्यश्च महाबलः ॥ १२ ॥ अंतरिक्षगतायाश्च डाकिन्यः स्वर्गसंस्थिताः ॥
 पातालभूतलेयाश्च गिरिदुर्गेषु यास्तिताः ॥ रुद्रप्रणामपरमारुद्रपूजापरास्तिताः ॥ तुरीयं
 लोचनं यस्य त्रिशूलं करपल्लवे ॥ १३ ॥ तेजसा तस्य देवस्य शान्तिं कुं ॥ सर्वतोभूतरूपाः षट्
 हाभूतामहोज्ज्वलाः ॥ १४ ॥ सर्वभूतस्थिताः सौम्याः सर्वभूतामनोहराः ॥ अंतरिक्षे च ये भूता ये
 भूतादिवि संस्थिताः ॥ १५ ॥ पातालैर्भूतलेभूताः ये च भूता त्रिधामकाः ॥ रवद्वीगयस्य विमलं क
 पालं करपल्लवे ॥ १६ ॥ तेजसा तस्य देवस्य शान्तिं कुं ॥ प्रेतप्रेतगणाः सर्वे ते प्रीताः सर्वतोमुखे ॥
 अंतरिक्षे च ये प्रेताः ये प्रेतादिवि संस्थिताः ॥ १७ ॥ पातालैर्भूतले च ये प्रेताः कामरूपिणः ॥ स्मशा
 ननिलयो यस्य वृषभो यस्य बाहवौ ॥ तेजसा तस्य देवस्य शान्तिं कुं ॥ १८ ॥ ये पिशाचा महावीर्यो ये पि
 शाचा महाधिकाः ॥ ये पिशाचा महावीर्यपिशाचा कामरूपिणः ॥ नाना रूपधराः सर्वे सर्वे तत्त्व
 गुणोत्तराः ॥ १९ ॥ अंतरिक्षे पिशाचा ये स्वर्गे ये च पिशाचकाः ॥ भूतले ये पिशाचा ये पातालतलवा
 सिनः ॥ २० ॥ चंद्रार्धमस्तके यस्य भस्म यस्य विभूषणं ॥ तेजसा तस्य देवस्य शान्तिं कुं ॥ २१ ॥ अप
 स्मारग्रहाः सर्वे सर्वे चापि ज्वरग्रहाः ॥ गर्भवालुग्रहा ये तु नाना रोगग्रहाश्च ये ॥ २२ ॥ अंतरिक्षे
 ग्रहा ये च स्वर्गे ये च ग्रहोत्तराः ॥ पातालैर्भूतले च ये ग्रहाः सर्वतोदिशः ॥ २३ ॥ कंठे यस्य महा

श्रीशिवर. ११

१०४

नीलंभूषणं यस्य पन्नगः ॥ तेजसा तस्य देवस्य शान्तिकुं ॥ २५ ॥ इति देवादयः सर्वे शिवज्ञानवि-
 धायिनः ॥ कुर्वन्तु शान्तिं जगतः शिवभक्तैः सर्वदा ॥ २६ ॥ शिवज्ञानपरो भूत्वा स्तुतैर्विशिवभ-
 क्तकान् ॥ शिवध्यानपरो भूत्वा यतस्तोत्रमुदीरयेत् ॥ २७ ॥ इत्युक्त्वा देवदेवस्य सन्निधौ नंदि-
 केश्वरः ॥ कृतं जलिपुटो भूत्वा देवं तुष्टाव हृष्यधीः ॥ २८ ॥ जयात्मयोगसंस्थां यजय संश्रु-
 धुचेतसे ॥ जयदानैकरूपाय जये शायनमोस्तुते ॥ २९ ॥ जयो नमाय देवाय जय कल्याणरूपि-
 णे ॥ जय प्रनय मोहाय जया जय्यायेत नमः ॥ ३० ॥ जय शर्वाय देवाय सर्वेशाय महात्मने ॥ जय
 लक्ष्मीविधानाय जय कृतिविधायिने ॥ ३१ ॥ जय वाक्पविश्रुधाय अतीनाय नमोनमः ॥ जय वि-
 ष्णवेन्द्रवंद्याय शिवशान्ताय ते नमः ॥ ३२ ॥ जय विज्ञानशुधाय सर्वथापिन्नमोनमः ॥ जय कोत्ता-
 र्थदेहाय जय चंद्रार्थधारिणे ॥ ३३ ॥ जय देवादिदेवाय जय रुद्राय ते नमः ॥ जय त्रिभुवनेशाय
 जय विरग्यातमूर्तये ॥ ३४ ॥ जया धाराय शर्वाय जगत्कर्त्रे नमोस्तुते ॥ जय निर्मलदेहाय जय
 सर्वार्थदायिने ॥ ३५ ॥ जय भद्रे च हं त्रे च जय त्रिपुरभेदिने ॥ जय मन्मथनाशाय ईशाना-
 य नमोनमः ॥ ३६ ॥ ॥ श्रीस्कंद उवाच ॥ ॥ जै गीषव्य महाभाग शिवमोक्षाश्च शान्तये ॥ सर्वे
 वां शान्तिकाध्यायः श्रुत्वा भक्तियुताश्च ये ॥ ३७ ॥ इत्येवेशान्तिकाध्यायं यः पठेद्गुणयादपि ॥
 विधूय सर्वपापानि शिवलोके महीयते ॥ ३८ ॥ कन्यार्थी लभते कन्यां जयार्थी जयमाप्नुयात् ॥
 मोक्षार्थी लभते मोक्षं धनार्थी धनमाप्नुयात् ॥ ३९ ॥ अर्थकामो लभेदर्थं पुत्रकामो बहून्सुतान् ॥

श्रीशिव

विद्यार्थी लभते विद्यां योगार्थी योगमाप्नुयात् ॥४३॥ राज्याधीनं लभते राज्यं ग्रामार्थी ग्राममाप्नुया
त् ॥ गार्थी जी लभते पुत्रं कन्याविंदति सत्यं ॥४४॥ यो यान्का मांका मयते मानवः श्रवणादि ह ॥
तत्सर्वशीघ्रमाप्नोति देवानां च प्रियो भवेत् ॥४५॥ श्रुत्वा ध्याय्य मिमं पुण्यं संग्रामं पविशेन्नृपः ॥ स
निर्जित्य भयं शत्रून् कल्याणैः परिपूर्णं ॥४६॥ अक्षयं मोदते कालं अतिरक्तुतशासनः ॥ सर्व
याधिविनिर्मुक्तः पुत्रपौत्रैः प्रतिष्ठितः ॥४७॥ शान्त्यध्यायमिमं पुण्यं यमुद्दिश्य सकृत्पठेत् ॥
तस्य रोगान् बाधंते बान्धवाः पीता हि संभवाः ॥४८॥ नाकालमरणं तस्य सर्वं श्रापिनदं त्यजेत् ॥ विषं
नाक्रमते देहेन जडत्वेन मूकता ॥४९॥ नोपसर्गभये तस्य न चोत्पातभये तथा ॥ नाभिचारक
त्तेर्दोषैः लिप्यते न कदाचन ॥५०॥ सर्वकामसमर्था र्थो यः पठेत्तु दिने दिने ॥ नित्यमर्तिन भक्ता
च दुर्व्याधानादिवर्जितः ॥५१॥ यत्पुण्यं सर्वतीर्थानां गंगादीनां विशेषतः ॥ तत्पुण्यं कोटिगुणि
तं प्राप्नोति श्रवणादि ह ॥५२॥ दशानां राजसूयानां अग्नियो मशानां निच ॥ श्रवणात्फलमा
प्नोति कोटि कोटिगुणोत्तरं ॥५३॥ कोटिजन्मसु यत्पुण्यं जनार्दनसंपूजया ॥ तत्पुण्यं कोटिगुणि
तं प्राप्नोति श्रवणादि ह ॥५४॥ अवध्यः सर्वभूतानां अन्येषां च विशेषतः ॥ जीवे हृषीकेश तं सांग्रस
र्वं व्याधिविवर्जितः ॥५५॥ गोघ्नश्चैव कृतघ्नश्च भूणहा गुरुतल्पगः ॥ शरणागतघाती च मित्रवि
श्वासघातकः ॥५६॥ दुष्टपापं समाचरो मातृहारी हानया ॥ श्रवणादस्य भावेन मुच्यते सर्वपा
केः ॥५७॥ शान्त्यध्यायमिमं पुण्यं न देयं यस्य कल्पचित् ॥ शिवभक्ता यदा तं व्यंशिवेन कथितं पुरा ॥

नित्यमूर्जितभक्तिश्चभक्त्याघातवर्जितः॥ सर्वकामसमर्थार्थीयः पठेत्तुदिनेदिने॥ तस्माद्भ
 क्तापुण्यमिदं श्रोतव्यं शिवमिच्छता॥ ५६॥ ॥ इश्वर उवाच ॥ यः शान्त्यध्यायवराशिवे
 दिगताकुर्वन्स शान्तिं लभे ॥ द्रोणाणां मयुना तथान्तरं पभयात् भूयोऽपि भुक्नो भवेत् ॥ चो गरि
 प्रभवादयो ग्रहे भवापस्मार बाल ग्रहेः ॥ सद्यो मुच्यते न वृत्तान्तिक जपाद्भुक्नो भवेत् ॥
 ५६॥ युक्ता एव भवेति सकृद्दद्यामयेव भक्ताशिवेशोतास्ते भुवनावने हि जवरास्ते लोकने
 किंपुनः ॥ व्यक्ता व्यक्तगतेषु तेषु सुलभो मोक्षो सतांगेषु वै वक्तव्यं किमु मासहाय चरणभोजप्र
 भावादरे ॥ ६०॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महादेवाख्ये एकदशांसे शान्त्याध्यायफलकथने नाम
 एकचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४१॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्रीरुद्र उवाच ॥ ये स्मरन्ति
 सदा कालं ईशानं पूजयन्ति वा ॥ रुद्रलौकात्परिभ्रष्टाः विज्ञेयास्ते गणेश्वराः ॥ १॥ अग्निहोत्राश्च
 वेदाश्च यज्ञाश्चासहस्रिणाः ॥ शिवलिंगार्चनस्यैते कोऽप्येनोपि ते समाः ॥ २॥ सदा यजन्ति
 यज्ञेन सदा दानं प्रयच्छन्ति ॥ सदा सवायुभक्षस्यात्सदा योर्चयन्ते शिवं ॥ ३॥ यः शिवे पूजयेन्नित्यं
 प्रणमेद्दपि भक्तिनः ॥ नस्य योगं च मोक्षं च शिवः प्रीतः प्रयच्छति ॥ ४॥ यः कुर्यादर्वचनं मासं एका
 हारं जितेन्द्रियः ॥ स च यत्फलमाप्नोति न तत्सर्वं मेहामरैः ॥ ५॥ पौर्णमास्यां मावास्यां चतुर्द
 श्यामीषु च ॥ स्नापयित्वा भक्तानि नित्यं सर्वं यत्फलं लभेत् ॥ ६॥ रुद्रा पश्यन्त्या दश्या उपोष्य
 परमेश्वरं ॥ प्रातः संध्या न्हयोः पूजां चतुर्दश्यां समाभवेत् ॥ ७॥ पंचरात्रं सकृत्पूजित्वा हविर्भुञ्जीत

वाग्यतः॥ दशानामश्वमेधानो फलं प्राप्नोति मानवः॥ ८॥ कृष्णाष्टम्यामुपोष्याद्युशंकरं यो र्चयेत्तु
 सः॥ प्राप्नोति परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः॥ ९॥ ब्रह्मचारी शुचिर्भुत्वा त्रिसंध्यो र्चयेत्छिवं॥
 त्रिसप्तकुलमुधत्यशिवलोके महीयते॥ १०॥ दानोपवासनियमैः पूजा जागरभोजनैः॥ महास्ना
 नादिविधिना शिवं पर्वसु पूजयेत्॥ ११॥ यावच्च सर्वकालेषु यावदर्चयेत्तु शिवं॥ तावत्कालार्च
 नं पुण्यं यावत्पृथार्चकालभेत्॥ १२॥ स्नात्वा पर्वसु यत्नेन यथाविभवविस्तरैः॥ पूजनीयः शि
 वो नित्यं महापुण्यजिगीषया॥ १३॥ नैरन्तर्येण षण्मासा विधिना पूज्यशंकरः॥ पुण्यं तदेव
 लभते सकालं विदुषा र्चनात्॥ १४॥ एवमेव फलं ते यं ग्रहणाय न यो रापि॥ संक्रांतौ च दिने
 द्विद्रेषडसीति मुरेषु च॥ १५॥ मासेऽश्वतुर्भियत्पुण्यं विधिना पूज्यशंकरः॥ तत्कार्तिवशा
 भवेत्पुण्यं पौर्णमास्यां शिवार्चनात्॥ १६॥ पुण्यं तदेतत्पुण्यं न्युन्यां आषाढ्यामेव भवेत्॥
 चानुर्भास्यार्चनादेतन्महत्पुण्यफलं लभेत्॥ १७॥ माघमासे स मुद्दिश्य त्रिसंध्यो र्चये
 छिवं॥ लभेत्पुण्यं मासिकं पुण्यं मासेनैव न संशयः॥ १८॥ यथा माघे तथा षाढे माघे र्च
 वतु कार्तिके॥ त्रिषु पुण्यं समं ते यं मासेष्वेतेषु यत्कृतं॥ चानुर्भास्य कृतं पुण्यं पुष्यमासा
 र्चनं भवेत्॥ चैत्रफाल्गुणयोः पुण्यं द्विमासजनितं भवेत्॥ २०॥ चतुर्दश्याममायास्यां
 पौर्णमास्यां च पार्ष्णिणं॥ पुण्यं मध्यगुणं ते यं अष्टम्यां र्चयेत्तु शिवं॥ २१॥ यः प्रदद्याद्
 वां लक्षंदोग्धीणां वेदपारगं॥ एकाहं यो र्चयेत्तिंगं तस्य पुण्यं ततोधिकं॥ २२॥ मासे

श्रीशिवर. ११ मासे नुयो श्रीयात यावज्जीवं सकृन्नरः ॥ यश्चार्चयेत् सकृत्त्रिंशत्सममेव न संशयः ॥ २३ ॥
 येनेन क्रमयोगेन पुण्यवाप्तिदिनेदिने ॥ ज्ञेया संवत्सरस्यापि यावद्वाकालमर्चयेत् ॥ २४ ॥
 १०६ यः पुनः संगमुत्सृज्य इदमब्दं प्रपूजयेत् ॥ नैरंतर्याछतगुणं तस्य पुण्यं विवर्धते ॥ २५ ॥
 पंचाशद्गुणितं पुण्यं अब्दार्धं योर्चयेच्छिवं ॥ क्रतारतौ तदर्थं त्याज्यासे मासे तदर्थकं ॥
 २६ ॥ मासार्धमपि यो लिङ्गं नैरंतर्येण पूजयेत् ॥ पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो नैरंतर्यहिदुष्करं ॥
 २७ ॥ प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं सकृद्भक्त्या प्रपूजयेत् ॥ कपिलानां शतं दत्त्वा यत्पुण्यं तदवाप्नु-
 यात् ॥ २८ ॥ मध्यं दिनकरं प्राप्ते यो लिङ्गं पूजयेन्नरः ॥ संपूर्णं पृथिवीं दत्त्वा यत्पुण्यं तद-
 वाप्नुयात् ॥ २९ ॥ वारुणीमाश्रिते सूर्येयः शिवं संप्रपूजयेत् ॥ गवां शतं सहस्रस्य दत्तस्य
 फलमाप्नुयात् ॥ ३० ॥ यो लिङ्गं मर्धरात्रे तु शुचिर्भूत्वा प्रपूजयेत् ॥ अग्निष्टोमसहस्रस्य
 धर्मफलभने फलं ॥ ३१ ॥ एवं वेला सुसर्वासु अवेलाश्च पि शोकरं ॥ संपूजयेन्नरो भक्त्या
 सर्वां कामानवाप्नुयात् ॥ ३२ ॥ शिवलिङ्गं महापुण्यं सर्वदेवनमस्कृतं ॥ यः स्पृशेदपि
 पाणिभ्यां न स पापैः प्रलिप्यते ॥ ३३ ॥ नृतेभ्यः प्रयास्यंति यो निमार्गं सुकंठकं ॥ क्रमान्मो-
 हं गमिष्यंति ये न रात्रिं गमाश्रिताः ॥ ३४ ॥ कांचने मेरुमात्रं च सर्वान् दत्त्वा वसुंधरां ॥ सा
 गरान्नेन पूर्णां च लिङ्गं च यि नुः समं ॥ ३५ ॥ मेरुमंदरमाश्रितिराशिः पापस्य कर्मणः ॥ ई-
 श्वरं वैद्यमास्माद्य नश्यते दुष्टरोगवत् ॥ ३६ ॥ शिवार्चनरतो नित्यं महापातकसंयुते ॥

श्रीशिव

दोषैः कृतेर्न लिप्येत पद्मपत्रमिवोभसा ॥ ३७ ॥ हित्वा शिवाचभूतानि हत्वा सर्वमिदं
 जगत् ॥ यदेकंच विरूपाक्षं न स पापैः प्रलीयते ॥ ३८ ॥ सर्वावस्थंगतो वापि युक्तो वा सर्व
 पातकैः ॥ शिवं दृष्ट्वा न रासेपि प्रयाति परमां गतिं ॥ ३९ ॥ शिवं सर्वत्र संपूज्य स विशेषं स
 विस्तरं ॥ अश्वमेधायुतं पुण्यं लभते नात्र संशयः ॥ ४० ॥ सरित्समुद्रतीरेषु पर्वतेषु वनेषु
 च ॥ गिरिकंदरदुर्गेषु गह्वरेषु वनेषु च ॥ ४१ ॥ पुष्करण्यां तटोकेषु तीर्थाय तन संश्रये ॥ यत्र वा
 रमते बुद्धिः तत्रैव शिवमर्चयेत् ॥ ४२ ॥ सर्वयज्ञेषु यत्पुण्यं तत्तन्मे न्नात्र संशयः ॥ यः समर्चयते भ
 त्सानस्य पुण्यं न तोधिकं ॥ ४३ ॥ अर्चयन् विनापि मंत्रेण पुण्यराशिः प्रकीर्तितः ॥ स्यादयं मंत्रसंयु
 क्तः पुण्यं शतगुणाधिकं ॥ ४४ ॥ तस्मान्मंत्रेण शर्वाय स्नानं मधं फलाधिकं ॥ भूयश्चरय वस्त्रं च
 हेमाद्या विनिवेदयेत् ॥ ४५ ॥ जपेन नमः शिवायेति मंत्रः सर्वार्थसाधकः ॥ सर्वसंज्ञाधिकश्चायं
 ओंकाराद्याश्च उक्षरः ॥ ४६ ॥ शिवेनांतर्बहिर्ह्यस्मात्प्राप्तं सर्वचराचरं ॥ जगदोमिति यन्म
 ते तस्मादोमिति संस्मृतिः ॥ ४७ ॥ अयमर्थे न तिसृभिः प्रातृभिः परिगीयते ॥ ब्रह्मा हरिश्च रुद्र
 श्च मातस्ति स्रः प्रकीर्तिताः ॥ ४८ ॥ दक्षिणांगे भवैर्ब्रह्मा हरिर्वीमांगसंभवः ॥ हृदये निर्गतो
 रुद्रः ब्रह्मविष्णुप्रबोधकः ॥ ४९ ॥ जगत्सृष्टिकरो ब्रह्मा विष्णुर्लोकविमोहनः ॥ अनुग्रहपरो
 नित्यं नीलरुद्रः शिवात्मकः ॥ ५० ॥ त्रिमिरे तैर्जगद्भ्यां संकारेण रात्मभूर्तिभिः ॥ तिस्रो मातृति
 वस्येताः सर्वलोकप्रपूजिताः ॥ ५१ ॥ एतास्त्रयो वेदाः त्रयो लोकास्त्रयोगुणाः ॥ त्रयो गन्धर्वस्त्रि

वर्गाश्चयश्चान्याजगतिस्थितं ॥ ५२ ॥ अर्धमात्रा परोरुद्रः शिवः परमकारणं ॥ तस्मादेतत्समुत्पन्नं
 जगतः कारणत्रयं ॥ ५३ ॥ सर्वयज्ञात्परः शुद्धो नमस्कारो महामखः ॥ नमस्कारात्मयत्नेन तस्मात्संपू-
 जयेच्छिवं ॥ ५४ ॥ अज्ञानमशिवत्वं स्यात्सर्वदुःखालयं यतः ॥ स्वभावात्तदपात्रं हि तस्मादुद्रः परः शि-
 वः ॥ ५५ ॥ नमः शिवाय शांताय कारणत्रयहेतवे ॥ निवेदयामि चात्मानं मुक्तैव परमेश्वरं ॥ ५६ ॥ उ-
 त्कानमः शिवायेति मुच्यते सर्वबंधनात् ॥ यस्मान् तस्मात्सदा मंत्रं ओंकाराद्यमनुस्मरेत् ॥ ५७ ॥ सर्व-
 दा सर्वकार्येषु शुतनिष्ठीवनादिषु ॥ धन्यो नमः शिवायेति गिरिमुत्काशिवपदं ॥ ५८ ॥ यः सर्ववि-
 श्वबुद्धात्मा प्राणां नेतु सकृत्स्मरेत् ॥ भक्तो नमः शिवायेति सगच्छेत्परमां गतिं ॥ ५९ ॥ शाब्दो ना-
 पिनमस्कारः प्रयुक्तः शूलपाणये ॥ संसारस्थूणबंधानां उद्देष्टुं कनरो भवेत् ॥ ६० ॥ अपवित्रः पवित्रो
 वा सर्वावस्थागतोऽपि न ॥ यः स्मरेत्संयतो रुद्रं सवाद्याभ्यंतरः शुचिः ॥ ६१ ॥ स्मरणादेव रुद्रस्य पा-
 पसंघातपंजरं ॥ शतधा भेदभाभेति गिरिर्वज्रहृत्तो यथा ॥ ६२ ॥ सर्वेषां शिवभक्तानां अशेषार्थ-
 प्रसिद्धये ॥ मंत्रमाह शिवः साक्षादशेषार्थनिर्बंधनं ॥ ६३ ॥ सद्धीजं सर्वविधानां आद्यं ब्रह्म परात्प-
 रं ॥ सर्वसाधनकर्मत्रं शिवस्तत्रैव उद्धारं ॥ ६४ ॥ भाषामंत्रैव रुद्रस्य सर्वज्ञानातिशंभुना ॥ पश्चा-
 त्परापराणीह व्यक्तार्थगदितानि तु ॥ ६५ ॥ तस्मादनेन मंत्रेण प्रकुर्वीत शिवार्चनं ॥ तत्र देशेन दु-
 र्भिक्षं न च मारी प्रवर्तते ॥ ६६ ॥ नाकाले मयते कश्चित्पूज्यते यच्च शंकरः ॥ दीक्षितः सत्रमंत्रज्ञो
 योर्चयेत्तु सदा शिवं ॥ ६७ ॥ सच यत्फलमाप्नोति तदेकाग्रमनाः शृणु ॥ तस्मादेवं शिवं भक्त्या पूज-

॥ शिव उवाच ॥ १

श्रीशिव

येच्छन्तिमानसः॥ ६८॥ यः पूजयेच्छशिकलामलमौलिलिंगंभस्मासथवप्रथितपर्वसुशर्वमेके॥ स
 सर्वैश्वर्यात्मिकवरेभ्यस्तुमुक्तइवोसंसारघोरविषसर्पमुखामिलग्नः॥ ६९॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्ये
 महादेवार्च्येएकादशांशोपर्वपूजाफलकथनेनामद्विचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ७०॥ ॥ श्रीमहादेवाय
 नमः॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ सर्ववेदेषुयत्प्रोक्तं सर्वयज्ञेषुयत्फलं॥ तत्फलंकोटिगुणितंलभते
 नात्र संशयः॥ १॥ यः शिवं पूजयेन्नित्यं अंत्यजैष्विजितेन्द्रियः॥ भावेनतुसमायुक्तः सगच्छत्यरमां
 गतिं॥ २॥ सोपनीतसहस्रेभ्योब्रह्मचारीविशिष्यते॥ ब्रह्मचारीसहस्रेभ्योवेदाध्यायीविशिष्यते
 ॥ ३॥ वेदाध्यायीसहस्रेभ्योअग्निहोत्रीवि०॥ अग्निहोत्रीसहस्रेभ्योयज्ञयाजीवि०॥ ४॥ यज्ञयाजी
 सहस्रेभ्योवेदार्थपारगः॥ सर्ववेदार्थवित्केभ्योशिवभक्तेवि०॥ ५॥ तस्मादेवंशिवंभक्त्यापूजयेच्छं
 तिमानसः॥ शिवभक्तोजितक्रोधोशिवभक्तिपरायणः॥ मैत्रीकारुणीकोजस्यंप्राप्नोतिसततंशिवं॥
 ॥ ६॥ क्षणार्धेनापियत्पुण्यं कुर्यान्नैत्रिषुभावितः॥ नतद्वर्षशानेनापितपोयज्ञशानैरपि॥ ७॥ सर्व
 प्राणिषुकारुण्यं दीनानाथेषुभावयेत्॥ सुखप्राणिषुमैत्रीस्यात्सुदृढाद्युष्यशालिषु॥ ८॥ अपुण्य
 वत्सुचोपेक्षासर्वेषांचवदेच्छिवं॥ इत्येवंपंचधाचित्तंभावयित्वायजेच्छिवं॥ ९॥ संपूज्यपशुभ
 र्त्तारं ब्रह्मेनांतरात्मना॥ ध्यानं कुर्याद्यथादिष्टं सर्वपापनिहंतनं॥ १०॥ कृतांजलिपुटोभूत्वास्तो
 त्रमेतज्जपेन्नरः॥ स्तुत्यायस्तुतिरूपायस्तूयमानायसर्वदा॥ ११॥ स्तुतिहेतुनिधानायुनमस्त्रिण
 यनायते॥ देवायदिव्यरूपायसर्वदेवैकहेतवे॥ १२॥ स्रक्ष्माणामपिस्रक्ष्मायनमःस्रक्ष्मतमायते॥

दिव्यायदिव्यरूपायदिव्यरूपैकहेतवे॥१३॥ दिव्यानांमपिदिव्यायनमोदिव्यतमायते॥ पराय
 परमेशायपरनामार्थैकहेतवे॥१४॥ परापरविमुक्तायनमः परतरायते॥ पूज्यायपूज्यपूज्यायसर्वे
 पूज्यैकहेतवे॥१५॥ पूजानामपिपूज्यायनमः पूज्यतमायते॥ नित्यायनित्यनित्यायसर्वनित्यैक
 हेतवे॥१६॥ नित्यानामपिनित्यायनमोनित्यतमायते॥ दीप्तायदीप्तायसर्वदीप्तैकहेतवे॥
 दीप्तानामपिदीप्तायनमोदीप्ततमायते॥ सारायसाररूपायसर्वसारेकहेतवे॥ साराणामपिसारा
 यनमः सारतरायते॥ शान्तायशान्तरूपायसर्वशान्तैकहेतवे॥१९॥ शान्तानामपिशान्तायनमः शान्
 ततमायते॥ शुद्धायशुद्धरूपायसर्वशुद्धैकहेतवे॥ शुद्धानामपिशुद्धायनमः शुद्धतमायते॥
 कालायकालरूपायसर्वकालैकहेतवे॥२१॥ कालानामपिकालायनमः कालतमायते॥ सर्व
 मंत्रशरीरायसर्वमंत्रैकहेतवे॥२२॥ मंत्राणामपिमंत्रायनमोमंत्रतमायते॥ योमप्रमाणभासा
 यअघोरायनमोनमः॥२३॥ योमप्रमाणवामायवामेशायनमोनमः॥ योम० वामायईशानाय
 न०॥२४॥ यो० योगायपुरुषायन०॥ यो० सत्यायसद्योजातायतेनमः॥२५॥ योमप्रमाणविद्याय
 विद्येशायन०॥ योमप्रमाणकालायकालेशायन०॥२६॥ योम० धर्मायधर्मेशायन०॥ यो० भोगा
 यभोगेशायनमो०॥२७॥ योम० मोक्षायमोक्षेशायनमोनमः॥ योमप्रमाणविश्वायविश्वेश्वरनमो
 स्तुते॥२८॥ एकदेहद्विदेहायबहुदेहायतेनमः॥ देहासंख्येयरूपायविश्वेशायनमो०॥२९॥ एक
 कालद्विकालायबहुकालायतेनमः॥ कालासंख्येयरूपायत्रिनेत्रायन०॥३०॥ एकवक्त्रद्विवक्त्रा

यबहुवक्त्रायतेनमः॥वक्त्रासंख्येययुक्तायबरेशायनमोन॥३१॥एकनेत्रद्विनेत्रायबहुनेत्रायतेन॥दंष्ट्रासंख्येययुक्तायत्र्यंबकायन॥३२॥एककंठद्विकंठायबहुकंठायतेनमः॥एकनासदिनासायबहुनासायतेनमः॥३३॥नामासंख्येययुक्तायनित्यंशार्थायतेनमः॥एकजिह्वद्विजिह्वायबहुजिह्वायतेनमः॥३४॥जिह्वासंख्येययुक्तायनीलकंठायतेनमः॥एकहस्तद्विहस्तायबहुहस्तायतेनमः॥३५॥हस्तासंख्येययुक्तायशंकरायनमोनमः॥एकशस्त्रद्विशस्त्रायबहुशस्त्रायतेनमः॥३६॥शस्त्रासंख्येययुक्तायईशानायनमोनमः॥एकपादद्विपादायबहुपादायतेनमः॥३७॥पादासंख्येययुक्तायमहादेवायतेनमः॥अव्याक्तायनमस्तुभ्यंशाश्वनायनमोनमः॥३८॥महेश्वरनमस्तुभ्यंमहायोगिन्मोनस्तुने॥महोत्तमनमस्तेस्तुमहारूपनमोस्तुने॥३९॥सदाशिवनमस्तेस्तुसदाशुधनमोस्तुने॥सदोज्वलनमस्तेस्तुमहादेवनमोस्तुने॥नमस्तेभगवन्छांतनमस्तेभगवन्भुव॥नमस्तेभगन्दीप्तनमस्तेभगवन्हर॥४१॥अजितायनमस्तुभ्यंभस्मागायनमोस्तुने॥अनेतायनमस्तुभ्यंसंवीगायनमोस्तुने॥४२॥इतिस्तवेनदिव्येनयस्तौतिपरमेश्वर॥सविधयाशुपापानिशिवलोकेमहीयते॥४३॥भोगार्थीलभतेभोगान्शान्तार्थिशान्तमाप्नुयात्॥कन्यार्थीलभतेकन्यायोगार्थीयोगमाप्नुयात्॥४४॥मुच्यतेव्याधितोव्याधिदुःखीदुःखान्प्रमुच्यते॥बंधनान्मुच्यतेबंधीयशोर्थीचयशोलभेत्॥४५॥वार्थीश्रिवंतयतेकामान्नांस्नाप्राप्नोतिमानवः॥शिवस्यपदमाप्नोतिनित्यंपदतियोनरः॥४६॥तस्यार्चनादपितथाश्रवणादपिमानवः॥इत्यं

श्रीशिवः ११

१०९

स्तुवीतमैगावंतमुमासहायंदुःखंविहायसनतंउरुगायमीशं॥ तस्यायमीश्वरपदं प्रददातिदेवि
 पापौघनापमपहायगतिंलभेत्॥४७॥ अध्यायंयस्तुपठतेश्रुणोतिशिवभक्तिमान्॥ सोपिशो
 वंपदंलब्धाप्रयातिपरमोगतिं॥४८॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्यमहादेवारण्यरुकादशोशेशिवस्तु
 तिर्नामत्रिचत्वारिंशोऽध्यायः॥४३॥ ॥ श्रीमहादेवउवाच॥ ॥ श्रीईश्वरउवाच॥ ॥ पृथिव्याया
 नितीर्थानिपुण्यान्यायननानिच॥ लीयंतेतानिलिंगेनतस्माल्लिंगंप्रपूजयेत्॥१॥ तस्मान्नत्सर्व
 तीर्थेषुसर्वयज्ञेषुदीक्षितः॥ पूजयेच्चमहापुण्यलिंगंसर्वार्थसिद्धिदं॥२॥ ज्ञातेनस्त्वपिनेदेवंस
 हस्त्रेणनुचालयेत्॥ दुस्स्थितं सुस्थितंवापिशिवलिंगंनचालयेत्॥३॥ घृताभिषेकंयः कुर्यादहो
 रात्रंशिवस्यनु॥ पुष्यभासेसमुद्युक्तैर्नियतंस्नक्षणाधारया॥४॥ गीतन्त्योपहारेणशंखवादित्र
 णिस्वनेः॥ कुर्याज्जागरणंतत्रप्रदीपादिसमाकुलं॥५॥ समस्तगुणनिर्मुक्तसमस्तगुणसंयुतः॥
 समस्तकामसंपूर्णः समस्तकुलसंयुतः॥६॥ चलद्भिः सुमहायानैरसंख्येधैरनूपमैः॥ युक्तःशिव
 पुरेनित्यंमोदतेशिववत्सुरवी॥७॥ ग्रहणेविषुवेचैवपुण्येषुदिवसेषुच॥ घृताभिषेकंयः कुर्या
 न्महापुण्यमवाप्नुयात्॥८॥ घृताभिषेकंयः पश्येदासमाप्तैरूपोष्यतुः॥ विधूयसर्वपापानिशि
 वलोकेमहीयते॥९॥ एकः पूजयतेभक्त्याभक्ताचान्यः प्रपश्यति॥ तुल्यमेवफलंताभ्यांभक्ति
 रेवात्रकारणं॥१०॥ यः कुर्यात्पर्वकालेषुमहापूजाप्रवर्तनं॥ शिवस्यरथयात्रायानगरांतपरिभ्र
 मात्॥११॥ महाचित्रध्वजेः छत्रैःकंकिणीरवकान्वितैः॥ वितानध्वजमालाभिर्घटाचामरदर्प

श्रीशिव

१०॥ १२॥ शंखमेयोदिनिर्घोषेर्गतिवादित्रसंकुलेः॥ लेख्यदासमयेर्यत्रैः मात्रयसगणादिभिः॥
 १३॥ उदगायनपात्रेश्च बह्वाश्वार्यैरनेकराः॥ स्त्रीडोलाचक्रयंत्रैश्च रथमंदिरशोभितैः॥ द
 ध्यन्नपानकाद्येश्च महासत्रसमाहितैः॥ महाजनसमाकीर्णयथाविभवविस्तरं॥ सर्वदानानि
 पुण्यानि सर्वयज्ञफलानि च॥ अत्युग्रं नृपसापूर्णं सर्वतीर्थफलानि च॥ १६॥ लब्धवानरवर
 श्रीमान् शिवयात्राप्रवर्तनात्॥ शिवलोके महाभागैः शिववन्द्यो दत्ते चिरं॥ १७॥ तस्योददेव
 राजत्वं स्थिरकालमवाप्नुयात्॥ जंबूद्वीपादयः सर्वाननस्यांते च महीपतिः॥ १८॥ त्रिलिंगे वे
 दिपर्यंतं यो दद्याद्भुतकंबलं॥ घृतधाराफलं तस्य माघे पूर्णं तु पर्वणिः॥ १९॥ जागरं गीतं नृता
 द्यैः सकृत्कृत्वा नुपर्वणि॥ मन्वंतरानंतां सागं शिवलोके महीयते॥ २०॥ चित्राभिरामनाट्याढ्यं
 शिवस्यायतनाग्रतः॥ सम्यक्प्रेक्षणं कृत्वा रूद्रलोकमवाप्नुयात्॥ २१॥ सूरूपः सुभगः श्री
 मान् परिभ्रूयोत्र जायते॥ सप्तद्वीपसमुद्रायाश्चितेरधिपतिर्भवेत्॥ २२॥ रूपं पिष्टमयं कृत्वा
 त्रितेत्रं रत्नभूषितं॥ शुक्लोपवीतसंयुक्तमेकपादं विभूषितं॥ २३॥ दंतेषु मौक्तिकं तस्य प्र
 बालं चतुष्टयं॥ दद्याद्भुक्तं च नेत्राभ्यां वेदुर्यं चापि मस्तके॥ २४॥ हेमरूपं च हस्ताभ्यां तांस्तु
 पादे च कल्पयेत्॥ अंडजैर्विविधैर्वस्त्रैः विचित्रैः परिवेष्टयेत्॥ २५॥ सुगंधैः श्रित्व वर्णैश्च
 पुष्पैश्चापि विभूषयेत्॥ विविधैर्भक्ष्यभोज्यैश्च बलितत्रोपकल्पयेत्॥ २६॥ भोजयेच्छिवभ
 क्तांश्च विप्रान् च नृणां च तर्पयेत्॥ प्रियकामान् गवो नित्यं दूषंतु इत्युक्तोत्थापयेद्विजान्॥ तैरेव

सार्धं विभेदं स्तद्रूपं तु शिवा लये ॥ २७ ॥ नीत्वासमर्पयेद्देवां शिवलिंगसमीपतः ॥ सर्वयज्ञफलं
 प्राप्य सर्वदानफलानि च ॥ मुरूपो रूपदानेन शिवलोके महीयते ॥ भोजनं च तसंकीर्णं मधुना प
 रिशोभितं ॥ दद्यात्कृष्णतिलानां तु प्रस्थमेकं तु मागधं ॥ द्विगुणं तडुलानां तु पृथक् प्रस्थं प्रक
 त्पयेत् ॥ २९ ॥ अंडजैः क्रिमिजैर्वस्त्रैः विचित्रैः परिवेष्टयेत् ॥ सुगंधैश्चित्रवर्णैश्च पुष्पैश्च पिवि
 भूषयेत् ॥ ३० ॥ लिंगं संवेष्ट्य वस्त्राभ्यां बलिमेतं निवेदयेत् ॥ अर्चयित्वा विमानेन पोर्णमास्यां वि
 शोषतः ॥ ३१ ॥ युगकोटि सहस्राणि शिवलोके महीयते ॥ पुण्यक्षयादिहागत्य समक्षे जायते कु
 ले ॥ ३२ ॥ मेधावी सुभग श्रीमान् वेदवेदांगपारगः ॥ ताम्रपात्रे पयः पूर्णं कृत्वा चोत्तस्थ कोचने ॥
 प्रछाद्योपरि यत्नेन गंधपुष्पार्चितं महत् ॥ शिवभक्तं हि जंसस्य कृभोजयित्वा सदक्षिणं ॥ प्रा
 च्यां समुद्रते से मे प्रतीचीं चरवोगते ॥ पोर्णमास्यां संवेशाख्यां नीत्वा पात्रं शिवाग्रतः ॥ ३५ ॥ प्री
 यतां मे महादेव सोममूर्तिर्जगत्पतिः ॥ इत्युक्त्वा च चर्चनं ध्यायेद्देवदेवमुमापतिं ॥ ३६ ॥ तस्मै वि
 प्राचतत्पात्रं अर्चयेद्भक्तितः शनैः ॥ एतत्सोममूर्तिं नाम कृत्वा रुद्रो निकं ब्रजेत् ॥ ३७ ॥ रुद्रलो
 कात्परिभ्रष्टो भवेज्जानिस्मरो नरः ॥ पूर्वाभ्यासेन तेनैव पुनः शिवपदं ब्रजेत् ॥ ३८ ॥ पोर्णिमाया
 ममावास्यां शिवं सर्वं पूज्यमन्त्रतः ॥ उपवीतं शिवे दद्याच्छिवभक्तांश्च पूजयेत् ॥ ३९ ॥ पुनरेव तु का
 तिकां पूज्यं शंभुसमापयेत् ॥ यतीनां दक्षिणो दद्यात्स्त्रवस्त्रादिपूर्वकं ॥ ४० ॥ यः कुर्यात्पुनरु
 दये वंचानुर्मास्ये पवित्रकं ॥ कल्पकोटिशतं दिव्यं रुद्रलोके महीयते ॥ ४१ ॥ पुण्यक्षयात्परिभ्रष्टश्च

नुर्वेदीचजायते ॥ इच्छयावाभवेद्राजा गुणरूपसमन्वितः ॥ ४२ ॥ भूमिदानस्य यत्पुण्यं कन्यादानस्य
 यत्फलं ॥ मुख्यवाद्येन यत्पुण्यं उभयं लभेत नरः ॥ ४३ ॥ तदेव पुण्यं गीतस्य नृत्यस्य च विशेषतः ॥
 तदेव जायते शब्दः हस्ततालध्वनेस्तथा ॥ ४४ ॥ योगोपयस्त्रिनींदद्यान्नरुणीं वयसंयुतां ॥ शिवा
 यतेन दत्तं स्याज्जगत्सर्वं चराचरं ॥ ४५ ॥ वयं च परिपूर्णगोउदारं च शशिप्रभं ॥ गोपिनिधूं हं वापि
 शिवाय विनिवेदयेत् ॥ ४६ ॥ यावीति देहे रोमाणि न त्प्रसूति कुलेशु च ॥ तावद्युगसहस्राणि रुद्र
 लोके महीयते ॥ ४७ ॥ स्तन उवाच ॥ यो धर्मवाहे परमेश्वरमीशितारं संपूजयेद्यदि ह भूमिगतः
 सुभुक्ता ॥ तस्यायुस्तनमसुमौ धकलत्रपुत्रमित्रातिरात्रकरणं लभते शिवे च ॥ ४८ ॥ इति श्री
 शिवरहस्य महादेव स्मृत्यारम्भादशोशिविधर्मकथनं नाम चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ ॥
 श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ शिवग्निकार्यमुदिरय सुरूपां च पयस्विनीं ॥
 कुलीनां कपिलां दत्त्वा दत्तं भवति गोशतं ॥ १ ॥ गिरिकां नारदुर्गेषु सदा माते वरदाति ॥ यत्नेन
 कपिलां यत्नाच्छिवाय निवेदयेत् ॥ २ ॥ शिवस्थानानि कार्यार्थांस्त्यक्त्वा कपिलाय या ॥ त
 स्मात्तत्रैव सा योग्य कपिला शुभमिच्छता ॥ ३ ॥ कपिलायाः पिवेच्छूद्रां शिवसंसारवर्जितः ॥ सप्र
 याति महाघोरं नरकं नात्र संशयः ॥ ४ ॥ हतशेषं पिवेद्दिप्रः स्वर्गस्यादन्यथापश्युः ॥ संस्कारेण वि
 युक्तश्चेत्संस्कारो दुर्लभः ॥ शिवः ॥ ५ ॥ गामालभ्य नमस्कृत्य यः कुर्यात्तां प्रदक्षिणां ॥ प्रदक्षिणी
 कृतां तेन सप्त दीपावसुंधरा ॥ ६ ॥ गवां हुंकारवादेन दर्शनस्यर्शनेन च ॥ पापे प्रणश्यते यत्नात्

श्रीशिवर. ११

१११

स्मान्मयर्शोचगोस्पशेत् ॥ ७ ॥ कुतस्तेषां हि पापानियेषां गृहमलंकृतं ॥ सततं बालवन्माभिः गो
भिः श्रीभिरिव स्वयं ॥ ८ ॥ यानि तीर्थानि मेदिन्या मासमुद्रात्स रीति च ॥ गवांश्च गोदकस्नानात्कलां
नार्हन्ति योऽर्शी ॥ ९ ॥ नलं घयेद्गवामस्मिन्मते गंधं न वर्जयेत् ॥ यावज्जिघ्रति न द्रुंधं तावत्पुण्यैः
स पूर्यते ॥ १० ॥ गवीकंडूयनं धूपं गोप्रदानं समं भवेत् ॥ तुल्यं च गोप्रदानेन क्षेयं रोगादिपालने ॥ ११ ॥
तणोदकादि संयुक्तां यः प्रदद्याद्गवां महीं ॥ स गोमेधफलं पुण्यं लभते नात्र संशयः ॥ १२ ॥ बहुना
त्र किमुक्ते न गावः पाल्याः प्रयत्नतः ॥ गावो देयाः सदारसाश्च श्या दृश्याश्च सर्वदा ॥ १३ ॥ यो नाड
यंति गां पादात्सर्वलोकस्य मानरं ॥ आक्रोशयति यो मोहादाकुलं ताडितं जगत् ॥ नाडयेद्यदि
गां मोहाद्योगां क्रोशेन राधमः ॥ नरकारेणो स पच्येत गोनिश्वासप्रपीडितः ॥ १४ ॥ स पालाशेन दं
डेन ताडयस्तानि वारयेत् ॥ गच्छ गच्छंति तां ब्रूयान्मायातामिति वारयेत् ॥ १५ ॥ वयोत्सर्गो नृपः
कुर्यात्पक्षयो रूभयो रपि द्वादश्यां पौर्णमास्यां वा चतुर्दश्यष्टमीषु च ॥ १६ ॥ तस्य गावो वयो विष्णुः
शिवो मासर्वदेवताः ॥ ज्ञानिं कुर्वन्नुत्तुमीनाः स्वर्गमायुः श्रियं बलं ॥ १७ ॥ दास्यंति च सदा नित्यं
कल्याणं भद्रमेव च ॥ यो नरो वर्तते गोषु ताडनाक्रोधवर्जितः ॥ १८ ॥ महतीं श्रियमाप्नोति रुद्र
लोकं स गच्छति ॥ गोब्राह्मणार्थमुद्युक्तं प्राणैर्यद्विबुज्यते ॥ १९ ॥ प्राप्नोति परमं स्थानं यत्र देवो
महेश्वरः ॥ ब्राह्मणाश्चैव गावश्च कुलमेकं हि धाकृतं ॥ २० ॥ एकत्र संत्रासि संति हविरन्यत्र
निष्ठति ॥ न च संत्रैर्विना यजो हविषा च प्रवर्तते ॥ २१ ॥ न स्माद्दिवाश्च गावश्च पुण्यात्पुण्यत

श्रीशिव.

राबुभौ॥ गोभिर्धेसाः प्रवर्तते गोषु देवाः प्रतिष्ठिताः॥२३॥ गोभिर्वेदाः समुत्कीर्णस्वर्गि संचा
 पदक्रमाः॥ शृंगमूले गवां नित्यं ब्रह्मा विष्णुश्च संस्थितौ॥२४॥ शृंगाग्रे सर्वतीर्थानि स्थावरा
 णि चराणि च॥ शिरो मध्ये महादेवः सुरेव सर्वपतिः स्थितः॥२५॥ सरस्वती च हंकारे यमक्रद्वौ च
 गंडयोः॥ संध्याद्वयं तथे वेद्यो ग्रीवामिंद्रः समाश्रयेत्॥२६॥ ललाटाग्रे स्थिता देवी नासावंशे
 च खण्मुखाः॥ कंबलाश्वतरो नागौ नासापुटसमाश्रितौ॥२७॥ कर्णयोरश्विनौ देवौ च क्षुषी
 शशिभास्करोः॥ दंतुषु वायवः सर्वे जिह्वायां वरुणः स्थितः॥२८॥ ऋषाणि च ककुद्देशे साध्या
 श्वोरसि संस्थिताः॥ चतुष्पादास्तथाग्निश्च धर्मे जंघाववस्थितः॥२९॥ गुरुमध्ये धुरंगं धर्वाः खु
 राग्रेषु च पन्नगाः॥ मुखाणां पश्चिमांगेषु गणाश्चाप्सरसां स्थिताः॥३०॥ साक्षाद्गंगां च गोमूत्रं गो
 मये यमुनां स्थिता॥ ऋषयश्च सदा सर्वे रोमकूपेषु संस्थिताः॥३१॥ उदरे पृथिवी देवी सगौ
 लवनकानना॥ चत्वारः सागराः पूर्णगवांगेषु पयोधराः॥३२॥ जठरे गार्हपत्योऽग्निर्हृदये दक्षि
 णाग्निः॥ सुरेवाहवनीयाग्निं तथा चांगेषु निवृत्ताः॥३३॥ अस्मिन्मुक्ते स्थि संघेषु घृष्टश्वमे
 धानिथि क्रतुः॥ यच्च ते कथितं पूर्वयच्च गोषु प्रतिष्ठितं॥३४॥ गोषु दत्तं हुतं भुक्तं गोषु सर्वचराचरं॥
 तस्माद्भावो न हिंस्यास्युः पालनीयाश्च सर्वदा॥३५॥ गावस्तुत्याश्च बंधाश्च गावो मां पातु नित्य
 शः॥ ब्राह्मणा ब्रह्मरात्रे न स्तूयन्ते प्रणवेन यः॥३६॥ सशिवः शाश्वतो देवो गोषु मारिं व्यपोह तु॥
 लंबोदरे ण देवेन राजवक्त्रेण योर्चितः॥३७॥ श्रीमती रुचिरांगेण घंटाकर्णनरेश्वरः॥ नित्यं प्र

श्रीशिवर.११.

११२

णम्यतेभक्त्या हृद्येनाद्येनचेनसां॥३८॥ सशिवः शाश्वतो देवो गोषु भारी व्यपोहतु॥ नित्यं रु
 द्रबलोपेनो रुद्रशक्तिसमन्वितः॥३९॥ घंटाकर्णगणोद्देशः शिवज्ञानविधायकः॥ शिवते
 जोनुभावेन गोषु भारी व्यपोहतु॥४०॥ शिवाय देवदेवाय महादेवाय योगिने॥ रुद्राय स्थाण
 वे नित्यं हरायो रत्राय ते नमः॥४१॥ परमेशाय सिद्धाय सर्वसिद्धिप्रदायिने॥ त्र्यंबकाय महेशा
 य अतिशान्ताय ते नमः॥४२॥ अभिमंत्र्य सदा नो ये रत्नैर्मन्त्रैर्यथा क्रमं॥ प्रोक्षयेत्तु गवां देहं
 ततः शान्तिर्भविष्यति॥४३॥ य इमं पठते गोषुरोगार्तः स विशोषतः॥ गोसावित्री महापुण्या गवां
 शान्तिर्भविष्यति॥४४॥ यः समुत्थाय सततं गोसावित्रीमिमं पठेत्॥ गवां चोत्सर्गकालेषु प्रसूता
 नेवासवागमे॥४५॥ आयुष्मान्बलवान् श्रीमान्गोमानर्थपतिर्भवेत्॥ देहांते शिवसारूप्यं ल
 भते नात्र संशयः॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ यो लंकृत्य शिवे गां वै स वत्सां च निवेदयेत्॥ सोऽश्वमेध
 स्य यज्ञस्य फलमाप्नोति पुष्कलं॥४७॥ प्रभूतनो येषु बहून् णेषु सुपुंगवा नित्यं सरोमवत्साः
 ॥ चरन्तु गावः सुखितावनेषु क्षीरं प्रयच्छन्ति सुरवं हृदन्तु॥४८॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये महा
 देवार्च्ये रत्नादर्शांशे गोसावित्रीकथनं पंचचत्वारिंशोऽध्यायः॥४५॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥
 ॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ सुविनीतांस्त्रियंदासीभृत्यं वाचनिवेदयेत्॥ त्रमेधस्य यज्ञस्य
 फलं प्राप्नोति पुष्कलं॥१॥ निवेदयन्ति यो नागं भक्त्या भद्रमलंकृतं॥ शिवाय पर्वदिवसे तस्य
 पुण्यफलं श्रुणु॥२॥ समन्तैरावत प्ररयेः गजे र्युक्तैः सुशोभनैः॥ प्रक्रीडते महायानैः शतसं

श्रीशिव

तैरनेकशः॥३॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशान्तानिच॥ रुद्रलोकंगतश्चांतेभवेदिंद्रः सु
 राधिपः॥४॥ चतुर्युगसहस्रांतेसगांप्राप्यनराधिपः॥ भवेदिंद्रसमश्नीमान् रूपवीर्येश्रुतान्वि
 तैः॥५॥ यः शिवायजलोपेतां सर्वसस्यप्ररोहिणीं॥ महीमहीपतिर्दद्यात्॥ तस्यपुण्यफलंश्रु
 णु॥६॥ यावद्दंगाभवेद्भूमिमर्यमानासमेततः॥ तावत्कल्पसहस्राणि रुद्रलोकेमहीयते॥७॥
 एवंसर्वत्रविज्ञेयंफलं देउप्रमाणतः॥ ग्रामरेवदपुरक्षेत्रविविधयादिनिवेदने॥८॥ सर्वसस्यज
 लोपेतां सर्वबाधाविवर्जितं॥ ग्रामंशिवाययोदद्यात् तस्यपुण्यफलंश्रुणु॥९॥ सर्वयज्ञेषुयत्पु
 ण्यं सर्वतीर्थेषुयत्फलं॥ सर्वदानेषुयत्पुण्यं ग्रामदानेनतद्भवेत्॥१०॥ सूर्यकोटिप्रतीकारैः दि
 व्यस्त्रीकोटिसंयुतैः॥ संयुतैः कोटिशोयानैः सर्वकामान्वितैः॥११॥ सोनेनग्रामदानेनत्रिसप्तकुल
 संयुतः॥ यथेष्टमैश्वरेलोके क्रीडनेकालमक्षयं॥१२॥ पुण्यंनगरदानस्यग्रामदानाच्छ्रुताधि
 कं॥ देशदानेनचानन्यंनशक्यंनत्रकीर्तितं॥१३॥ रत्नयानेनुरगोश्वार्थं सर्वभूमौप्रजायते॥ तस्मा
 द्भूमिप्रदानेननरोभवति सर्वदा॥१४॥ योन्यदत्तांस्वदत्तांवाहरेद्भूमिनराधिपः॥ सपच्यतेऽक्ष
 यंकालंनरकेषुक्रमेणसः॥१५॥ सर्वबाभूमिहरणेहृतमेवनसंशयः॥ भूमिहर्तावसेनस्मान्नर
 केकालमक्षयं॥१६॥ देवस्वनिहरंतीह^{नरा}नरकनिर्भया॥ ब्रह्मस्वानिचयोमोहान्पच्यतेनरके
 युते॥१७॥ देवब्रह्मस्वपुण्यनिवाहनानिमहीयते॥ युद्धकालेविशीर्यतेसेकताः सेतवोयथा॥
 भूमिप्रदावसेत्सर्गेयावत्कालस्यसंख्यया॥ तस्माच्छ्रुतगुणंकालं तद्धर्ता नरकेवसेत्॥१९॥ विं

शतयथैत्रयः कोट्योनरकाणां सुदारुणां ॥ क्रमेण तासु पच्यन्ते देवब्रह्मस्वहरिणः ॥ २० ॥ कल्पान्ते
 च समुनीर्णावक कीटादिये निषु ॥ भ्रमन्ति चिरकालं तु क्षुत्पिपासादिपीडिताः ॥ २१ ॥ केनचिच्छि
 वभक्तेन शिवार्चयन्नादिषु ॥ उपयुक्ता भवन्तीह यावत्तावच्च पादपाः ॥ २२ ॥ ततो निर्धूतपापाश्च
 तेनराः शिवं तेजसाः ॥ दिवं प्रयान्ति सन्त्यज्य शरीरं यातनात्मकं ॥ २३ ॥ देवब्रह्म परद्रोहं तस्मात्संत्य
 ज्यशंकरं ॥ ये पूजयन्ति भूदेवास्ते यांति परमं पदं ॥ २४ ॥ य इदं पठते ध्यायंश्च शृणुयाद्वा समाहितः ॥
 स विधूयाश्चुपापानि शिवलोके महीयते ॥ २५ ॥ अतः परमिदं गुह्यं ब्रूयामि मुनि सत्तमः ॥ पु
 ण्यातिशयसंयुक्तं सर्वदेवैरनुष्ठितं ॥ २६ ॥ ब्रह्मण विष्णुना देव्यास्कंदे दुभ्यां यमेन च ॥ वरुणा
 दित्यगोमाग्निर्मरुद्भुवनादिभिरदैः ॥ २७ ॥ धर्मश्रीशुकनक्षत्रविलोहितशनैश्चरैः ॥ विश्वमि
 त्रवसिष्ठात्रिबृहस्पतिबुधादिभिः ॥ २८ ॥ श्वेतागस्त्यदधीचाद्यैः सर्वैश्च मुनि सत्तमैः ॥ भं
 गिमात्रमहाकालचंडेश्वरगणाधिपैः ॥ २९ ॥ शेषवासुकि कर्कोटगुलिकानो ततश्चक्रेः ॥ प
 दशंखमहाशंखैरनैश्चापि महोरगैः ॥ ३० ॥ शेषवासुकि कर्कोटमुक्त्वा ॥ अनुष्ठितं शिवप्री
 तिजनकं सर्वदामुने ॥ शिवे गतिर्यथा प्राप्ता सर्वगत्यतिशायिनी ॥ ३१ ॥ मया चेशप्रसादेन तथा
 शृणुविधिं परं ॥ शीतचंदनतोयेन स्नाप्य लिंगं विलिप्य च ॥ ३२ ॥ श्वेतैर्विकसितैः पद्मैः संपू
 ज्य प्रणिपत्य च ॥ तत्र पद्मासने सौम्ये निश्चिद्रे पुष्टिते सिने ॥ ३३ ॥ मध्ये केशवजालस्य स्था
 प्य लिंगं कनीयसे ॥ अंगुष्ठप्रतिमं लिंगं सर्वगंधमयं शुभं ॥ ३४ ॥ स्थाप्य दक्षिणभूतैर्ननु वि

ल्वपत्रैः समर्चयेत् ॥ उग्रासुं दक्षिणे पाशे पश्चिमे तु मनःशिला ॥ ३५ ॥ उत्तरे चंदनं दद्यात्स
 गुं र्चार्चपि गुग्गुलुं ॥ वां मां सिचायस्स ह्माणि विकोशानि नवानि च ॥ ३६ ॥ पायसे घृतसौमिश्रं
 घृतदीपांश्च दापयेत् ॥ सर्वे निवेद्य मंत्रेण ततो गच्छेत्प्रदक्षिणं ॥ ३७ ॥ प्रणम्य भक्त्या देवेशं
 स्तुत्वा चान्ते क्षमापयेत् ॥ सर्वोपहारसंयुक्तं ततो लिंगं निवेदयेत् ॥ ३८ ॥ शिवाय शिवमंत्रे
 ण दक्षिणामूर्तिमाश्रितः ॥ अनेन विधिना देव सर्वदेवत्वमागताः ॥ ३९ ॥ देवी देवीत्वमापन्ना
 र्कंदर्कंदत्वमागतः ॥ ब्रह्मा ब्रह्मत्वमापन्नो हरिर्विष्णुत्वमागतः ॥ ४० ॥ इंद्रश्च देवराजत्वं
 गणाश्च गणतां गताः ॥ एवं योर्च्यते लिंगं पद्मे गंधमयं शुभं ॥ ४१ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शिव
 लोके महीयते ॥ एतद्धितु नमंगुहं शिवलिंगं महाव्रतं ॥ ४२ ॥ भक्तस्य ते मया ख्यातं न देयं यस्य
 कस्यचित् ॥ शिवभक्तिसदा देयं शिवेन कथितं पुरा ॥ ४३ ॥ चिरेण ग्रथितं भाल्यं शिवस्योपन
 येतु यः ॥ गोसहस्रफलं न स्य भवतीति न संशयः ॥ ४४ ॥ हरस्याध्यायमेतनु पठते शुणुते च
 यः ॥ अचिराल्लभते दृष्टिं शिवलोकं च विंदति ॥ ४५ ॥ यः पूजयेत्प्राशिकलात्राकलोत्तमांगं लिं
 गार्चनेन सततं किल शांगवर्षी ॥ पापा मुखांगमतिभंगमंतं गकुं भविद्भावणे कसुधियः प्रभवं
 रुद्रा ॥ ४६ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्य महादेव ख्ये रकादशोऽंशे षड्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४६ ॥
 श्रीमहादेवाय नमः ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ अन्यवीर्यैस्तथा मर्त्यै रल्पसत्त्वैर्नभिः शिवे
 संवत्सरमहत्त्रैश्च सदा मां पूजयेतु मे ॥ १ ॥ न पश्यन्ति सुराः सर्वे नरा ये वानरोपमाः ॥ कथं मां

श्रीशिवर. ११

११४

किरहिर्नानिर्भाग्याः पूजयंत्यपि ॥ २ ॥ तथापि श्रद्धया दृश्यः पूज्यो हे सर्वभावतः ॥ प्रसंगाच्चै
 व संपूज्य भक्तिहीनेरपि द्विजैः ॥ ३ ॥ भावालुरूपफलदो भगवानिति कीर्तितः ॥ उच्छिष्टः पूज
 यन् याति पेशाचं च द्विजाधमः ॥ ४ ॥ संकुक्षोरक्षसांस्थानमालस्यादौ स कश्चिवे ॥ अभक्षभ
 क्ष्यः संपूज्यः यस्य प्राप्नोति मानवः ॥ ५ ॥ गानशीलश्च गांधर्वस्तनशीलस्तथा स राः ॥ ब्राह्महि
 प्रणवेनैव वैष्णवं चाभिनंदकः ॥ ६ ॥ श्रद्धया सकृदेवापि समभ्यर्च्य महेश्वरं ॥ गायत्र्या च सम
 भ्यर्च्य सोमस्थानमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥ पंचाक्षरेणाभिपूज्य रुद्रलोके वसेन्नरः ॥ कल्पमेकं दिव्य
 देहः शिवरूपेण संगतः ॥ ८ ॥ पंचभिर्ब्रह्मभिः पूज्य शिवं शिवगणो भवेत् ॥ संशोध्य च श्रुभैर्लि
 गं मम पीठं शुभोदकैः ॥ ९ ॥ अद्भिः पीठेन चापूते लिंगे चावाह्यं शंकरं ॥ दृष्ट्वा देवं तदालिंगे स
 पुष्पं मस्तकेशिपेत् ॥ १० ॥ कल्पिते चासने तत्र निर्माल्यमपनोद्य च ॥ पाद्यमाचमनं चार्घ्यं
 दत्त्वा रुद्राय शोभवे ॥ ११ ॥ स्नापयेद्दधनोयेन पारुलीमिश्रितेन च ॥ क्षीरेण च गवांस्तित्यं च
 तेन च सुगंधिना ॥ १२ ॥ दध्ना च मधुना चैव कीटहीनेन शंकरि ॥ रोह्यया सितया चापि स्ना
 पयेद्देवमीश्वरं ॥ १३ ॥ नारिकेलोदकैः शुद्धैः स्नापयेद्देवमीश्वरं ॥ नारिकेलोदकैः स्नाप्य
 यः चांभ्रकसुफानसैः ॥ १४ ॥ जंबीरभारैः कुशपुष्पहिरण्यजैः ॥ अखंडनीरधाराभिः स्नापये
 त्परमेश्वरं ॥ १५ ॥ रुद्रेण च मर्केनैव चित्यापौरुष्यसूक्तकैः ॥ कद्रुद्रैः पावमानैश्च वामदेवा
 दिसामभिः ॥ १६ ॥ रथं तरेः स्तथा रोद्रेः शिवे च र्वशिखादिभिः ॥ स्नापयेद्देवदेवेशं तर्पयेद्

३ गंधोदकैः

श्रीशिव

षण्मासभिः॥ १७॥ वाससामज्यपीठे तु स्थाप्यलिंगं महेश्वरं॥ भस्मना चंदनाद्यैश्च लेपये
 त्सासनादिभिः॥ १८॥ रोचनाद्यैस्तु संपूज्य चंद्रे श्वैव महेश्वरं॥ विल्वपत्रैरखंडैश्च दू
 र्वापामार्गदर्भकैः॥ १९॥ नीलोत्पलैस्तथा पद्मैः नद्यावर्त्तत्रिगिर्यकैः॥ मल्लिकाचंपकैर्जी
 जीवकुलार्कशमीसुमैः॥ करवीरैश्च कुटजेः पाटलीद्रोणसंभवैः॥ कनकैर्बहनीपुष्पैः पु
 ष्यैः शरग्वधोद्भवैः॥ २०॥ पूजयेन्नामभिर्देविनिधनेत्यादिभिः शिवे॥ दत्तापंचविधं धू
 पंतगरागरुकेसरं॥ २१॥ देवद्वुसंभवं बैल्वंगुगुलंसद्यतं शिवे॥ दीपान्प्रज्वाल्य घृतजो
 पायसं च निवेदयेत्॥ २२॥ दधिभक्तं च मध्वाज्यं परिश्रुतमुमापते॥ शुद्धान्नं चैव मुद्गान्नं
 माषान्नं विनिवेदयेत्॥ २३॥ माषापूर्पंगुडापूर्पंगोधूमापूर्पमेव च॥ सद्यताद्यं चोष्णपाक
 जन्याश्चाकुलिकास्तथा॥ २४॥ खजिकाल्डुकाश्चैव मोदकाफणिकाशिवे॥ मंडकाभक्ष्य
 भोज्यं च निवेद्य स्यात्सदा शिवे॥ २५॥ शाकसुपादिदध्यन्नं गुडान्नं विनिवेदयेत्॥ क्रमे
 णैवं फलैश्चैव पानकैर्मज्जिकांतथा॥ २६॥ तांबूलमष्टगंधाढ्यं सकल्कं विनिवेदयेत्॥
 नीराजयेत्ततो दीपैश्चानसाहस्रवर्त्तिकं॥ २७॥ वृषकुंभगजाकारं नागमानुषरूपकं॥ नाक्ष
 त्रं दीपकं दद्यात्सद्योजानादिपंचकं॥ २८॥ दीपपात्रेषु देयं स्यात्ततः कर्पूरखंडजं॥ रक्षावं
 धंततः कुर्याद्भस्मनात्रिः क्रमेण तु॥ २९॥ ऋगसामयानुयाथर्वमंत्रैस्तु त्वामहेश्वरं॥ पौराणे
 वीतयेर्वीर्यैस्तु वीतपरमेश्वरं॥ ३०॥ ईशानं पुरुषं चैव मधोरं वाममेव च॥ सद्योजातं जये

श्रीशिवर. ११

११५

त्वश्वात्पंचभिः पूजयेच्छिवं ॥ ३२ ॥ छत्रं च चामरे दिव्ये व्यजनादरी कंधजं ॥ वीणावेणुमदंगा
 दीर्घं स्वदुंदुभिकाहले ॥ ३३ ॥ चामीतंत्रीमयं श्रेष्ठं अलिङ्ग्यात्तु मुखोद्भवं ॥ वाद्यं च श्रेष्ठमि
 त्याहुः शिवार्चासु महेश्वरि ॥ ३४ ॥ अलाभे सर्ववाद्यानां घंटाघोषः प्रशस्यते ॥ रत्नस्वर्णोद्भु
 वंपात्रं राजतं नाम्रजंतथा ॥ ३५ ॥ कांस्ये च तलसंभृतं दारवं चाश्मसंभवं ॥ शौक्तिकं पत्रसंभू
 तं मण्मयं वा अलाभनः ॥ ३६ ॥ कल्पयेच्छिवपूजायां फलं स्यादुत्तरोत्तरं ॥ पंचांशं चान्य
 गवां कापिलं स्यात्ततोधिकं ॥ ३७ ॥ नारिकेलान्तैवान्याद्यन्तं नत्र प्रशस्यते ॥ रंभासुवत्तपीता
 छाप्रशस्तास्त्वभिषेचने ॥ ३८ ॥ इक्षुभ्यः पौंड्रकं चेक्षु प्रशस्तं स्नपने शिवे ॥ गुणैर्वत्मीकसंभू
 तान्मधुपार्वतमुत्तमं ॥ ३९ ॥ कृष्णानिषिद्धं देवेशिषेत्तर्कविनियोजयेत् ॥ ताटकाकूपमु
 त्कृष्टतनः कुल्योद्भवं शिवे ॥ ४० ॥ ततो नदीभवं पुण्यं सागराभिमुखं सुच ॥ शंखोदकं तथो
 त्कृष्टं सर्वपात्रजलैरपि ॥ ४१ ॥ सर्वतैलैरपि शिवे चोत्कृष्टं तिलजंसदा ॥ प्रहरं तिष्ठते जा
 जीदिवा रात्रौ च मल्लिका ॥ ४२ ॥ पद्मनीलोत्पलं चैव मुकुलं वा दिनत्रयं ॥ न पर्युषितदोषोक्ति
 बिल्वपत्रे शिवप्रिये ॥ ४३ ॥ न पर्युषदोषोस्ति हे मेरुनाथ कल्पके ॥ अलाभे बिल्वपत्राणां नि
 मीत्येक्षालितैर्धजेत् ॥ ४४ ॥ पुष्पाणामप्यलाभे तु तत्पत्राणि निवेदयेत् ॥ कुङ्कुलेर्नार्चयेद्दी
 शं यस्य कस्यस्य सुमस्य च ॥ ४५ ॥ विना पद्मोत्पलं देविसायं मंदारकैर्धजेत् ॥ मल्लीभिर्जातकाभि
 श्वपानश्रंपकनंदिकैः ॥ ४६ ॥ मध्याह्ने कर्णिकारैश्च करवीरैश्च पाटले ॥ पुनर्गौः परिजातैश्च पु

लम्

११५.

ध्ये रन्त्ये श्रवणयो बलं ॥ ४७ ॥ कनकं केतकी पुष्पं निशि कांदं वज्रै र्यजेत् ॥ सर्वदा बिल्वपत्रं मे भि
 यंती लेंद्रकन्यके ॥ ४८ ॥ विल्वपत्रे च कमले कमला सुप्रतिष्ठिता ॥ नीलोत्पले बिंकाः साक्षा हस्त
 केषणमुरवः स्थिताः ॥ ४९ ॥ पुंडरीके महादेवः गणेशः शतपत्रके ॥ कर्णिकारे स्थितो वै धामलि
 कासु हरिः स्थितः ॥ ५० ॥ कर्णिकारे स्थितो नंदी दुर्गा पाटलके शुचः ॥ श्वेतार्के चैव चंडी सा पुष्पे
 खुगणपास्थिताः ॥ ५१ ॥ यमो नीलेषु पुष्पेषु रक्तैः पर्णैः प्रतिष्ठिता ॥ शुभ्रपुष्पा र्चने मुक्तिः शुक्तिर
 क्तसमार्चने ॥ ५२ ॥ पीते वज्रकरं देवी नीलं मारणके भवेत् ॥ अनेन विधिना देवः प्रसीदति
 महेश्वरः ॥ ५३ ॥ कृष्णागरूद्रं धूपं सर्वपापनिहंतनं ॥ साम्राणिकेशु गुलजं धूपं वज्रकरं
 भवेत् ॥ ५४ ॥ सर्वरोगहरं चैव सद्यंतं धूपमुत्तमं ॥ मारणोच्चाटनेनैव धूपदीपे पिसत्तमे ॥ ५५ ॥
 कौसुमते लं वज्रं स्याच्छिवदीपप्रदानतः ॥ सार्वभौरो गनाशाय मधूकं राजवज्रकरं ॥ ५६ ॥
 नारिकेलोद्भवं ते लं स्त्रीवशीकरणं शिवे ॥ तिलतैलं ज्ञानदायि शिवारेद्रदीपदायके ॥ ५७ ॥
 हेरंडबुधिमार्द्यं स्याच्छिवारेद्रदीपदानतः ॥ गव्यमाज्यं मुक्तिदायी महिषं पुष्टिदुद्भवेत् ॥
 ॥ ५८ ॥ रुवंधूपादि दीपेषु पुष्पेषु फलमंबिके ॥ यथा लाभं प्रकुर्वीत भावयुक्तो न दुष्यति ॥
 ५९ ॥ ॥ ६० ॥ वृक्षपुष्पांगपत्राद्यै वल्लर्यं श्वमहेश्वरि ॥ उपयुक्ता शिवाचार्यो गावो यालोकमातरः ॥
 ॥ ६१ ॥ गतिं प्रयान्ति परमाकिंपुनर्मानवा शिवे ॥ द्विजाक्षत्रा विशः शूद्रास्त्रियो वापि च संक
 राः ॥ ६२ ॥ शंकरार्चिसुनिरताः प्रयान्ति परमं पदं ॥ पूजयेद्यः शिवं रुद्रं शर्वशिवमजं सकृत् ॥ ६३ ॥

श्रीशिवर०११

११६

महा० ए०

तयानिशिवसायुज्यं त्रिसप्तकुलसंयुतः॥ प्रजितं वामहादेवपूज्यमानमथापि वा॥ ६३॥ दृष्ट्वा
प्रयानि वै सत्पौरुद्रलोकं न संशयः॥ अर्चितं प्रातर्लिंगं नैवेदिने देवमुमा सरवं॥ नैरापापादिमु
चेतमध्यान्हे हयमेधभाक्॥ सायं जन्मायुतोद्भूतं दृष्ट्वा तत्पापनाशकम्॥ ६४॥ निशीयेतुम
हादेवमभिवीक्ष्य विमुक्तिभाक्॥ दृष्ट्वा श्रुत्वापि मोदे द्वासयाति गणतां मम॥ ६५॥ सकृत्प्रसं
गतो लिंगमनंगो गहरस्य हि॥ दृष्ट्वा नत्वा भिगधे तत्रादक्षिण्ये न शंकरि॥ ६६॥ बहिरेव स्थि
तो नत्वा गच्छेन्मार्गं प्रतद्रितः॥ एकप्रदक्षिणा लिंगे चंडेशा दर्शनं तथा॥ ६७॥ अदीपदर्श
नं चैव शिवस्यार्धनमक्रिया॥ ब्राह्मणानां परीवादः हतिपुण्यं पुराकृतं॥ ६८॥ ॥ ॥
ईश्वर उवाच॥ ॥ इत्येतत्समासेन फलाफलविनिर्णयं॥ पुण्यं च दर्शनं शंभोः दीपधूप
निवेदनं॥ ६९॥ कथितं प्रथितं देवि मथितं शंभवं वरं॥ नानायोगैश्च संचरन् विधिवशा
द्विप्रत्नमेत्यादि राहर्णित्वे रिबलवेदजालकलनादाराग्निहोत्रे रतः॥ अग्निहोममखा
दिभिः क्रतुर्वैरिष्येष्टिर्विश्रान्तिमेवानप्रच्छगतो विरज्य विषयेत्यक्लेषणो मत्करी ब्रह्मा
त्मैका रतिर्विर्मुक्तपदभाक् ईशार्चको मुच्यते॥ ७०॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्यमहादेवार्ण
रकादशांशो सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ४७॥ ॥ श्रीमहादेवाय नमः॥ ॥ श्रीशिव उवाच॥ ॥
अथ संक्षेपो वक्ष्ये शिवभक्तानुक्तं पथा॥ अद्य शारवोपशाखार्थं शिवधर्मसमन्वितं॥ १॥ क्व
चित्कृच्छ्रं दापयेच्छिवलिंगमपूजितं॥ ग्रामे वानगरे वापि विपिने पर्वते पथि॥ नदीतीरे

उत्प

श्रीशिव

शिवस्तेत्रेभ्यः न्यलिङ्गालयस्थितं ॥२॥ तदासंपूज्यनत्वावायोगे त्सगणोपमः ॥ स्नाननैवेद्य
 वस्त्राद्यमाददीनप्रियाणि च ॥३॥ दनं यच्छिवमुद्दिश्य सर्वदानात्परं हितम् ॥ दृष्ट्वा शिवाल
 यंदूरात्प्रणमन्यापहन्नरः ॥४॥ सर्वपापैः प्रमुच्येत नात्र कार्यविचारणा ॥ चतुष्पथं तदीशो
 लं शिवभक्तशिर्वेतथा ॥५॥ हस्तियानासनाश्वभ्यः शिवयोतिं यतिं तथा ॥ अवतीर्थनमस्कृ
 यी दृष्ट्वा लिङ्गं दृढव्रतः ॥६॥ त्वरया भक्तिमाना स्तनभावयुक्तो यदि प्रिये ॥ तत्र स्थापितमः स्फु
 त्वा शिवलोके महीयते ॥७॥ सौख्यीक्षीकंचुकीवापि प्रविशेद्यः शिवालये ॥ तत्पापेन प्रमुच्ये
 तत्त्वरायुक्तो विभाति धृक् ॥ मृगाजमासं लशुनं कलंजं गजं जने तथा ॥ आरनालं च सोवीरम
 भक्ष्यं तद्विवर्जयेत् ॥९॥ शिवार्चकः सर्ववर्णो मधुमांसं विवर्जयेत् ॥ सर्वदानो गृहपताम
 श्वमेधायुतस्य च ॥१०॥ फलमाप्नोत्ययत्नेन मत्स्यमांसं विवर्जनात् ॥ सर्वदोषाश्च सद्यमति
 दूरे विवर्जयेत् ॥११॥ कमद्यं कश्चिदेभक्तिः कृमांसं कश्चिदार्चनं ॥ मांसमद्यप्रसक्तानां दूरेति
 छतिशंकरः ॥१२॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्ये सर्वयज्ञेषु यत्फलं ॥ तत्फलं लभते सर्वयोग्यं परि
 वर्जयेत् ॥१३॥ अभक्ष्यमपि भक्ष्यं स्यादोषधार्थेन भिः शिवे ॥ अंतरेण सुरामांसं इति सर्व
 श्रुतिरिति ॥१४॥ गर्भादि सर्वसंस्कारश्च शानाद्यैश्च भोजनं ॥ सर्वश्राद्धानि नित्यात्मा शि
 वभक्तो विवर्जयेत् ॥१५॥ रजस्वलादि संसृष्टिभ्यस्तज्जं श्वानशूकरं ॥ न गोव्राह्मणभस्मादिलिं
 गच्छायापदास्पृशेत् ॥१६॥ न लंघयेत् निर्माल्यं शिवस्य परमात्मनः ॥ धारयेच्छुद्धिर्निर्माल्यं भ

न्यालोभान्नधारयेत् ॥ १७ ॥ भक्षणात्तरकंगछेन्नविलेप्यचमूटधीः ॥ न तस्य स्नाननैवेद्यं प्रति
 गृह्णाति शंकरः ॥ १८ ॥ तत्र नैवेद्यनिर्माल्यं भुक्तानैव प्रपूजयेत् ॥ यच्च नैवेद्यनिर्माल्यमलभुक्
 पूजयेच्छिवं ॥ १९ ॥ तत्स्पृष्टिभीत्यादेवोपि गच्छत्यंतदूरतः ॥ असंस्पृश्यो भवेत्सोऽपि यो निर्माल्य
 मर्लं स्पृशेत् ॥ २० ॥ तस्मान्न संस्पृशेत्तुल्येन रोनिर्माल्यदुषितः ॥ निर्माल्यं निर्मलैर्नैव भोक्तव्यं स्या
 द्धिवस्य हि ॥ २१ ॥ स्वेद्यलिंगे च यद्दत्तं गंधपुष्पफलादिकं ॥ पायसापूपभक्ष्यादिभक्षयेच्छिवभ
 क्तिमान् ॥ २२ ॥ स्वायं भुवे बाणलिंगे रत्नलिंगेषु पार्थिवे ॥ विना भिक्षे कपूज्यादि नैवेद्यं भोज्यं मे
 वहि ॥ २३ ॥ धातुजेषु च लिंगेषु नैव दोषो निवेदने ॥ मलोदरैर्नैव भोज्यमशौचेः दूषितात्म
 भिः ॥ २४ ॥ स्त्रीशूद्रयतिभिः पूज्ये मानुषस्थापिते स्थिरे ॥ नैवेद्यं नैव गृह्णीयात्प्राणैः कंठ
 गतैरपि ॥ २५ ॥ चंडेशाद्युक्तिर्यत्र तत्र निर्माल्यदूषणं ॥ चंडेश्वरस्याभिमतं निर्माल्यं भक्षि
 तं नृभिः ॥ २६ ॥ तान्न वंशलोके न निर्देह्यति चंडिकैः ॥ सर्वत्राधिकृतः सोऽपि महात्मा शिवभ
 क्तिमान् ॥ २७ ॥ तस्यैव जीर्णं नैवेद्यं मत्स्यान्निहताशुभः ॥ न चंडेश्वरतुल्यास्ति भक्तो न्यो भु
 वनत्रये ॥ २८ ॥ शिवे नैवेद्यमुत्पथ्य सहिपात्रं शिवे न दा ॥ नान्येषां गृहे देवि अधिकारोऽस्ति
 सर्वदा ॥ २९ ॥ न भोज्यं शिवनिर्माल्यमशुधानं शिवे सदा ॥ न विषोऽथ तया ग्राह्यं भक्ष्यं भोज्यां
 बुशंकरं ॥ ३० ॥ यतो मलोदरैर्देवि न भोज्यं स्यान्न निवेदितं ॥ अवैदिको अशौचोऽपि भुक्तानरक
 मृच्छति ॥ ३१ ॥ मूर्तयोऽप्येव शिवस्यैताः तामुनिं दां विवर्जयेत् ॥ भूमिरापो न लोवायुः खं वि

विल्वं दीक्षितो द्विजः ॥ ३२ ॥ गुरोश्च शिवभक्तेषु तपसा धूतपापसु ॥ अथ ध्यादियु सर्वेषु भूता
 दि सुचपर्वणी ॥ ३३ ॥ सोमवारेषु सर्वेषु नक्तभुक्पर्ववर्जितं ॥ एकादश्यां च रुष्णायां शिवम
 र्याय नक्तभुक् ॥ ३४ ॥ कुर्याद्दिशो यतः पूजां वा कुयामुपवासकृत ॥ द्वादश्यां कुत्सितर्क्षे च दुर्वा
 रेषु कदाचन ॥ ३५ ॥ वमश्रुकर्मणाभ्यं गं प्रयाणं च विवर्जयेत् ॥ स्त्रीधूतमत्स्यमासाद्य सर्वप
 र्वत्सु वर्जयेत् ॥ ३६ ॥ त्रिकालं वा द्विकालं वा स्नानं नैत्य कमाचरेत् ॥ रुद्रसर्पैर्मीर्जनानि कुर्वन्कु
 र्वैर्विधानतः ॥ ३७ ॥ शौचं च मज्जलेः कुर्याद्दधले पक्षयावधि ॥ अस्नानो योस्तु ते देवि पापमघा
 त्तकेवलं ॥ ३८ ॥ पंचाक्षरं च गायत्री रुद्रं च शतवारं ॥ अजपन् क्रिमिभुक्तस्यात् अजुहू
 न शोणितं पिवेत् ॥ ३९ ॥ अनर्घ्यं न लिङ्गमस्नानः परेतोरेतपो भवेत् ॥ अभोजः यन्वाप्यति
 थिं विषा पूर्णमुखो भवेत् ॥ ४० ॥ तस्यान्नात्वे वभुं जीत अशक्तो भस्ममज्जनः ॥ प्रातः स्ना
 त्वांभसा पूर्वभस्म स्नाने समाचरेत् ॥ ४१ ॥ संध्यामुपास्य विधिवद्द्वैताने जुहुयाज्जपेत् ॥
 पंचाक्षरं च गायत्रीं श्रीरुद्रं प्रणवं तथा ॥ ४२ ॥ लिंगे च ये नमहा देवं त्रिसंध्यं विल्वपल्लवे ॥
 देवर्षीन् पितृमुरव्यांश्च संतर्प्या धीतवेदकः ॥ ४३ ॥ कंदमूलफलान्नेश्च वर्जयेदतिथिप्रियः ॥
 त्रिसंध्यमाचरेद्यस्तु शिवार्चाचारमुत्तमं ॥ ४४ ॥ संध्ययोर्भोजनं देवि मन्त्रैर्वेद्यादिशेषतः ॥
 न नक्तं शोषयेद्देहं स्वीयं वाप्यतिथेरपि ॥ ४५ ॥ एवमाचरेत्तदन्यः शिवभक्तः शिवार्चकः ॥ पाप
 कंचुकमुत्तरज्यजीर्णान्त्वचमिवोरगः ॥ ४६ ॥ स्ववेशपितृभिः सार्धं शिवलोके महीयते ॥ कुर्या

द्वनं चतुर्मासं महापूजाप्रवर्तनं ॥४७॥ आषाढश्रावणे देविकार्तिके मार्गशीर्षके ॥ एकभुक्तेन न
 केन मुक्तिकामो शिवार्चकैः ॥४८॥ भोजयेच्छिवभक्तांश्च रात्पादानं च दापयेत् ॥ आषाढे फल
 पूजार्थाद्यस्य कस्य रातायकं ॥४९॥ श्रावणे पारिजातैश्च पूजयेत्तस्य ससंख्यया ॥ कार्तिके दी
 पमालाभिर्द्योतयेच्छिवमंदिरं ॥५०॥ सेमंतीभिर्मार्गशीर्षेऽप्युषः संपूजयेच्छिवं ॥ वसेच्छिवपुरं
 म्येवानुर्मास्यार्चको नरः ॥५१॥ त्रिसप्तकुलसंयुक्तः सर्वभोगसमृद्धिभाक् ॥ एवं पूर्वोत्सवेश्राद्धे
 मासेषु नियताशनः ॥५२॥ भोजयेच्छिवनेत्रेऽर्चयेत् शिवसंपूज्यवाग्यतः ॥ पितरः सर्वदेवाश्च
 शिवमाश्रित्य संस्थिताः ॥ वसेच्छिवपुरे रम्ये सर्वभोगसमृद्धिभाक् ॥५३॥ एवं पूर्वोत्सवेश्राद्धे
 मासेषु नियताशनः ॥ प्रीने शिवे तु ते सर्वे सुप्रीता स्युर्न संशयः ॥५४॥ वक्षस्य भूलसेकेन शारवाः
 पुष्पंति वै यथा ॥ शिवे शिवार्चने प्रीते तुष्यत्यस्य वपुर्जगत् ॥५५॥ नानिष्टमाचरेत्किंचित्तत्तदे
 हेषु सर्वदा ॥ मनो वाक्कायजैर्दोषैर्नियतात्मापि पापिषु ॥५६॥ यदि कुर्यात्प्रमादेन सोऽष्टमूर्ते
 रनिष्टरुत् ॥ किंपुनः पुण्यदेहेषु शिवात्मसु महेश्वरि ॥५७॥ ज्ञानवैराग्यसंपन्नं भस्मनिष्ठं जि
 तेंद्रियः ॥ वश्यात्मानं यतात्मानं शान्तं दान्तं तपस्विनं ॥५८॥ भोजयेत्छाभवं देविवेदवेदान्तपा
 रगं ॥ पंक्तिपावनमूर्धन्यं श्राद्धेषु शिवयोगिनं ॥५९॥ यदीश्वरादि तत्त्वानां परिज्ञातारमीश्वरि ॥
 नोतिष्ठेदृष्टि संप्राप्तं न वै यमभिनंदति ॥६०॥ भावे साधर्म्ये वै धर्म्यमेतत्ज्ञानस्य लक्षणं ॥ वर्षे
 ष्वप्यधिको विप्रो विप्राद्देदो विदुत्तमः ॥६१॥ वेदविद्वोर्ध्वं वितश्चेष्टतस्माद्वाजीविशिष्यते ॥

ततोपि सत्रयाजीत्यादृष्टिभ्योऽप्यधिको गृहीतः ॥६२॥ वनीगृहीभ्योऽप्यधिकः संन्यासी च ततोधिकः
॥ ततो वेदां न विद्वेष्टः रुद्रजापी ततोधिकः ॥६३॥ सर्वेषामेव वर्णानां त्रैवर्ण्यं पुरुषो नरः ॥ पुरुषे
भ्यो हि जश्नेष्टस्ततो वेदग्रंथपारगः ॥६४॥ ग्रंथज्ञाद्देदविद्वांसस्तेभ्यः स्तत्त्वार्थचिंतकः ॥ तत्त्ववि
द्वा योगविज्ञो विशिष्य इति मे मतिः ॥६५॥ वेदां न विद्वां कोटिभ्यो विशिष्याः शिवयोगिनः ॥ यो
गज्ञा योगनिष्ठाश्च पितरो योगसंभवाः ॥६६॥ भुक्तेऽपि ज्ञानेन तस्मात् विशिष्याः शिष्यविष्णुकाः ॥
सर्वयज्ञतपोदानैः कृतैः सांगैश्च यत्फलं ॥६७॥ शांभवो वेदविद्भिर्प्रोक्ष्यस्मिन्निष्ठोऽत्र भुज्यते ॥
न तेन किं ग्रहस्थेन प्राप्नोति क्रतुरातैरपि ॥६८॥ त्रिविद्यावेदिनः श्रेष्ठा दाता ध्यायि नोपि च ॥
ततोऽपि याजुषा श्रेष्ठास्ततो वाजसनेयिनः ॥६९॥ साम्नापदस्य राभिज्ञां ह्येतां देवांश्च ततो बिके ॥
ततोऽथर्वविदः श्रेष्ठाःस्ततो मंत्रविदस्मृताः ॥७०॥ कद्रुद्रा जाप्यनिरताः शतैरुद्रैश्च जाप
काः ॥ भस्मनिष्ठा रुद्रजाप्यनिरताः पापवर्जिताः ॥ त्रिमधुत्रिसुपर्णश्च वामदेवाश्च सामगाः
॥ ज्येष्ठार्चनरतो राजानथा वै ज्येष्ठसामगाः ॥७१॥ षडंगविस्ततो देविततोऽप्युपनिषत्परः ॥ बृ
हज्जाबालनिरतः पुराणेषु च निष्ठितः ॥७२॥ इति हासविदश्चेष्टः ततो धर्मविदुत्तमः ॥ त
थाथर्वविरो वेत्ता शिरसा ध्यायी ततोऽपि हि ॥७३॥ कैवल्योऽपि निषध्या न ध्यायी मेधविशिष्य
ते ॥ कालाग्नि रुद्रजापी स्यात्ततो देवि विशिष्यते ॥७४॥ ततः शिवरहस्यज्ञः शांभवश्चेष्ट
उच्यते ॥ वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ प्रसन्नात्मा यो न द्वेष्टि न कांक्षते ॥७५॥ शब्दादिविषयान् भोग्यान् यो जा

नातिगुणागुणं॥ ज्ञानं वैराग्यसंपन्नः प्रसन्नः संयतेंद्रियः॥ ७७॥ युक्तोऽङ्गो न योगेन स ज्ञा
नी श्रेष्ठ उच्यते॥ शिवधर्मो द्रुवं ज्ञानं ज्ञानाद्वैराग्यसंभवः॥ ७८॥ ज्ञानं वैराग्ययुक्तस्य शिवयो
गः प्रवर्तते॥ शिवयोगाच्च सर्वज्ञः परिपूर्णस्थिरो भवेत्॥ ७९॥ स्वात्मन्येवास्थितः सर्वः शि
ववत्सर्वभो भवेत्॥ स्वात्मारामस्त्वसंगश्च स ब्रह्मैव न संशयः॥ ८०॥ तादृशी भोजयित्वा तु जग
द्भोज्यफलं लभेत्॥ यो वा दोषविनिर्मुक्तो गोचरदृष्ट्या त्वयस्विनी॥ ८१॥ घंटाभरणवस्त्राद्यों स
वत्सांच दृढांगकां॥ दद्याद्दोदानमुत्कृष्टं शांभवेषु यतात्मसु॥ ८२॥ मध्यमोत्तमवस्त्राण्योद
धातुनवानि च॥ शिवभक्तैषु वस्त्राणि यावन्तं तु संस्पृश्या॥ ८३॥ तावद्दुर्बलात्तं देवि स्वर्गलोके
महीयते॥ ब्रह्मचर्यसंभोषेत्तः शान्तः शीलै परायणः॥ ८४॥ अहोरात्रं न भुञ्जीत उपवासस्य
लक्षणं॥ अहस्सुचोपोष्यैवाद्यं सायेयामेव भोजयेत्॥ ८५॥ तन्न कृमिति च प्रोक्तं छाया नक्तं
दिनांति मे॥ अयाचितं केनचिद्वा दत्तं यद्भुज्यते हितम्॥ ८६॥ यदोषदस्येद्देहादि आपो मूलं घ
नं पयः॥ सक्तुं प्राशयन्न दूष्येत्तव चना द्वाक्षणास्य हि॥ ८७॥ चत्वारिंशत्समायुक्तं पिंडानां यो
श्रुते दिवि॥ अद्यान्मांसहविः क्षारवर्जितसंभवे न्नतं॥ ८८॥ चांद्रायणं तद्विज्ञेयं द्वास्त्रयथा
नुपक्षयोः॥ शिशुचांद्रायणं देवि पक्षयोः शुक्लकृष्णयोः॥ ८९॥ कुर्वन्कृद्धेशिवं पूज्यं लभते
फलमुत्तमं॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ ॥ एवं कुर्वन्निष्ठुवाचारं वसेन्दे वंग्रहाश्रमे॥ वर्णीव नीगृह
स्ते वा यतिश्चैव विशेषतः॥ ९०॥ शिवलोके महीयते यावद्ब्रह्म सदा शिवे॥ यो वामं माचारपराय

शिव

श्रीशिव

णः शिवे वसेत्तर्ह्येवापि विनाश्रमीवानरः ॥ यतिश्च वर्णी विधवास्त्रियो वाश्रद्राश्च वर्णीश्च
 तथेव संकराः ॥ ९२ ॥ शमान्विताशीलगुणोपपन्नाप्रसन्नवाक्कायमनोभिरेवं ॥ शिवार्चना
 सूद्यतचित्तवृत्तयः विमुक्तये हि प्रयतन्ति सर्वे ॥ ९३ ॥ चतुर्दशी सोमदिने यमीषु पर्वस्वपीय्याशि
 पिविष्टपूजकाः ॥ शिष्या विशिष्याश्च तत्तल्लोके गणेंद्रमुखा तद्देवलोके ॥ ये भस्मनिष्ठा शिषि
 विष्टसंश्रयाः योगैकनिष्ठाः अपि मे सदेष्टाः ॥ अद्याकृते रचनतः प्रनुखाः कथादिहीनाना हि
 दुष्टभावाः ॥ ९४ ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येण कादशांशे महादेवार्च्ये शिवगौरीसंवादे वि
 वधमीचारे नामाष्टचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४६ ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ देवैश्च मुनिभिश्चैव
 सेवितानि विमुक्तये ॥ क्षेत्रतीर्थानि पुण्यानि चित्तशुद्ध्यर्थमादरात् ॥ १ ॥ प्रकाशं ते मया तानि
 शृणु यद्यसमानने ॥ रुद्रावतारस्थानानि शिवक्षेत्राणि निर्दिशेत् ॥ २ ॥ मत्तानां तत्र रुद्रत्वं शि
 वक्षेत्रेषु देहिनां ॥ आधाधारिणं शिवक्षेत्रे संपूज्य परमेश्वरं ॥ ३ ॥ स्वदेहं पिडवद्दह्ये जुह
 न्यं चासरेण तु ॥ ४ ॥ शिवक्षेत्रे महादेवि शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ कृत्वा पदद्वयं वापि शिव
 क्षेत्रे वसेत्तु यः ॥ ५ ॥ स याति शिवतां देवि नात्र कार्या विचारणा ॥ क्षेत्राणां दर्शनं पुण्यं प्रवेशः तच्छ
 ताधिकं ॥ ६ ॥ तस्माच्छतगुणं लिंगं दर्शनं च प्रदक्षिणं ॥ तस्माच्छतगुणा पूजा जलस्नानं ततः
 परं ॥ ७ ॥ क्षीरस्नानं ततो देवि शताधिकं मनुत्तमं ॥ दध्ना सहस्रमारब्धं तं मधुना तच्छतोधिकं ॥
 ॥ ८ ॥ घृतस्नानेन चानंत्यमुपवासेन सत्तमे ॥ तस्मात्कोटिगुणं देवि देहान्ते शिवसंनिधौ ॥ ९ ॥ शि

वक्षेत्रे समीपस्थं नदीवापीतटाकरं॥ कूपं वापि प्रशस्येत शिवतीर्थमिति स्मृतं॥ १०॥ स्ना-
 त्वा तेषु नरो भक्त्या नरकं नैव विन्दति॥ शाभवान्भोजयेत्तत्र यथा योगं यथा वलं॥ ११॥ श्रद्धया श्रा-
 द्धानेन पितृन्तारयते हि सः॥ भस्मत्रिपुण्ड्ररुद्राक्षधरो वनिवसेच्छिवे॥ १२॥ रुद्रपञ्चाक्षरप-
 रो रुद्रलिंगार्चनस्ततः॥ नियतो नियमोपेतः शान्तो दातः स्थिरासनः॥ १३॥ उमाकांतपदाध्यायी
 नितान्तं मुक्त एव सः॥ वस्त्रापदं रुद्रकोटिरविमुक्तं महाभूषणं॥ १४॥ गोकर्णभद्रकर्णौ च स्वार्णौ
 शः त्र्यक्षदीप्तिमताः॥ स्थाण्वीश्वरे च विद्यानां त्रिषु लोकेषु विश्रुतं॥ १५॥ स्नानाद्यकमिदं दे-
 वि अष्टमूर्तिभिर्यपरं॥ वस्त्रापदादि स्थाण्वं तं शिवसायुज्यदायकं॥ १६॥ छंगंडलेद्विरंडश्वका-
 मोटं मंडलेश्वरं॥ कालंजरं शंकुर्गोष्ठ्यूलेशश्च स्तूलेश्वरः॥ १७॥ पवित्राष्टकमित्येतत्तच्छे-
 वक्षेत्रमहाद्यभूत्॥ मताः प्रयान्ति तत्रैव शिवस्य परमं पदं॥ १८॥ पिंडारकंकुरुक्षेत्रं तथा कन-
 कतलं शिवे॥ विमलेशादृहासंच महाकालमहेश्वरं॥ १९॥ भीमेश्वरारण्यं तत्पुण्यमेतत्तु स्याद्य-
 कं शिवे॥ मताः प्रयान्ति गणतां पापाः पुण्या अपि स्थिरं॥ २०॥ श्रीपर्वतो हरिश्चंद्रः केदारो मं-
 त्रकेश्वरः॥ ॐ कारो भैरवेशश्च मध्यमेशः सितेश्वरः॥ २१॥ एतद्गुह्यं कक्षेत्रं शिवसायुज्य-
 दायकं॥ संतर्प्य च पितृन् श्राद्धे प्रीणयेद्देवि शान्तिमान्॥ २२॥ अमरेशं प्रभासंच नैमिषे पुष्करं
 तथा॥ आषाढं वडिमुंडी च हरभूमिर्भवान्तकः॥ २३॥ एतच्छेवाष्टकं क्षेत्रं शिवसायुज्यदायकं॥
 लकुलीशप्रवाजश्च करं जंघ्यं बकेश्वरं॥ २४॥ नागेश्वरं वैद्यनाथं सोमेशं घृण्णीश्वरं॥ क्षेत्रं

त्राष्टकमिदं देविममप्रियकरं सदा ॥ २५ ॥ अत्र यांति मृताः सर्वे रुद्रस्य परमं पदं ॥ पंचाष्टक
 मिदं ज्ञेयं शिवक्षेत्रं सुलक्षणं ॥ २६ ॥ यत्रैव भावसं सक्ता भावायात्यपुनर्भवं ॥ स्नानं दानं तथा श्रा
 द्धं ये कुर्युश्चात्र भावतः ॥ २७ ॥ शिवाय सद्यः कृपाद्यंतदक्षय्यफलं व्रजेत् ॥ इत्युक्त्वा सर्वतो दृष्टिं
 प्रसार्य परमेश्वरः ॥ २८ ॥ भारते सर्ववर्षेषु शिवक्षेत्राणि सर्वतः ॥ शिवाय न न मुख्यानि दिवि
 भूमौ गिरिष्वपि ॥ २९ ॥ कैलासस्यैव महादेवस्तद्देव्यै दर्शयच्छिवः ॥ गंगाद्वारे च केदारं गंगासाग
 रसंगमं ॥ ३० ॥ अविमुक्तमयो ध्यां च प्रयागं सरिते तथा ॥ चित्रकूटं त्रिकूटं च पुण्यकूटं च पर्व
 तं ॥ ३१ ॥ गुंडीप्रभं च परमं दिव्यं वैश्रवणे श्वरं ॥ प्रभासं च प्रकाशं च प्रकाशेश्वरकेश्वरं ॥ ३२ ॥
 मध्यमेश्वरमित्युक्तं वेदेनां सामकेश्वरं ॥ आकाशालिंगं परमं तीर्थं चाप्यचलेश्वरं ॥ ३३ ॥
 पूर्वद्वारं हरिश्चंद्रः त्रिपुरांतकरं हरं ॥ अमरेश्वरं च वरदं देवैः पूर्वं प्रतिष्ठितं ॥ ३४ ॥ गोप्र
 क्षेश्वरमीशानं तथा चंद्रे श्वरं शुभं ॥ कर्मेश्वरं च विघ्नं हरं स्वर्गार्थं ब्रह्मणा ततः ॥ ३५ ॥ श्रीमद्
 धिवटं चैव काटकं वारणाह्वयं ॥ अजेन निर्मितं दिव्यं पुण्यं त्विलिखिलेश्वरं ॥ ३६ ॥ तत्रैव पा
 दुका मेघपुण्यं त्विलिखिलेश्वरे ॥ ततः शृंगा प्रकाशादंगारं प्राणिकेश्वरं ॥ ३७ ॥ देव्या
 वर्तेश्वरं पुण्यं तद्देव्या सुप्रतिष्ठितं ॥ मल्लिकार्जुनसेनं च मामावासनगोतमं ॥ ३८ ॥ राजेश्व
 रं पर्यायं तं भद्रेश्वरमथाव्ययं ॥ गतीश्वरं च वैशारवे कपोतेश्वरमव्ययं ॥ ३९ ॥ कोटिरुद्रेश्वरक्षेत्र
 त्रं रुद्रकोटिप्रतिष्ठितं ॥ विष्णुना तपस्तप्तं पूर्वे युगमनुत्तमं ॥ ४० ॥ विष्णुवीश्वरं त्रिकूटारं

श्रीशिवर-११

१२१

कोटिभद्रारव्यमुत्तमं॥ सर्वेश्वरंभारभूतेमलंगहमथापिवा॥४१॥ मध्यांगेशाकदंबेशोस्त्रंदे
 नैवप्रतिष्ठितं॥ गोमंडलेश्वरं चैवगंधर्वैः पूजितं परं॥४२॥ विद्याधरेश्वरं चैवपार्वतीशंत्वया
 चितं॥ सुरेश्वरं च त्रिदशैः पूजितं क्षेत्रमुत्तमं॥४३॥ आवर्हिनीश्वरं चैतन्नागैः संपूजितं सु
 दा॥ यक्षेश्वरं यक्षगणैर्किंपूर्वैः पुरुषेश्वरं॥४४॥ वृक्षेश्वरं च धर्मण पूजितं सर्वकामदं॥ बृह
 द्रथेश्वरं देवंगजातेनार्चितं तदा॥४५॥ गदाधरेश्वरं देवगंधद्वारेश्वरं परं॥ वेणीदारीश्वरं
 चैवपापहारीश्वरं तथा॥४६॥ रुद्रेश्वरं प्रतिष्ठानं वामदेवेश्वरं तथा॥ गणगीतेश्वरं पुण्यं तु
 गेशानाम् देवेश्वरं॥४७॥ यमप्रमथने शं च भगवति हरशं करं॥ कर्पूरेशं मयूरेशं पुण्यं पंच
 न दामिधं॥४८॥ कुशावर्तेन नावर्तेन गंगावर्तेन गयेश्वरं॥ मंदरेशं सुंदरेशं वामभागेश्वरं शिवं॥
 ॥४९॥ रुक्मिवासेश्वरं पुण्यं गजो यत्र निपातितः॥ न सिंहहरणं पुण्यं शारभेशं महाद्भुतं॥
 ॥५०॥ वामनांगप्रमथने मन्मथान्तकरं परं॥ हिरण्यगर्भनां दीशं मायापूर्यो प्रतिष्ठितं॥५१॥
 विरजेशं विशोकेशं भगप्रमथनेश्वरं॥ अचलेश्वरं सैत्रं च अचलैः परिपूरितं॥५२॥ चंडेश्व
 रं च भेरुडं गंडकीतीरं संस्थितं॥ व्याघ्रेश्वरं बाहुदायास्तीरे क्षेत्रं मनाननं॥५३॥ भीमाशं करं
 सैत्रं च देवदारुवनेश्वरं॥ हस्तीशं पात्रकीशं च भंगहारीश्वरं तथा॥५४॥ तुंगेश्वरं च तुंगायाः
 लिंगं तुंगं प्रतिष्ठितं॥ चर्मण्वत्याः परे पारे क्षेत्रं पुंजिष्ठकेश्वरं॥५५॥ सरस्वतीशान्नद्या
 स्तीरे क्षेत्रं शिवालयं॥ यामुनेशं च यमुनामनुनिष्ठितं त्रिप्रे॥५६॥ गंगेश्वरं च गंगायाः प्रभ

श्रीशिव-

वेसुप्रतिष्ठितं॥ यमुनागंगयोः संधौ संधीशं पुण्यदायकं॥ ५७॥ माधवीशमनेनेशं नीरानी
 रे प्रतिष्ठितं॥ भीमेशं भीमरथ्याश्वतदेकुं जहृरेश्वरं॥ ५८॥ वृंदावने च वृंदेशं मधुरायां मथे
 श्वरं॥ विपाशायां विपाशेशं नैमिषे नैमिषेश्वरं॥ ५९॥ शोणातीरेशोणकेशं नर्मदे नर्मदेश्व
 रं॥ यत्र बाणसमाराधे लेभे भुजुमहस्रकं॥ ६०॥ ओंकारेशं च तत्तीरे पर्णादेशं प्रतिष्ठितं॥ शर
 व्यां च शरश्रेयशं गोमत्यं गोमतीश्वरं॥ ६१॥ वेण्यं वेणीश्वरं पुण्यं निषेधेशं नगस्थितं॥ अश
 क्रीतीरगं देवि विहृरेश्वरं संस्थितं॥ ६२॥ द्वारावत्यां द्वारकेशं कृष्णार्चितमीश्वरि॥ अ
 वंतीशमवत्यां तु शातद्रुत्यां शनिश्वरं॥ ६३॥ परादानेश्वरं पुण्यं कालकं जेश्वरं परं॥ हरि
 भद्रेश्वरं पुण्यं संगतीरे प्रतिष्ठितं॥ ६४॥ असीतीरे महादेवं वरुणावरुणेश्वरं॥ वदर्थाव
 दशिरोचपुष्करेश्वरं॥ ६५॥ वायुसंपूजितं क्षेत्रं वायवीशं सुपुण्यदं॥ अमंगमयनं
 पुण्यं यत्रानंगो निपातितः॥ ६६॥ कर्दमीतीरजक्षेत्रं कर्दमेशं सुपुण्यदं॥ यतीश्वरं प्रभासं
 च कालकालेश्वरं परं॥ ६७॥ मतंगेशं मतंगायाः तीरे लिंगं प्रतिष्ठितं॥ गोप्रेक्षतीर्थे गोप्रे
 क्षं त्र्यसंमोक्षप्रदायकं॥ ६८॥ सागरेशं तथोशार्चभद्रकर्णेश्वरं शिवः॥ मलयेशं कुंजमेशं ह
 नूरीश्वरं तथा॥ ६९॥ मांडिकर्णेश्वरं चैव कामदेवं वैद्यनाथकं॥ कृष्णेश्वरं च कृष्णायाः ती
 रे क्षेत्रं मनोहरं॥ ७०॥ पंथेश्वरं च पंथायाः तीरे देवि शिवालकं॥ निदानेशं दानवत्यां तीरे
 क्षेत्रं सनातनं॥ ७१॥ भगुंतुंगेतुंगेशं पापहारीश्वरं तथा॥ वज्रावर्तेश्वरं चैव फणिक्काया

श्रीशिवर. ११

१२२

तटेशुभं ॥ ७२ ॥ बलप्रमथने शं च कालमूलेश्वरं तथा ॥ चोमकोशं हरि शं च तंगणे यु प्रतिष्ठितं
 ॥ ७३ ॥ क्षिमे श्वरं च क्षिप्रायास्तटेशि प्र प्रसादकम् ॥ कालव्यालेश्वरं चै व तक्षके नु प्रतिष्ठि
 तं ॥ ७४ ॥ त्रिजटेश्वरं सं सं च त्रिजटा निम्नगायतः ॥ मेरुधन्वीश्वरं क्षेत्रं मरो व सुधरेश्वरं ॥ ७५ ॥
 दुतीश्वरं ॥ ७५ ॥ दुतीश्वरं धुता वर्ते को कणे च प्रतिष्ठितं ॥ भग्वीश्वरं च रामेण पूजितं क्षत्रि
 यांतकम् ॥ ७६ ॥ कोलीपुरे कोलकेशं त्वया देवि प्रतिष्ठितं ॥ अंधकेनार्चितं लिंगं अंधकेश्वर
 संज्ञितं ॥ ७७ ॥ मकुटे शं च कं कोल हरि हरेश्वरं शिवं ॥ यमेश्वरं च सांबेशं अरण्येशं वनेश्वरं ॥
 पारणातीरगं क्षेत्रं तारणेशाभिधं शिवं ॥ कमलेशं च दिगीशं च भासेशं प्रकटेश्वरं ॥ हाला
 हलेश्वरं पुण्यं यत्र जानो गरादनः ॥ विनायकेश्वरश्चै व पर्णादेशं धसेश्वरः ॥ ८० ॥ शता
 वर्तेश्वरो देवि नाम गेशोधनेश्वरः ॥ अर्धनारीश्वरश्चै व त्वया यत्राह मा स्थितः ॥ ८१ ॥ वि
 डरथेश्वरश्चै व शिवे दशरथेश्वरः ॥ कन्याकुब्जेश्वरश्चै व कान्यकुब्जे प्रतिष्ठितः ॥ ८२ ॥ अरु
 धतीश्वरश्चै व सिनी वालीश्वरस्तथा ॥ अखंडेशो अदाल्भेशो रावणेश सुरेश्वरः ॥ ८३ ॥
 त्रिकहुकेश्वरो देवि धिष्ठिता परतंगणे ॥ सौराष्ट्रसोमनाथेशो राष्ट्रवर्धन पूजितः ॥ ८४ ॥
 गोसवेश्वरो देवि गौतमेशो रतीश्वरः ॥ यत्राहारीश्वरो देवि आनर्त्त च प्रतिष्ठितः ॥ ८५ ॥ श्रीशिवः
 उमेश्वरः सोमचंडः खंडपर्शुः हरेश्वरः ॥ मुसलेशो गं लेशश्च कोशाले सुप्रतिष्ठिताः ॥ ८६ ॥ आ
 वं न्येशो दनन्येशो वधीशी वै धतीश्वरः ॥ धिष्ठिताः सर्व देवैश्च पूजितो नरकोसले ॥ ८७ ॥

श्रीशिवः

भर्गेशोयविदमेशः कनकेशः प्रभादनः ॥ विदर्भे विद्यता ह्येते क्षेत्रवर्षाणि श्रुतिनः ॥ ८८ ॥ कणादे
 शः क होलेशः प्रतार्यशोमहेश्वरः ॥ मालवे बुद्धि ता ह्येते साल्वे ह्येते प्रतिष्ठिताः ॥ ८९ ॥ कवाटहारे
 णेशश्च दानवेशो रमेश्वरः ॥ वसान्येशः कान्ति केशो विजं चेशो गरीश्वरः ॥ ९० ॥ रोगहारीश्वरश्चैवे
 पुद्रु ह्येते प्रतिष्ठिताः ॥ काश्यां विश्वेश्वरः श्रेव उभविमुक्ते श्वरस्तथा ॥ ९१ ॥ त्रिलोचने शोवीरे शो
 कपर्दीशो मणीश्वरः ॥ मणिकर्णेश्वरश्चैव ज्ञानेशो संगमेश्वरः ॥ ९२ ॥ मध्यमेशश्च सोमेशः केदा
 रिमंगलेश्वरः ॥ नागेश्वरो णिमांडव्यः सुराभिं डीश्वरः शिवे ॥ ९३ ॥ कंदर्पेशमंतगेशो रामेशो
 लक्ष्मणेश्वरः ॥ व्यासेश्वरो विरूपाक्षः कर्दमेश्वरश्च वच ॥ ९४ ॥ जनार्दने शो ब्रह्मेशो वीरहर्ष
 श्वरस्तथा ॥ त्वयान्नपूर्णया देवि सेवितो गणपेस्तथा ॥ ९५ ॥ अविमुक्ते निवत्स्यामि पारयं जनता
 रुजं ॥ सोवीरे बिल्वकेशश्च वषट्पेशः शिलेश्वरः ॥ ९६ ॥ तंगणे बुधयानीशः फणीशश्चैति
 संस्थिताः ॥ सेंधवे पुमहादेशवारणेशः कुशेश्वरः ॥ ९७ ॥ सिंहले ह्यपि नाकीशः कारुण्य
 शस्ति तशिवे ॥ आरदेकरहृदशः स्वानसेश्वरः न्ये वैरवानसेश्वरः ॥ ९८ ॥ वेदवे विंदु केशश्च
 प्रमनेशः प्रसन्नके ॥ कुणिकुंभे प्रमाथीशः सारणे सरणेश्वरः ॥ ९९ ॥ अंगेषु फणिभद्रेशो रो
 महारीश्वरस्तथा ॥ वंगेषु वागुरिशो यवेन शो यनतीश्वरः ॥ १०० ॥ कलिंगेषु विरूपाक्षः गणगी
 नेश्वरस्तथा ॥ कावमीरे रश्मिकेशश्च तुरंगेश प्रसादनः ॥ १०१ ॥ वर्धनेषु महावीरो गंधर्वशः शते
 श्वरः ॥ पौराणेषु मन्तीशानः फणिकुंडेश्वरः शिवः ॥ १०२ ॥ उदये चोदये शो य पारियाचे महेश्व

अस्माचलेनयाः स्नेशोभगमालीश्वरस्तथा ॥ ३ ॥ शिलानद्यां तटे देवि वैद्युतेशः प्रतिष्ठितः ॥ को
 टीश्वरो महाकालः सुनर्द्धवस्तिनो शिवे ॥ ४ ॥ मंरुदेवो विडंगे वाः शुकेशो रजनीश्वरः ॥ बल्कजे
 मणिचित्रेशः पौंड्रे पुंड्रे श्वरः स्थितः ॥ ५ ॥ सार्वके सुंदरेशानः प्रतर्द्धननगाई नौ ॥ उदुंबरे बरेशा
 नः कहोले होलकेश्वरः ॥ ६ ॥ कौसले कमलेशाश्वतस्केशोधुनीश्वरः ॥ कारंडे तांडवेशाश्व
 विसर्गेशाश्वसंस्थितः ॥ ७ ॥ गरुडेशः पन्नगेशो कालकेशासुप्रतिष्ठितः ॥ पारिजातेश्वरश्चै
 वगंधमद्रेश्वरः स्तथा ॥ ८ ॥ उत्तरापथगादेवि प्रमोदशोभगीश्वरः ॥ फलेशाकरुणेशो चचिं
 त्रखंडे व्यवस्थितः ॥ ९ ॥ दारवेदारुकेशाश्व प्रमाथीशो रगेश्वरो ॥ कराडे पालकीशाश्वतरं
 गेशो व्यवस्थिताः ॥ १० ॥ महाशये मध्यमेशाः सिंधुरीशो गणेश्वरः ॥ मरोश्वरो नमितेशः गु
 र्जरे गुंजकेश्वरः ॥ ११ ॥ वर्धनीशः स्वर्धुनीशो केषु पारशो केषु शंकरः ॥ तुंबरेशः करंभेशो
 दलितेषु पनीश्वरः ॥ १२ ॥ मार्गदेशो रात्रिकेशो वेणुदारीश्वरस्तथा ॥ मोसले तुहलीशानः का
 द्रवेशो धनाधिपः ॥ १३ ॥ बलेषु धान्यकेशानो सुपार्येशः प्रसेन्नकः ॥ गोरार्द्धने नर्द्धकेशो नो
 चीने हीनहनेश्वरः ॥ १४ ॥ जांगले मंगलेशानः तुंडीरे कांडकेश्वरः ॥ हुणेषु कलिकेशाश्व
 मुहुणेषु जटेश्वरः ॥ १५ ॥ मीनाशनेषु मोनीशः मैत्रे मित्रायणीश्वरः ॥ बल्कलेषु प्रतानेशी
 कां देषु प्रकटेश्वरः ॥ १६ ॥ तुहंडेषु तुहंडीशो होडींशो पारदेश्वरः ॥ मांसादनेषु दानेशो गं
 डेषु पुरुकेश्वरः ॥ १७ ॥ लंगडेषु फणीं द्रेषो विस्तार्येषु प्रकाशकृत् ॥ मध्यादनेषु माध्वीशो गो

डेषु श्रुतकेश्वरः ॥ १६ ॥ चारुदेवोऽयुषौ क्लीशः कुटेकेयुलनेश्वरः ॥ पावनेयुफनस्ये शौरा
 धवेशो द्रुमेश्वरः ॥ १९ ॥ श्वकल्केयुसपत्नीशः नगाचरिषु नागधक् ॥ फणाफणीश्वरः कौले
 अंकोलेषु जिनेश्वरः ॥ २० ॥ मनस्येषु पुरं धीशः पोंद्रेषु मस्थितेश्वरः ॥ मिथिलेषु कनस्येश
 गोप्रक्ष्येशो निरिद्रियः ॥ २१ ॥ वाप्तेषु भौतिकेशश्च कंटेषु मणिकंठकः ॥ ताण्ड्येषु काणवेशश्च
 करंधेषु महेश्वरः ॥ २२ ॥ तरंगेषु महाभद्रोदरेरेषु कतीश्वरः ॥ वेराटेषु कठोरेशो विस्तेडे
 युक्तेष्वरः ॥ २३ ॥ पारियाचेयात्रिकेशो विनस्तीशः करुस्थले ॥ भारतेषु रभद्रेशः पुरुहते
 श्वरः स्तथा ॥ २४ ॥ गाणेषु च गणेशानः कुमारीशः कुमारके ॥ श्रनश्रंगेऽमरेशानः पर्जन्येशः
 पिलिपिले ॥ २५ ॥ कालंजुरे रुद्रकेशः जातूकर्णेश्वरः शिवे ॥ वर्धने पारिभद्रेशो विंध्यसाध्ये
 श्वरस्तथा ॥ २६ ॥ विराधेशः कोंकणेशः तमालेषु महेश्वरः ॥ गार्गरीषु पवीशानोऽहामेच
 प्रसेनजित ॥ २७ ॥ कांडेषु पांडलीशानो वधेषु बभ्रुकेश्वरः ॥ करंभेषु सुधन्वीशो गोपनी
 श्वरमहेश्वरः ॥ २८ ॥ उर्वरीशो वामनेशो सिंजने कुजनेश्वरः ॥ शोतुकुंभेषु कुंभीशो मथनेशो म
 तेश्वरः ॥ २९ ॥ पंथावनेश्वरश्चैत्रेमणिकेशः प्रसोमकः ॥ सोमचूडेश्वरः सैंहेसिंहकेशश्च शोक
 रः ॥ ३० ॥ काकेश्वरः तारकेशो मालवेशु महेश्वरः ॥ वीणापाणीश्वरो नीले सौम्ये सोमेश्वरो
 महान् ॥ ३१ ॥ हेमकूटे च कूटेशः त्रिकूटे कर्कटेश्वरः ॥ सद्ये सद्येश्वरो देविहिमवेत्यंकुरे
 श्वरः ॥ ३२ ॥ केदारश्चैव भौमेशो गार्गरीशो यचंदने ॥ हरौ लेहरीशश्च कर्पटैर्कार्पटीश्वरः ॥

श्रीशिवर. ११

१२४

॥३३॥ सत्येश्वरो वै ननेशः भगारु डे पर्वतोत्तमे ॥ प्रजापतीशो वै दीशः त्रिधामेशो रतीश्वरः ॥
 ॥३४॥ हरीगर्भेश्वरश्चैव ब्रह्मगर्भेश्वरस्तथा ॥ रत्नादौ रत्नगर्भेशो विद्येशो वैद्यपर्वते ॥३५॥ कं
 दर्पेशश्च सर्पेशो गोवर्धनगिरौ स्थितौ ॥ प्रतार्येशः ताम्रकेशा ताम्रचौले स्थिता उभौ ॥३६॥ कु
 कुभे कुकुभेशश्च दिग्वासे शपवित्रके ॥ वृषभै देश्वरश्चैव तोयकेशः शिवे गुरौ ॥३७॥ हरिके
 शशिखंडीशो च गोपर्वतगता उभौ ॥ प्रभामंडलकेशश्च विधामेशश्च रे श्वरः ॥३८॥ करंजप
 र्वतगताः ताम्रभूमौ पिलिपिलिः ॥३९॥ उंडरीशः तुंडरीशो गह्वरे पर्वते स्थिताः ॥ मागीपाणी
 श्वरः श्वैव सौधन्ये पर्वते स्थितः ॥४०॥ स्वर्णवेत्रधरश्चैव शक्तीशो मेरुमौलिगः ॥ देवेश्वरो दे
 वकूटे वृषभेशो वृषाचले ॥४१॥ ककुभतीश्वरश्चैव ककुभे तिष्ठितः शिवः ॥ कपालेशः पाल
 गिरौ चित्रघंटे नगेश्वरः ॥४२॥ वज्राणसेश्वरश्चैव दंडपाणीश्वरस्तथा ॥ भाद्रे गिरौ भद्रवेशः सुंद
 रे सुंदरेश्वरः ॥४३॥ कलेशो शाकुलालेशो कैलासे दक्षिणे स्थितौ ॥ मनस्वीशगणेशानौ हरि
 हर्णनगस्थितौ ॥४४॥ वासंतीकेशो वै देशोगतीशो अरुणे श्वरः ॥ तेनेशो वातमद्रेशो कुमु
 दे कुमुदेश्वरः ॥४५॥ वाते शोधनदेशानो वीति होत्रेश्वरस्तथा ॥ दुंदूभे पर्वतवरे दुंदुभीशो म
 हे श्वरः ॥४५॥ संघहारीश्वरश्चैव ज्वालागर्भेश्वरस्तथा ॥ वातूलेशः पन्नगेशः करंभीशः कु
 टे श्वरः ॥४६॥ बकेश्वरः सारसेशः शक्रे शो गंधपर्वते ॥ मुनाभे पर्वतवरे मुनाभेशः नथेश्वरः ॥
 कर्मरिपर्वतवरे कर्मरेशः स्थितः शिवे ॥४७॥ क्रौंचे क्रौंचेश्वरो देवि हरिने हरिकेशकः ॥ बन्धि

श्रीशिव

शैलेववन्हीशोमलयेभलयेश्वरः ॥५९॥ वेनसेवेतसेशानः वषभेवषभेश्वरः ॥ कपालमोचनः कं
 तेरोहिनेरोहितेश्वरः ॥५०॥ कंधरेभूधरेशानः विद्युत्यैवैद्युतेश्वरः ॥ विभांडेभांडवीशानः करम
 र्देसनातनः ॥५१॥ तुहिंडेकोण्डकेशश्चंद्रेशः श्वद्रपर्वते ॥ विनंदिनिसुनंदीशः कृष्णवदौक
 णेश्वरः ॥५२॥ रतेप्राधान्यतः शैलाविगाढायैमहाणिवे ॥ तन्नौलिलिङ्गान्येतानि दृष्टान्यघ
 हराणिमे ॥५३॥ नदीनदसमुद्देशु द्वीपेषु द्वीपेश्वरः ॥ तवपीठान्यनंतानि पंचाशत्तेषु मु
 ख्यतः ॥५४॥ तंन्नामानिवदाम्यद्यश्रुणुष्वकमलानने ॥ मणिद्वीपंचकैलासमविमुक्तेचमंग
 ला ॥५५॥ सनातनेसिनीवालीभद्रभद्रवटेश्वरी ॥ कालंजरेजरादेवीजज्वालेजालकेश्वरी ॥
 ॥५६॥ ओंकारेकामदादेविपंजंन्यागोमतीतटे ॥ चिपाशापाशमयिनीमायापूर्वोचमेनका ॥
 ॥५७॥ कलावनीकालशैलेमरुद्रामरुद्रामनि ॥ ज्वालाभुरगीप्रभासेत्वंकान्यकुब्जेचकंन्य
 का ॥५८॥ कोकामुखेदेविकात्वंसहजंन्याघतादने ॥ पार्वतीरमणे शैलेतुंगायांतुंगकाशिवे
 ॥५९॥ पणादनेवेगवतीरुद्रकोटोमहेश्वरी ॥ गोढकेगोमतीदेविवनेशोरमणीमणिः ॥
 ॥६०॥ तालजंघेखंडकेशिदुर्दुरेत्यमरावती ॥ प्रसादिनीप्रसन्नार्येगारुडेगारुडेश्वरी ॥
 ॥६१॥ अनंतेनंतशक्तिस्त्वेसिंहलेसिंहवाहिनी ॥ चंद्रलेचंदलादेवीबदर्योकांतिदायि
 नी ॥६२॥ विरजेवितशोकात्वंकालंदेकालिकाशिवा ॥ महेशीत्यमरावत्योनेदिनीगोन
 केस्मता ॥६३॥ तजोवतीकरंभास्यैकोलेलकुलीश्वरी ॥ दुर्गादुर्गाकरक्षेत्रे शूर्पारे शूर्पका

श्रीशिवर. ११

१२५

स्मृता॥ संमोदिनीगिरीशैलेत्वं कामठे त्वं सन्निभा॥ हेलावती कुरु सेत्रे सिद्धिदा पुष्पकेशिव॥
 ॥६५॥ वेद्यनाथे वेगवती कमले कमलावती॥ काकोदे नागभूषात्वं वसाने वासिता स्मृता॥६६॥
 गंधर्वी गंधशैलेत्वं वरास्यात्वं हराचले॥ तं कोले कालशमनी रूद्राणी स्त्वनपीठके॥६७॥ आ
 नर्त त्वमिला देवी क्षमायां त्वं क्षमावती॥ नैमिषे निमिषा देवी कुणिभद्रे च कुंजिका॥६८॥ विंधे
 त्वं कोशिकी देवी बंधने बंधमोचिनी॥ वटारण्ये सटा देवी सोमं दे सोममस्तका॥६९॥ विजया
 विजया पूर्वा प्रतिष्ठाने च कन्यका॥ विगात्वं वै नर्तेशैले बहनी धातुशैलके॥७०॥ तुंगाचले तुं
 गकुचा विमलस्का विराजके॥ हालाहले हलस्यात्वं कपर्दे दर्पनाशिनी॥७१॥ कुणि कुंभे
 महादेवी भद्रदा कनकाचले॥ कुरंगलोचनारंगेशां गेशांति दायिनी॥७२॥ मेघमाता
 मेघगिरौ तौ वरे बिंदुस्तुपिणी॥ दुज्याणि चंडिका देवी भौसले सुसलेश्वरी॥७३॥ तुल
 जा तुलजा पूर्वा महादेवे च्छां भवी॥ भैरवी भैरवे पीठे त्रिकोणे त्वं त्रिकोणशा॥७४॥ ललि
 ता कलिता पूर्वा श्रीशैले भ्रमरांबिका॥ राजेश्वरी राजपीठे कौशुमी कुयमेश्वरी॥७५॥ वाम
 नात्वं वेगिका योमहं दे चंद्रपूजिता॥ गतिदा तारणे प्रोक्ता शरणे शरणांबिका॥७६॥ कोस
 ले मालमयना हिमशैले च चंडिका॥ नगिका कोटिका योतुकरं जे करमहिनी॥७७॥ गर्भे
 श्वरे त्वं गर्भेशी कुं नै दे नंदमोहिनी॥ वायवे त्वं भगाक्षी च विशालाक्षी कहोलके॥७८॥
 दध्यादने भीमकात्वं वनवासी च वन्यका॥ गोनैर्द पणिका देवी कांतिपुर्वा च कांतिका॥

श्रीशिव

१२५

॥७९॥ समारीनामेरुमौलौकदेवेविंबरुपिणी॥ मंदरेतुंदरीत्वंचचित्रशैलेत्रिशूल
 का॥८०॥ कौंचारण्येस्कंदमातागणमातागणेश्वरे॥ लोकिनैलोकमातात्वंकौलापु
 र्याचकोलिनी॥८१॥ पद्मगर्भेचपद्मात्वंविरागामास्यकेशिवा॥ कूर्मेश्रीवाहयशिरे
 भेरुंडेभटनाशिनी॥८२॥ उषांगेपांगीकादेवीहालिशैलेचहस्तिका॥ गोकर्णेवितिकं
 ठात्वंकांचांत्वंकामकोटिका॥८३॥ हालास्येश्यामलादेवीविशालाशंखमादने॥ भल
 येत्वंभगवतीविनाशोकलिकास्मता॥८४॥ महेंद्रेचारुचंद्रांकाकनकेकमलेश्वरी॥
 रताग्निदिव्यपीठानितवसिधिप्रदानिच॥८५॥ चैरचौलेचपांड्येषुलिंगानिश्रुणुमंबि
 के॥ सद्यजाताम्रपर्णचपंपावेगवतीतटे॥८६॥ आभ्रासंगेमलयवत्याः तटेपरमपावने
 ॥ सद्यमौलौसद्यकेशः सिंहेशानिकुंडकः॥८७॥ नृणज्योतीश्वरश्चैवशिवेश्वरतका
 चलः॥ रत्नाद्रिशिखरेशानुःमातृभूतेश्वरः तथा॥८८॥ कंपानटेतथाकांचीरकाम्रे
 शोमहेश्वरः॥ श्रीमदक्षिणकैलासेकालहस्तीश्वरस्तथा॥८९॥ चेरेषुचश्रीगिरिरा
 जश्रीशैलेशश्चतत्रहि॥ शिखरेशः पन्नस्येशोर्ध्वाकर्णेश्वरस्तथा॥९०॥ तत्ततीर्थेच
 महादेविस्मरणान्मुक्तिदायकः॥ त्र्यंबकश्चमहाशैलः सस्माद्गोदावरीनदी॥९१॥ शेषा
 चलेकुमारेशः अरुणाद्रिनगेश्वरः॥ वृक्षाचलेशोगोभद्रोगोपर्वताशिरोमतुः॥९२॥
 शिवेमार्गसहायेशः श्रीमदभ्रसभेश्वरः॥ मूलस्थानेश्वरः तत्रदर्शनादेवमुक्तिदः॥९३॥

श्रीशिवर. ११

१२६

चरेषु प्रथिता ह्येते शिवक्षेत्राण्यपि क्रमात् ॥ चोलेषु दिव्यलिङ्गाणि मनुक्रममिहोच्यते ॥
 ॥९४॥ शिवे पंचापगेशारव्यः वटेशो यदुतीश्वरः ॥ धृतेश्वरः पुष्पकेशः तं जेशो वेदिकेश्वरः ॥
 ॥९५॥ श्रीप्रयाणेश्वरो देवीरेगवतगजार्जितः ॥ क्षीरिणीशः सुंदरेशो कुंभेशश्चार्जुनेश्वरः ॥
 ॥९६॥ तेजिनीशः साक्षिनाथो बिल्वारण्येश्वरः तथा ॥ दुर्गेश्वरः भीमकेशो वैद्येशो ब्रह्म
 केश्वरः ॥९७॥ घंटेश्वरश्च श्वेतेशो ध्यायावनमहेश्वरः ॥ श्रीवांछीशो त्रिकोटिशो मंगलेशो
 शोभिकेश्वरः ॥ ६६॥ कमलालये वर्त्मकेशः आनंदेशश्च पार्वितः ॥ हाटकेशश्च सिद्धेशो
 तत्र देवचलेश्वरः ॥९९॥ तथा वेदवनेशश्च सेतौ शमेश्वरः शिवः ॥ चोलेषु प्रथिता ह्ये
 ते तथा न्यक्षपि शंकरि ॥ १००॥ सर्वलिङ्गालयश्चोलः सप्तजातीरसंगतः ॥ तौंडीरे च श्रुचीं
 द्वेशः पापनाशस्तथा विभवे ॥१०१॥ अर्जुनेशश्च स्त्राग्वीशो हस्तिशो लेश्वरस्तथा ॥ त
 था वेगवतीतीरे पांड्ये हालास्यशंकरः ॥ १०२॥ तथा वैशाखिवाटीशः शिवे चाम्बलिकेश्व
 रः ॥ शिवे दक्षिणगोकर्णे मत्स्येशो भरतेश्वरः ॥ १०३॥ शिवे वातपुरेशश्च तथारत्नस
 भेश्वरः ॥ तथा चित्रसभेशश्च उग्रेशश्चाम्बलेश्वरः ॥ १०४॥ एतत्प्राधान्यतः प्रोक्तं ताम्रपण्य
 नटेशिवे ॥ एतेषु क्षेत्रवर्गेषु स्थितो भस्मविभूषणः ॥ १०५॥ देहो नैव सायुज्यं भवत्ये
 व महेश्वरी ॥ तरवः पशवः कीटा मृतायां त्यपुनर्भव ॥ ६६॥ वसनपठेदिदं स्तोत्रं तेषु क्षेत्रेषु
 शैलजे ॥ ॥ श्री ईश्वर उवाच ॥ ॥ कं जाहं कं जासन जात शिहं वाही कृतो ह्यमन

श्रीशिव.

लासविषाद्यभसं॥सधुक्षितानंकभगाक्षहरंसुदक्षदीक्षापहंभजतिभिहितमौनिपदं॥७॥यक्षप्रि
 यंतवसमदकक्षतकुक्षिबाहकुक्षिस्तुकक्षमिवधुक्षिततक्षकांगं॥ऋक्षेशमौलिबलिनंदनचंदना
 दिस्तुकचंदनार्धितपदंक्षतजाभमीडे॥विश्वंभरोभरणभूषणभारकारुसंशोषणप्रमथनाथ
 सनाथयास्मान्॥सर्गस्थितिप्रलयकारणतारणाद्यशंभोपदाब्जयुगलंशरणंप्रयामि॥९॥
 विश्वोदयस्थितिविनाशनहेतुभूतभूतादिकार्यकरणाधिपकारणेश॥श्रीयोमकेशहरिकेश
 महेशशंभोकोशावकाशपरमेशानमोत्तमस्ते॥१०॥अंबाकदंबसुमसंन्निभचारुबिंबाविंबोपमा
 धरवरांसुबहन्नितंबांशंभो॥लोलिंबराजितकचंप्रणनाद्यसर्वहेरंबमुख्यजननीनतसत्क
 दंबां॥११॥देशेयेतेषुत्रीलप्रवरनदनदीसंगमेसिंधुसंधो॥जानान्यत्पुतमानिप्रथितबहुला
 न्येवदानुंस्थितानि॥आलोकानांसुराणांनरमुनिसुकतापारपुण्यांकुराणि॥पश्याद्यप्रथि
 तेषणेनमनसालोकनेनाद्यधन्येजन्यानांफलमेतदेवगिरिजेमान्योनचान्योजनः॥१३॥
 यत्रत्रिनेत्रपदंपंकजमित्रभावोभस्माक्तगात्रसुचरित्रपुत्रवाहः॥क्षेत्रेषुवासमभिरोचयते
 शतंत्रश्रीपद्मपूजनपरोसुकलत्रमदक्षिपात्रः॥१४॥॥इतिश्रीशिवरहस्यमहादेवारखे
 एकादशांशेशिवगौरीसंवादेसर्वक्षेत्रप्रभावकथनंनामएकौन्नयंचाशानोऽध्यायः॥४९॥
 ॥श्रीमहादेवायनमः॥॥श्रीशिवउवाच॥॥सर्वेषांमेववर्णानांशिवाश्रमनिधेविर्णां॥
 शिवधर्मांमयेवोक्ताधर्मकामार्थमुक्तये॥१॥ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यःस्त्रीशूद्रोऽपिवाश्रमी॥
 वा

॥ ब्रह्मचारी गृहस्थो वा वनस्थो वा यमिक्षुकः ॥ २ ॥ स्वाश्रमात्परतः कुर्यात् पुष्पारामं सुशोभनं ॥
 आग्नेयामग्निकार्यं च मेशान्यामीश्वरालयं ॥ ३ ॥ सुदेशासंभवे कुर्याद्यत्र स्यात्संभवो भुवः ॥ गृह
 स्पदक्षिणे कुर्यादग्निथ्याभ्यागतालयं ॥ ४ ॥ नैऋत्यां च विहारार्थं वारुण्यामुदकश्रियं ॥ वायव्यां
 धान्यसदनं कौबेर्याभांडकुडकं ॥ ५ ॥ त्रिसंध्यमर्चयेद्देवमग्निकार्यं च भक्तितः ॥ द्विकालमेककालं
 वा पूजयेत्त्रिंशमैश्वरं ॥ असंपूज्यशिवं मोहान्नभुंजीयात्कदाचन ॥ अन्यानि शिवकर्मणि यथा
 जोषं समाचरेत् ॥ ७ ॥ शिवलिंगार्चने श्रेष्ठं तेभ्यः सारमनुत्तमं ॥ एष एव परो धर्मः एतदेव परं तपः ॥
 ॥ ८ ॥ एष एव महायज्ञा एतद्दानं परं भते ॥ प्राणान्त्यये धनत्यारो मरणे गदपीडिते ॥ ९ ॥ अनुक
 त्यामये वैक्ताः शिवाश्रमनि वे विणो ॥ स्नानाशक्तः तदा देवि भस्मस्नानं समं त्रकं ॥ १० ॥ कुर्यात्त्रि
 पुंड्ररुद्राक्षधारणं वा यथा बलं ॥ प्रदक्षिणाद्यशक्तेऽपि चिंतयेच्छिवमयं यं ॥ ११ ॥ पुत्रेण पूजये
 त्त्रिंशंतनोभोजनमाचरेत् ॥ कार्यानि पातसंरोधे राष्ट्रविसोभणादिषु ॥ १२ ॥ मनसा पूजयेद्देवं
 वाचिकैर्वा जपादिभिः ॥ शिवाश्रमश्रितैरेवं श्रमभिश्च तदा विभे ॥ १३ ॥ अयोगी पूजयेत्त्रिंशे
 योगी सर्वत्र भावयेत् ॥ मनसा वामहादेवं ध्यायेत्सो बं त्रिलोचनं ॥ १४ ॥ शिवार्हं पुष्पार्हं सायां न
 भवेत्सनुहिंसकः ॥ यज्ञार्थं पशुहिंसा च न तद्दोषाय कल्पते ॥ १५ ॥ यद्यल्पमपि वान्यार्थं हिंस
 तं सनुहिंसकः ॥ शिवार्चनपरो नित्यं सर्वहिंसा विवर्जितः ॥ १६ ॥ सर्वत्र मेयुना हीनो शिवयोगी
 वसेत्सदा ॥ देवतातिथिर्भेक्ष्यार्थं पचेन्नैवात्मकारणात् ॥ १७ ॥ आत्मार्थयः पचेन्नोहान्नरकार्थं

सजीवति॥ देवार्थं पचनं येषां संतानार्थं च मैथुनं॥ धर्मार्थं धनधान्यादिनरकार्यविपर्यये॥
 चिनातनीयभागेन कुर्वीतैवं शिवार्चनं॥१९॥ कुर्वीत धर्मं चेतश्च यं जीवितमध्रुवं॥ न्यायेनोपा-
 जयेद्वित्तं मृदुत्वा सर्वसौख्यकः॥२०॥ दुःखेनान्येषु यद्वित्तं संपादितमघायतनं॥ यः शिवं ब्रह्म-
 चारी स्यान्नैविको वाजितेंद्रियः॥२१॥ विरजा होमकृन्नित्यं तद्रूपमपरिधारकः॥ त्रिसंध्यं पूज-
 येत्त्रिंशं विल्वपत्रैः समाक्षतेः॥२२॥ भैक्ष्यं निवेद्य देवाय सोऽस्नीयाद्भक्तिपूर्वकं॥ निवृत्तः सर्वसं-
 गेभ्यो जपेद्बुद्धमनं न्यधीः॥२३॥ स शिवं ब्रह्म चारी स्यात्ग्रहस्त्रोयः शिवार्चकः॥ आध्याया-
 ग्नीनयजेद्यज्ञैर्यज्ञेऽं परमेश्वरं॥२४॥ पंचयज्ञपरो नित्यं पंचास्यध्यानतत्परः॥ अग्निरित्या-
 दिभिर्मन्त्रैर्भस्मोद्धृतविग्रहः॥२५॥ त्रियायुषत्रिपुंड्रांकः रुद्राक्षपरिमंडितः॥ त्रिसंध्यं भ-
 र्चयेत्त्रिंशं रुद्रपंचाक्षरादरः॥२६॥ स्वाध्यायशीलः सततं संविभाषति शिष्यप्रियः॥ एवं शिवं ग-
 हस्त्रोयः शिवलोकं व्रजेत्स हि॥२७॥ सांगां देवान्यथान्यायमधीत्यविधिपूर्वकं॥ इष्ट्वा यज्ञैर्य-
 थान्यायमग्निहोमादिभिः क्रमान्॥२८॥ ततो विश्वं जितं तैर्वा अग्निं चान्तिमेनवा॥ पुत्रानुत्पा-
 द्य स वृत्तान्तदारः साग्निको द्विजः॥२९॥ वानप्रस्थाश्रमं गत्वा त्रिकालं स्नानभस्मधृक्॥ त्रिपुं-
 द्रमंडितननुः वन्यैश्च कुसुमैः फलेः॥३०॥ पूजयित्वा महादेवं त्रिकालं कंदमूलधृक्॥ चांद्रा-
 यणादिभिर्देहं शोषयन् ब्रह्मचर्यवान्॥३१॥ ब्रह्मविद्यामधीयानः सदा त्यक्तेषणो यतिः॥ आ-
 त्मन्यं गनीनं समारोप्य ज्ञानं ज्ञेयात्मविद्युतिः॥३२॥ भवेत्सुगुरुमासीनं समित्पाप्यभितो व्रजेत्॥

श्रीशिवर. ११

१२६

नेनाज्ञानोनुतिष्ठेत्तदधर्ममेतन् शुचिः क्रतुः ॥ ३३ ॥ गुरोः शिवे विना भावं न कुर्वीमो ह तोषिवा ॥ कु
 र्यात्स्नानं त्रिषवणं यतिः त्यक्तेषणः शिवं ॥ ३४ ॥ पूजयेद्गलितैर्विल्वैः श्रीरुद्रं प्रणवं जपेत् ॥
 त्रिपुंड्रमस्मरुद्राक्षकलिनोदंडध्वजसदा ॥ ३५ ॥ काषायवसनो मौनी सदोषनिषदर्थवित् ॥
 भैक्ष्यनिवेद्य देवाय भुंजीयाद्भूतसकायकं ॥ ३६ ॥ एवं वसन्ने नियतोऽपि वलोकं यतिः व्रजेत् ॥
 शिवक्षेत्रं वसेन्नित्यमविमुक्तेऽपि वा ममा ॥ ३७ ॥ तत्र मनारकं प्राप्य प्रणवं मुच्यते यतिः ॥ अत्या
 श्रमी भवेद्वापि सर्वसंगविवर्जितः ॥ ३८ ॥ आपादमस्तकं नित्यं भस्मनो धूल्यविग्रहं ॥ रुद्रा
 क्षकं ठाभरणः शिरस्येव जटाधरः ॥ ३९ ॥ त्रिपुंड्रफलः सततं श्रीरुद्रं जपेत्तत्परः ॥ सर्वत्रै
 व महादेवमात्मानं परिचिंतयेत् ॥ ४० ॥ आत्मारामो भित्तिष्ठेत्तत्पुण्यपापविवर्जितः ॥ लिंगं
 शिवाश्रमं स्थानं भस्मना च त्रिपुंड्रकं ॥ ४१ ॥ हस्ते मूर्ध्नेऽप्युपवीते च रुद्राक्षधारयेत्ततः ॥ अन्य
 वर्णेष्वश्रमभिरेवमेव यथावत् ॥ ४२ ॥ राज्ञोऽपि पालनं नित्यं धर्मैश्च संमुखं ॥ मरवादिक
 रणं चैव शिवक्षेत्रादिपालनं ॥ ४३ ॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षधारणं च शिवार्चनं ॥ त्रिकालं विभवे
 नैव रुद्राक्षं चाक्षरीजपः ॥ ४४ ॥ दंड्यानां दंडनं चैव वर्णाध्याश्रमपालनं ॥ उर्ध्वं पुंड्रधराणां तु दे
 शान्तिस्मरणं शिवे ॥ ४५ ॥ एवं कुर्वन् शिवाचारं नृपः शिवतनुः भवेत् ॥ वैश्योऽपि कृषिगोरक्षावा
 णिज्येज्यादिभिर्भुजः ॥ ४६ ॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षलिंगार्चनपरः सदा ॥ धर्मवध्याभिजीवेत्ततः
 कुर्वन्लोकपीडनं ॥ ४७ ॥ एवं वैश्यः सदा चारो शिवलोके वसेच्छिवे ॥ शूद्रोऽपि सर्ववर्णानां शि

श्रीशिव.

श्रूयः भस्मभूषणः ॥ ४६ ॥ विरक्तश्च शिवागारे वसेत्कायाय वस्त्रधृक् ॥ शिवकैं कर्षयु
 त्माशिवद्रव्याण्यसंस्थान ॥ ४७ ॥ भैक्ष्यवत्याभिजीवेनलिंगमभ्यर्चयन् शिवे ॥ विरक्तास्त्री
 यदि शिवे सर्ववर्णेऽपि क्रमात् ॥ ४८ ॥ कषायवसनोपेता जटिलाभस्मभूषिता ॥ त्रिपुंड्र रुद्राक्ष
 धराशिवलिंगार्चने परा ॥ ४९ ॥ भैक्ष्येणेवाभिवर्त्तेतथा वदेहानमीश्वरी ॥ शिवक्षेत्रे शिवागारे सं
 मार्जनपरायणः ॥ ५० ॥ उपलेपनकर्त्री वामालाकार्यथवा शिवे ॥ दीपो बोधकरी वापि पापैर्भु
 क्ता शिवे ब्रजन् ॥ ५१ ॥ संकर्ण अंत्यजा सर्वे शिवालये विलोकनौ ॥ रथानां कर्षणाद्देविविमु
 क्ता भस्मभूषिताः ॥ ५२ ॥ रुद्रभक्तैः सदा धार्याः रुद्र संख्याजटाशुभाः ॥ भस्मधार्य प्रयत्नेन त्रिपुं
 द्रेऽस्थुलनात्मना ॥ ५३ ॥ विधूय सर्वपापानि शिवलोके महीयते ॥ जलस्नानादसंख्यातमाग्ने
 यस्नानजं फलं ॥ ५४ ॥ वारुणं मलनाशाय भस्मना स्नाननाशकं ॥ महापानकयुक्ते वयुक्ते वा
 सर्वपातकैः ॥ ५५ ॥ भस्मस्नानं विशुद्धाशिवलोकं सगच्छति ॥ सेवित्यागतिमाप्नोति न तां यज्ञ
 शतैरपि ॥ ५६ ॥ गंधलेपविहीनेऽपि भावदुष्टेन शुध्यति ॥ भावशुध्य भवेत्पूतः यो वाको वापि
 मानवः ॥ ५७ ॥ स्नानं वारुणमाग्नेयं वायवं मानसेऽपि च ॥ पंचस्नानानि सर्वेषां विहितानि विशु
 द्ध्ये ॥ ५८ ॥ वारुणं च जले स्नानमाग्नेयं भस्मना भवेत् ॥ वृक्ष्यासातपयादिव्यं वायवं रजसा
 गवां ॥ ५९ ॥ मानसेऽपि नमोऽदिविहितं शंभुना शिवे ॥ उदकुंभसहस्रेण मदानगाशनेन च ॥
 भावदुष्टेन शुध्येत शतहायनमप्युते ॥ भावपूतं चरेच्छेयं वस्त्रपूतं च जलं पिबेत् ॥ ६० ॥

श्रीशिवर०११

१२९

महा.र.

दृष्टिपूतं न्यसेत्पादं सत्यपूतां वचो वदेत्॥ जटाकपालपाणिस्पाङ्गुत्सङ्गा गोवीतरागवान्॥
॥६४॥ पदेव सर्वधर्माणामफलं न स्याद्विवाश्रमे॥ शिवाजटोजटीसुं डीभिश्चासीविगतः स्पृहः॥
॥६५॥ भोनीभूतानुकंपी स्याद्यतिः शीतमना चरेत्॥ माधूकरं चरन् भैरव्यं कालं परिवर्जये
त्॥ उपवासात्पूरं भैरव्यं भैरव्यान्नक्तमयाचितात्॥ यतिस्तु नियतं भैरव्यं शिवक्षेत्रे वसेत्सदा॥६७॥
यः सर्वसंगनिर्मुक्तः भक्तः शिवपरायणः॥ योगनिष्ठोऽप्ययोगो वा शिवक्षेत्रे वसेत्सदा॥६८॥
योगी यांगतिमाप्नोति देहान्ते तांगतिं ब्रजेत्॥ वसेदापतने नित्यं सगणः शिवधर्मवित्॥६९॥
पुष्पारामैककर्मात्मा बिल्वारोपणरुत्तरः॥ येकं वा बिल्वजनकं स्थापयित्वा शिवाश्रमे॥७०॥
यो वंति तत्र कुसुमबीजमूलफलानि च॥ तावद्द्वयं सहस्रं शिवलोकं महीयते॥७१॥ त्रि
स्थानपुजासंयुक्तो कोपी नाछादनं तथा॥ वसेदामरणक्षेत्रं शिवलिंगसमीपतः॥७२॥
देहिनां तत्र पंचत्वं शिवसायुज्यदायकं॥ शिवध्यानरताश्चोता शिवलिंगार्चनप्रियाः॥७३॥
ऋजवो मृदवः स्वस्था अनुकूलाः प्रियंवदाः॥ शिवाभिमानसंपन्ना ते शैवाः शिवसंमताः॥
७४॥ भस्मनिष्ठाः सदा तुष्टनित्यस्वागतवादिनः॥ मित्रायणाश्च भूतेषु शैवास्त्यक्तकेशणाः
शिवे॥७५॥ चापलानि कुर्वन्ति शिवोदरवशागताः॥ शिवभक्तिसदाशांतिरहिंसा समदर्शि
ना॥७६॥ संतोषः सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं तथाष्टकं॥ यथा संभवपूजास्त्रिभिः सदा शिवकथा
रतिः॥७७॥ कर्मणामनसा वाचानां भालाभेषु साम्यतो॥ शौचमार्जवसंपत्तिर्भक्तिर्बैराग्यं

श्रीशिव

भागिनाः॥७८॥ दयादाक्षिण्यसेपतिः निंदामात्सर्ववर्जनं॥ हुंकारं तर्जनं चैव वर्जयेच्च शि
 वाश्रमी॥७९॥ मद्वक्त्रेषु सदा प्रीतिरन्यपूजानुमोदनं॥ स्वयमभ्यर्चनं लिंगे पत्रपुष्पफला
 दिभिः॥८०॥ ममानुस्मरणं नित्यं नामभिश्च सदा विभे॥ कथा सुश्रूयमाणा सुस्वरने त्राशुपान
 नं॥८१॥ एवं भक्तिसदा कार्या शिवभक्तेष्वपि क्रमात्॥ स्वदेहान्निर्विशेषेण शिवभक्तांश्च पाल
 येत्॥८२॥ भयदारिद्र्यरोगेभ्यः तेषु कुर्यात्प्रियाणि हि॥ तेषां कुटुंबसंरक्षेत्तत्र कुटुंबं यथा तथा॥
 ॥८३॥ शिवस्य परिपूर्णस्य हिंन्नामकुरुते नरैः॥ शिवभक्तार्चने नैव प्रसादः शांभवो भवेत्॥
 ८४॥ यो वाको वास्तुमनुजो भस्मरुद्राक्षदेहवान्॥ धनशंकरचिन्हांकः पूज्यो ब्राह्मणजन्म
 भिः॥८५॥ भोजनाच्छादनेर्देवितस्यैवं यदकुच्छीनं तत्कुर्यादविचारेण शिवप्रीत्यैव
 शांभवेः॥८६॥ शिवयोगिनमायां तं प्रत्युत्थानाभिवादनेः॥ शांभवो ब्राह्मणो यस्मान् भोज
 ने स्तंप्रसादयेत्॥ इतरान्प्रश्नकृत्यैः स्थानः दानैश्च तोषयेत्॥ यः शिवा शांभवं शानं भस्मपुंजा
 दिमंडितं॥ स्वागतासनपाद्यार्थमधुपर्कं निवेदने॥८८॥ पूजयित्वा यथान्यार्थं कुर्यादप्य
 भिवादने॥ भोजनाच्छादनेनापि रम्यावसथवासनेः॥८९॥ मठोपकारणादीनि दत्त्वा त्रीन्य
 र्धमीषितुः॥ प्राप्ताय शिवभक्ताय श्रान्ताय शुधिताय च॥९०॥ तुष्टिं करोति येनित्यं धनधान्यै
 श्च वाससा॥ गृहोपकरणैर्देविशांभवं वासयेत्तु यः॥९१॥ गोमहिष्यादिसंभारैः वासयेद्युः
 शिवेरतं॥ वर्षकोटि सहस्राणि वासः केलीसमधुनि॥९२॥ शिवभक्ताय विप्राय पुराणज्ञान

सादरं॥ दत्तात्रेयपुराणानियावुदसरमंग्यया॥९३॥ तावद्वर्षसहस्राणिशिवलोकेमहीयते॥
 शनंभीतंनथेवार्तेश्रानंचौरैःप्रपीडितं॥९४॥ आश्वासयितभक्तंमेशकोभक्तोयमेप्रियः॥ दारि
 द्यार्णवनिर्मग्नंभक्तंसीदत्कुटुंबकं॥९५॥ समुद्वरेतनपोजात्वास्वराज्येवासयेच्चतं॥ सनपुःस्यपि
 नृन्मग्नानरज्जुकुपाद्वटंयथा॥९६॥ नरकाच्चोत्थरत्येवशिवभक्तजनार्चनात्॥ देयंत्रिपुंड्रफा
 लेभ्योतदानंसात्विकंविदुः॥९७॥ नाम्पस्येततान्छेवानत्रिपुंड्रांकानद्विजोत्तमान्॥ यद्यसु
 येचनरकेपतेत्पूर्वेपितामहैः॥९८॥ त्रिपुंड्रधारिणेदत्तंदानंभवतिचाक्षयं॥ दानमगृही
 तृणांनेवदोषोस्तिदानजः॥९९॥ स्वराज्येवचभक्त्योदधात्किंचिदकुत्सयन्॥ कारुण्यात्स
 र्वभूतानांदेयमन्नंस्वशक्तितः॥१००॥ अभावेत्तणभूम्यंभःपत्रमूलफलानिच॥ दत्त्वाधनी
 निधनोवाप्रियंवाव्याहरेत्सदा॥१॥ नेहेदकूत्सर्गोपायंममलंयत्त्वियंवचः॥ प्रत्युक्तवत्या
 नाभिगमनमनुब्रज्यप्रियंवचः॥२॥ पूर्वाभिमार्षीभक्तेषुभवेन्मत्प्रीतयेशिवे॥ गमनेचास्पवक्तव्यं
 पंथानःसंतुनेशिवे॥३॥ शिवंभवतुनित्यंमशेषार्थप्रकाशकं॥ आशीर्वादमिमंकुर्यात्सर्वव
 र्णयुसर्वदा॥४॥ नमस्काराभिवादेषुस्वस्तिमंगलवादिने॥ शिवंभवतुयुष्माकंप्रब्रूयात्सर्व
 शिवे॥ कर्मसु॥५॥ त्रिपुंड्ररहितेदत्तंयद्दानंनरकावहे॥ तस्मात्त्रिपुंड्ररहितेनदेयंम्राघ्रमेववा
 ॥६॥ त्रिपुंड्रोक्षलनेदोषोयस्यजायेतसर्वदा॥ मुद्दिजोप्यात्मजोत्तेयःसरवकिलजारजः॥ शिवयो
 गीशिवज्ञानीशिवधर्मरताःश्रयः॥६॥ इत्येतत्रिविधंज्ञेयेपात्रंदानानिसर्वदा॥ शिवमुद्दिश्यदा

नव्यमनपेक्ष्यगुणागुणं॥६॥ यतःस्त्रिनेत्रं पात्रं स्यात्सर्वपात्रवरं शिवे॥ दत्तमीश्वरभक्तेषु दत्तं
 तद्वर्धने निशं॥६॥ द्विजानां वेदविदुषां कोटिभोज्यं तु यत्फलं॥ यतश्चेत्तीतरागाय भिक्षादाने
 न यत्फलं॥९॥ संभोज्येकं शाभवं वा शिवश्चेन्न विशेषतः॥ दशकोटिद्विजानां तु भोजने यत्फलं
 भवेत्॥१०॥ साज्यापूपघृतक्षीरसूपशारवादिपायसैः॥ ग्रासं वा शां भवेद्विप्रे दत्तं तेभ्यो विशिष्य
 ते॥११॥ विल्वमूलेशां भवाय क्षीरान्नं भोजयेन्नरः॥ शिवभक्ते यदाभुंक्ते साक्षात्भुंक्ते सदा शिवः॥
 ॥१२॥ शिवभक्ता न द्विजश्चेष्टान्यः श्राद्धादिषु भोजयेत्॥ आपांक्ते यानथान्यानवेतारयंत्ये
 वने द्विजाः॥१३॥ पितृणां मक्षया तन्निः भवेद्वर्षसहस्रकं॥ तस्मात् श्राद्धे श्रद्धयेव भोज्याः शां
 भवसत्तमाः॥१४॥ शिवमुदित्य भोक्तव्या शिवभक्ता हि पर्वणि॥ असंयतः संयतो वा सर्वा व
 स्थागतोऽपि वा॥१५॥ यो वाको वा शिवभक्तः शिववत्पूज्य एव सः॥ तस्मान्नान्यश्च पूज्यश्च
 रक्षणीयश्च सर्वदा॥१६॥ संपर्कदयवालोभात् यो वालिं गंप्रपूजयेत्॥ नाममात्रप्रयत्नो
 पिलिंगं कंठोऽपि वा शिवे॥१७॥ समुनिः समहायोगिस तपस्वी जितेंद्रियः॥ नास्याचारं पुरी
 क्षेत न कुलं न व्रतं न तथा॥१८॥ विद्वानविद्वानंथवा भलीनो बृहकः कृताः॥ न शिवाश्चमणो
 मौंजी न दंडो न कर्मंडलुः॥१९॥ न शिखानजटा शारवा उपवीत मथापि वा॥ बाधार्थं तरुचि
 न्दैस्तं जानीयात्पूजयेन्नथा॥२०॥ ~~भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षपरिमंडितविग्रहं~~ पूजये
 त्सर्वभावेन मनसा वचसा शिवे॥२१॥ सर्वदेवादिभक्तेभ्यो ममभक्ते विशिष्यते॥ मद्रक्तो

श्रीशिव ११

१३१

यस्तदादत्तं मयि दत्तं हितं ध्रुवं ॥ २२ ॥ रुद्रांस्तत्परवजगतिरुद्राश्च वरकंकणाः ॥ ये रुद्रा ध्याय पार
 ज्ञात तन्नामार्थवेदिनः ॥ २३ ॥ तत्परवरुद्रा जगति भुवः पावनपावनाः ॥ येषं चाक्षरपारीणाः पंचा
 स्य ध्यानमानसाः ॥ २४ ॥ येषं पातकनिर्मुक्तास्ते रुद्रानात्र संशयः ॥ ये प्रदोषमहापूजाप्रवर्तनप
 रायणाः ॥ २५ ॥ बिल्वपत्रादिभिर्देवि पंचामृतनिषेचनैः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः नात्र कार्यविचार
 रणा ॥ २६ ॥ ये सोमवारे नक्तं नभस्तावर्तं तितित्यशः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ २७ ॥ ये चतुर्दशी पू
 जासु नियमानुक्रमेण भोजिनः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ २८ ॥ ये वा कालाष्टमी चैवं शिवपूजापरायणाः
 तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः नात्र कार्यविचारणा ॥ २९ ॥ ये पर्वपूजा निरता शिवलिंगे शिवात्मके ॥ त्रि
 कालप्रमादेन पूजयंति दृढव्रताः ॥ ३० ॥ शिवभक्तेषु नियतं दानाच्छादनभोजनैः ॥ पूजयंति न
 रा ये वै ते वै रुद्रानसंशयः ॥ ३१ ॥ अशेषपापनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते ॥ शिवश्रेष्ठेषु निय
 तं ये च संति द्विजादयः ॥ ३२ ॥ ते वै रुद्रा इति प्रोक्ता सदा शार्चने रताः ॥ आस्वदमति यत्ने
 न ये प्रणामकराः शिवे ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ प्रदक्षिणपरायेन नमस्कारं पदे पदे ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः
 लिंगांश्च नर्तनपरात्रिकालं सावधानतः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ ३५ ॥ शिवस्तव परायणैर्वैत्रिकालं सा
 वधानतः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ सदा शिवकथासक्ताः सर्वदानियमा द्विजाः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ ३७ ॥
 ये मन्त्रा मजपा सक्ता सर्वदा सावधानतः ॥ तत्परवरुद्रा विज्ञेयाः ॥ नियतं संति सदा ये वै अविमुक्ते महे
 श्वरि ॥ नियतानियमोपेतास्ते रुद्रानात्र संशयः ॥ ३९ ॥ यः सर्वसाक्षिणं सांबं महादेवं स-

श्रीशिव

नाननं॥सर्वोत्कृष्टतयावेदसरुद्रोनात्रसंशयः॥४०॥पराशक्तिंमहादेवीसर्वमंत्रमयीशिवो॥
 सर्वोत्कृष्टतयावेदब्रह्माविष्णोर्विभुक्तिदो॥४१॥सर्वगणपःश्रेष्ठःसर्ववद्विजसत्तमः॥योवा
 ब्रह्मादिनुत्यंमोवेदचाब्राह्मणोहिसः॥योमांविष्णवादिभिःनुत्यंवेदचाब्राह्मणोहिसः॥सो
 मोहंसर्वजनिताब्रह्मविष्णुहरात्मनां॥४३॥यमराक्रानितानांचवन्देऽश्वजनिताशिवे॥यो
 न्यनुत्यतयावेदःसोत्यजोहिद्विजोपिसन्॥४४॥योमांविष्वाधिकंरुद्रंमहादेवंसनातनं॥
 योन्यनुत्य०॥४५॥मनैवेद्यसुधास्वादरहिताःपापयेनयः॥भासुराचारनिरताभूशुराऽऽ
 पिरासमाः॥४६॥नर्हन्तिनिन्दयाऽन्यान्यतेगार्दभरवोपमाः॥वितर्ककुशलासर्वेदोयज्ञायेकु
 लालजाः॥४७॥शिवपादोबुजदंदपूज्यवित्वविवर्जिताः॥निघणाघ्राणहीनास्तेनार्णकन
 रोपमाः॥४८॥वानराकृतयःसर्वेपामराजारजाहिने॥शिवधर्मोऽस्मितायेवैजारजास्तेनरा
 इमे॥४९॥मूढामूढार्चनाहीनाःहीनजानानश्रवहि॥शिवज्ञानविहीनानांयथाजन्मन
 संशयः॥५०॥सर्वेषामपितीर्थानांज्ञानतीर्थपरंस्मृतं॥ज्ञानतीर्थोत्पत्तिंतीर्थयुत्पुण्यंक्षां
 तिवारिणा॥५१॥ज्ञानयोगःस्तपोजप्ययज्ञदानादिसक्रियाः॥क्रोधिनःस्तुयथायस्मात्तस्मा
 क्रोधंविवर्जयेत्॥५२॥मर्मास्त्रिपाणहृदयनिर्द्वेदप्रियंवचः॥अवाच्यमप्रियंयस्मान्छि
 वभक्तिर्विशेषतः॥५३॥समादानंदमःसत्यंहिंसापेशंन्यवर्जनं॥निर्मलक्षान्तिसलिलैर्लो
 कमाल्हाद्यशीतलैः॥इहसौख्यमवाप्नोतिपरत्रचशुभांगतिं॥सर्वशरैश्चवेदैश्चसर्वेय

ने

श्रीशिवरु.११

१३२

जेश्वयत्फलं ॥५५॥ योनहिंस्यतिभूतानि नस्यपुण्यं तपोधिकं ॥ त्रैलोक्यमपि यो दद्यादसि
 तं रत्नं पूरितं ॥५६॥ चरेत्तपोसि कृष्णाणि न तत्तुल्यमहिंसया ॥ यथा कालोपपन्नेन कृतन्याया
 ग्नेन च ॥५७॥ उत्पन्नार्थेन यस्तोषः संतोषः स उदाहृतः ॥ तेन सर्वमस्तेनेष्टं तेन सर्वमनुष्टि
 तं ॥५८॥ येन तृष्णापटं त्यक्तं संतोषात् स्वस्तिमान्त्वमेतत् ॥ परपीडादिनिर्मुक्ता दंभालस्य विव
 र्जितः ॥५९॥ येषां वंशरणो प्राप्ता न ते दुःखस्य भाजनं ॥ ये वा के वा सदा देवं स्मरेति परमार्थतः ॥
 ॥६०॥ ते सर्वे दुःखनिर्मुक्ता दुर्गाण्यपि तरंति ते ॥ अन्ये तु पत्रावः सर्वे शिवधर्मविवर्जिताः ॥
 ॥६१॥ सत्यं सत्यं महादेवि न मुक्तेः पात्रमुत्तमं ॥ बह्वाभ्यासकरा धर्माः सर्वे सर्वा र्चने द्वि
 ताः ॥६२॥ ते वै भलाशिनः सर्वे भवंति नरकोशिताः ॥ इति पंचप्रकारो यं शिवधर्मः प्रकीर्ति
 तः ॥६३॥ आपाति तोहि यद्यस्माच्छीघ्रमेव प्रणवयति ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ अयमंशो वि
 केसाश्चात्सारासार उदाहृतः ॥ मयित्वा शिवरत्नौ ब्योत देवि हृदि गोप्यतौ ॥६४॥ नाभक्ताया
 मशां नायन्देयो यं शिवयोगिने ॥ भक्तेष्वेव प्रदातव्योऽप्यपात्रैर्नरकं लभेत् ॥६५॥ महादेवा
 रव्यया प्रोक्ते मुक्तये सर्वदेहिना ॥ श्रवणादस्य पापानि न स्यन्ति विविधानि च ॥६६॥ यान्
 यान्प्रार्थयते कामान् सद्गुरुं लभते चिरात् ॥ बहूनात्र किमुक्तेन श्रवणात्सोऽसमाप्नुयात् ॥
 ॥६७॥ तस्माद्गुह्यैः सदा श्राव्यो शांभवा देवके वलं ॥ सर्वः तरं नु दुर्गाणि सर्वे भद्राणि पश्य

श्रीशिव

१३२

तु॥६६॥ सर्वः सुगतिमाप्नोति सर्वस्यातिभवेच्छिवं॥ ॥ स्कंद उवाच॥ ॥ प्रणमनबतदुःखं
 नास्ति वः पापभिताः स्तरुणशशिललामं सोममाश्रुप्रयातु॥ शरणमरुणपादं कारणं तारणं
 वः प्रथितभवभवाद्देः दारणं पातकानां॥ ६९॥ अंशोमहेशकथितः शशिधामचूडलिंगाभिद्ये
 कमहिमास्त्वतुलः किलाये॥ ख्यातोमहोदेव इति प्रसिद्धः सिद्धांतिराक्षो नितवाक्यजालः॥ ७०॥
 नत्वास्तुत्वामहेशोनिगमसुगमवाः क्यसारं प्रकृत्यं श्रुत्वा कृत्वागुरुं न श्रुतिशिरवरमहावाक्य
 सारार्थविद्यं॥ भूत्वाभक्तिपरं चेतसपरैर्ध्यात्वाशिवं पातकं त्यक्त्वा मानुषमध्रुवं जनरहो
 यात्येवशोभोः पदे॥ तारानाथसहोदरायनिकृतापादारविंदार्चनाद्वारानुष्टुप् हृदं नरं पुरह
 रं विश्वेश्वरं वाकरं॥ भास्वद्भास्करकोटिसंन्निभसहस्रारप्रदं विष्णवे देत्योद्यप्रहरं हरं
 त्वघहरं चेतोभजस्वानरं॥ ७२॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येण कादशांशोमहादेवारव्येभक्ति
 महिमानामपंचाशतोऽध्यायः॥ ५०॥ ॥ श्रीकाशीविश्वेश्वरार्पणमस्तु॥ ॥ श्री ॥
 सम्बत १९७८ शाके १८४३॥ भाद्रशुक्ल ४ चंद्रवासरं रात १९२१ ई तिथेः श्वरम ९ ता ५

श्रीशिवर.११

म. ए.

१३३

॥ इति श्रीशिवरहस्यस्यैकादशांशस्तोत्रः ॥

श्रीशिव